

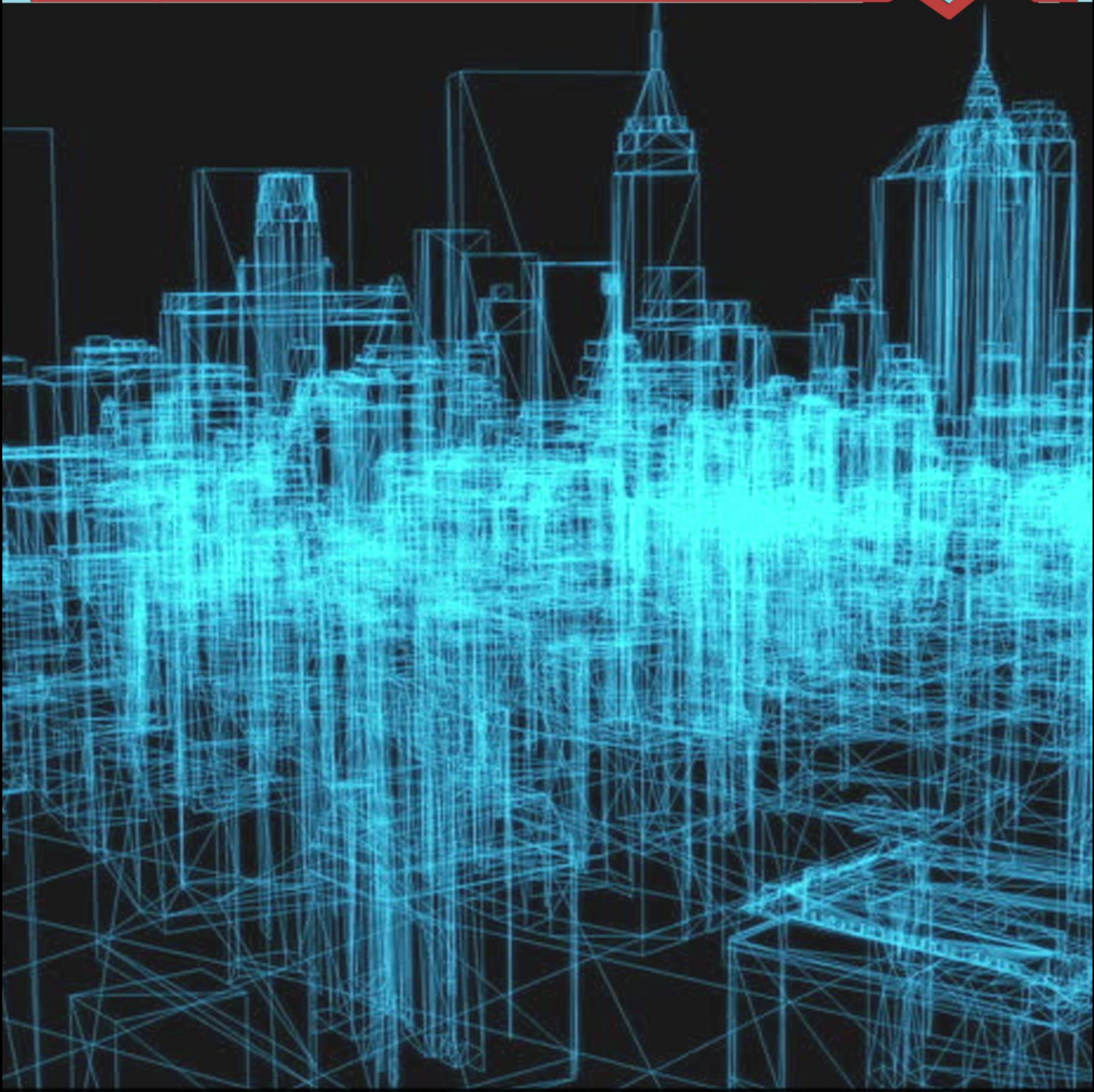

MİMARLIK BİLİMLERİ VE UYGULAMALARI DERGİSİ

MBUD

e-ISSN: 2548-0170

2020, 5(1)

JOURNAL OF ARCHITECTURAL SCIENCES AND APPLICATIONS

JASA

e-ISSN: 2548-0170

2020, Volume 5 - Issue 1

MİMARLIK BİLİMLERİ VE UYGULAMALARI DERGİSİ (MBUD)

e-ISSN: 2548-0170 2020, 5(1)

DERGİ EDITÖRÜ

Atıla GÜL

EDİTÖR YARDIMCISI

Ömer Kamil ÖRÜCÜ

EDİTÖR KURULU

ALAN EDITÖRLERİ

Ömer Kamil ÖRÜCÜ
Erkan POLAT
Öner DEMİREL
Şebnem ERTAŞ BEŞİR
Pervin ŞENOL
Şehriban ERASLAN
Şirin Gülcen EREN
Ümit ARPACIOĞLU
Aybike KARADAĞ

TEKNİK EDITÖRLER

Mert ÇAKIR
Gizem DİNÇ
Elif TOKDEMİR DEMİREL
Halime GÖZLÜKAYA
Ali Berkay AVCI
Orhan ALAV
İ. Emre GÜL

DİZGİ EDITÖRÜ

Mert ÇAKIR

KAPAK TASARIMCISI

Ali Berkay AVCI

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Telefon: 0 (246) 211 3846

Dergide yayınlanan makalelerin tüm sorumluluğu yazara/yazarlara aittir.

JOURNAL OF ARCHITECTURAL SCIENCES AND APPLICATIONS (JASA)

e-ISSN: 2548-0170 2020, 5(1)

EDITOR
Atıla GÜL

CO-EDITOR
Ömer Kamil ÖRÜCÜ

EDITORIAL BOARD

SECTION EDITORS

Ömer Kamil ÖRÜCÜ
Erkan POLAT
Öner DEMİREL
Şebnem ERTAŞ BEŞİR
Pervin ŞENOL
Şehriban ERASLAN
Şirin Gülcen EREN
Ümit ARPACIOĞLU
Aybike KARADAĞ

TECHNICAL EDITORS

Mert ÇAKIR
Gizem DİNÇ
Elif TOKDEMİR DEMİREL
Halime GÖZLÜKAYA
Ali Berkay AVCI
Orhan ALAV
İ. Emre GÜL

LAYOUT EDITOR
Mert ÇAKIR

COVER DESIGN
Ali Berkay AVCI

CONTACT INFORMATION
Phone: +90 (246) 211 3846

All responsibility for the articles published in the journal belongs to the author / authors.

MİMARLIK BİLİMLERİ VE UYGULAMALARI DERGİSİ (MBUD)
JOURNAL OF ARCHITECTURAL SCIENCES AND APPLICATIONS (JASA)

e-ISSN: 2548-0170 2020, 5(1)

HAKEM LİSTESİ / REVIEWER LIST

(Bu sayı için) / (For this issue)

Hakemler alfabetik sıraya göre sıralanmıştır/ The reviewers were listed in alphabetical order.

Ayhan AKYOL

Doç. Dr.– İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Assoc. Prof. Dr. – İzmir Kâtip Çelebi University

Bora BİNGÖL

Dr. Öğr. Üyesi – Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Assist. Prof. Dr. – Burdur Mehmet Akif Ersoy University

Burçin EKİCİ

Dr. Öğr. Üyesi – Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Assist. Prof. Dr. – Tekirdağ Namık Kemal University

Candan KUŞ ŞAHİN

Doç. Dr. – Süleyman Demirel Üniversitesi
Assoc. Prof. Dr. – Süleyman Demirel University

Elif SÖNMEZ

Dr. Öğr. Üyesi – Altınbaş Üniversitesi
Assist. Prof. Dr. – Altınbaş University

Latif Gürkan KAYA

Prof. Dr. – Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Prof. Dr. – Burdur Mehmet Akif Ersoy University

Mehmet TOPAY

Prof. Dr. – Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. – Süleyman Demirel University

Merih KASAP

Dr. Öğr. Üyesi – Altınbaş Üniversitesi
Assist. Prof. Dr. – Altınbaş University

Murat AKTEN

Doç. Dr. – Süleyman Demirel Üniversitesi
Assoc. Prof. Dr. – Süleyman Demirel University

Reyhan ERDOĞAN

Prof. Dr. – Akdeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. – Akdeniz Technical University

Semiha Sultan TEKKANAT

Dr. Öğr. Üyesi – Necmettin Erbakan Üniversitesi
Assist. Prof. Dr. – Necmettin Erbakan University

Seval CÖMERTLER

Dr. Öğr. Üyesi. – Uşak Üniversitesi
Assist. Prof. Dr. – Uşak University

Volkan KÜÇÜK

Dr. Öğr. Üyesi – Süleyman Demirel Üniversitesi
Assist. Prof. Dr. – Süleyman Demirel University

Zöhre POLAT

Prof. Dr. – Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. – Aydın Adnan Menderes University

MİMARLIK BİLİMLERİ VE UYGULAMALARI DERGİSİ JOURNAL OF ARCHITECTURAL SCIENCES AND APPLICATIONS

e-ISSN: 2548-0170 2020, 5(1)

BİLİM KURULU /SCIENTIFIC ADVISORY BOARD

Bilim Kurulu alfabetik sıraya göre sıralanmıştır/The Scientific Advisory Board were listed in alphabetical order.

Abdullah KELKİT	<i>Prof. Dr., Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale Prof. Dr., Onsekiz Mart University, Çanakkale- Turkey</i>
Andjela JAKSİC STOJANOVİĆ	<i>Prof. Dr., Mediteran Podgorica Üniversitesi, Karadağ Prof. Dr., Univerzitet Mediteran Podgorica, Montenegro</i>
Barbara ŽARSKA	<i>Prof. Dr., Varşova Üniversitesi, -Polonya Prof. Dr., Warsaw University, Poland</i>
Bülent YILMAZ	<i>Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, Malatya Prof. Dr., İnönü University, Malatya- Turkey</i>
Claudia JUROWSKI	<i>Prof. Dr., Northern Arizona Üniversitesi, ABD Prof. Dr., Northern Arizona University, USA</i>
Gül GÜNEŞ	<i>Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, Konya Prof. Dr., Selçuk University, Konya-Turkey</i>
Gülçöhre MEMMEDOVA	<i>Prof. Dr., Azerbaycan Mimarlık ve İnşaat Üniversitesi, Bakü-Azerbaycan Prof. Dr., Azerbaijan Architecture and Construction University, Baku - Azerbaijan</i>
Hakan ALPHAN	<i>Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, Adana Prof. Dr., Çukurova University, Adana-Turkey</i>
Hakan DOYGUN	<i>Prof. Dr., Demokrasi Üniversitesi, İzmir Prof. Dr., Demokrasi University, İzmir-Turkey</i>
Hasan YILMAZ	<i>Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Erzurum Prof. Dr., Atatürk University, Erzurum-Turkey</i>
Latif Gürkan KAYA	<i>Prof. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur Prof. Dr., Mehmet Akif Ersoy University, Burdur-Turkey</i>
Murat ÖZYAVUZ	<i>Prof. Dr., Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ Prof. Dr., Namık Kemal University, Tekirdağ- Turkey</i>
Nilgün GÖRER TAMER	<i>Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Ankara Prof. Dr., Gazi University, Ankara- Turkey</i>
Piyush SHARMA	<i>Prof. Dr., Amity University, Hindistan Prof. Dr., Amity University, India</i>
Serpil ÖNDER	<i>Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, Konya Prof. Dr., Selçuk University, Konya -Turkey</i>
Sevgi YILMAZ	<i>Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Erzurum Prof. Dr., Atatürk University, Erzurum- Turkey</i>
Sonay ÇEVİK,	<i>Prof. Dr. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon Prof. Dr. Karadeniz Teknik University, Trabzon- Turkey</i>
Süha BERBEROĞLU	<i>Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, Adana Prof. Dr., Çukurova University, Adana- Turkey</i>
Şemsettin KILINÇARSLAN	<i>Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta Prof. Dr., Süleyman Demirel University, Isparta- Turkey</i>
Şükran ŞAHİN	<i>Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Ankara Prof. Dr., Ankara University, Ankara- Turkey</i>

Yılmaz ÇATAL	<i>Prof. Dr., Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Isparta Prof. Dr., Isparta University of Applied Sciences, Isparta- Turkey</i>
Alper BABALIK	<i>Doç. Dr. A., Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Isparta Assoc. Prof. Dr., Isparta University of Applied Sciences, Isparta- Turkey</i>
Ayhan AKYOL	<i>Doç. Dr., Katip Çelebi Üniversitesi, İzmir Assoc. Prof. Dr., Katip Çelebi University, İzmir- Turkey</i>
Banu ÖZTÜRK KURTASLAN	<i>Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Konya Assoc. Prof. Dr., Selçuk University, Konya- Turkey</i>
Hilal Tendü GÖKTUĞ	<i>Doç. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın Assoc. Prof. Dr., Adnan Menderes University, Aydın- Turkey</i>
Oğuzhan SARIKAYA	<i>Doç. Dr., Bursa Teknik Üniversitesi, Bursa Assoc. Prof. Dr., Bursa Technical University, Bursa- Turkey</i>
Taner ÖZDİL	<i>Doç. Dr., The University of Texas, Arlington-ABD Assoc. Prof. Dr., The University of Texas, Arlington-USA</i>
Oğuzhan ÖZALTIN	<i>Dr. Öğretim Üyesi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Isparta Assist. Prof. Dr., Isparta University of Applied Sciences, Isparta- Turkey</i>

ARAŞTIRMA MAKALELERİ / RESEARCH ARTICLES

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Sayfa/Pages

▪ Bodrum Şevket Sabancı Parkı'nın Kullanıcı İsteklerine Göre Değerlendirilmesi (<i>Evaluation of Bodrum Şevket Sabancı Park According to User Requests</i>) Büşra TÜRKMEN, Mehmet TOPAY	1-10
▪ Başpınar Tabiat Parkı'nın Rekreatyoneel Planlama Açısından İrdelenmesi (<i>Investigation of The Recreational Planning of The Başpınar Natural Park</i>) Burcu ÖZEN ÖZTÜRK, Atıla GÜL	11-34
▪ Sürdürülebilir Kentsel Dönüşüm Çerçevesinde Isparta Kent Merkezinin İncelemesi (<i>Investigation of Isparta City Center within the Framework of Sustainable Urban Transformation</i>) Beyza TEKEDAR, Erkan POLAT	35-49
▪ Peyzaj Tasarımı Açısından Temalı Parklar: "The Land of Legends" Örneği (<i>Thematic Herbal Applications in Touristic Facilities "The Land of Legends"</i>) Fatime Kübra GÖKÇEK, Şirin DÖNMEZ	50-63
▪ Antalya Atatürk Kültür Parkı Örneğinde Rekreatyoneel Ekosistem Hizmetlerinin Değerlendirilmesi (<i>Evaluation of Recreational Ecosystem Services in an Example of Antalya Atatürk Cultural Park</i>) Zeynep AKBULUT, Mehmet TOPAY	64-80
▪ Yayalaştırılmış Bölge Kafeler Caddesi'nin (Isparta) Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi (<i>Investigation of Pedestrianized Kafeler Street (Isparta) in terms of Landscape Architecture</i>) Ayça YILDIRIM, Volkan KÜÇÜK	81-92
▪ Denizli Vali Recep Yazıcıoğlu (İncilipınar) Parkının Evrensel Tasarım ve Planlama Bağlamında Değerlendirilmesi (<i>Denizli Governor Recep Yazıcıoğlu (İncilipınar) Examined in the Context of Park Planning and Desing of Universal</i>) Mustafa SEÇME, Volkan KÜÇÜK	93-107
▪ Evaluation of Cittaslow Standards' Traditional Urban Texture and Buildings Aspects: From Traditional to Cittaslow-Taraklı Case (<i>Sakin Şehir Standartlarının Geleneksel Kent Dokusu ve Binalar Açısından Değerlendirilmesi: Gelenekten Sakin Şehire-Taraklı Örneği</i>) Nevnihal ERDOĞAN	108-118

Bodrum Şevket Sabancı Parkı'nın Kullanıcı İsteklerine Göre Değerlendirilmesi

Büşra TÜRKMEN^{1*}, Mehmet TOPAY²

ORCID 1: 0000-0003-4959-288X

ORCID 2: 0000-0002-3897-1756

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, 32260, Isparta, Türkiye.

² Süleyman Demirel Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 32260, Isparta, Türkiye.

* e-mail: busra-trkmen@hotmail.com.

Öz

Günümüzde nüfus artışı, teknolojik, ekonomik ve kültürel değişimler, rant kavgaları ile açık ve yeşil alanların yok olması sonucu kentler insan yaşamı için ruhsal ve fiziksel yönden yetersiz bir çevre haline gelmektedir. Bozulan çevre koşulları karşısında kentli daha sağlıklı, fonksiyonel ve estetik bir peyzaj oluşturulmasını istemektedir. Halkın rekreasyonel ihtiyaçlarının karşılanması ve kentin fiziksel yapısının iyileştirilmesi ancak doğru bir açık ve yeşil alan sisteminin oluşturulmasına bağlıdır. Bu çalışmada Şevket Sabancı Parkı'nın kent içi yeşil alan sistemindeki yeri, fonksiyonu, insanlar üzerindeki etkileri ve parkta bulunan donatıların peyzaj mimarlığı kriterleri açısından uygunluğunun araştırılması amaçlanmıştır. Anket çalışmaları sonucuna göre parkın bakımsızlığı, donatı elemanlarının uyumsuzluğu, bakımsızlığı, mevcut sulama sisteminin kullanılamaz olması eksiklikler olarak belirlenmiştir. Parktaki mevcut sulama sisteminin kullanılamaz olması çimlerin ve bütün bitkilerin görüntüsünü de etkilemiştir.

Anahtar Kelimeler: Açık yeşil alan, kent parkı, Şevket Sabancı Parkı, Bodrum.

Evaluation of Bodrum Şevket Sabancı Park According to User Requests

Abstract

Today, as a result of population growth, technological, economic and cultural changes, rent fights and the disappearance of open and green spaces, cities become a mentally and physically insufficient environment for human life. In the face of deteriorating environmental conditions, the city wants to create a healthier, functional and aesthetic landscape. Meeting the recreational needs of the people and improving the physical structure of the city depends only on establishing a correct open and green area system. In this study, it was aimed to investigate the place of ŞSP in the urban green space system, its function, its effects on people and the suitability of the reinforcements in the park in terms of landscape architecture criteria. According to the results of the survey, the lack of maintenance of the park, incompatibility of the reinforcement elements, negligence of the existing irrigation system was determined as deficiencies. The unavailability of the existing irrigation system in the park has also affected the appearance of the grass and all plants.

Atıf: Türkmen, B. ve Topay, M. (2020). Bodrum Şevket Sabancı Parkı'nın Kullanıcı İsteklerine Göre Değerlendirilmesi. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 5(1), 1-10.

DOI: [10.30785/mbud.592632](https://doi.org/10.30785/mbud.592632)

Keywords: Open green space land, urban park, Şevket Sabancı Park, Bodrum.

1. Giriş

İnsanların varoluşuyla birlikte insan-çevre ilişkisi başlamıştır. Önceleri yaşamı sürdürmenin bir gereği olan ve çevreden yararlanma şeklinde toprağın işlenmesi, tarihsel gelişim süreci içinde insanın yaşam şansını artırmak, hayat koşullarını iyileştirmek için doğayı kendi yönünde değiştirerek yeni düzenlemelere yönelmiştir. Bu düzenleme ve değiştirme süreci ekonomik, toplumsal ve teknik gelişmelere bağlı olarak insan-peyzaj ilişkisine yeni bir boyut kazandırmıştır.

Medeniyetin başlangıcı kabul edilen kentsel mekânlar, bireylerin birlikte yaşama ihtiyaçlarını ortaya koyduğu bir yaşam şekli olarak var olmaktadır. Tarih boyunca değişime ve gelişime uğrayan kentler, halkın yerleşim amaçları ve hayatlarını idame ettirme konusundaki ideallerine göre karakter kazanmışlardır. Kentte yaşayan kişilerin sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri ile birbirleriyle olan iletişimleri kentin fiziksel yapısını inşa etmektedir. Günümüz kentlerinin ise çalışma, dinlenme, yaşama ve eğlenme ihtiyaçlarını karşılayan mekânlar bulunmaktadır. Bunlar; yerleşim alanları, rekreasyonel alanlar, ticaret alanları, ulaşım alanları, endüstri alanları, doğal alanlar ve sosyal tesisler olmak üzere sınıflandırılmaktadır (Gül ve Küçük, 2001).

Hızla gelişen şehirler plansız kentleri oluştururken, refah düzeyi artan insanlar açık yeşil alanlara ihtiyaç duymakta, kent yaşamı kişileri doğadan ve doğal güzelliklerden uzaklaştırmaktadır. Modern hayatın dezavantajı olarak yeterince dinlenememe, rekreatif faaliyetlerde bulunamama ve sosyo-kültürel açıdan gelişememe durumu şehirlerde daha çok yeşil alan tasarlamayı gerektirmektedir.

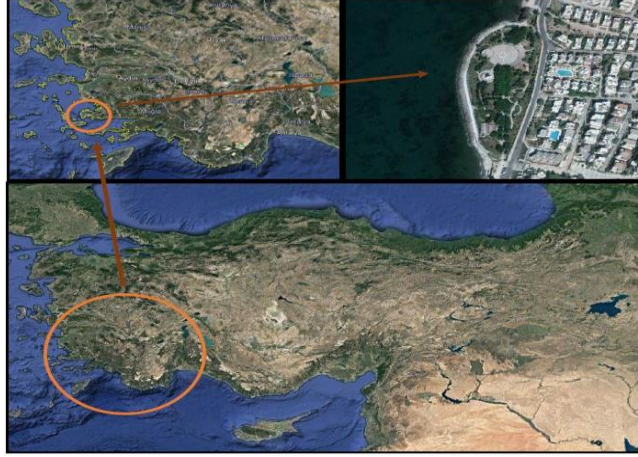
Kentsel yaşamda açık ve yeşil alanlar, sosyo-kültürel etkinlikler için önemli mekânsal düzenlemelerdir ve bireyin toplumsallaşmasını sağlayıp, toplumsal ilişkilerin güçlendirilmesine katkı sağlarlar (Budak, 2010). Açık yeşil mekanlar; birçok insanın günlük olarak kullandığı, hayat kalitesi, fiziksel ve psikolojik sağlık üzerinde etkisi olan, demografik özellikler ve sosyoekonomik statüye bakılmaksızın herkesin kullanabildiği bir halk hizmetidir (Abbasi vd., 2016). Kentsel açık ve yeşil alanlar farklı nitelikte birçok alanı içermektedir. Kentsel yerleşmeler içinde genellikle merkezi şekilde konumlanan, görsel olarak kentin bir parçası olan ve halkın günlük kullanımları için kolaylıkla ulaşabildikleri kent parkları kentsel açık alan sisteminin önemli parçalarıdır (Oğuz, 1998). Öztan'a (1991) göre açık yeşil alan sistemi, bir kenti oluşturan farklı kullanım alanları için bir denge unsuru ve dış mekân kullanımları için birçok farklı imkân sağlayan, yaşayan ve yaşatan bir oluşumdur. Günümüzde kent parkları insanların günlük boş zamanlarını geçirebileceği en önemli toplanma yerleridir (Eşkil, 2011).

Çeşitli fonksiyonlardan oluşan kent dokuları içerisinde parklar en önemli dinlenme ve eğlenme olanağı sağlayan kentsel rekreasyon alanlarıdır. Monotonlaşan kent yaşamında maruz kaldığımız baskılardan en verimli şekilde uzaklaşma yollarından biri rekreasyonel alanlara yönelme olarak kendini göstermektedir (Yeşil ve Hacıoğlu, 2018). Koçyiğit ve Yıldız (2014) rekreasyonu; bireyin stres ve olumsuz çevresel etkilerden tehlikeye giren beden ve ruh sağlığını korumak ve aynı zamanda haz almak amacıyla yaptığı, zorunlu ihtiyaçlar dışında kalan zamanda, gönüllü olarak yaptığı etkinlikler olarak ifade etmişlerdir. Rekreasyon alanlarının hem bireysel hem de toplumsal birçok faydası vardır. Kişisel yararları; insanların kişisel becerilerini geliştirmek, sağlık gelişimine katkı sağlamak, çalışma başarısının artırılarak iş verimini sağlamak, sosyal ve yaratıcılığı geliştirerek insanı mutlu etmesidir. Toplumsal yararları ise, toplumsal dayanışmayı sağlayarak demokratik ve sosyal bir toplum yaratmasıdır (Düner, 2016).

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Materyal

Bu çalışma, Muğla'nın 13 ilçesinden biri olan Bodrum'da yapılmıştır. Üç tarafı denizlerle çevrili olan yarımada 689 km² yüzölçümü ile 215 km kıyı uzunluğuna sahiptir (Şekil 1).

Şekil 1. Çalışma alanının konumu (Google Earth, 2020, 18, 04).

Bodrum 36°-37° kuzey paralelleri ile 27°-39° doğu meridyenleri arasında bulunmaktadır. İlçe doğu ve kuzeydoğusunda Milas ilçesi ile batı, kuzeybatı ve güneyinde Ege Denizi ile çevrilidir. Bodrum Yarımadası, Türkiye'nin güneybatısında Reşadiye (Datça) yarımadası ile birlikte doğudan batıya uzanan iki yarımadasından biridir.

Ege bölgesinde yer alan Bodrum ilçesi yazları kurak ve sıcak, kışları ise ılık ve yağışlı olarak belirtilen Akdeniz iklimi hâkimdir ve ikliminin tipik bitki örtüsü olan makilik-fundalık alanlar yaygındır. Bölgenin faunası kara, yarı karasal ve deniz türlerinden oluşmaktadır (Sites Google, 2020,18,04).

Şekil 2. Şevket Sabancı Parkının genel görünümü (Google Maps, 2020, 18, 04)

Bodrum'un Turgutreis Mahallesi'nde bulunan Şevket Sabancı Parkı 25 dönüm arazi üzerinde yer alan ve içerisinde 5 bin kişilik amfi, heykel, restoran, yürüyüş yolları ve manevi değerler bulunan ve dolgu alan olarak oluşturulan bir parktır.

2.2.Yöntem

Çalışma yöntemi 3 aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; veri toplama, analiz ve değerlendirmedir. Alanda 2016 yılının Eylül-Kasım ayları arasında yüz yüze görüşme ile anket yapılmıştır. Parkı ziyaret eden kişiler anket çalışmasında hedef kitle olarak belirlenmiştir ve anket sayısı alanın ziyaretçi sayısı olan 500.000 kişiye göre oluşturulmuştur.

Örneklem büyüklüğünü belirlemek için Özdamar'ın (2003) formülü kullanılmıştır. Bu formüle göre,

$$n = \frac{N \cdot P \cdot Q \cdot Z_a^2}{(N-1) \cdot d^2}$$

- n: Örneklem büyüklüğü
N: Evren birim sayısı
P: Evrendeki X'in gözlenme oranı
Q: X'in gözlenmeme oranı
Za: Güven katsayısı
d: Örneklem hatasıdır.

Güven katsayında 0,05 güven için bu katsayı 1,96 olarak alınmıştır. Örneklem hatası için %10 öngörülmüştür. X'in gözlenme oranı 0,5 ve gözlenmeme oranı ise 0,5 olarak belirlenmiştir.

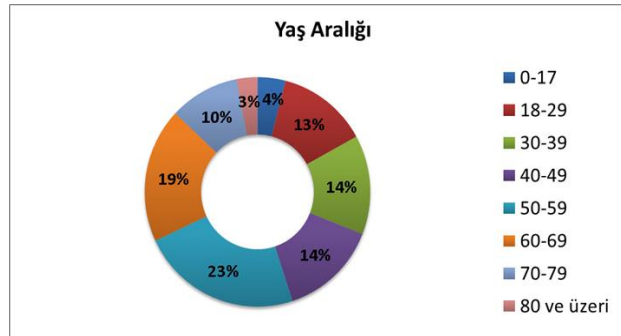
$$500.000 \times 0,5 \times 0,5 \times (1,96)^2$$

$$n = \frac{500.000 \times 0,5 \times 0,5 \times (1,96)^2}{(500.000-1) \times (0,1)^2} = 96,04$$

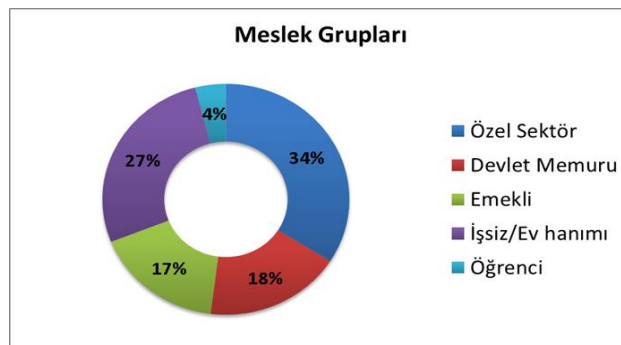
Formüle göre örneklem büyüklüğü 96 çıkmıştır, fakat güvenilirliğin sağlanması için 100 olarak alınmıştır.

3. Araştırma Bulguları

Şevket Sabancı Parkı'nı ziyaret eden kişiler için 20 sorudan oluşan bir anket hazırlanmıştır. Soruların cevaplarından elde edilen bulgulara göre alanı ziyaret eden halkın %69'u kadın, %31'i erkektir. Ziyaretçilerin yaş aralıkları en yüksek %23 ile 50-59 yaş arası, en düşük oran ise %3 ile 80 yaş ve üzeri kişilerdir (Şekil 3).

Şekil 3. Ziyaretçilerin yaş aralığı dağılımları

Şekil 4. Ziyaretçilerin meslek gruplarına göre dağılımları

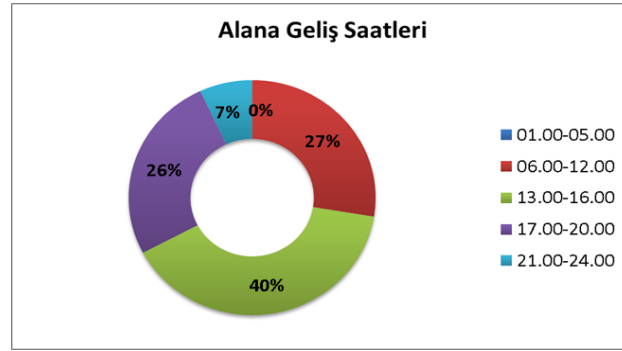
Parkı kullanan kişilerin eğitim durumu %42 ile lise mezunları(ortaöğretim) sonra %37 ile üniversite mezunu(yükseköğretim) kişiler ve en son %21 ile ilköğretim mezunları olduğu belirtilmektedir. Alanı kullanan kişilerin %34'ü özel sektörde çalışmaktadır, öğrenciler ise %4 oranındadır (Şekil 4). Ankete katılan ziyaretçilerin %64'ü Turgutreis'te sürekli ikamet edenlerdir. Turgutreis'te dönemsel ikamet edenler %19, Bodrum'da ikamet edenler ise %17 oranında görülmektedir. Katılımcıların %72'si alanı

güvenli bulurken, %28'i güvensiz olduğunu söylemektedir. Ankete katılanların %74'ü parkın aydınlatma düzeyini yeterli, %26'sı yetersiz bulunduğunu belirtmektedir. İnsanların %60'ı parkı bakımlı bulurken, bakımsız olduğunu düşünenler ise %40 oranındadır. Anketin uygulandığı kullanıcıların %69'u alanın bitkilendirmesinin yeterli olduğunu %31'i ise yetersiz olduğunu söylemektedir. Parkı ziyaret edenlerin %76'sı alandaki donatıları yeterli, %24'ü ise yetersiz bulmaktadır. Parkı ziyaret eden halkın %32'si otoparkı yeterli bulurken, yetersiz olduğunu düşünenler %68 oranındadır. Şevket Sabancı Parkını kullanan kişilerin alana ulaşımın kolay olduğunu söyleyenler %90 oranındadır, ulaşımında zorluk yaşayanlar ise %10 seviyesine bulunmaktadır.

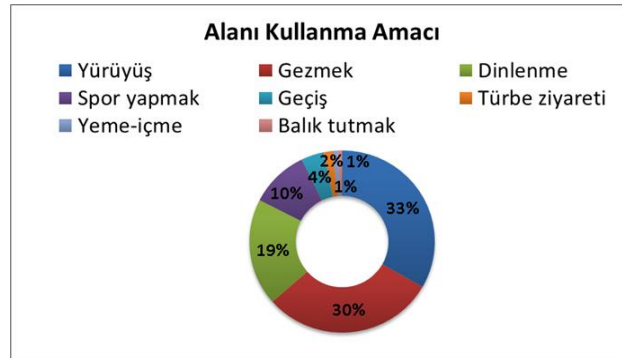

Şekil 5. Ziyaretçilerin alana geliş sıklığı

Şekil 6. Ziyaretçilerin alana geliş saatleri

Şevket Sabancı Parkını ziyaret eden halkın en çok günde 1 defa alanı kullandığı %32 oranla saptanmıştır. %6 ile birkaç ayda 1 kez ziyaret edenler en az orandadır (Şekil 5). Alana gelen kişiler %46 ile 13-16 saatleri arasında en çok kullanımı sağlamaktadır. Gece 01-05 arası ise park hiç kullanılmamaktadır (Şekil 6). Ziyaretçilerin denizle ilgili donatı istekleri %19 seviyesinde, istemeyenler ise %81'dir. Kullanıcıların alanda istemediği durumlar arasında en fazla oran %54 ile sinyalizasyonlarına uyulmaması sonra %28 ile Vandalizm ve en son %18 ile kötü koku gelmektedir.

Şekil 7. Ziyaretçilerin alanı kullanma amacı

Şekil 8. Ziyaretçilerin alanda gördüğü eksiklerin dağılımı

Ankete katılan halk %33 ile yürüyüş yapmak için mekâna gitmektedir. %30'u gezmek, %19'u dinlenmek ve %10'u spor yapmak için alanı kullanmaktadır. Parkın ana aksını geçiş güzergâhı olarak kullananlar ise %4 oranındadır. Ziyaretçilerin %2'si türbe ziyareti yapmakta, %1 yeme-içme için ve yine %1'i balık tutmak için alana gelmektedir (Şekil 7). Şevket Sabancı Parkı kullanıcılarının gördüğü en önemli eksik %34 ile alanın bakımsızlığı, en düşüğü %2 ile uygun yeme-içme imkânının olmamasıdır (Şekil 8). Ankete katılan kullanıcıların Şevket Sabancı Parkı'nın Turgutreis Mahallesi'ne olumlu etkisi olduğu %90 oran ile belirtilmektedir. Katılımcıların sadece %10'u olumsuz etkisi olduğunu bildirmektedir.

4. Sonuç ve Öneriler

4.1. Sonuç

Açık yeşil alanlar kentlerin en önemli parçalarından biridir. Bu alanlar tasarlanırken hem kentin hem de kullanıcıların özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bir alanın halk tarafından tercih edilmesi için peyzaj öğelerinin birbiri ile uyumlu, farklı çeşitlerden oluşan, perspektif sunan ve güven verici bir mekan olmalıdır. Açık yeşil alanlar içerisinde parklar kent insanı tarafından tercih edilen, hayat kalitesine olumlu yönde etki eden ve kenti çekici kılan peyzaj alanlarıdır. Ayrıca parklar, kentin imajına olumlu katkı sağlayan, rekreasyonel potansiyeli yüksek, işlev, estetik ve ekoloji arasındaki dengeyi oluşturan açık yeşil alanlar içerisinde öne çıkan kent mekanlarıdır. Böylesine önemli fonksiyonları olan kent parkları, ön analizler ile kullanıcı ihtiyaçları değerlendirilerek ve peyzaj tasarım kriterlerine göre tasarlanmalıdır. Sonrasında ise bakımı yapılarak alan kullanımının sürdürülebilirliği sağlanmalıdır.

4.2. Öneri

Parkı ziyaret eden kullanıcıların, alanın yürüyüş mesafesinde ve kolay ulaşılabilir olmasından memnun olduklarını, fakat araç ile gelen kişilerin otoparkın yetersiz ve düzensiz olmasından dolayı şikayetçi oldukları belirlenmiştir (Şekil 9). Otopark yeniden düzenlenmeli ve bitkilendirme ile gölge sağlanmalıdır. Alanda tercih edilen yapısal donatılar kırık dökük bir halde durmaktadır. Ayrıca donatı elemanlarının farklı tiplerde seçilmesi uyumsuzluğa neden olmaktadır (Şekil 10). Aynı tip yapısal elemanlar tercih edilmeli ve zarar görmüş donatıların bakımı yapılmalıdır.

Şekil 9. Otopark alanı

Şekil 10. Alandaki banklar

Kullanılmayan donatılar ise telefon kulübesi ve kaskatlı havuz gibi kaldırılmalıdır (Şekil 11). Şevket Sabancı Parkı'nın girişinde bulunan ve alana motosiklet ile evcil hayvan girişinin yasaklandığı uyarılara uyulmadığı gözlenmiştir (Şekil 12).

Şekil 11. Alandaki su ögesi

Şekil 12. Sinyalizasyon ihlali

Alanda bu durumu takip edecek bir görevlinin olmaması girişin değiştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Parkta bulunan sert zemin döşemeleri arasında uyumsuzluk bulunmaktadır. Farklı çeşit yer döşemesine geçişlerde doğru malzemeler seçilmemiştir. Ayrıca kırık ve eksik zeminler bulunmaktadır. Bunların yenilenmesi ve yeni bir sert zemin düzenlenmesi yapılmalıdır. Alanın yapım aşamasında planlanmış olan sulama sistemi zamanla ağaç köklerinin zarar vermesi sonucu kullanılamaz duruma gelmiştir. Bu durum çimleri, diğer bitkileri ve şevleri etkilemektedir. El ile sulama yapılmakta ve drenaj sorunları ortaya çıkmaktadır (Şekil 13). Uzun zamandır bu sorunun olduğu mekânda acilen yeni bir sulama projesi uygulanmalıdır.

Şekil 13. Alandaki sulama sorunu

Parktaki amfinin üzerinde gölgelendirme elemanı bulunmamaktadır. Hem yapılan etkinliklerde hem amfinin serbest kullanıldığı zamanlarda gölgelendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır (Şekil 14). Şevket Sabancı Parkının yapımından önce de alanda bulunan türbe korunmuş, fakat yapısal ve bitkisel düzenlemesi yetersiz kalmıştır (Şekil 15). Türbenin çevresi yeniden düzenlenmelidir.

Şekil 14. Alandaki amfi

Şekil 15. Alandaki türbe

Alanda bulunan tuvalet sayısı yetersizdir. Ayrıca tuvalet için konumlandırılmış sinyalizasyonlar düşük seviyede kalmış ve okunaklı değildir. Yönlendirmeler daha görünür ve anlaşılır olmalıdır. Ayrıca tuvalet sayısı, parkın en çok kullanıldığı dönem olan yaz aylarının yoğunluğuna göre belirlenmelidir. Parktaki sert zeminlere ve banklara Vandalizm uygulanmıştır (Şekil 16). Bu durumun da bir ihtiyaç olduğu düşünüldüğünde, bu ihtiyacı gidermek için panolar ve boyama alanları oluşturulmalıdır.

Şekil 16. Alana uygulanan Vandalizm

Şekil 17. Alanda bulunan fitness alanı

Alanda sportif aktiviteler için oluşturulan fitness alanı yetersizdir. Aletlerin birbiriyle ve çevresiyle arasında emniyet mesafesi bulunmamaktadır. Fitness alanı toprak zemin üzerine yerleştirilmiştir (Şekil 17). Zeminin kauçuk gibi yumuşak bir malzeme ile döşenmesi daha fonksiyonel olacaktır. Oturma alanlarının bitkilendirilmesi yapılırken meyve dökmeyecek ve oturanları rahatsız etmeyecek bitki türleri kullanılmalıdır. Burada bazı pergolalara asma üzüm sardırılmıştır. Bu bitkiler daha fonksiyonel ve estetik bitkiler ile değiştirilmelidir. Denizin ve peyzajın birleştiği bir mekân olarak fotoğraf çekimlerinde tercih edilen Şevket Sabancı Parkı bakımsız ve olumsuz durumlardan dolayı estetik işlevini yitirmektedir. Peyzaj algısında bakım önemli bir faktördür (Bernasconi, Strager, Maskey ve Hasanmyer, 2009). Bir alanın görsel peyzaj yapısı ne kadar bakımlı, düzenli ve doğal ise o alanın manzara güzelliği de o oranda yüksektir. Wong ve Domroes (2005) bir kent parkında karmaşıklık arttıkça beğenin azaldığını açıkça ortaya koymuştur. Peyzaj elemanlarının bakımlı olması hem ekolojik olarak kente katkıda bulunacaktır, hem de mekanın tercih edilme derecesini artmasını sağlayacaktır. Diğer yandan kent parkı kullanıcılarının park alanlarından yeterince faydalanabilmesi için alandan edindikleri deneyimlerden memnun olmaları gerekmektedir. Bu nedenle kent parkı kullanıcılarının park alanlarından edindikleri deneyimlere yönelik memnuniyet ve memnuniyetsizlik nedenlerinin bilinmesi, kent parklarından elde edilecek faydaların artmasına ve bu alanların daha sürdürülebilir yönetilmesine katkı sağlayacaktır (Çetinkaya, Erman ve Uzun, 2015).

Teşekkür ve Bilgi Notu

Bu makale, Süleyman Demirel Üniversitesi F.B.E. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda tamamlanan Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

Makalede, ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Çalışmada Etik Kurul izni gerekmemiştir.

Kaynaklar

Abbasi, A., Alalouch, C. ve Bramley, G. (2016). Open Space Quality In Deprived Urban Areas: User Perspective and Use Pattern. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Sayı:216, 194-205.

- Bernasconi, C., Strager, M.P., Maskey, V. ve Hasanmyer, M. (2009). Assessing public preferences for design and environmental attributes of an urban automated transportation system. *Landscape and Urban Planning*, Sayı:90, s.155–167.
- Budak, E. Z. (2010). *Cumhuriyet Döneminde Antakya Kenti Açık ve Yeşil Alan Sistemlerinin İrdelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Antakya.
- Çetinkaya, G., Erman, A. ve Uzun, M. (2015). Rekreatyonel Amaçlı Park Kullanıcılarının Memnuniyet Ve Memnuniyetsizlik Faktörlerinin Belirlenmesi. *International Journal of Human Sciences*, Sayı:12, 851-869.
- Düner, M. (2016). *Erzincan Kentinin Rekreatyon Alanları*. (Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Eşkil, Ö. Y. (2011). *Engelliler İçin Dış Mekan Tasarım Özellikleri Bağlamında Ankara Kent Parklarının İrdelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Gül, A. ve Küçük, V. (2001). Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Sayı:2, 27-48.
- Google Earth. (2020, 18, 04). Erişim Bilgisi (18.04.2020): <https://earth.google.com/web/@39.08764595,35.17777245,1254.99579617a,2309622.03513919d,35y,0h,0t,0r/>
- Google Maps. (2020, 18, 04). Şevket Sabancı Parkı. Erişim Bilgisi (18.04.2020): <https://www.google.com.tr/maps/place/%C5%9Eevket+Sabanc%C4%B1+Park%C4%B1/>
- Koçyiğit, M. ve Yıldız, M. (2014). Yerel Yönetimlerde Rekreatyon Uygulamaları: Konya Örneği. *International Journal of Science Culture and Sport*, Sayı:2, 211-223.
- Oğuz, D. (1998). *Kent Parkı Kavramı Yönünden Ankara Kent Parklarının Kullanım Olgusu Üzerinde Bir Araştırma*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Özdamar, K. (2003). Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri. 116-118. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Öztan, Y. (1991). Ankara Kentinin 2000’li Yıllar için Açık ve Yeşil Alan Sistemi Olanakları. *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, Sayı: 91(2), 32-36.
- Sites Google. (2020, 18, 04). Bodrum Belediyesi Stratejik Plan. Erişim Bilgisi (18.04.2020): <https://sites.google.com/site/bodrumbelediyesistratejikplan/home/2-mevcut-durum-analizi-ve-genel-bilgiler>
- Yeşil, P. ve Hacıoğlu, V. (2018). Limni Gölü Tabiat Parkı Peyzaj Değerlerinin Rekreatyonel Açından Değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Agriculture: Food Science and Technology*, Sayı:6(6), 680-688.
- Wong, K. K. ve Domroes, M. (2005). The visual quality of urban park scenes of Kowloon Park, Hong Kong: likeability, affective appraisal, and cross-cultural perspectives. *Environment and Planning B: Planning and Design*, Sayı:32, 617-632.

Başpınar Tabiat Parkı'nın Rekreatiyonel Planlama Açısından İrdelenmesi

Burcu ÖZEN ÖZTÜRK^{1*}, Atila GÜL²

ORCID 1: 0000-0001-6432-2939

ORCID 2: 0000-0001-9517-5388

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, 32260, Isparta, Türkiye.

² Süleyman Demirel Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 32260, Isparta, Türkiye.

* e-mail: burcuozenozturk@hotmail.com

Öz

Isparta İli Aksu İlçesine bağlı Başpınar Tabiat Parkı, yöre halkı tarafından iyi bilinen ve mesire alanı olarak kullanılan bir alan olup 2011 yılında Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. BTP sahip olduğu kaynak değerleri ile yörenin doğa turizminin ve alternatif turizminin geliştirilmesinde önemli rol oynayabileceği gibi yöre ekonomisine de önemli katkılar sağlayabilecek bir potansiyele sahiptir. Bu çalışmada BTP'nin mevcut rekreasyon kaynak değerlerinin ve potansiyelinin belirlenmesi, alana yönelik ziyaretçi talep ve tercihlerinin belirlenmesi ve alanın rekreatiyonel planlama konseptinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 400 kişi ile anket çalışması yürütülmüş SPSS Statistics 25 programı kullanılarak veriler % olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen bulguların değerlendirilmesi sonucu BTP rekreatiyonel tesis ve etkinliklerinin yetersizliği, yönetim organizasyonu eksikliği, alan tanıtım yetersizliği, güvenlik, ulaşım vb. konularında eksiklikler belirlenmiştir. Sonuçta BTP koruma kullanma dengesi gözetilerek rekreatiyonel planlama ilkeleri ve öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Başpınar Tabiat Parkı, korunan alanlar, rekreasyon, ziyaretçi talepleri, rekreasyon planlaması.

Investigation of The Recreational Planning of The Başpınar Natural Park

Abstract

BNP, which is connected to Aksu District of Isparta Province, was declared as a Nature Park in 2011. BTP has the potential to make significant contributions to the development of the nature tourism of the region and to the local economy with its resource values. In this study, it was aimed to determine the existing recreational resource values and potential of BTP, to determine visitor demands and preferences for the area and to develop the recreational planning concept of the area. For this purpose, a survey was conducted with 400 people and the data was evaluated as % using the SPSS program. According to these findings; Deficiencies and inadequacies were been identified in the park in areas such as recreational facilities and activities, management organization, field promotion, security, transportation. As a result, recreational planning principles and suggestions have been brought into consideration by considering the protection-use balance of the park.

Keywords: Başpınar Nature Park, protected areas, recreation, visitor demands, recreation planning.

Atıf: Özen Öztürk, B. ve Gül, A. (2020). Başpınar Tabiat Parkı'nın Rekreatiyonel Planlama Açısından İrdelenmesi. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 5(1), 11-34.

DOI: [10.30785/mbud.635871](https://doi.org/10.30785/mbud.635871)

1. Giriş

Günümüzde gelişen teknoloji, yaygınlaşan dikey ve yatay binalar, açık ve yeşil alanların yetersizliği, giderek artan monoton ve yapaylaşan kentsel mekânlar, insanları doğadan uzaklaştırmakta ve çok yönlü olumsuzluklara yol açmaktadır. İnsan ve doğa ilişkisi varoluşumuzdan beri iç içedir ve kopması mümkün değildir. Kent insanları yapay yaşam alanlarının kendilerine vermiş olduğu fiziksel, sosyal ve psikolojik zararların farkında olup imkân buldukça kentsel yaşamdan uzaklaşarak doğayla bütünleşmeye yönelmektedirler. Bu bağlamda sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürmek için, kentleşme, sanayileşme ve teknolojinin getirdiği olumsuz etkenlerden uzaklaşmak, stres atmak, iş verimliliğini arttırmak, özgür hareket edebilmek amacıyla kentlerden uzaklaşarak doğal alanlarını, yöresel kültür alanlarını ve turizm alanlarını tercih eder hale gelmişlerdir (Yıldırım ve Koçan, 2008). Modern toplumlarda, sosyal, ekonomik, kültürel, teknolojik ve siyasal gelişmelere paralel olarak, rekreasyon ve serbest/boş zaman kavramları giderek önem kazanmakta ve insan yaşamında önemli bir rol üstlendiği gözlenmektedir (Gül, Keleş ve Uzun, 2016).

Rekreasyon, kişilerin serbest/boş zamanları içerisinde, günlük yaşamın sıkıcı, disiplinli ve monoton geçen çalışmasının etkisinden kurtulmak, dinlenmek ve hoşça vakit geçirmek amacıyla bireyin kendi isteği ve iç itimi sonucu oluşan, bireyi fiziksel ve düşünsel yönden yenilemeyi amaçlayan; bireyin toplumsal, ekonomik, kültürel olanakları ve yaşadığı toplumun yapısı ile bağımlı olarak yapılan fiziksel etkinlikler bütünü olarak tanımlanmıştır (Uzun ve Altunkasa, 1991).

Rekreasyonel alanlar ekolojik, ekonomik ve sosyal açıdan hem kente hem de kentlerde yaşayan nüfusa fayda sağlamaktadır. Rekreasyonel alanların sunduğu faydaların birbirine bağımlı olduğu ve birbirini iç içe desteklediği görülmektedir. Rekreasyona duyulan ihtiyaç, rekreasyon faaliyetlerinin kişisel ve toplumsal olarak sağladığı faydalardan ileri gelmektedir. Kişisel yönden; fiziki sağlık gelişiminin yaratılması, ruh sağlığı kazandırılması, insanı sosyalleştirmesi, yaratıcılık, kişisel beceri ve yeteneğini geliştirmesi, çalışma başarısı ve iş verimine etkisi, ekonomik hareketlilik, insan mutlu etmesi, toplumsal yönden ise; toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi sağlaması ve demokratik toplum yaratılması, rekreasyona duyulan ihtiyacın nedenlerinden bazılarını oluşturmaktadır (Karaküçük, 2008). Kırzioğlu (1983)'na göre rekreasyon; kişilerin çalışma hayatı ve yaşamsal faaliyetleri sonucunda oluşan yorgunluklarını gidermek için doğa güzelliklerinin içerisinde, insanları dinlendiren, kişilere zevk veren eylemlerin yapılarak ve izlenerek, kişiyi yeniden hayata bağlayan, psikolojik ve fiziksel olarak canlılık kazandıran faaliyetlerin tamamıdır.

Rekreasyon kavramı ve özellikleri şu şekilde özetlenebilir (Sessoms, 1984; Pehlivanoglu, 1987; Kurum, 1992; Karaküçük, 1995; Ekşioğlu, 1996; Gülbahçe, 1996; Tuzcuoğulları, 1997):

- Rekreasyon bir ihtiyaç ve içsel dürtü sonucu oluşur,
- Rekreasyona katılım gönüllüdür, zorlama yoktur,
- Rekreasyon fiziksel veya zihinsel hareketlilik içerir,
- Rekreasyonun eğitici ve öğretici bir etkinliktir,
- Rekreasyon etkinliği hem bireye hem topluma çeşitli faydalar sağlar,
- Rekreasyon tek olabileceği gibi birden çok aktiviteye katılım şeklinde de olabilir,
- Rekreasyon faaliyetlerde kişi ekonomik kazanç amacı gütmeyiz,
- Rekreasyon faaliyetleri daha önceden planlanmış, programlanmış veya bir anda karar verilip yapılan ve düzenlenen aktiviteler olabilir,
- Rekreasyon kişilerin kendilerini ödüllendirmesidir,
- Rekreasyon faaliyetleri kişilerin inancı, ekonomik durumu, sosyo-kültürel durumuna göre farklı şekillerde, farklı zamanlarda ve farklı mekanlarda yapılabilir,
- Rekreasyon bireylere farklı tecrübeler kazandırır,
- Rekreasyon kişinin kültür ve doğa arasındaki uyumunu güçlendirir,
- Rekreasyon, ufku genişletir ve yaratıcılığı artırır,

- Rekreasyon etkinliklerinde bulunmak ve faaliyet göstermek toplum ve kişiler açısından bir doyumluluk sağlar.

Rekreasyon planlaması, insanların yaşam kalitesini artırmak için yönetim planlama hedefleri ile kaynaklar ve kullanıcı ihtiyaçları arasında bir denge kurmayı amaçlayan bir süreçtir (Gül ve ark., 2006). Rekreasyonel planlama, alanın mevcut kaynak potansiyeli ve kapasitesi ile kullanıcı talep ve eğilimlerinin dengeli bir şekilde optimize edilmesi ve akılcı bir şekilde kullanılmasını gerektirmektedir. Rekreasyon planlama ve tasarım sürecinde alanın ayrıntılı envanterinin çıkarılması ve ziyaretçilerin rekreasyon talepleri ve eğilimlerinin dikkate alınması önemlilik arz etmektedir. Bu bağlamda orman alanları özellikle Tabiat Parkları ve Milli Parklar rekreasyon faaliyetler için önemli doğal kaynak değerleri olarak kabul görmektedir (Gold, 1980; Bell 2001; Gül, Örucü ve Karaca, 2006).

Ülkemizde en önemli doğal rekreasyonel alanlardan birisi, Tabiat Parklarıdır. 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nda Tabiat Parkları; "Bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçaları" şeklinde tanımlanmıştır (Milli Parklar Kanunu. 1983,11 08; Özbay, 2008; Yücel, 2010). Günümüzde ülkemizdeki Tabiat Parklarının sayısı 247'e ulaşmıştır (Şekil 1) ve "Başpınar Tabiat Parkı" da bunlardan birisidir.

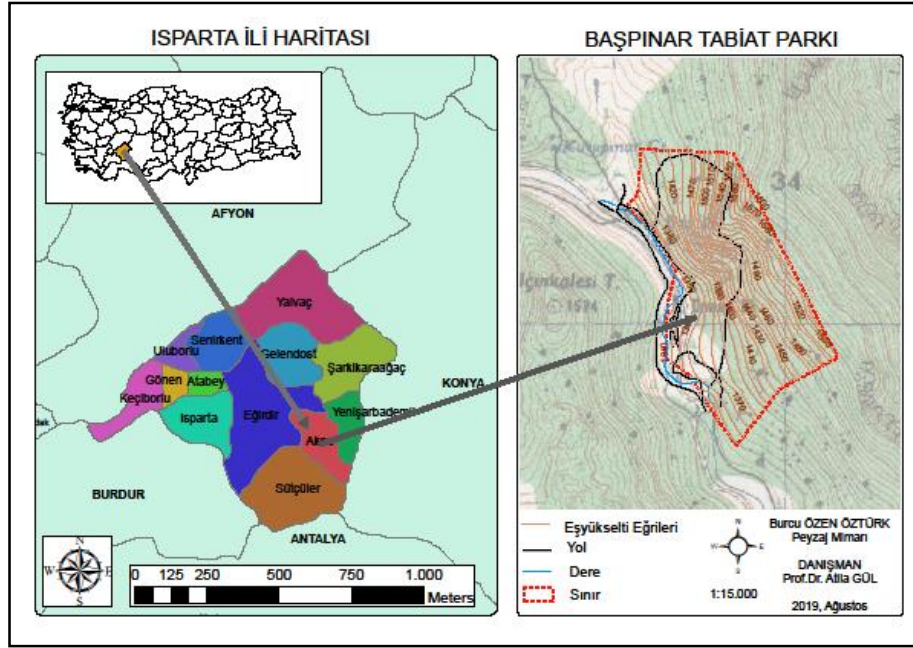

Şekil 1. Türkiye'deki tabiat parklarının harita üzerinden gösterimi (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2019, 04 04).

Bu çalışmanın amacı Başpınar Tabiat Parkının (BTP) rekreasyon alanı olarak mevcut kaynak değerleri ile kullanıcı talep ve eğilimlerini belirlemek, mevcut sorunları tespit etmek ve rekreasyon planlama konseptini oluşturmaktır.

2. Materyal ve Yöntem

Başpınar Tabiat Parkı; Akdeniz Bölgesinde Isparta İli Aksu İlçesi sınırlarında yer almakta olup 39,50 ha alanı kapsamaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığı VI. Bölge Müdürlüğü, Isparta Şube Müdürlüğü'nün sorumlu olduğu Başpınar Tabiat Parkı, Orman ve Su İşleri Bakanlığınca 2011 yılında Tabiat Parkı olarak tescillenmiştir (Milli Parklar 6. Bölge Müdürlüğü, 2019). Aksu ilçe merkezine 7 km, Isparta merkeze 69 km uzaklıkta olup tamamı Devlet Ormanı statüsündeki bir korunan alandır (Şekil 2).

Şekil 2. BTP coğrafi konumu

Başpınar Tabiat Parkı, 2004 yılında 39,5 ha alanı kapsayacak şekilde 'Orman İçi Dinlenme Yeri' olarak planlanmıştır. Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Milli Parklar Dairesi Başkanlığı'nın 11.04.2006 tarihli oluru ile alan, Başpınar Mesire (A Tipi) Yeri' olarak tescil edilmiştir. A tipi mesire yeri olan saha Bakanlık Makamı'nın 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı Bakan Olur'u ile Başpınar Tabiat Parkı olarak tescil edilmiştir (Milli Parklar 6. Bölge Müdürlüğü, 2019).

Çalışmada; Başpınar Tabiat Parkı (BTP) rekreasyon alanının mevcut potansiyelinin çıkarılması ve alana yönelik kullanıcı tercihlerinin belirlenmesi, bitki örtüsü ve rekreasyonel potansiyeli ile peyzaj bütünlüğünün sürdürülebilirliğinin sağlanması, Tabiat Parkı'ndaki doğal kaynak değerleri, ekolojik dengenin sürdürülebilirliğinin devamı, mevcut sorunların tespitlerinin yapılarak, ortaya çıkan sorunlara çözümler üretmek amacıyla anket çalışması yapılmıştır.

1. Aşama: Kaynak tarama ve çalışma alanına yönelik verilerin elde edilmesi; İlk aşamada makale konusuna ilişkin olabilecek daha önceden yapılmış bilimsel çalışmalar (projeler, makaleler, tezler, araştırmalar vb.) araştırılarak bilimsel veriler toplanmıştır.

2. Aşama: Envanter ve sörvey çalışmaları ve altlık paftaların oluşturulması; Çalışma alanı olarak Isparta ili Aksu ilçesinde yer alan Başpınar Tabiat Parkı seçilmiştir. Resmi Kurum ve Kuruluşlardan alınan veriler, bilimsel yayınlardan elde edilen bilgiler, arazide yapılan gözlemler ve analizlerden faydalanarak bir veri tabanı oluşturulmuştur. Bu veri tabanı kullanılarak alana ait paftalar hazırlanmıştır.

3. Aşama: Anket çalışmaları; Sörvey çalışmaları kapsamında Başpınar Tabiat Parkı'na gelen ziyaretçilere ve yöre insanların parkın gelişmesine yönelik talepleri, alanın eksik yönleri ve önerilerinin belirlenmesi için anket tekniği kullanılmıştır. Anket formu toplam 23 soru olacak şekilde açık uçlu ve şıklı sorulardan meydana gelmiştir. Anket çalışmaları farklı aylarda ve günlerde tesadüfi olarak, ortalama 15 dakika birer görüşme şeklinde gerçekleştirilmiştir.

4. Aşama: Analiz ve değerlendirme; BTP, çalışma alanına yönelik elde edilen envanter ve sörvey paftası ile ArcGIS ortamında mevcut verilerin ilişkilendirilmiş, yorumlanmış, kaynak analiz paftaları (eğim, bakı, yükselti, topografya, ulaşım, mevcut alan kullanımları, su kaynakları vb.) ve alana yönelik bulgular elde edilmiştir. Ziyaretçilere yapılan anket çalışmaları sonucu elde edilen verilerin analizinde ise, IBM SPSS Statistics 25 paket programı kullanılarak frekans yüzdeleri belirlenmiş, çizelge ve grafiksel olarak verilmiştir.

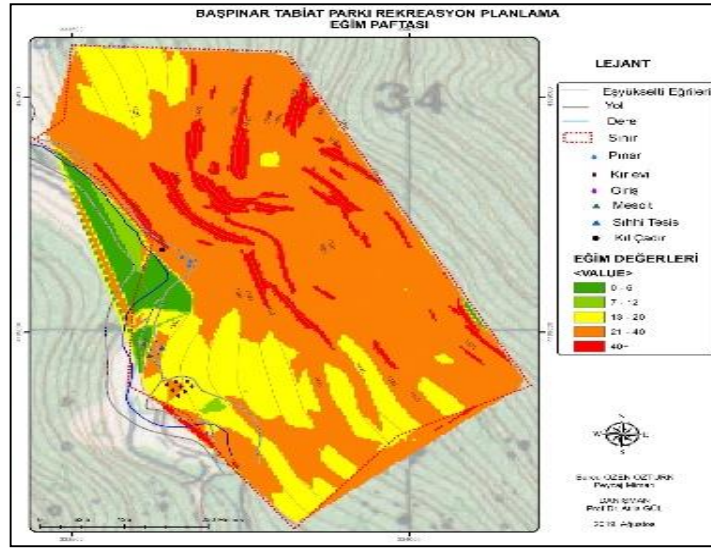
5. Aşama: Sentez ve Öneriler: Tartışma ve sonuç bölümünde elde edilen sayısal altlık verileri sonucu alanın mevcut potansiyel durumu, anket verilerinden elde edilen talep ve öneriler göz önüne alınarak BTP'ne yönelik rekreasyonel planlama kararları alınmış ve öneriler getirilmiştir.

3. Bulgular ve Tartışma

3.1. Başpınar Tabiat Parkı'nın Doğal ve Kültürel Kaynak Envanteri ve Analizi

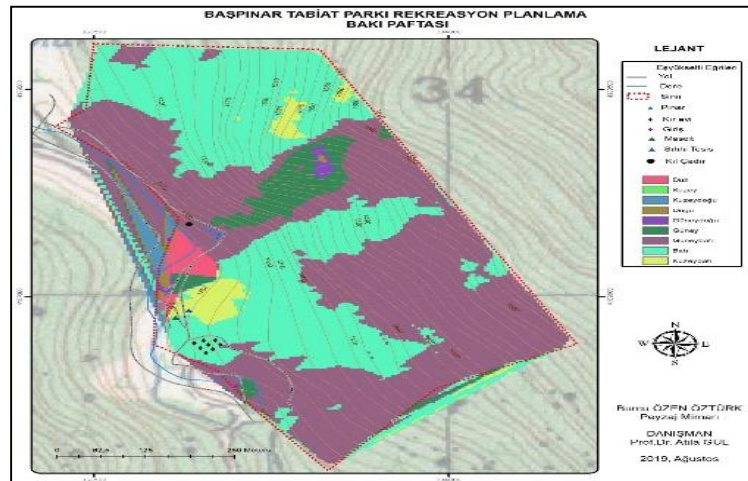
Isparta Aksu Çayı Havzası kuzeyinde Köprüçay, güneydoğuda ise Eğirdir Gölü havzaları arasında yer alan, Köprüçay'ın bir alt havzası durumundadır. Havzanın bitişiğinde, kısmen de içerisinde yer alan BTP, havzanın jeolojik, topografik, hidrolojik ve ekolojik özelliklerini temsil etmektedir. Bu nedenle Aksu çayı havzasının jeolojik, jeomorfolojik ve doğal peyzaj özelliklerine ait veriler büyük oranda tabiat parkı için de geçerlidir. BTP'nin içinde bulunduğu alanda jeomorfolojik yapı yamaçlardan oluşmaktadır. BTP'nin daha çok güney kısmı ve doğu kısmı yamaçlardan oluşur, yaklaşık %15'lik kısım ise düzlüklerden oluşmaktadır. Bu düzlükler Aksu Çayı kıyısı etrafındadır (Milli Parklar 6. Bölge Müdürlüğü, 2019).

Eğim paftası incelendiğinde alanın büyük çoğunluğu %20-40 (yaklaşık %63) eğim grubunu oluşturmuştur. %12-20 eğim grubuna ise alanın %22'si girmektedir. Alanın %8,8'lik bölümünü ise %40 üstü eğim grubuna sahiptir (Şekil 3).

Şekil 3. BTP'nin eğim paftası ve % dağılımı

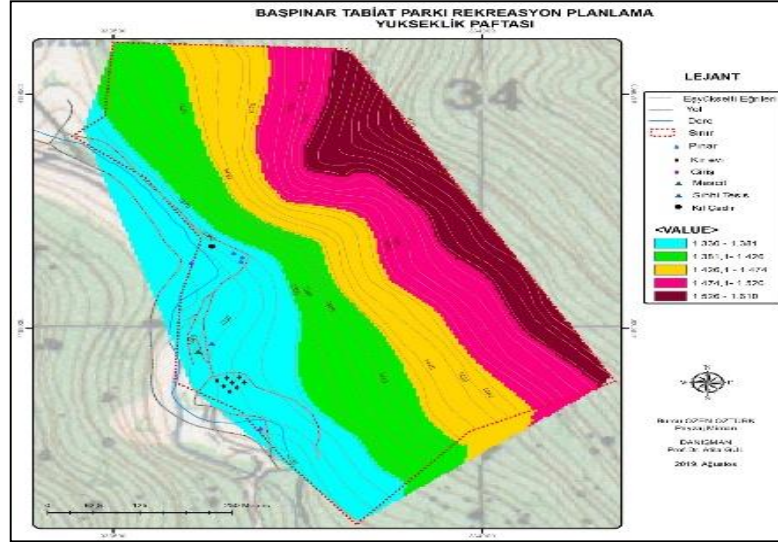
Parkta çoğunluk olarak güney batı ve batı bakıları hâkim durumdadır. Alanın %50,1'i güneybatı, %38,4'ü batı, %5'i güney, %2,8'i kuzeybatı, %1,2'si kuzeydoğu, %0,4'ü doğu, %0,4'ü güneydoğu ve %1,4'ü düz bakılıdır (Şekil 4).

Şekil 4. BTP'nin bakı paftası ve % dağılımı

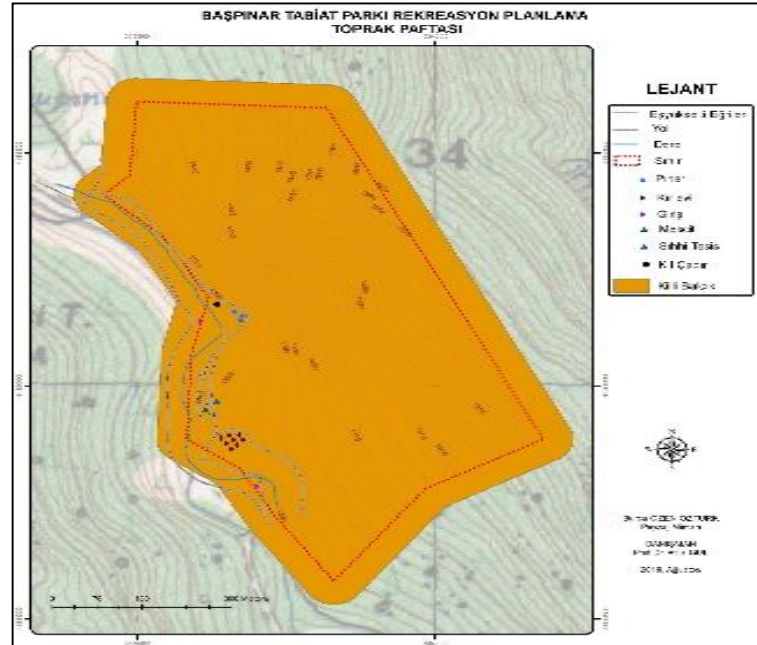
Alanın yükseklik durumu ise alanın %26'sını 1330-1381 m yükseklik grubu, %23'nü 1381,1-1426 m yükseklik grubu, %20'sini, 1426,1-1474 m yükseklik grubu, %18'ini 1474,1-1526 m yükseklik grubunu ve %14'ü ise 1526-1610 m yükseklik grubu oluşturmaktadır (Şekil 5).

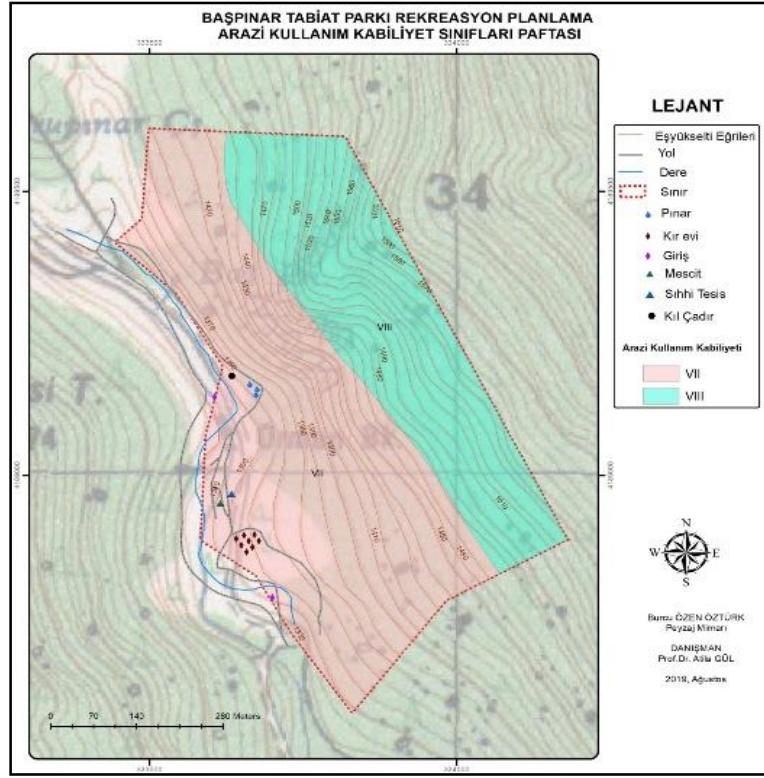
Şekil 5. BTP'nin yükseklik paftası ve % dağılımı

Tabiat Parkı genellikle meyilli ve kayalıktır. Toprak derinliği yer yer büyük farklılıklar göstermektedir. 1300-2152 m arasında değişen birçok tepe vardır. En önemli yükseltiler; Kısa Tepe (2152 m), Katran Tepe (2027 m), Boyalı Tepe (1979 m), Leylek Tepe (1713 m)'dir. Tabiat Parkı'nın içerisinde daha çok batı kısmında yer alan Aksu Çayı etrafında zamanla meydana gelen toprak taşınması haricinde parkta genel olarak toprak erozyonu görülmemiştir. Parkın doğu tarafında yer alan, zaman içerisinde oluşmuş olan taş-kaya erozyonu mevcuttur. Erozyon yaşanan yerin alt kısmında yer alan mevcut orman yapısı taşınan materyalin alanın daha çok kullanılan bölgelerine taşınmasını durdurmuştur (Milli Parklar 6. Bölge Müdürlüğü, 2019). Taşınar Tabiat Parkı alanının genel toprak yapısı; kireçsiz kahverengi orman toprağı ve çıplak kayalık ve molozlardan oluşmaktadır (Temurçin, 2004). Verilere göre alanın tamamı killi balçıktır. BTP'inde alanın tamamı killi balçıktır (Şekil 6).

Şekil 6. BTP'nin toprak paftası ve % dağılımı

Arazi kullanım kabiliyet sınıflarına göre ise alanın %64'ü VII. Sınıf araziler oluştururken geri kalan %36'sı ise VIII. Sınıf arazidir (Şekil 7).

Şekil 7. BTP'nin arazi kullanım kabiliyeti sınıflandırma paftaları ve % dağılımları

İklimsel özellikler: Torosların üzerinde yer alan Başpınar Tabiat Parkı, Akdeniz iklim kuşağı ve karasal iklim kuşağı arasında geçiş niteliği taşımaktadır. Bu nedenle, Tabiat Parkı sınırları içerisinde karasal iklim ve Akdeniz iklimine ait özellikler yaşanmaktadır (Milli Parklar 6. Bölge Müdürlüğü, 2019). BTP'ne civarındaki en yakın meteoroloji istasyonları Aksu ve Eğirdir ilçelerinde bulunmaktadır. Eğirdir Meteoroloji İstasyonu'nda ölçümü yapılmayan veriler Isparta Meteoroloji İstasyonundaki veriler kullanılmıştır. Eğirdir, kışları serin, yazları ılık, nemli bir iklime sahiptir. 1981-2010 iklim dönemi yıllık ortalama sıcaklığı 12,4°C, yıllık ortalama yağışı ise 793,8 mm'dir. Eğirdir'in uzun yıllar maksimum sıcaklığı 38,6°C, uzun yıllar minimum sıcaklığı -14,9°C'dir. Eğirdir, 142,8 mm yağış ile aralık ayında en fazla yağışı alır (Milli Parklar 6. Bölge Müdürlüğü, 2019).

BTP, çevresindeki su ve kara ekosistemlerin bir parçası durumundadır. Tabiat Parkı çevresine hâkim durumda olan sucul ekosistemi temsilen akarsu/dere ekosistemi ve karasal ekosistemleri temsilen orman ekosistemi Tabiat Parkı sınırları içerisinde de temsil edilmektedir. Alan içerisinde sucul ekosistem akarsu/dere ekosistemi olarak temsil edilmektedir. Tabiat Parkı ile doğrudan ilişkili olan Aksu çayı, Yayla deresi ve Başpınar su kaynakları yaz kış akan akarsular olup, Köprülü Kanyon Milli Parkı'nın en önemli kaynak değerlerinden olan Köprüçayı'nın en üst havzasında yer almaktadırlar. Aksu çayının yaklaşık olarak 1,0 km'lik bölümü Tabiat Parkı içerisinde yer almaktadır. Tabiat Parkının yaklaşık %11,0'lik bölümü alansal olarak akarsu /dere ekosisteminin etkisi altındadır. Bu bölgelerde sucul ekosistem öğeleri olan flora ve fauna değerleri yer almakta olup, çeşitli dış etkiler nedeni ile bozulmamıştır (Milli Parklar 6. Bölge Müdürlüğü, 2019).

Tabiat Parkının en önemli unsuru olan kesintisiz yıl boyunca akan Aksu Çayı, birçok sucul bitki ve hayvan türüne ev sahipliği yapmaktadır. Tabiat Parkının ekolojik değerlerini, akarsu/dere ekosistemi ve orman ekosisteminin bir arada olması sayesinde zenginleşmektedir. Akarsu/dere ekosistemini; Aksu Çayı, Sorgun Barajı, Yayla deresi temsil etmektedir. Bu yapı Köprülü Kanyon Milli Parkını önemli kaynak değeri olan Köprüçayı'nın üst havzasını oluşturmaktadır. Orman ekosistemini; iğne yapraklı ormanlar, yapraklı ormanlar, step ve kaya vejetasyonu oluşturmaktadır.

Tabiat Parkının doğu sınırına kadar olan ve yaklaşık 1.900 m üzerindeki bölümler yüksek dağ (subalpin) ekosistemleri olarak temsil edilmektedir ki bu bölgede dağ bozkırı, kayalık habitatlar yer almaktadır. Bu alanların batısında bulunan ve Aksu Çayı'na kadar olan ve Tabiat Parkı içerisinde yer alan bölümlerde

yer alan doğal iğne yapraklı ormanlar, yapraklı ormanlar, kaya vejetasyonu orman ekosistemini oluşturmaktadır. Orman ekosistemi BTP'nin yaklaşık %89'unda temsil edilmektedir. Tabiat Parkı alanındaki kayalıklarda ve yüksek kesimlerinde bu vejetasyon tipi görülür, genel olarak karanfil (*Dianthus spp.*), çan çiçeği (*Campanula spp.*), korukgiller (*Sedum spp.*), andız otu (*Inula spp.*), kaya ölmezi (*Helichrysum chasmolycicum*), böbret altınotu (*H. compactum*), kumotu (*Arenaria spp.*), deynekgiller (*Asyneuma spp.*), kekik (*Thymus spp.*), şalbagiller (*Salvia spp.*), türleri görülmektedir (Milli Parklar 6. Bölge Müdürlüğü, 2019).

Başpınar Tabiat Parkı'nda yer alan Aksu Çayı ve su kaynakları, bitki çeşitliliği, çadırli kamp potansiyeli varlığı, yayla turizminin olması, doğal güzellikleri ve dört mevsim turizm yapılabilmesi açısından yüksek rekreasyonel potansiyele sahiptir.

Tabiat Parkının tüm bu manzara özelliğinin yanı sıra, parkın içinde günübirlik kullanım alanları ve kır evleri de bulunmaktadır. Alana mevcut iki giriş ile kontrol ünitelerinden geçerek ulaşılır. Alanda günübirlik kullanma ilişkin üst yapı birimleri mevcuttur. İki adet giriş kontrol ünitesi, 1 adet kıl çadır, 8 adet kır evi, 1 adet sıhhi tesis binası, 1 adet mescit, 2 adet ahşap köprü ve 5 adet kameriye mevcuttur. Alt yapı birimleri olarak trafo ve fosseptik sistemleri mevcuttur. Alandaki mevcut rekreasyonel yapılar Şekil 8'de gösterilmiştir.

a- Kır evleri

b- kameriye

c- Kıl çadırı

d- Giriş takı

Şekil 8. Başpınar Tabiat Parkı'ndaki rekreasyonel yapılar

Tabiat parkı içinde çeşitli rekreatif etkinlikler için potansiyel bulunmakla birlikte yakın çevresindeki rekreasyonel alanlar nedeniyle çekim özelliğine sahiptir. Tabiat Parkı'ndaki kullanıcılar genellikle pınar ve çevresini piknik etkinlikleri için yoğun bir şekilde kullanmaktadır. Başpınar Tabiat Parkı ve etrafında doğa yürüyüşü (trekking ve hiking) başta olmak üzere, botanik turu, fotoğraf çekme, safari, bisiklet, sportif olta balıkçılığı, yaban hayatı gözlemciliği, köy turları, kamp turizmi gibi ekoturizm etkinlikleri gerçekleştirilebilir. Kış mevsiminde parktan ulaşımı kolay olan Dedegöl Dağları'na kayak turizmi için gelen ve yaz aylarında özellikle Antalya'dan yayla turizmi için gelen kullanıcıların kalabileceği kır evleri de mevcuttur.

3.2. Anket Verilerin Analizleri ve Değerlendirilmesi

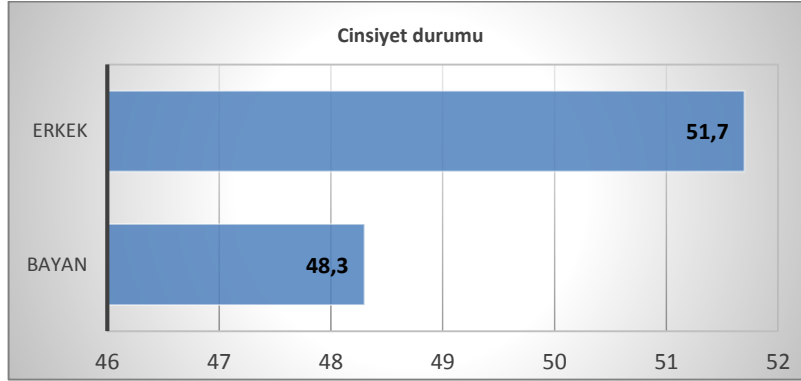
BTP'nda yapılan anket çalışmaları kapsamında ankete katılanların demografik ve sosyo ekonomik durumlarına ilişkin veriler, rekreatif etkinliklere katılım sıklıkları, hangi rekreatif etkinlikleri tercih

ettikleri ve rekreatif etkinliklere katılmalarını etkileyen faktörlerin neler olduğunu belirleyen veriler yüzde değerleri ile değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

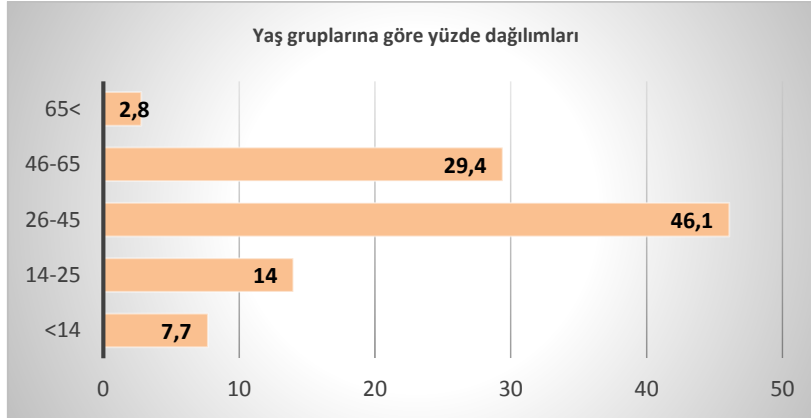
3.2.1. Ankete katılanların genel profili

Anket verilerine göre BTP’nda ankete katılanların %51,7’si erkek olup %48,3’ü ise kadındır (Şekil 9).

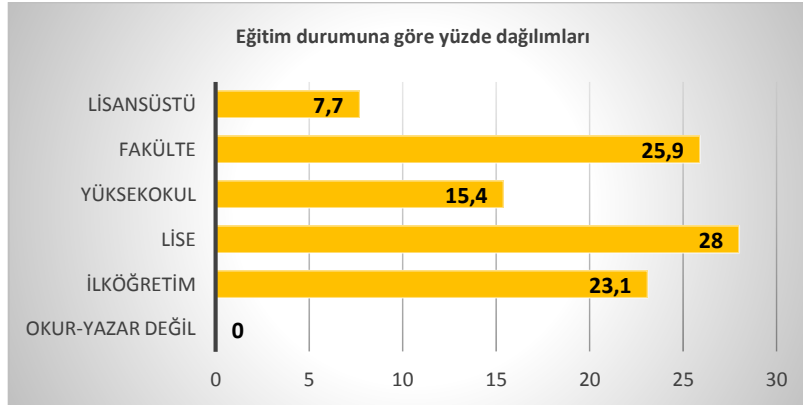
Şekil 9. Ankete katılanların cinsiyet durumuna göre yüzde dağılımları

Alana soruları cevaplayan ziyaretçilerin yaşları ise %7,7’si 14 yaş ve altı, %14’ü 14 ile 25 yaş arası, %46,1’i 26 ile 45 yaş arası, %29,4’ü 46-65 yaş arası ve son olarak 65 yaş üzeri %2,8 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların yaş oranları incelendiğinde ise gençlerin ve orta yaş gruplarının alana daha fazla gelmiş olduğu görülmüştür (Şekil 10).

Şekil 10. Ankete katılanların yaş gruplarına göre yüzde dağılımları

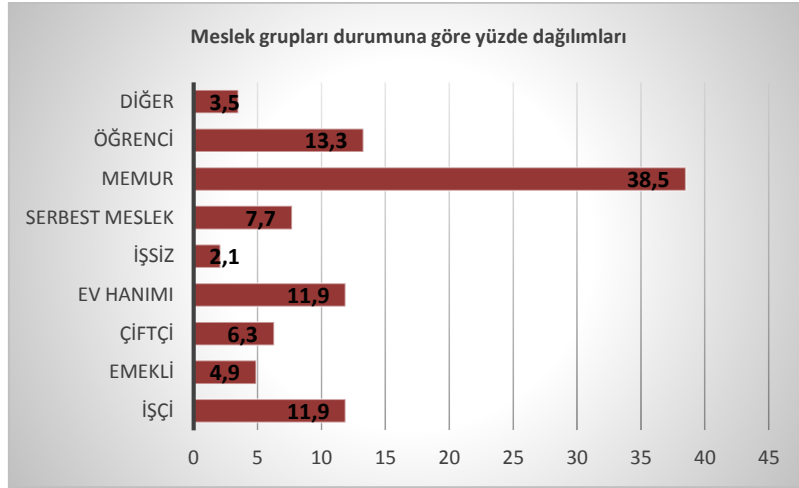
BTP’nda ankete katılan ziyaretçilerin eğitim durumları; %23,1’i ilköğretim, %28’i lise, %15,4’ü yükseköğretim, %25,9’ü fakülte, %7,7’si de lisansüstü olarak belirlenmiştir (Şekil 11).

Şekil 11. BTP’nda ankete katılanların eğitim durum yüzdesi

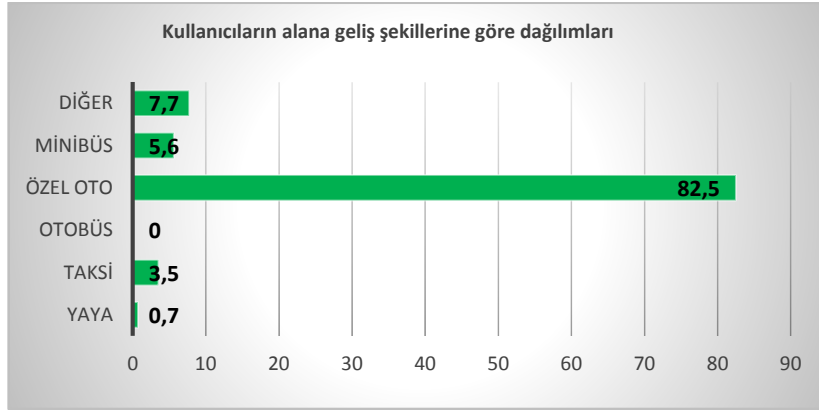
BTP’nda ankete katılanların meslek grupları ise; %13,3’ü öğrenci, %38,5’i memur, %7,7’si serbest meslek, %2,1’i işsiz, %4,9’u emekli, %11,9’u ev hanımı, %6,3’ü çiftçi, %11,9’u işçi ve %3,5 diğer meslek

grupları olarak belirlenmiştir. Meslek grupları incelendiğinde katılımcıların çoğunluğunun (%38,5) memur olduğu belirlenmiştir (Şekil 12).

Şekil 12. BTP’nda ankete katılanların meslek grupları yüzdesi

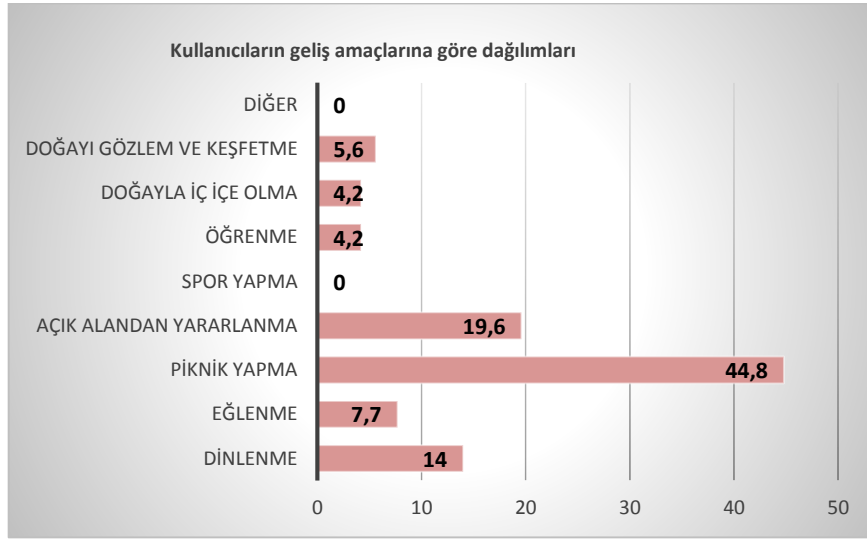
BTP’nda ankete katılanların alana %82,5’i özel araç, %5,6’sı minibüs, %11,7’si bisiklet ve %3,5’i taksi ve geriye kalan %7,7’lik kısmın ise diğer araç türleriyle geldiği belirlenmiştir (Şekil 13).

Şekil 13. BTP’na ulaşım tercihlerine göre % dağılımları

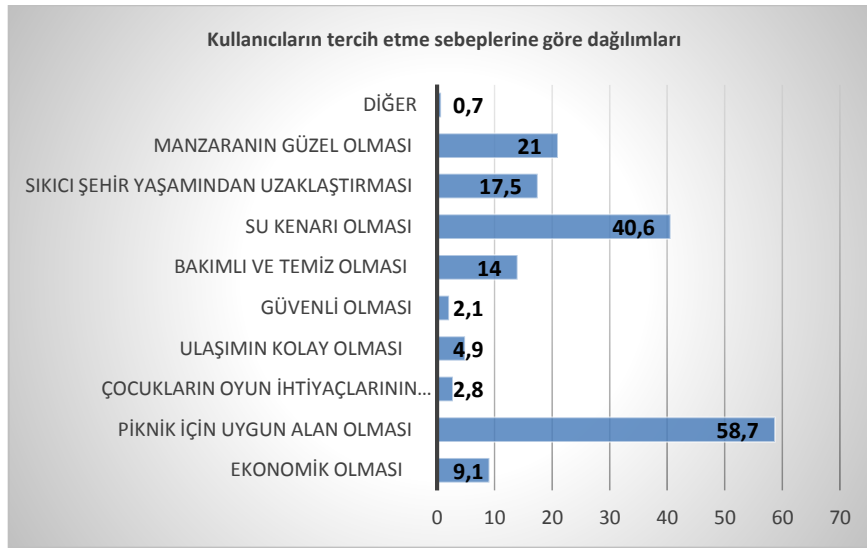
3.1.2. Ankete katılanların rekreasyonel tercihlerine ilişkin bulgular

BTP’nda ankete katılanların alana geliş amaçlarına göre cevapları %5,6’sı doğayı gözlem ve keşfetme, %4,2’si doğayla iç içe olma, %4,2’si öğrenme, %19,6’sı açık alandan yararlanma, %44,8’i piknik yapma, %7,7’si eğlenme ve %14’ü dinlenmek için geldiğini belirtmiştir. Spor yapma ve diğer seçeneklerini tercih eden kullanıcı çıkmamıştır (Şekil 14). Anket sonuçlarına göre Tabiat Parkı’na geliş amaçlarının başında piknik etkinlikleri gelmektedir.

Şekil 14. BTP'na geliş amaçlarına göre % dağılımları

BTP'nda ankete katılanların alanı tercih etme sebeplerine verdikleri cevaba göre dağılımları, manzaranın güzel olması %21, sıkıcı şehir yaşamından uzaklaştırması %17,5, su kenarı olması %40,6, bakımlı ve temiz olması %14, güvenli olması %2,1, ulaşımın kolay olması %4,9, çocukların oyun ihtiyacının karşılanması %2,8, piknik için uygun alan olması %58,7, ekonomik olması %9,1 ve diğER seçeneğini %0,7 oranında kişi tercih etmiştir (Şekil 15). Su kenarı ve piknik için uygun olması ziyaretçilerin Tabiat Parkı'nı tercih etme sebeplerinin başında gelmektedir.

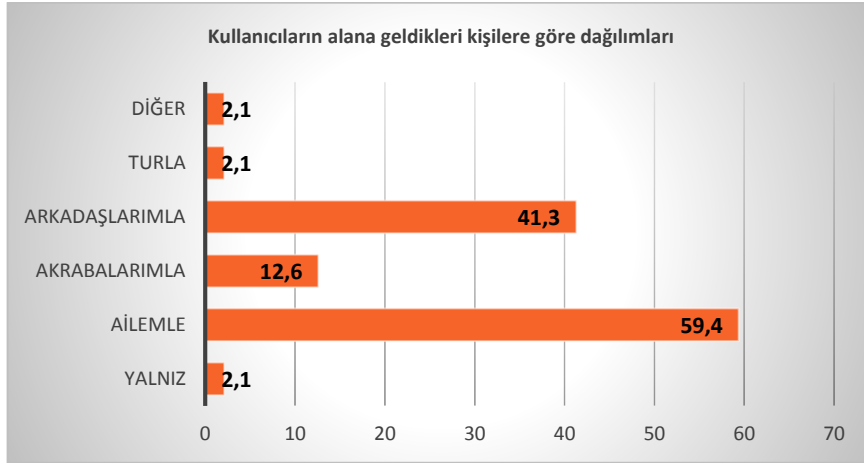
Şekil 15. Kullanıcıların alanı tercih etme sebeplerine göre % dağılımları

BTP'nda ankete katılan kullanıcılardan %0,7'si haftada bir kez geldiğini, %4,9'u on beş günde bir kez, %23,8'i ayda bir, %14'ü üç ayda bir ve %20,3'ü altı ayda bir, %11,9 diğER kısmın ve %24,5'i yılda bir kez geldiklerini belirtmiştir (Şekil 16). Bu sorunun sonucu incelendiğinde ise gelen ziyaretçilerin çoğunluğu yılda bir kez gelmeyi tercih etmektedir.

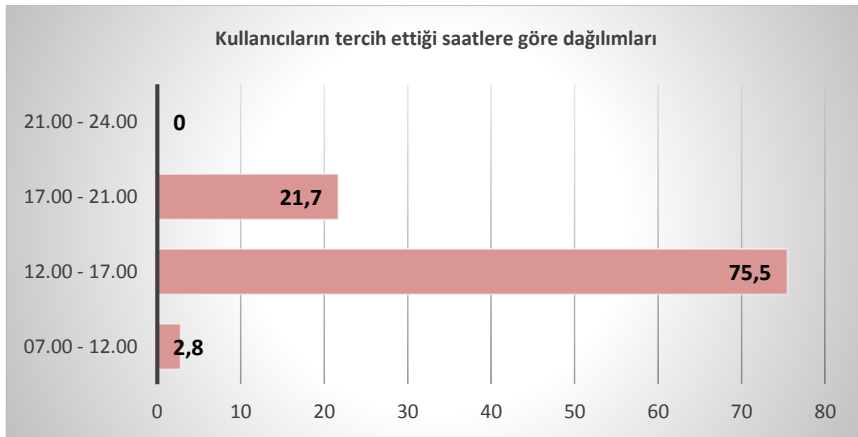
Şekil 16. Kullanıcıların geliş sıklıklarına göre % dağılımları

Ankete katılan kullanıcılardan %2,1'i turla, %41,3'ü arkadaşları ile %12,6'sı akrabaları ile %59,4'ü aileleriyle ve %2,1'i diğer alternatifler ve %2,1'i yalnız geldiklerini belirtmiştir (Şekil 17). Verilen cevapların sonucunda ise gelen ziyaretçilerin çoğunluğu ailesiyle ve arkadaşlarıyla gelmeyi tercih etmektedir.

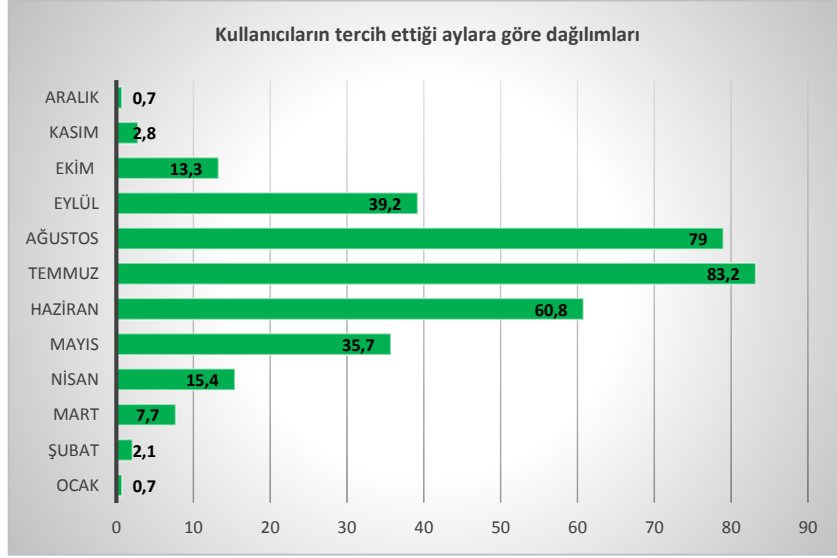
Şekil 17. Kullanıcıların alana geldikleri kişilere göre % dağılımları

BTP'nda ankete katılan kullanıcılardan %2,8'i öğleden önce, %75,5'i 12:00-17:00 arası, %21,7'si 17:00-21:00 arası alana geldiklerini bildirmişlerdir. 21:00-24:00 arası ise vakit geçiren kullanıcı yoktur (Şekil 18). Verilen cevapların sonucunda ise gelen ziyaretçilerin çoğunluğu 12:00-17:00 arasında gelmeyi tercih etmektedir.

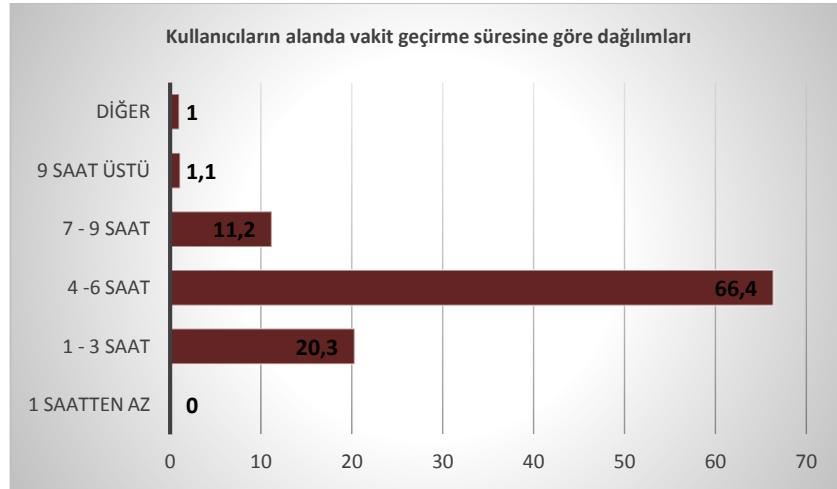
Şekil 18. Kullanıcıların tercih ettikleri saatlere göre % dağılımları

Ankete katılan kullanıcılardan %0,7'si ocak, %2,1'i şubat, %7,7'si mart, %15,4'ü nisan, %35,7'si mayıs, %60,8'i haziran, %83,2'si temmuz, %79'u ağustos, %39,2'si eylül, %13,3'ü ekim, %2,8'i kasım ve %0,7'si aralık aylarını tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Şekil 19). Verilen cevaplara bakıldığında ise gelen ziyaretçilerin çoğunluğu bahar ve yaz aylarında gelmeyi tercih etmektedir.

Şekil 19. Kullanıcıların tercih ettikleri aylara göre % dağılımları

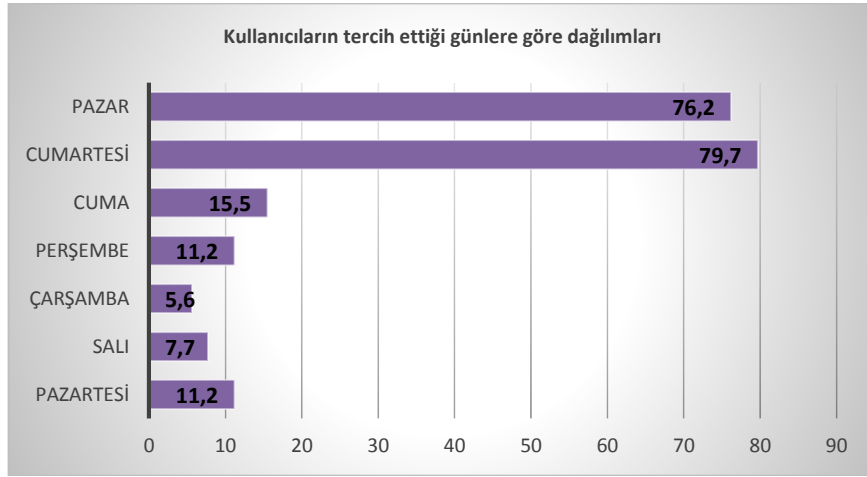
BTP'nda kullanıcılardan %20,3'ü 1-3 saat, %66,4'ü 4-6 saat, %11,2'si 7-9 saat, %1'i diğer ve %1,1'i 9 saat üstü vakit geçirdiklerini belirtmişlerdir (Şekil 20). Alana gelen kullanıcılardan 1 saatten az vakit geçirdiğini söyleyen olmamıştır.

Şekil 20. Kullanıcıların vakit geçirme sürelerine göre % dağılımları

Başpınar Tabiat Parkı'na gelmek için tercih edilen günler ise; %76,2'si pazar, %79,7'si cumartesi, %15,5'i cuma, %11,2'si perşembe, %11,2'si pazartesi, %7,7'si salı ve %5,6'sı çarşamba günleri tercih ettiğini belirtmiştir (Şekil 21). Ziyaretçiler çoğunlukla parka gelmek için hafta sonunu tercih etmektedir.

Şekil 21. Kullanıcıların tercih ettikleri günlere göre % dağılımları

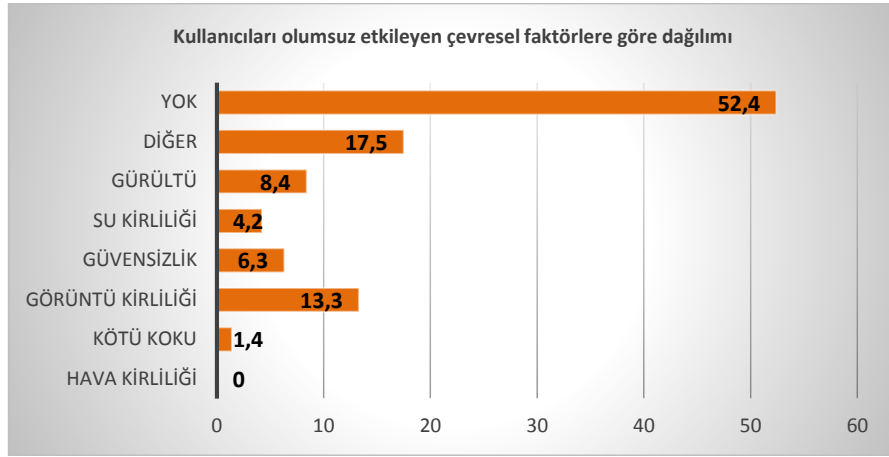
3.1.3. BTP'nin rekreasyon olanakları yeterlilik durum değerlendirmesi

BTP'nda kullanıcıların alanda kalmaları etkileyen etmenlere göre dağılımları; çevredekilerden rahatsız olma %3,5, hava koşulları %16,8, güvenlik olmayışı %9,1, ulaşım güclüğü %23,8, kalabalık %3,5, aydınlatma elemanlarının yetersizliği %19,6, yiyeceksiz gelme %1,4, vakit azlığı %30,1, aradığını bulamama %5,6, tenhalık %8,4, yönetim ve denetim eksikliği %10,5, diğer nedenler %12,6 ve fikri açıklamama %4,9 olarak belirlenmiştir (Şekil 22).

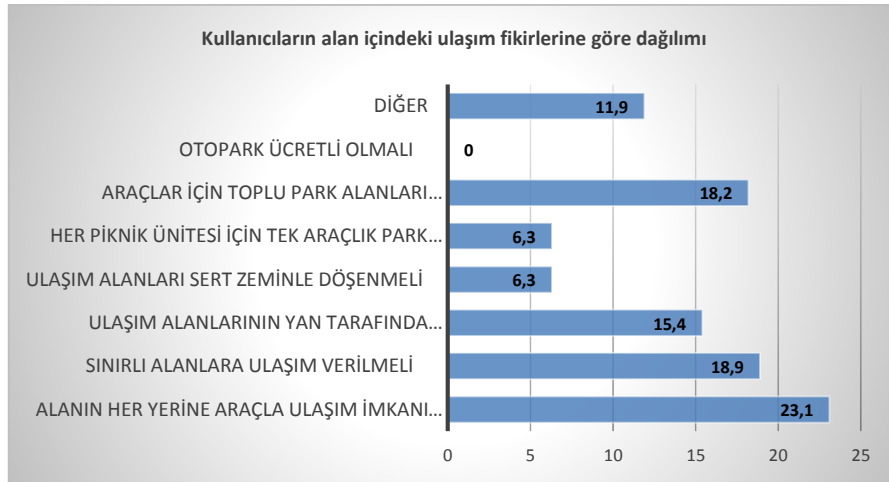
Şekil 22. Kullanıcıların alanda kalmayı etkileyen etmenlere göre % dağılımları

Ankete katılan kullanıcıların %52,4'ü olumsuz çevresel faktörün olmadığını, %17,5'i diğer alternatifler olduğunu %8,4'ü gürültü, %4,2'si su kirliliği, %6,3'ü güvensizlik, %13,3'ü görüntü kirliliği, %1,4'ü kötü kokunun kendilerini olumsuz etkilediklerini belirtmişlerdir (Şekil 23). Ankete katılanların büyük çoğunluğu kendilerini etkileyen olumsuz çevresel faktör olmadığını belirtmiştir.

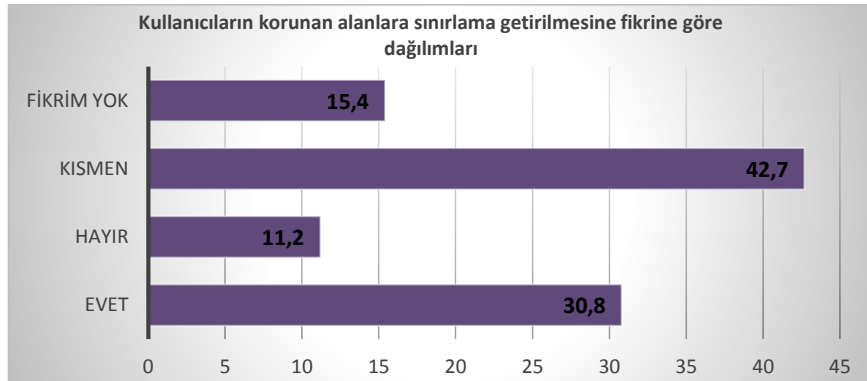
Şekil 23. Kullanıcıları etkileyen çevresel faktörlere göre % dağılımları

Başpınar Tabiat Parkı'nda kullanıcıların %18,2'si araçlar için toplu otopark ayrılmalı, %11,9'u diğer alternatifler, %6,3'ü her piknik ünitesi için tek araçlık park yeri ayrılmalı, %6,3'ü ulaşım alanları sert zeminle döşenmeli, %15,4'ü ulaşım alanlarının yan tarafında bisiklet ve yürüyüş yolu ayrılmalı, % 8,9'u sınırlı alanlara ulaşım verilmeli, %23,1'i alanın her yerine araçla ulaşım imkanı sağlanması gerektiğini belirtmiştir (Şekil 24). Alanda otopark ücretli olmalı diyen kullanıcı yoktur.

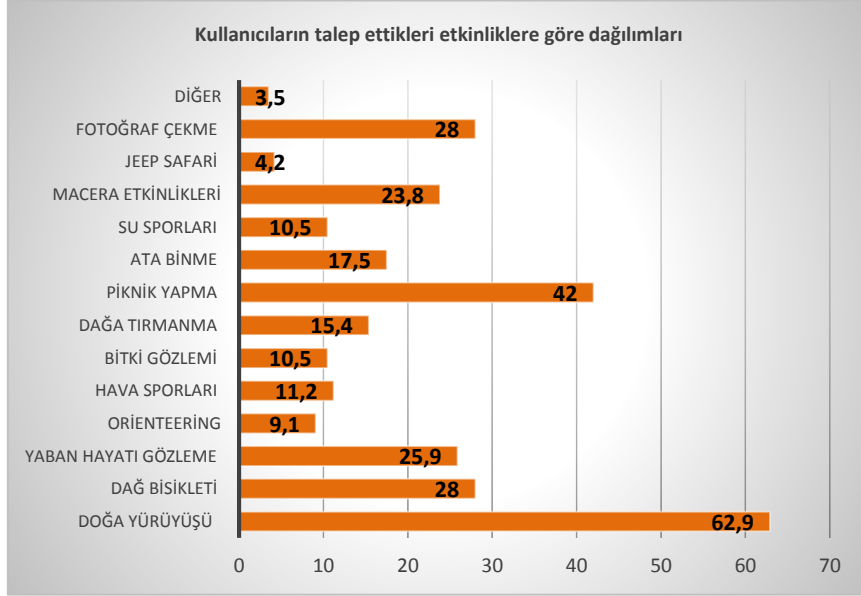
Şekil 24. Kullanıcıların alan içindeki ulaşım fikirlerine göre % dağılımları

BTP'nde kullanıcıların korunan alanlara sınırlama getirilmesine %15,4'ü fikrim yok, %42,7'si kısmen, %11,2'si hayır ve %30,8'i evet demiştir (Şekil 25).

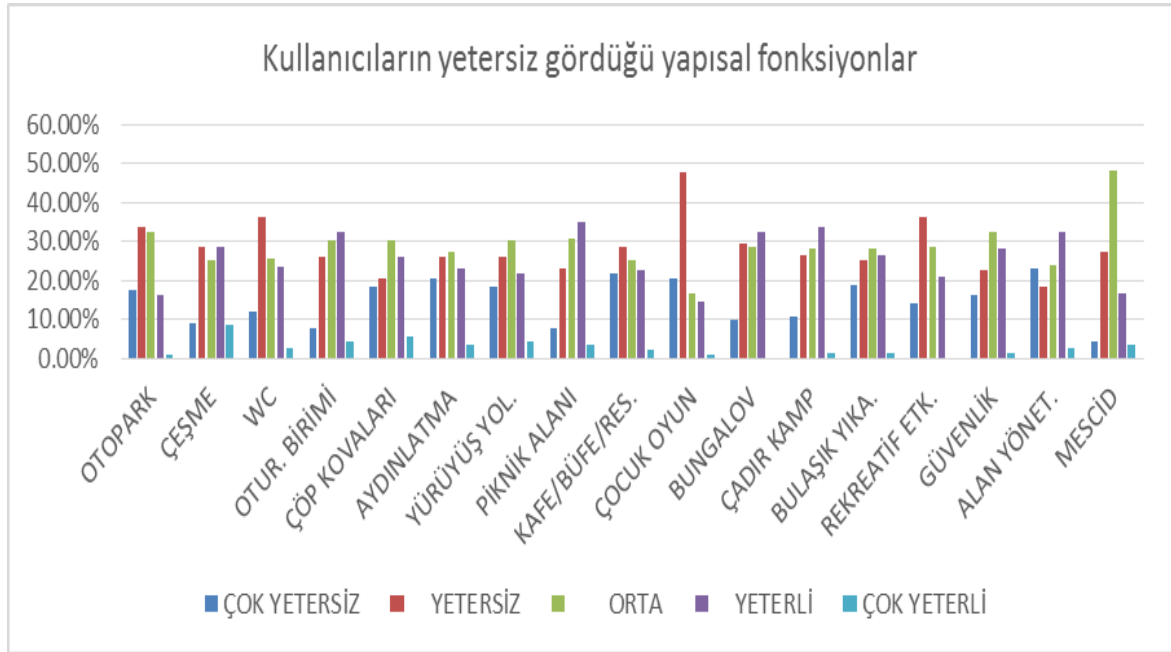
Şekil 25. Kullanıcıların korunan alanlara sınırlama getirilmesi fikrine göre dağılımları

BTP’nda kullanıcıların talep ettikleri etkinlikler içinde %28’i fotoğraf çekme, %3,5’i diğer, %4,2’si jeep safari, %23,8’i macera etkinlikleri, %10,5’i su sporları, %17,5’i ata binme, %42’si piknik yapma, %15,4’ü dağa tırmanma, %10,5’i bitki gözlemi, %11,2’si hava sporları, %9,1’i orienteering, %25,9’u yaban hayatı gözlem, %28’i dağ bisikleti, %62,9’u doğa yürüyüşünü tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Şekil 26).

Şekil 26. Kullanıcıların talep ettikleri etkinliklere göre % dağılımları

Başpınar Tabiat Parkı’nda kullanıcıların yetersiz gördüğü yapısal fonksiyonlara göre otopark, çöp kovaları, aydınlatma, yürüyüş yolları, kafe, büfe çocuk oyun alanı, bulaşık yıkama yeri, alan yönetimi çoğunluk tarafından yetersiz bulunmuştur. Çadırli kamp alanı, bungalovlar, piknik alanı ve oturma birimi katılımcılar tarafından yeterli bulunmuştur (Şekil 27).

Şekil 27. Kullanıcıların yetersiz gördüğü yapısal fonksiyonlara göre % dağılımları

3.3. GZFT Analizi

Anket çalışması, ziyaretçi görüşleri, alanda yapılan gözlem ve incelemeler sonucunda görüşleri doğrultusunda BTP alanının “Güçlü ve Zayıf” yönleri ile “Fırsat ve Tehditleri” şu şekilde belirlenmiştir; (Çizelge 1).

Çizelge 1. BTP'nin mevcut durumun tespiti ve GZFT analizi

GZFT İçsel Faktörler	
BTP'nin güçlü yönleri	Alanın zayıf yönleri;
<ul style="list-style-type: none"> • “Doğal ve ekoturizm potansiyeline ve sürdürülebilir turizm açısından bozulmamış bir doğal bir çevreye sahip olması”, • Orman ve sulak alanları ekosistemlerini içerisinde barındırıyor olması dolayısıyla iyi derecede rekreasyon ve peyzaj değerine sahip olması, • Flora ile fauna konusunda zengin bir yapıya sahip olması, • Şehir hayatından uzak gürültüsüz ve temiz hava sağlayan alan olması, • Alanın içinden devamlı akan Aksu çayının geçmesi ve çok sayıda su pınarlarının olması, • Tabiat Parkı'nın batı sınırını teşkil eden orman yolunun Isparta Valiliği'nin 05.07.2017 tarih ve 2560 sayılı oluru ile yayla turizm alanı kapsamında 'bisiklet ve yürüyüş yolu' parkuru olarak ilan edilmiş olması, • Çeşitli rekreatif tesis ve etkinlik alanlarına sahip olması, • Doğa sporları, piknik etkinliği, olta balıkçılığı, yayla turizmi vb. farklı amaçlarla hizmet verme potansiyelinde olması, • Alanın topoğrafik yapısı açısından alanın büyük bir bölümü güneybatı ve batı yönüne bakması ve güneşlenme süresinin ortalama 11,8 saat olması nedeniyle rekreatif mevsim süresini ve kullanımını artırması vb. • BTP'nin yaklaşık %11,0'lik bölümü alansal olarak akarsu/dere ekosisteminin etkisi altında olması vb. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rekreatif alanların mekânsal organizasyonlarının eksik veya yetersiz olması • Alan içi erişebilirliğinin yetersiz olması, • Alana toplu ulaşım imkanlarının çok sınırlı olması, • Parka geliş yollarının, kıvrımlı, dar ve tehlikeli olması, • Otoparkın yetersiz olması, • Çocuk oyun alanlarının yetersiz olması, • Restoran, kafe, büfe ve çay bahçesi gibi tesislerin yetersiz olması, • Yapılabilecek rekreatif etkinliklerin sınırlı olması, • Alanın denetim ve kontrolünün yetersiz olması, • Alanda güvenlik ile ilgili endişelerin olması, • Yürüyüş yollarının yetersiz olması, • Altyapı çalışmalarında bazı noktalarda yetersiz olması, • Alanın yeteri derecede tanıtımının yapılmaması vb.
GZFT Dışsal Faktörler	
Fırsatlar;	Tehditler;
<ul style="list-style-type: none"> • Etrafında fazla sayıda korunan alan, kültürel ve turistik değer bulunması, • Kırsal turizm potansiyelinin yüksek olması, • Turizm merkezlerine (Antalya) yakın olması, • Aksu Zindan mağarasına çok yakın olması, • Sorgun Barajının yakınında olması, • Kış turizmi açısından öneme sahip olan Dedegöl Dağı ulaşım yolunun üzerinde olması, • Yakınlarında sahayla bağlantılı olarak MYO bulunması, • Eğlence-dinlenme ve av turizmi, dağcılık ve trekking gibi değişik turizm etkinliklerini gerçekleştirmeyi sağlayacak fırsatlara sahip olması vb. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aksu çayında kontrolsüz balık tutma faaliyetlerinin olması, • Kontrolsüz av faaliyetlerinin olması, • Kontrolsüz rekreatif turizm-yaylacılık yapılması, • Kontrolsüz otlatma yapılması, • Yaz mevsiminde Sorgun Deresi'nin su seviyesi ve debisindeki azalma, • Yaz mevsiminde olabilecek yangın riski, • Başpınar su kaynağından su alım talebinin bulunması, • Alandaki önemli bitki türleri ve fauna üzerindeki insan baskısı

3.4. Anket ve GZFT Sonuçlarının İrdelenmesi ve Tartışma

Rekreatif turizm açısından önem taşıyan BTP'nin mevcut potansiyelinin ve alana yönelik kullanıcı tercihlerinin belirlenmesi, gelen ziyaretçilerin görüşleri doğrultusunda rekreasyon alanının daha verimli olması açısından neler yapılabileceği, bireylerin rekreatif etkinliklere katılmasını engelleyen faktörlerin olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla anket uygulaması yapılmıştır. Gelen ziyaretçilere uygulanan anket sonuçlarına göre;

- ❖ BTP'nde ankete katılanların %51,7'si erkek ve %48,3'ü ise kadındır. Alanda soruları cevaplayan ziyaretçilerin çoğunluğunun yaşları 26 ile 45 yaş arası değişmekte olup, 65 yaş üzeri %2,8 olarak belirlenmiştir. Buna göre; çoğunlukla genç ve orta yaş gruplarının alanı ziyaret ettikleri söylenebilir. Ayrıca eğitim düzeyleri açısından bakıldığında katılımcıların çoğunluğunun lise mezunu olduğu ve meslek gruplarının çoğunluğu %38,5 ile memurların olduğu ortaya çıkmıştır. Roovers, Hermy ve Gulinck'ne (2002) göre ziyaretçilerin cinsiyeti, yaşı, gelir düzeyi ve alana geldikleri yer ve tercih ettikleri mevsim bilgileri rekreatif aktivitelerin belirlenmesinde önem arz eden değişkenlerdir.

- ❖ Ulaşım aracı olarak ise özel aracın daha çok tercih edildiği belirtilmiştir. Rekreatif faaliyetler rahatlama ve özgürlük gibi kişisel doyum sağlamaya yönelik faaliyetler olması dolayısıyla özel araç kullanımının verdiği rahatlık yönüyle en çok tercih edilen taşıma türü olmaktadır. Diğer taraftan, alana ulaşım sağlayan toplu taşıma aracı olmayışı eksiklik olarak dile getirilmiştir.
- ❖ Alanı kullananların büyük çoğunluğu piknik yapmak ve dinlenme amacıyla geldiğini belirtmiştir. Katılımcılar alanda rekreatif etkinliklerin yetersiz olduğu konusunda hemfikir olup farklı etkinliklerle alanın daha da cazip hale getirilmesini talep etmişlerdir. Akten (2003) ve Nayir (2009)'a göre Isparta yöresindeki rekreasyon alanlarından beklenen hizmet ve işlevi barındırmaktan uzak olduğunu ifade etmiştir. Akten (2003) tarafından piknik yapmanın Isparta halkı tarafından en çok tercih edilen rekreatif faaliyet olduğu belirtilmiştir.
- ❖ Tabiat parkının seçme tercihlerinin başında; piknik için uygun alanların bulunması, su kenarı olması ve manzaranın güzelliği gelmektedir. Schroeder (1982)'e göre kentte yaşayan insanlar için özellikle doğal yeşil alanlar ve su alanlarının daha fazla çekici olduğunu vurgulamıştır.
- ❖ Katılımcıların çoğunluğunun alana yılda bir kez geldikleri görülmüştür. Kullanıcılar alana aileleri ve arkadaşlarıyla gelmeyi tercih etmektedirler. Alana gelenlerin sadece %2,1'i alana yalnız geldiklerini belirtmişlerdir.
- ❖ Kullanıcıların %75,5'lik oranı alana gelmek için öğleden sonrayı tercih etmişlerdir. Hangi ayları tercih ediyorsunuz sorusuna verilen cevaplara bakıldığında ise gelen misafirlerin çoğunluğu bahar ve yaz aylarında gelmeyi tercih etmektedir. Daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde özellikle haziran-ağustos aylarında tabiat parkları daha yoğun ziyaret edilmektedir.
- ❖ Tabiat parkına gelen kullanıcıların çoğunluğu alanda 4-6 saat vakit geçirmekte olduğunu söylemiştir. Alana gelen kullanıcılardan 1 saatten az vakit geçirdiğini söyleyen olmamıştır.
- ❖ Katılımcıların çoğunluğunun alana hafta sonu geldiği gözlemlenmiştir. Cumartesi ve Pazardan sonra alana gelmek için en çok cuma günü tercih edilmektedir. Akten (2003)'e göre kentlerde yaşayan insanlar, yoğun geçirilen bir haftanın stresini atmak için rekreasyonel faaliyetlerde bulunmakta, dolayısıyla daha çok hafta sonunu tercih etmektedir.
- ❖ BTP'nda kullanıcıların alanda kalmalarını etkileyen etmenlerin başında vakit azlığı gelmektedir. Ulaşım gücü ise %19,6 ile ikinci sebep olarak gösterilmiştir. Alanda %52,4 ile büyük çoğunluk kendilerini etkileyen olumsuz çevresel faktör olmadığını belirtmiştir. Demir (2001)'e göre, katılımı etkileyen etmenlerin başında; rekreasyonel etkinliklerin çekiciliği, mesafe, zaman, mevsimler ve kişisel tercihlerdeki farklılıklar geldiği ifade edilmiştir.
- ❖ Alana gelen kullanıcıların çoğunluğu toplu otopark yerini tercih etmektedir. Otoparkın ücretli olmasını isteyen kullanıcı çıkmamıştır. Müderrisoğlu ve ark. (2005)'e göre, otopark alanlarındaki yetersizlik ile yol kenarına yapılan otoparklar rekreasyon alanlarındaki memnuniyetsizliği arttırmaktadır.
- ❖ Korunan alanlara sınırlama konusunda kullanıcıların çoğunluğu kısmen ve evet cevaplarını vermişlerdir.
- ❖ BTP'nda kullanıcılar; talep ettikleri rekreatif etkinliklerin çoğunlukla doğa yürüyüşü, piknik yapma ve fotoğraf çekme olduğunu belirtmişlerdir.
- ❖ Ankete katılan kullanıcılara göre alanda yetersiz görülen fonksiyonların başında otopark, çöp kovaları, aydınlatma elemanları, yürüyüş yolları, çocuk oyunları, alan yönetimi ve rekreatif etkinlikler gelmektedir. Tabiat parkında yeterli görülen fonksiyonlar ise piknik alanları, çadırli kamp alanları, bungalov evler ve oturma birimleridir.
- ❖ Ankete katılan ziyaretçilerin alana yapılacak olan tesislerin doğal yapıyı bozmadan yapılmasını, alanda hangi kısımda ateş yakılıp hangi kısımda ateş yakılmaması gerektiğinin belirtilmesini, alana ulaşım sağlanan yolun düzenlenmesi ve toplu taşıma araçlarının olmasını, alanda temizlik ve bakım konularına daha fazla hassasiyet gösterilmesini, kullanıcıların geç saatlere kadar durabilmesini sağlamak için aydınlatma elemanlarının ve güvenliğin artırılmasını, alanın reklam ve tanıtımının daha fazla yapılmasını vb. konularda öneriler getirmişlerdir.
- ❖ GZFT sonucunda alanın en güçlü yönlerinin başında bozulmamış doğal bir çevreye sahip olması, hem orman hem de sulak alan ekosistemi barındırıyor olması ve bunun sonucunda zengin bir flora ve faunaya sahip olması gelmektedir. Yapılan planlamalarda öncelikle doğal yapıya zarar verilmemesi ilk hedef olmalıdır. Şehir hayatından uzak, gürültüsüz ve temiz havası parkın tercih

edilmesinin diğere bir nedenidir. Alanın içerisinden geçen Aksu ayı parkı daha çekici hale getirmiştir. Yapılacak her türlü planlamada alan içi su kaynaklarının korunması ve kirletilmemesi önem arz etmektedir.

- ❖ GZFT sonucunda alanın en zayıf yönlerinin başında mekânsal organizasyonların yetersiz olması gelmektedir. Anket sonuçlarına paralel parka gelen ziyaretçilerin eksik gördüğü mekânsal alanlar tamamlanarak ziyaretçilerin daha uzun süre kalmaları sağlanmalıdır. Tabiat parkına gelen yolların dar ve kıvrımlı olması aynı zamanda toplu taşımanın yetersizliği yine alan için ciddi bir eksikliği oluşturmaktadır. Yolların bakımının yapılması ve toplu taşımanın arttırılması gelen ziyaretçi sayısını arttıracaktır.

3.5.BTP Rekreatiyonel Planlama Konsept Yaklaşım nerisi

Isparta ilinin önemli tabiat parklarından biri olan BTP; Aksu ayı'nın kaynağı ve bozulmamış orman dokusu olması dolayısıyla akarsu ve ormanı bir arada barındıran doğal peyzaj güzellikleri ile açık hava rekreasyon faaliyetlerine imkan sunmaktadır. Özellikle Yrk kültürünün yaşandığı, yöre halkının dinlenme ve çoğunlukla piknik amaçlı tercih ettiği alandır. Piknik dışında tabiat parkında ve yakın çevresinde başta doğa yürüyüşü olmak üzere, manzara seyir, fotoğraf çekimi, bisiklet gezileri, olta balıkçılığı, kamp turizmi, yaban hayatı gözlemciliği, köy turları gibi ekoturizm faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. BTP rekreatiyonel planlama ilkeleri;

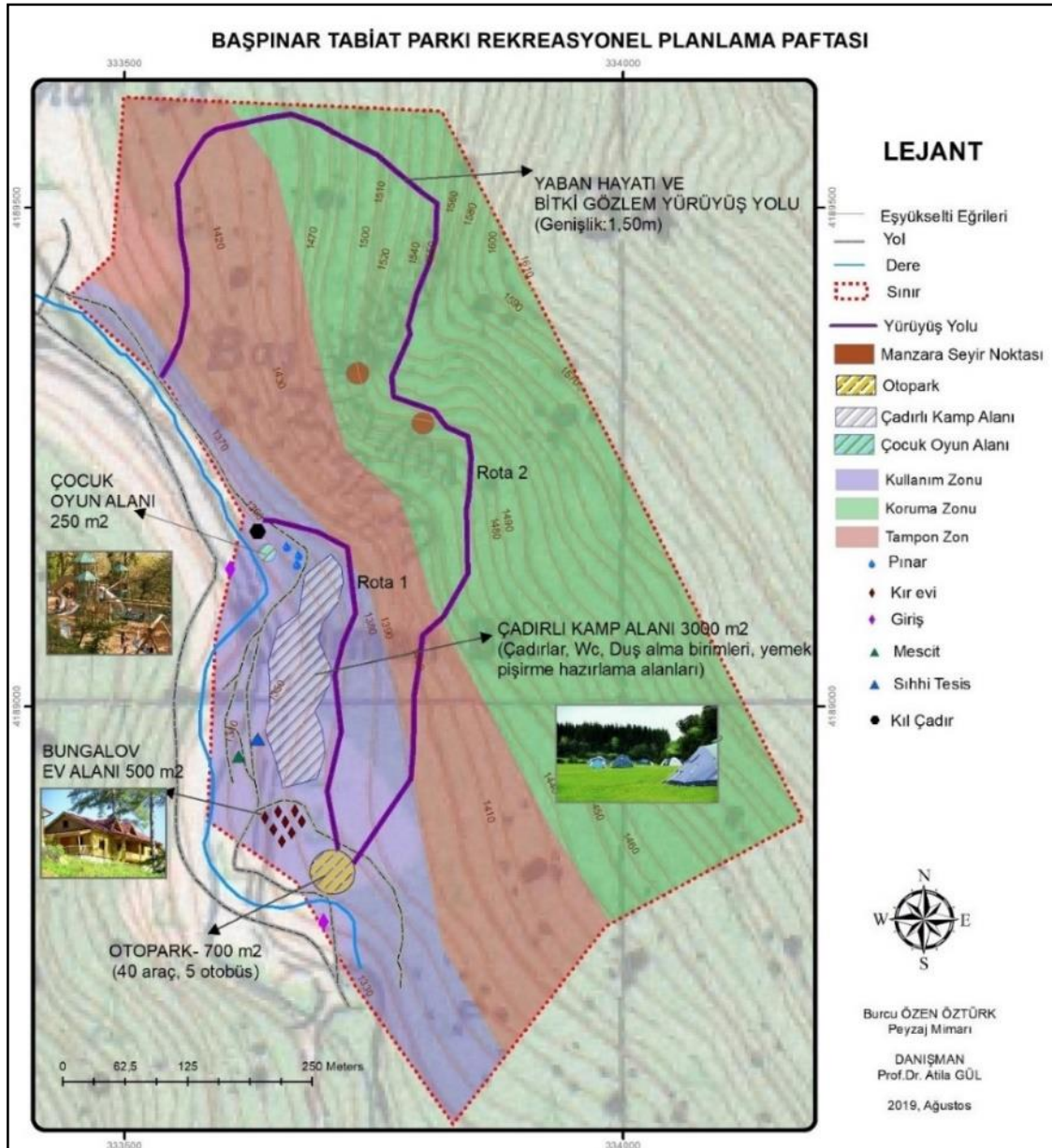
- ❖ Mevcut doğal ve kültürel kaynak değerlerin korunması ve sürdürülebilirliğin sağlanması, özellikle pınarların ve akarsuyun korunması,
- ❖ Alanda koruma ve kullanma dengesinin gözetilmesi,
- ❖ Parkta kullanım ve koruma zonlarının ayrılması,
- ❖ Alandaki ziyaretçi veya kullanıcıların ihtiyaçları ve taleplerinin optimal düzeyde karşılanması ve parkta kalış süresini uzatılması,
- ❖ Alanda rekreatif tesis ve etkinlik sayısının arttırılması ve amaca göre mekânsal düzenlemelerin yapılması,
- ❖ Alan gelen ziyaretçi veya kullanıcıların doğa farkındalığının arttırılması
- ❖ Yre insanlarına gelir arttırmaya yönelik seçeneklerin oluşturulması
- ❖ Park içerisinde kullanılacak malzeme veya materyallerin doğal dokuya ve karaktere uyumlu olması, gibi amaçlar ve ilkeler belirlenmiştir.

Tabiat Parkları gibi korunan doğal alanların temel amaı, Türkiye'deki mevzuatla gelecek nesiller için doğal alanların doğal, kültürel ve görsel değerlerini korumak ve sürdürülmesinin sağlamak olmalıdır. Ayrıca ziyaretçilerin rekreatiyonel talep ve ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Bu nedenle, korunan alanları planlarken ve yönetirken kullanım ve koruma dengesi kesinlikle sağlanmalıdır (Pehlivanoğlu, 1987; Gl ve ark., 2006).

Bu kapsamda BTP sürdürülebilir koruma ve kullanımına yönelik rekreatiyonel planlama stratejisi göz önüne alınarak; parkın koruma zonu, tampon zonu ve kullanım zonu olarak ayrılması uygun görülmüştür. Bu doğrultuda tabiat parkının mevcut durumuna uygun olarak koruma ve kullanım zonlarına yönelik rekreatiyonel planlama konsepti geliştirilmiştir (şekil 28).

- **a: Koruma zonu:** ekirdek koruma zonu olarak ayrılmış olan alan; mevcut bitki türleri, yaban hayatı ve toprak kaynaklarının korunması amaçıyla ayrılmış alandır. Yaklaşık olarak 19 ha alandır. Bu zonda kullanım söz konusu olmayıp sadece ekoturizm etkinliklerine ve mevcut koşullara göre sınırlı düzeyde izin verilmesi öngörülmüştür
- **b: Tampon zon:** Geçiş zonu olarak ayrılan bu alan yaklaşık 11 ha byklğindedir ve çekirdek zonun korunması ile kullanım alanlarının etkilenmemesi amaçıyla hem koruma hem de kullanıma yönelik rezerv alanı olarak öngörülmüştür.
- **c: Kullanım zonu:** BTP için önerilen planlamada kullanım zonu olarak ayrılan alan ise 9,5 ha byklğindedir. Gnbirlik piknik alanları, konaklamalı tesis alanları, etkinlik rotaları, otopark, ocuk oyun alanı, adırlı kamp alanlarını kapsayan alanlar kullanım zonunu oluşturmuştur. Kullanım zonunda temel amaç doğayı koruyarak kullanıma açmaktır.

Ziyaretçilerin Tabiat Parkı'nı tercih etmelerinin en büyük nedeni olan ve kullanım zonu içinde yer alan pınarlar ve akarsuyun korunması hem ziyaretçiler hem de doğal yaşamın parçası olarak önem arz etmektedir. Ziyaretçilerin katı-sıvı atıklarının dereye ve pınarlara karışmaması öngörülmüştür. Aksu çayının korunması ve kirlenmemesi için her türlü önlem alınması gerekmektedir. Kullanma zonunda mevcut iki adet giriş kontrol noktası bulunmaktadır. Giriş takının geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Alana girdikten sonra yaşanan ilk sıkıntı yeterli otopark alanının bulunmamasıdır. Parka gelenlerin büyük çoğunluğu özel araçları ile alana geldikleri için öncelikli çözümlenmesi gereken konu otoparktır. Bu kapsamda 40 araçlık her biri 3x5 metre boyutlarında toplam 600 m² ve 5 otobüs için 8x2,5 metre boyutlarında toplam 100 m² otopark alanının Tabiat Parkı için yeterli olacağı ve özellikle araçların büyük kısmının parkın girişinde toplu olarak park edilmesi düşünülmüştür. Otopark alanının doğal kayrak taşından yapılması planlanmıştır. Alanda engelli ve yaşlılar için bazı kameryelerin yanında teklî otoparkların yapılması da öngörülmüştür.

Şekil 28. BTP Rekreasyonel planlama konsept paftası

Alanın ziyaretçi potansiyeline göre sekiz adet olan bungalov evlerin yeterli olduğu gözlemlenmiştir. Parkın içinde çadırli kamp alanı olarak ayrılacak bölümünde özellikle yaz mevsiminde bölgeye gelen Yörüklerin kaldığı bilinmektedir. Buna bağlı olarak park alanında çadır kurulabilmesi için bir alan ayrılarak çevre düzenlemesi gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Çadırli kamp alanı; her bir çadırli kamp birimi için 80 m² kullanım sahası ayrılarak 40 adet çadır kapasitede olacak şekilde düşünülmüştür.

Bu kapsamda BTP kullanım alanında günlük kullanıma yönelik; 4 lavabolu iki adet bulaşık yıkama yeri, yemek hazırlama ve pişirme yeri, iki adet kadın tuvaleti, iki erkek tuvaleti ve bir adet engelli tuvaleti, kadın ve erkekler için ikişer adet duş yapılmasının yeterli olacağı öngörülmüştür. Kamp alanında çöplerin toplanması büyük önem taşıdığından alanda kapalı büyük çöp konteynerleri ve yollara çöp kutularına yer verilmiştir. Ziyaretçilerin alanı rahatça kullanabilmeleri için gerekli aydınlatma elemanları ve piknik masaları planlanmıştır. Alanda kır lokantası olarak kullanılan kıl çadırı revize edilerek doğal yapıya uygun şekilde planlanarak daha kapsamlı bir kır lokantası haline getirilmiş ve daha kaliteli hizmet sunulması sağlanmıştır. Parkın içindeki diğer bir eksiklik ise çocuk oyun alanıdır. Bu eksikliğin giderilmesi amacıyla gününbirlik kullanım alanında 250 m² alana sahip, ahşap malzemelerden oluşan çocuk oyun alanı ve donatıları düşünülmüştür. Bunun için gerekli alt ve üst yapı çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Alanda kolayca ulaşılacak çöp kutuları organize edilecektir. Ayrıca ziyaretçiler akşam saatlerinde alanda daha fazla kalmak istediklerini belirtip yeterli aydınlatma elemanı olmadığından kalamadıklarını söylemişlerdir. Alanda aydınlatma sorunu çözülmesi için ulaşım ve kullanım mekanlarında aydınlatma elemanları öngörülmüştür. Tabiat parkının tanıtımının yapılabilmesi ve parkta yapılabilecek doğa sporlarının farkındalığının artırılması amacıyla alanda daha fazla yürüyüş yolları öngörülmüştür. Yapılacak bu yürüyüş yolları için doğal malzemeler kullanılmış ve genişliği 1.50 m'yi geçmeyecek şekilde planlanan yollarda alanı tanıtan bilgilendirme ve yönlendirme levhaları önerilmiştir.

Rota 1 ve Rota 2 ile harita üzerinde gösterilen üzere iki adet yürüyüş rotası oluşturulmuştur.

Rota 1 daha çok gününbirlik kullanım alanında piknik alanları içerisinde geçilerek akarsu hattına paralel olarak oluşturulan yaklaşık 1 km'lik bir yoldur. Parka gelen ziyaretçilerin araçlarını otoparka park ettikten sonra otoparktan başlayıp, pınarların olduğu yere kadar uzanan bir yürüyüş rotasıdır. Yol boyunca tabiat parkına ait görseller, yönlendirme ve bilgilendirme tabelaları kullanılmalıdır. Otoparktan başlayan yol kamp ve çadır alanını geçerek akarsuyun merkezine ahşaptan yapılması planlanan köprüyü geçerek pınarların olduğu alana ziyaretçileri ulaştırmaktadır.

Rota 2 ise yaklaşık iki km'lik bir yürüyüş yoludur. Parkın gününbirlik kullanım alanından çok daha çok koruma ve tampon zonlarında sadece doğa yürüyüşü merkezli, doğal yaşamı gözlemlemek, fauna ve florayı tanımak, tırmanış yapmak isteyen misafirlerin tercih edecekleri bir rotadır. Yolun birinci kilometresinde dinlenme alanı ve çeşme planlanmıştır. Ayrıca yol güzergâhı boyunca parkta yer alan bitki ve hayvanları tanıtıcı levhalar yapılarak gelen ziyaretçiler bilgilendirilmesi hedeflenmiştir. Yürüyüş yolları üzerinde çeşme ve oturma birimleri planlanmıştır. Park içerisinde bulunan beş adet kameriye sayısını 15'e çıkarılması ve alanda özellikle gününbirlik kullanım alanlarına yerleştirilmesi planlanmıştır. Tabiat parkı içerisinde geçen Aksu çayının etrafında görsel çekiciliği artırmak için kaya bahçeleri öngörülmüştür.

4. Sonuç ve Öneriler

BTP yapılan anket sonuçlarına göre; alana gelen ziyaretçilerin parkı tercih etmesinin nedenleri; Aksu çayının ve su pınarlarının olması, doğal manzara güzelliği ve piknik için uygun alanların bulunması nedeniyle geldikleri belirlenmiştir. Daha çok yakın çevre insanların kullandığı bir doğal alan konumundadır. BTP'da mevcut eksiklikler ve yetersizlikler şu şekilde belirlenmiştir; rekreatif etkinlik sayısının azlığı, alan yönetim organizasyonu, otopark, çöp kovaları, aydınlatma elemanları, yürüyüş yolları, çocuk oyunları, vb gelmektedir.

Ankete katılanların alana yapılacak olan tesislerin doğal yapıyı bozmadan yapılmasını, alanda hangi kısımda ateş yakılıp hangi kısımda ateş yakılmaması gerektiğinin belirtilmesini, alana ulaşım sağlanan yolun düzenlenmesi ve toplu taşıma araçlarının olmasını, alanda temizlik ve bakım konularına daha fazla hassasiyet gösterilmesini, kullanıcıların geç saatlere kadar durabilmesini sağlamak için aydınlatma elemanlarının ve güvenliğin artırılmasını, alanın reklam ve tanıtımının daha fazla yapılmasını vb. konularda öneriler getirmişlerdir. Bir önceki bölümde BTP rekreasyonel planlama konsept yaklaşım önerisi başlığı altında planlama için yapılan öneriler detaylı olarak açıklanmıştır.

Başpınar Tabiat Parkı'nın rekreasyonel Planlama /Tasarım ve Yönetmelik açısından geliştirilmesine yönelik genel öneriler ise şu şekilde sıralanabilir;

- BTP Isparta’da mevcut bulunan 3 Tabiat Parkı’ndan birisidir. BTP ile ilgili tüm paydaşların (Yerel yönetimler ve İl Kültür Turizm Müdürlüğü, STK vb.) koordineli çalışarak diğer korunan alanlar ve rekreasyonel alanları ile entegrasyonu sağlanmalıdır.
- BTP için yapılan henüz onay aşamasında olan UDGK kararları doğrultusunda Kullanım zonu içinde öngörülen alanlarda peyzaj tasarım uygulama projeleri (1/200 veya 1/100 ölçekli yapısal ve bitkisel peyzaj uygulama projeleri) yapılmalı ve uygulanmalıdır.
- BTP ile ilgili görsel ve yazılı materyaller hazırlanarak (broşür, tanıtım rehberi vb.) ulusal ve uluslararası tanıtım ve bilgilendirme yapılmalıdır.
- Tabiat parkı kullanımı planlanırken tüm yaş, eğitim, meslek ve gelir dağılımı gruplarına hizmet edecek şekilde doğa koruma odaklı mekânsal planlanması ve tasarım organizasyonun yapılması gerekmektedir.
- Tabiat parkında alan imkânları doğrultusunda etkinlik çeşitliliği artırılırken; kullanıcıların doğayla iç içe olması göz önünde bulundurulmalı ve doğal varlıklarının korunması sağlanmalıdır.
- Tabiat parkının planlanması ve yönetimi sürecinde yerel halkın katılımı mutlaka sağlanmalı ve yöresel ürünlerin satışına imkân verilmelidir.
- Alana özgü yöresel ürünler belirlenerek pazarlamaya yönelik ürün tasarımları geliştirilmeli ve yöre halkına ekonomik katkı sağlanmalıdır.
- Tabiat parkına bireylerin daha kısa sürede ve güvenli bir şekilde ulaşabilecekleri yollar tasarlanmalıdır.
- Park içerisinde hem estetik ve işlevsel (mikroklimalı düzenleme vb.) açıdan katkı sağlayacak hem de kullanıcıların psikolojik açıdan (huzur, dinamizm vb.) rahatlamasını sağlayacak kullanım alanları tasarlanırken, yürüyüş ve bisiklet parkurlarına da mutlaka yer verilmelidir.
- Park içinde kullanım alanları için tasarım ve izleme boyutunda fiziksel taşıma kapasitesi belirlenmelidir.
- Tabiat Parkı içinde özellikle çocuk oyun alanları tasarlanırken bedensel ve zihinsel açıdan gelişime katkı sağlayacak doğal oyun elemanları ve malzemeleri kullanılmalıdır.
- Sürdürülebilirlik göz önünde bulundurularak planlama, tasarım ve yönetim çalışmaları yapılmalıdır.
- Mevcut değerlerin koruma altına alınması ve devamlılığın sağlanması kapsamında bölge halkının ve ilgili kurumların ortaklaşa çalışıp farkındalık oluşturulması sağlanmalıdır.
- BTP koruma kapsamında yönetim organizasyonu daha etkin ve aktif olabilmesi için muhafaza memuru ve park görevlisi olmak üzere personel görevlendirilmelidir. Park içerisinde Yönetim birimi oluşturulmalıdır. Yönetim ekibi; alanda her türlü etkinlik organizasyonları, kontrol, denetleme, izleme, tanıtım ve güvenlik vb. konularında aktif olacak şekilde hareket edilmelidir.

Sonuç olarak, Başpınar Tabiat Parkı’nın sahip olduğu kaynak değerlerinin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması kapsamında mevcut rekreasyonel kapasitesinin artırılması, etkin ve aktif yönetimin sağlanması ve tanıtımın yapılması öncelikli olarak eyleme dönüştürülmesi gerekmektedir.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Bu makale, Süleyman Demirel Üniversitesi F.B.E. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı’nda tamamlanan Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

Makalede, ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Çalışmada Etik Kurul izni gerekmemiştir.

Kaynaklar

Akten, M. (2003). Isparta İlindeki Bazı Rekreasyon Alanlarının Mevcut Potansiyellerinin Belirlenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, A(2), 115-132. Erişim bilgisi: <http://static.dergipark.org.tr/article-download/imported/1089000407/1089000509.pdf?>

Bell, S. (2001). Design for outdoor recreation. s.217 Spon Press, London.

- Demir, C. (2001). *Milli Parklarda Turizm ve Rekreasyon Faaliyetlerinin Sürdürülebilirliği; Türkiye'deki Milli Parklara Yönelik Bir Uygulama*. (Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. (2019, 04 04). *Tabiat parkları*. Erişim Bilgisi: <http://www.tabiat.gov.tr/tr/searchplaces>
- Ekşioğlu, T. (1996). *Ankara İli Elmadağ Yöresinin Rekreatif Özelliklerinin İrdelenmesi ve Sorunların Çözümü Üzerine Bir Araştırma*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). AÜZF Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara.
- Gold, S. M. (1980). *Recreation planning and design*. McGraw-Hill Book Company, New York.
- Gül, A., Keleş, E. ve Uzun, Ö.F. (2016). Süleyman Demirel Üniversitesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Yerleşke İçindeki Rekreasyonel Talep ve Eğilimleri. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi* (MBUD) 2016, 1(1), 26-43. Erişim bilgisi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/264428>
- Gül, A., Örucü, Ö.K. ve Karaca, Ö. (2006). An approach for Recreation Suitability Analysis to Recreation Planning in Gölcük Nature Park. *Environmental Management*. Volume 37(5), 606–625. Erişim bilgisi: <http://www.springerlink.com/content/100370/>
- Gülbağçe, Ö. (1996). *Boş Zamanlan Değerlendirme Alışkanlıkları- Türkiye Örneği*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Erzurum.
- Karaküçük, S. (1995). *Rekreasyon*. Seren Yayıncılık, Ankara.
- Karaküçük, S. (2008). *Rekreasyon- Boş Zamanları Değerlendirme*. Gazi Kitabevi. Ankara.
- Kırzioğlu, I. (1983). *Keban Baraj Gölü ve Yakın Çevresi Rekreasyonel Alan Kullanımı Planlaması*. (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bilim Dalı, Erzurum.
- Kurum, E. (1992). *Beynam Muhafaza Ormanı ve Yakın Çevresinin Ankara Kenti Rekreasyon Sistemi Açısından Koruma, Kullanım ve Planlama İlkelerinin Saptanması Üzerinde Bir Araştırma*. (Doktora Tezi). AÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı ABD, Ankara.
- Milli Parklar 6. Bölge Müdürlüğü. (2019). *Başpınar Tabiat Parkı Gelişme Planı*. Milli Parklar 6. Bölge Müdürlüğü, Isparta. Erişim Bilgisi: <http://burdur.ormansu.gov.tr/6bolge/AnaSayfa/tabiatparklari/baspinartabiatparki.aspx?sflang=tr>
- Milli Parklar Kanunu. (1983,11 08). T.C. Resmi Gazete (Sayı:18132). Başbakanlık Basımevi, Ankara. Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2873.pdf>
- Müderrişoğlu, H., Yerli, O., Altanlar Turan, A. ve Duru, N. (2005). ROS (Rekreasyonel Fırsat Dağılımı) Yöntemi ile Abant Tabiat Parkı'nda Kullanıcı Memnuniyetinin Belirlenmesi. *Tarım Bilimleri Dergisi*, 11(4), 397-405. Erişimbilgisi: http://tarimbilimleri.agri.ankara.edu.tr/2005/111_4/makale11.pdf
- Nayir, O. (2009). *Isparta Yöresi Korunan Doğal Alanlarında Ekoturizm Talep ve Eğilimlerinin Belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Özbay, S. (2008). *Doğa Koruma Alanlarında Planlama Çalışmaları ve Ayvalık Adaları Tabiat Parkı Yönetim Planı Önerisi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özen Öztürk, B. (2019). *Başpınar Tabiat Parkı'nın Rekreasyonel Planlama Açısından İrdelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). SDU FBE Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, s: 89, Isparta.
- Pehlivanoğlu, M. T. (1987). *Belgrad Ormanının Rekreasyon Potansiyeli ve Planlama İlkelerinin Saptanması*. (Basılmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi, s 288. İstanbul.
- Roovers, P., Hermy M. ve Gulinck, H. (2002). Visitor Profile, Perceptions and Expectation in Forests From a Gradient of Increasing Urbanisation in Central Belgium. *Landscape and Urban Planing*,

59, 129-145. Erişim bilgisi: <https://www.biw.kuleuven.be/lbh/lbnl/ecology/pdf-files/pdf-art/pieter/Rooversetal.pdf>

Schroeder, H.W. (1982). Preferred features of urban parks and forests. *Journal of Arboriculture*, 8(12), 317-322. Erişim bilgisi: https://www.nrs.fs.fed.us/pubs/jrnl/1982/nc_1982_schroeder_001.pdf

Sessoms, H. D. (1984). *Leisure Services*. Englewood. Clifife, NJ: Prentice-Hall.

Temurçin, K. (2004). *Isparta 2003 (Coğrafya Bölümü)*, Isparta Valiliği, Bizim Büro Basımevi, Ankara.

Tuzcuoğulları, T. (1997). *Spor, Rekreasyon ve Turizm İlişkisi (Kastamonu İlinin Potansiyeli ve Kullanımı Üzerine Bir Araştırma)*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Uzun, G. ve Altunkasa, M. F. (1991). *Rekreasyonel Planlamada Arz ve Talep*. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Genel Yayın No: 6, Yardımcı Ders Kitapları Yayın No: 1, Adana.

Yıldırım, T. ve Koçan, N. (2008). Nevşehir Acıgöl Kalderası Kalecitepe ve Acıgöl Maarlarının Jeoturizm Kapsamında Değerlendirilmesi. *Ege Üniv. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 45(2), 135-143.

Yücel, M. (2010). *Doğa Koruma*. Çukurova Üniversitesi Yayınları, Adana.

Sürdürülebilir Kentsel Dönüşüm Çerçevesinde Isparta Kent Merkezinin İncelemesi

Beyza TEKEDAR^{1*}, Erkan POLAT²

ORCID 1: 0000-0002-7844-4766

ORCID 2: 0000-0001-8103-8753

Süleyman Demirel Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, 32000, Isparta, Türkiye.

* e-mail: beyzatekedar@gmail.com

Öz

Kentlerin planlanmasında değişim ve dönüşüm kavramları olmazsa olmazlardandır. Süreç içerisinde kentsel mekânların dönüşümü, değişimin ana araçlarından biri haline gelmiştir. Bu çalışmanın amacı, sürdürülebilirlik ve kentsel dönüşüm arasındaki sosyal, çevresel, ekonomik bağlantıların mekânsal boyutta incelenmesidir. Çalışmanın bir diğer amacı ise Türkiye'nin orta ölçekli kentlerinden olan Isparta'da, kent merkezinde uygulanan kentsel dönüşüm projelerinin kentsel sürdürülebilirliğin sağlanmasındaki rolünü ortaya koymak ve mekânsal etkisini açıklamaktır. Yapılan alansal inceleme ile çalışmada ortaya konan kavramsallaştırmaların, büyük ölçekli kentlerde nasıl değerlendirileceğine dair ipuçları vermesi yönünden önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, kentsel dönüşüm, sürdürülebilir kentsel dönüşüm, Isparta.

Investigation of Isparta City Center within the Framework of Sustainable Urban Transformation

Abstract

The concepts of change and transformation are essential in urban planning. Over the course of time, the transformation of urban places has become one of the main means of change. The aim of this research is to investigate the social, economic and environmental links between sustainability and urban transformation in a spatial dimension. Another objective of this study is to reveal the role of the urban transformation projects implemented in Isparta province, one of the medium scaled province of The Republic of Turkey, in ensuring urban sustainability and to explain its dimensional effects. It is seen that the urban transformation works implemented in the city center of Isparta are not integrated in urban planning and the actions taken are not urban transformation but a land transformation.

Keywords: Sustainability, urban transformation, sustainable urban transformation, Isparta.

1. Giriş

Kentler, tarih boyunca dinamik yapıya sahip yerleşimler olmuşlardır. Sanayi devrimi sonrasında kentlerin çöküntü haline gelmesi, 1850'li yıllarda yaşanabilir kentler yaratma amacıyla kentsel

Atıf: Tekedar, B. ve Polat, E. (2020). Sürdürülebilir Kentsel Dönüşüm Çerçevesinde Isparta Kent Merkezinin İncelemesi. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 5 (1), 35-49.

DOI: [10.30785/mbud.647356](https://doi.org/10.30785/mbud.647356)

dönüşüm çalışmalarının ilk adımlarının atılmasına neden olurken; kentsel dönüşüm müdahaleleri adına ikinci bir dalga 2. Dünya Savaşı sonrası yaşanmıştır. Ülkemizde de yaşanan ekonomik, çevresel ve sosyal değişimler kentlerdeki değişim ve dönüşümünü tetiklemiş ancak izlenen yanlış politikalar, ekonomiye ve ranta odaklanan projeleri ortaya çıkarmış, sosyal ve çevresel boyutu görmezden gelmiştir. Böylece kentler ekonomik, sosyal ve çevresel yönden ayrılmıştır. Bu durum, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir gelişme kavramlarının ilişkilendirilmesine zemin hazırlamış ve ilk adım 1987'deki Ortak Geleceğimiz Raporu ile atılmıştır. Sürdürülebilir kentsel dönüşüm kavramı son yıllarda gelişen karmaşık bir kavram olup, sürdürülebilir kentsel gelişimi sağlamanın bir aracı olarak görülmektedir.

Çalışma kapsamında sürdürülebilirlik ve kentsel dönüşüm kavramları doğrultusunda kavramsal çerçeve oluşturulmuş, araştırma alanı olan Isparta kent merkezindeki kentsel dönüşüm çalışmalar ışığında, büyük ölçekli kentlerdeki kentsel dönüşüm projelerine yönelik çıkarımlarda bulunulmuş ve kentsel dönüşümün işleyişi, eksikleri ve hataları ortaya çıkarılmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

Çalışma kapsamında, anahtar kelimelere yönelik yerli ve yabancı literatür tarama çalışması yapılmıştır. Günümüze değin yapılan yerli-yabancı yüksek lisans ve doktora tezleri ile yerli-yabancı makaleler, ilgili kurum ve kuruluşlardan edinilen raporlar ve gerekli belgeler incelenmiştir.

Kentsel dönüşüm ve sürdürülebilirlik kavramları, kavramsal yönlerden incelenerek sürdürülebilir kentsel dönüşüm kavramı irdelenmiştir. Bu amaca yönelik, sürdürülebilir kentsel dönüşümün kavramsal çerçevesi belirlenmiş; ekonomik, sosyal, çevresel boyutları saptanmış, sürdürülebilir kentsel gelişme ilkeleri belirlenmiştir. Çalışma sonucunda, Isparta kent merkezinde gerçekleşen kentsel dönüşüm projelerinin, sürdürülebilirliğin sorgulanması konusunda destekler olması beklenmektedir.

3. Bulgular ve Tartışma

3.1. Sürdürülebilirlik

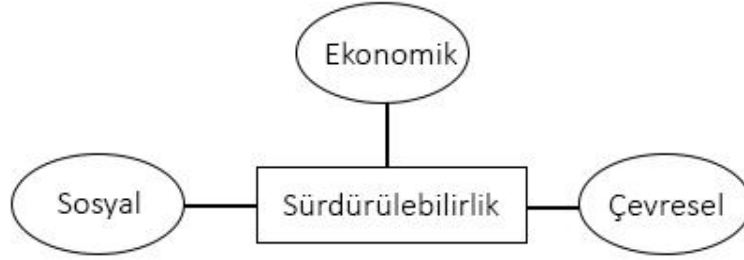
Sürdürülebilirlik, çevresel bozulmaların arttığı dünyamızda giderek önem kazanan ve tartışılan konulardan biri olmuştur. Sürdürülebilirlik başta çevre olmak üzere ekonomi ve sosyal bilimler disiplinlerince de kullanılan bir kavramdır. Her disiplin kendi öğretilerine göre bu kavramı tanımlamaktadır.

Sürdürülebilirliğin sosyal disiplin üzerinde vurgusu yoksulluk, sosyal dışlanma, cinsiyet eşitsizliği, katılımcılık gibi sorunların tartışılması üzerine olmuştur (Yeni, 2014:194). Ekonomik boyutu ile ilişki ise Hicks'in gelir tanımı üzerinden kurulmaktadır. Hamilton'a göre ekonomik sürdürülebilirliğin temeli Hicks'in gelir tanımı üzerinden kurulmakta ve kavramın kaynak dağılımındaki etkinlik, kısıtlı kaynakların büyüme üzerindeki etkisi, teknolojik ilerleme ve sermaye türlerinin ikame edilebilirliği üzerinden açıklandığı görülmektedir (Yeni, 2014).

Tekeli (2001) tarafından "Sürdürülebilirlik çevre hareketi içerisinde ortaya çıkan, oldukça yaygın olarak kabul gören ve içeriği siyasal süreç içinde, sürekli olarak yeniden belirlenmeye çalışılan bir ahlak ilkesidir" olarak tanımlanan kavram, İngilizce'de "sustainability" olarak karşılık bulmaktadır. Çakmanus ve Özbalta (2008)'ya göre "Emisyonların ve diğer atıkların artması, doğal kaynakların azalması, hava ve su kirliliğinin artması, ekolojik dengenin bozulması gibi olumsuzlukları azaltmak için fosil tabanlı yakıtları yakan sistemlerin verimliliğinin ve yenilenebilir enerji kaynakları kullanımının arttırılmasına çalışılmaktadır. Bu süreç sürdürülebilirlik olarak tanımlanmaktadır." Bir başka tanımda ise sürdürülebilirliğin toplum ve insan odaklı olmasının üzerinde durulmuştur. Buna göre planlama disiplinine yön veren kavramlardan olan sürdürülebilirlik ekonomik-sosyal-çevresel ihtiyaçların, gelecek kuşaklara olumsuz etki bırakmadan karşılanmasını amaçlamaktadır (Oktay, 2007).

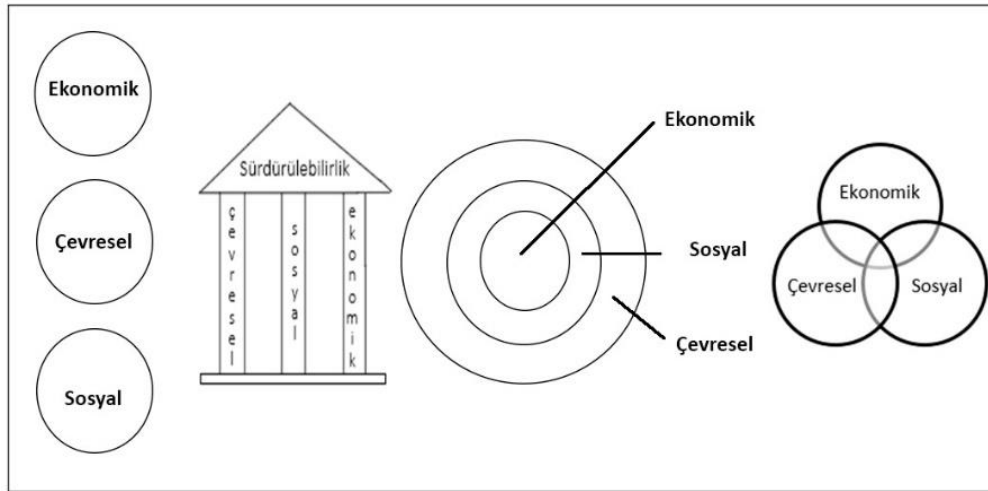
Sürdürülebilirlik kavramının tanımı küresel ölçekte ilk belge niteliği taşıyan BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED) tarafından 1987 yılında hazırlanan Ortak Geleceğimiz adlı Brundlant Raporu'nda sürdürülebilirlik kavramı doğrultusunda ele alınarak, "gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama olanaklarını tehlikeye atmadan, bugünün ihtiyaçlarını karşılamak" olarak tanımlanmıştır (WCED, 1987).

Sürdürülebilirlik kavramı, farklı disiplinlerin kesiştiği bir konudur. Kavramın kullanıldığı yere ve amaca yönelik 3 farklı boyutun olduğunu göstermektedir. Bunlar; ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlardır (Şekil 1).

Şekil 1. Sürdürülebilirliğin üç boyutu (Berg, 1992)

Sürdürülebilirliğin boyutlarına ilişkin çeşitli ilişkilendirmeler yapılmıştır (Şekil 2). Buna yönelik yapılan çalışmalardan ilki 1987 yılında hazırlanan Brundtland Raporu'ndan öncesine aittir. Bu çalışmaya göre, sürdürülebilirliğin üç boyutu bilinmekte fakat ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlar arasında ilişkilendirme bulunmamaktadır. Literatürde yaygın olarak kullanılan diğer çalışma ise "Üç Sütunlar Modeli" olarak adlandırılmaktadır. Model; sürdürülebilirliğin üç şartı olarak ekonomik, çevresel ve sosyal boyutu görmekte ve bu üçayağın birlikte çalışması ile başarıya ulaşılabileceğini belirtmektedir (United Nations World Summit, 2005). Diğer bir çalışma ise "İç içe Sürdürülebilir Gelişme" adı verilen; ekonominin toplumun içinde, ekonomi ve toplumun ise çevrenin içinde olduğu modeldir. Bu modelde ekonominin topluma ve çevreye, toplumun da çevreye bağlı olduğu görülmektedir. Fakat çevre, ekonomi ve toplumdaki bağımsız devam edebilmektedir. Bu model "Russion Doll" olarak da anılmaktadır. Modelde, çevresel boyutun hem ekonomik hem de sosyal boyut için ön şart olduğu görülmektedir (Rydin, 2004). Bir diğer modelleme ise Rydin'e aittir. Rydin'in oluşturduğu modelde çevresel, ekonomik, sosyal süreçlerin aynı anda işletildiği görülmektedir. Bu modelde ekonomi, çevresel ve sosyal boyutlar eşit bir halka ile simetrik biçimde iç içe geçmiş ve kesişim noktası sürdürülebilir kalkınma olarak adlandırılmıştır (Berg, 1992; Rydin, 2004).

Şekil 2. Sürdürülebilirlik kavramına ait ilişkilendirmeler

3.2. Kentsel Dönüşüm

Kentsel dönüşüm genel olarak, çöküntüye uğrayan ya da atıl durumdaki mekânın ekonomi, sosyal ve çevresel şartlarının iyileştirilmesi amacıyla uygulanan planlar bütünüdür. Kentsel dönüşüm hakkında, kavramın ön plana çıkardığı vizyon, amaç, hedef ve stratejiler doğrultusunda birçok tanım yapılmıştır. Linchfield' e (1992) göre kentte meydana gelen bozulmaları anlama gereksiniminden ortaya çıkan, kentsel dönüşüm uygulamaları sonrasında elde edilen sonuçlara ilişkin uzlaşma olarak; Roberts'a (2008:9) göre dönüşüm alanının fiziksel, toplumsal ve çevresel şartlarının kapsamlı ve bütünlüklü

planlarla iyileştirilmesi olarak; Thomas'a (2003) göre ise kentsel sorunların ekonomik, çevresel ve sosyal şartlar üzerinden kalıcı çözümlerini sağlayan kapsamlı vizyon ve eylem olarak açıklanmıştır.

Kocabaş (2006:10) kentsel dönüşümü "kentsel iyileştirme" olarak ele almış ve "...toplum tabanlı yenileştirme aracılığı ile en yoksul mahallelerde yaşayan vatandaşların koşullarının iyileştirilmesi ve aynı zamanda doğal ve yapılaştırılmış tarihi çevrenin korunması ve kentsel alanların çevresel performanslarının iyileştirilmesine ilişkin ölçüler aracılığı ile kentsel yapılaşmanın/ gelişmenin olumsuz çevresel etkisini azaltan, kent ve kasabaların ekonomik yarışabilirliğini destekleyen ortaklık tabanlı eylem programlarını uygulamayı hedefleyen, bütünleştirilmiş kamu sektörü öncülüğünde yürütülen süreç" olarak belirtmiştir.

Kentsel dönüşüm, yerel halk ile bu halkın sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerinin; dönüşüm yapılacak alanın fiziksel dinamikleri ile yasal-yönetmelik çerçevesinin sınırları ve ekonomik imkânları dâhilinde gerçekleşen bir uygulamadır. Buna göre kentsel dönüşümün sadece fiziksel mekânda değil aynı zamanda sosyal ve ekonomik anlamda da iyileştirmeleri içerdiği görülmektedir. Buna göre kentsel dönüşümün fiziksel, sosyal, ekonomik, yasal/yönetmelik 4 boyutu bulunmaktadır.

Kentsel dönüşüm projeleri uygulandıkları alanları ve bölge halkını başta çevresel, sosyal ve ekonomi açısından etkilemektedir. Roberts (2008), kentsel dönüşümün hangi amaçlara yönelik hizmet etmesi gerektiğini maddeler halinde açıklamıştır. Roberts'ın belirttiği 5 temel ana hedef şöyledir:

- Kentsel alanlarda görülen fiziksel koşullar ile sosyal ve politik tepki arasında ilişki kurulması. Bir başka deyişle toplumsal çöküntünün nedenlerini araştırarak, bu durumun kentsel alanlarda da bozulmaya yol açmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Çünkü kentsel dönüşüm projelerinin, toplumda çöküntünün sebebinin araştırılarak, bunları önleyici stratejiler ortaya konması beklenmektedir.
- Kentsel alanlardaki bozulmalardan dolayı konut, sağlık ve esenlik konularına ihtiyaç duyularak, kentsel alanların yeniden geliştirilmesini sağlamak. Yani kentsel dönüşüm, kentsel ihtiyaçlara yönelik olarak kent parçalarının planlanmasını amaçlamaktadır.
- Kentsel politikanın değişen rolünün etkisi. Kentsel dönüşüm alanına ait özellikler, kentsel dönüşüm stratejilerini şekillendirmektedir. Dolayısıyla kentsel politikalar bu doğrultuda belirlenmekte ve kentin sosyal, ekonomik ve mekânsal anlamda iyileştirilmesini amaçlamaktadır.
- Toplumsal gelişim ve refahı, ekonomik ilerlemeyle ilişkilendirme arzusu. Kentsel çöküntünün bir başka sebebi ise dönüşüm alanlarının ekonomik yönden potansiyellerini kaybetmesidir. Kentsel dönüşüm projeleri ile bu alanların ekonomik refah seviyesine ulaşabilmesi için stratejiler oluşturulması amaçlanmaktadır.
- Kentsel alanlardaki büyümeyi sınırlayacak müdahaleler oluşturması. Buna bağlı olarak kentlerde kullanılmayan atıl durumda olan alanların tekrar değerlendirilerek kullanımını sağlayan ve kentsel yayılmanın sınırlandırılmasına yönelik stratejiler geliştirilmesidir.

Polat ve Dostoğlu (2007) ise kentsel dönüşümün amacını 4 temelde ele alarak şöyle belirtmişlerdir;

- Fiziksel çöküşü durdurmak ve tarihi dokunun sürdürülebilirliğini sağlamak
- Ekonomik yaşamı canlandırmak
- Mimarlık ve kentsel yaşam kalitesini arttırmak ve kültüre dayalı dinamikleri harekete geçirmek
- Proje sürecine her ölçekte ilgili aktörlerin katılımını sağlamaktır

3.3. Sürdürülebilir Kentsel Dönüşüm

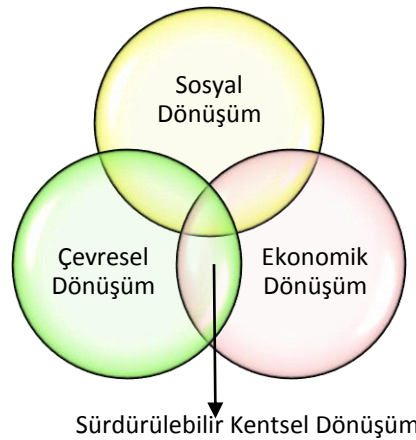
Şehirler, büyüklükleri, işlevleri ve rolleri değiştikçe benzeri görülmemiş sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel dönüşümler geçirmektedirler. 1980'li yıllardan günümüze kadar süregelen hızlı küreselleşme süreci, kentsel dönüşüm açısından, temel sorunları da gündeme getirmektedir. Bu bağlamda, küreselleşme sürecindeki kentlere odaklanmak, ekonomik, sosyal ve çevresel ilişkiler ile bu mekanizmalardaki dinamikleri araştırmanın ve sürdürülebilir kentsel dönüşüm kavramını anlamının önemi giderek artmaktadır.

Genel anlamda kentsel dönüşüm, kentsel sorunlara karşı gerçekleştirilen fiziksel çözümler olarak algılanmaktadır. Özden'e göre kentsel dönüşüm, fiziksel niteliklerin yükseltilmesiyle birlikte, kültürel mirasın korunmasına yönelik binaların ve çevrelerin korunmasını, halkın sosyal gelişiminin sağlanmasını ve ekonomik işlerin yerine getirilmesini kapsamaktadır (Özden, 2001). Primeus (2004)'un belirttiği gibi kentsel dönüşüm, sadece tuğla ve harç içermeyen; fiziksel sosyal ve ekonomik anlamdaki bileşenleri olan bir süreçtir. Kentsel dönüşüm; bozulan kentsel işlevlerden, kentsel alanda meydana gelen sosyal gelişmeye ve çevre kirliliğine kadar kentsel problemleri çözmeyi amaçlamaktadır. Bu bilgiler ışığında kentsel dönüşüm kavramının, konuttan, sağlığa, eğitime, ulaşıma, ekonomiden, çevreye ve sosyal konulara olan bağlantısı açıkça görülmektedir. Daha detaylı ele aldığımızda ise kentsel dönüşüm, arazi değerlerini teşvik etmeye, çevre kalitesini iyileştirilmeye, kentsel bozulma sorunlarını çözülmeye, sosyo-ekonomik hedefleri karşılanmaya, dışlanan grupları dahil etmeye, kaliteli konutlar oluşturmaya, çöküntü mekanların onarımını teşvik etmeye, kentteki bina stoğunun ve arazinin etkin kullanımının iyileştirilmesine katkıda bulunmaktadır (Zheng, Shen ve Wang, 2014). Günümüzde sıkça gördüğümüz, mülkiyet esaslı gerçekleştirilen kentsel dönüşüm uygulamaları, kenti fiziken yenilemekte fakat diğer koşulları göz ardı etmektedir. Göz ardı edilen bu eksiklikleri en aza indirebilmek için sürdürülebilir bir yaklaşım gerekmektedir. Bu yaklaşımın da sürdürülebilirlik kavramının, kentsel dönüşümüne uygulanmasıyla gerçekleştirilmesi mümkündür (Tang, 2002).

Sürdürülebilir kentsel dönüşüm, kentsel dönüşüm ve kentsel sürdürülebilirlik anlayışına dayanan bir kavramdır. Sürdürülebilir bir süreçte, kentsel dönüşüm sürecini vurgulamaya ve güçlendirmeye odaklanan bu kavram; mevcut ekonomik, sosyal ve çevresel sorunların çözümünde; ekonomik, sosyal ve çevresel gereklilikleri gerçekleştirmek için bir anahtar görevi görmektedir. Böylece günümüz kentler için kaçınılmaz olan kentsel dönüşüm, çevresel koruma ve kentsel kalkınmayı dengeleyerek sürdürülebilir kentsel gelişme kavramını elde etmiş olacaktır (Balaban, 2011).

Sürdürülebilirlik kavramının, halkın uzun vadede ekonomik, çevresel ve sosyal refahını sağlayabilmesi için kentsel dönüşümüne entegre olması "sürdürülebilir kentsel dönüşüm" olarak adlandırılmaktadır (Ng, Cook, ve Chui, 2001) (Şekil 3). Böylece tarihi çevre, arkeolojik miras, doğal kaynaklar, sosyal, ekonomik ve kültürel yapı geleceğe aktarılabilir (Yıldız, Yıldız ve Önal, 2008).

Roberts (2008:17) tarafından "...kentsel sorunların çözümlenmesini sağlayan ve değişime uğrayan bir bölgenin ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarına kalıcı bir çözüm sağlamayı amaçlayan geniş kapsamlı bir vizyon ve eylem" olarak tanımlanan sürdürülebilir kentsel dönüşüm; ekonomik, çevresel ve sosyal dönüşüm bileşenlerinden oluşmakta ve İngilizce'de yer alan "Economical Vitality", "Environment Protection", "Social Equity" sözcükleri, baş harflerindeki E harfi sebebiyle "3E Dengesi" olarak adlandırılmakta ve Türkçe'de "Ekonomik Canlılık", "Çevresel Koruma", "Sosyal Adalet" anlamlarına gelmektedir (Çiftçi, 2016).

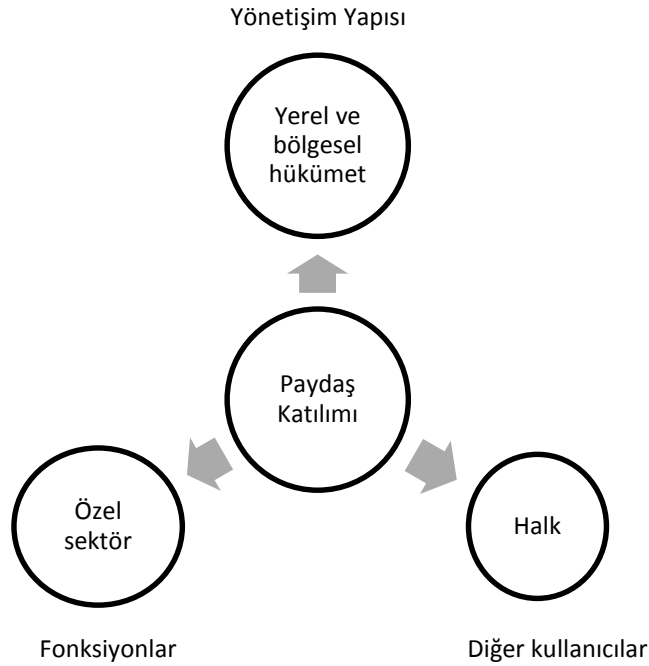
Şekil 3. Kentsel yenileme sürecinde sürdürülebilir kalkınma hedefleri (Lee, 2008)

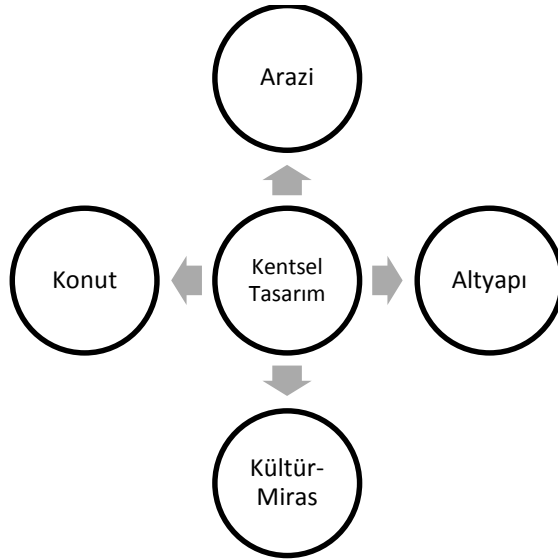
Çizelge 1. Sürdürülebilir kentsel dönüşüm sürecinde sürdürülebilir kalkınma hedefleri (Lee, 2008)

Sürdürülebilir Kentsel Dönüşüm		
Çevresel Dönüşüm	Ekonomik Dönüşüm	Sosyal Dönüşüm
Yapılı çevrenin fiziken iyileştirilmesi	Eski sanayinin kaldırılması, geleneksel ticaretin dönüştürülmesi	Yaşam koşullarının iyileştirilmesi
Eski ve yeni gelişmeler arasında denge	Arazi kaynaklarının etkin kullanılması	İş fırsatlarının sağlanması
Doğal kaynakların korunması	Kalifiyeli işgücünün korunması	Konut temini
Kaynak verimli teknoloji kullanımı	Yeni yatırımlar için cazibe merkezlerinin açılması	Kamu kurumlarının temini
Yerel özelliklerin korunması		

KENTLER, mekânsal-yapısal ve sosyal bir sistem olarak varsayılmakta; iki büyük alt sistem olan şehir planlama ve sosyal alt sistemlerinden oluşmaktadır. Şehir planlama alt sistemi, bölgesel yapıyı içeren çevresel faktörlerle birlikte şehrin tüm maddi unsurlarını içermektedir. Sosyal alt sistem ise, sistemin tüm kullanıcılarını kapsamaktadır. Sürdürülebilir kentsel dönüşüme ulaşabilmek için bu iki sisteminin birlikte çalışması gerekmektedir (Şekil 4.).

Şekil 4. Sürdürülebilir kentsel dönüşümde sosyal altyapı sistemi planlama (Zheng, Shen ve Wang, 2014)

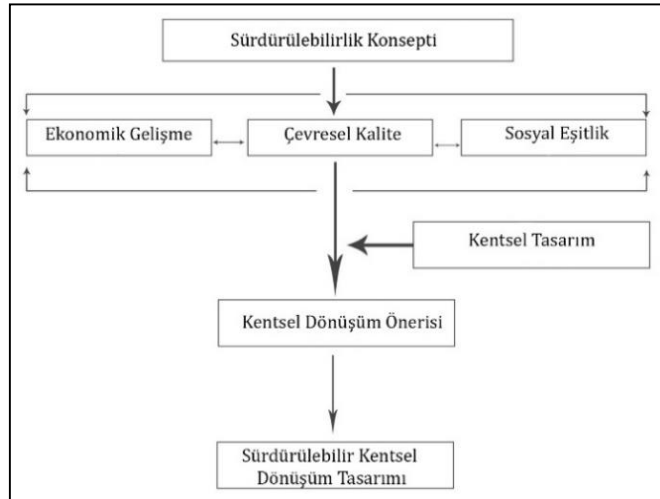
Sürdürülebilir kentsel dönüşüm projelerinde yer alan paydaşlar, hem çevresel hem de ekonomik kalkınmada yerel ve ulusal yetkililer ile sermaye yatırmak ve kar elde etmek amacı güden özel sektörü içermektedir. Sürdürülebilir kentsel dönüşüm politikalarının süreci ve proje uygulamaları, farklı paydaşlar arasındaki ilişki, mekanizma ve işleyişinden etkilenmekte ve yönetim yapısında önemli rol oynamaktadırlar. Özel sektör paydaşları ise, dönüşüm projelerine yatırım yapan ve inşa eden geliştiricilerdir. Bunlar peyzajdan kentsel alana, tasarımda ve kullanıcıların üzerinde önemli bir yere sahiptir. Bir diğer unsur olan halk ise bu grubun nihai paydaşıdır. Dönüşüm uygulamalarının sürdürülebilir olup olmaması halkın yaşamını, davranışlarını ve tercihlerini doğrudan etkilemektedir. Sürdürülebilir kentsel dönüşüm uygulamaları bağlamında, sosyal içermeler amaç haline gelmiş ve özellikle halkın katılımı önemli bir yer edinmiştir (Şekil 5.).

Şekil 5. Sürdürülebilir kentsel dönüşümde planlama alt sistemi (Zheng, Shen ve Wang, 2014)

Sürdürülebilir kentsel dönüşümde bir diğer alt sistem ise planlama alt sistemine aittir. Planlama alt sistemi arazi, konut, altyapı ve kültür-miras olmak üzere dört ana unsur içermektedir. Arazi, sürdürülebilir kentsel dönüşümün ana unsuru olmakla birlikte, dönüşüm projesi uygulamak için bir kaynaktır. Arazinin etkin ve verimli olarak yeniden kullanımı, kentsel dönüşümde de bir strateji olarak kabul edilmektedir. Bir diğer unsur olan konut ise uygulanan politikası gereği kentsel dönüşümün sürdürülebilirliği üzerine olumlu ve olumsuz etki yaratabilmektedir. Kullanıcılarının barındığı alan olmasından dolayı, yaşam kaliteleri ve refahları için önemli rol oynarken; diğer yandan da bazı yönleri sebebiyle çevre ve ekosistemde bir takım olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Sürdürülebilir kentsel dönüşüm politikalarına uygun olarak sürdürülebilir konutların konumu, inşaatı, tasarımı, kullanımı önemlidir. Altyapı unsuru, sürdürülebilir kentsel dönüşüm için gerekli bir başka konudur. Çünkü dönüşüm alanlarına adil erişim imkânı önemli bir husustur. İnsanların kentsel çevre ve mirası ile sürekli etkileşimde bulunması hali, kültür ve miras unsurunu gerekli kılmış; sosyal bütünleşme ve pazar geliştirme potansiyeline sahip oldukları belirlenmiştir.

Kentsel tasarım ise, sürdürülebilir kentsel dönüşüm için alt sistem planlamasındaki sorunları ele alan geniş bir perspektiftir. Başarılı bir sürdürülebilir kentsel dönüşüm projesinin oluşturulabilmesi için, kentsel tasarıma ihtiyaç duyulmaktadır. Kentsel tasarım ve sürdürülebilir kentsel dönüşüm arasındaki ilişki Şekil 6'da gösterilmektedir. Buna göre sürdürülebilirlik ekonomik gelişme, çevresel kalite ve sosyal eşitlik olmak üzere üç unsurdan oluşmakta ve her bir unsur birbirleri ile ilişki halindedir. Kentsel dönüşüm önerisine kentsel tasarım kavramı dâhil olduğunda ise sürdürülebilir kentsel dönüşüm tasarımı ve dolayısıyla da sürdürülebilir kentsel dönüşüm elde edilmiş olmaktadır.

Şekil 6. Sürdürülebilir kentsel yenileme yaklaşımının kavramsal çerçevesi (Lee, 2008)

Kentsel tasarım daha yüksek bir yaşam kalitesi, ekonomik canlılık, verimli kaynak kullanımı elde etmek için kullanılan güçlü bir araçtır. Kentsel alanları şekillendirmeyi ve kentsel yaşamın farklı yönlerini kullanılabilir şehir formlarına dönüştürmeye yardımcı olmaktadır. Sadece halkın sürdürülebilir yaşam tarzını desteklemekle kalmayıp aynı zamanda ekonomik, çevresel ve sosyal kalkınmayı sağlamada da önemli bir rol oynamaktadır. Sık sık kentsel planlama ve mimarlıkla karıştırılan kentsel tasarım kavramı, kentsel planlama ve mimari arasında ara yüz görevi görmektedir. Mimarlık, binaların ve çevresindeki alanın fiziki tasarımına odaklanırken, kentsel planlama ise imarı düzenleme, arazi kullanımı ve kentsel büyüme yönetimine daha çok odaklanmaktadır. Kentsel tasarım ise her iki disiplini de içermesine rağmen, çevrenin fiziksel özellikleriyle de ilgilenmektedir. Bu bilgiler ışığında, kentsel tasarım büyük ölçekli mimari ya da kentsel planlamanın fiziksel yönü olarak açıklanmaktadır (Lee,2008). Böylece kentsel tasarımın, sürdürülebilir kentsel dönüşümün gerçekleştirilmesi için alt sistem planlama hususunda önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

3.4. Isparta Kent Merkezindeki Kentsel Dönüşüm Uygulamaları

Isparta, Akdeniz Bölgesi'nin batısında yer alan, Antalya-Isparta-Konya-Afyonkarahisar-Burdur illeri arasında kalan Göller Yöresi'nde bulunmaktadır. Ülkede en fazla göl yüzeyine sahip olan il özelliği taşıyan Isparta, 9.933 km²'lik yüz ölçümüne ve 1050 metrelik rakıma sahiptir. İlde merkez ilçe dâhil olarak Aksu, Keçiborlu, Atabey, Senirkent, Eğirdir, Sütçüler, Uluborlu, Gelendost, Şarkikaraağaç, Gönen, Yalvaç ve Yenişarbademli'den oluşan 13 ilçe, 22 belde (belediyesi) ve 203 köy bulunmaktadır. 2015 yılına ait adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre, il genelinde toplam 421.766 kişi yaşamaktadır. Bu nüfusun 323.241 kişisi kentsel (%77), 98.525 kişisi ise kırsal nüfus (%23) olarak tespit edilmiştir. İl merkezinde ise 214.096 kişi yaşamaktadır. İlde karayolu yaygın olarak kullanılmakta; İstanbul'a 593 km, Ankara'ya 421 km, Antalya'ya 130 km, İzmir'e 382 km ve Denizli'ye 165 km uzaklıkta yer almaktadır. Isparta'da kent merkezine yaklaşık 35 km uzaklıkta Süleyman Demirel havaalanı bulunmakta, demiryolu ile yolcu taşımacılığı yapılmamaktadır. Kent merkezinde bir adet organize sanayi bölgesi ile dağınık şekilde yer edinmiş sanayi tesisleri bulunmaktadır. Merkez ilçe ekonomik yönden hizmetler sektörünün geliştiği, mal ve hizmet sunumunun yapıldığı yerleşim özelliği göstermektedir (Anonim, 2012). 1992'den beri faaliyette olan Süleyman Demirel Üniversitesi ile 2018'de kurulan Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, kentin ekonomik-mekânsal ve sosyal gelişiminde etkin rol oynamaktadır.

Isparta kent merkezine yönelik imar çalışmaları ilk olarak 1938-1943 yılları arasında Prof.Dr. Ölsner tarafından hazırlanan nazım imar planı ile başlatılmıştır. 1945'te ise Kemal Ahmet Aru tarafından uygulama imar planı hazırlanmıştır (Demirci, 2011). Planlarda Hükümet Meydanı ile Tren Garı İstasyonu önünde bulunan meydan, İstasyon caddesi ile birbirine bağlanmıştır. Çift yönlü ve 20 metre genişliğindeki aks refüjü, ağaçlık alanları, Valilik Konağı, Garnizon Komutanlığı, eğitim alanları ve modern konutları ile Cumhuriyet'in getirdiği yeniliklerin simgesi niteliğini taşımaktadır (Çetin, 2012). Sonraki imar planı Y. Mimar Fahri Yetman tarafından hazırlanarak 1968 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu planın ardından 1976'da Y. Mimar Behçet Baykut tarafından 2 etap şeklinde gerçekleştirilen imar planı hazırlanmıştır. Cumhuriyet döneminde küçük üretim merkezi, yönetim ve ticaret niteliği taşıyarak, 16.000 nüfusu barındıran kent, özellikle 1950'li yıllara gelindiğinde başlayan göç olgusu ve kent merkezindeki sanayi, ticaret ve kamu yatırımları ile demografik, sosyal ve ekonomik anlamda gelişmeler yaşamıştır. Yaşanan gelişmeler sonucunda ulaşım, parselasyon ve yapılaşma durumundaki eksiklikler 2006 yılından revizyon imar planının hazırlanmasına neden olmuştur. Hazırlanan bu planda; 2.Küçük Sanayi Sitesi, Toplu Konut Alanı ve Süleyman Demirel Üniversitesi'nin kente kattığı sosyal, ekonomik ve kültürel değişimin mekânsal gelişim ve plan kararları üzerine etki ettiği görülmüştür (Anonim, 2006). Kent, revizyon imar planı sonucunda kuzeye doğru yönelmiştir. Süleyman Demirel Üniversitesi ile Isparta Organize Sanayi Bölgesi'nin bulunduğu konum dolayısıyla Isparta-Ankara ve Isparta-İstanbul ulaşım aksları öne çıkmıştır.

1992 yılında kurulan Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta kent merkezindeki mekânsal yapının değişmesine yol açmıştır. 2019 yılı itibarıyla yaklaşık 80.000 öğrenci barındıran kent, şehir merkezindeki ticari fonksiyonları ve hizmet sektörü ile eski tarihi dokuyu günümüz ticaret merkezine dönüştürmüştür. İnşaat sektörü ev, apart ve yurt ihtiyacını karşılamaya odaklanmıştır. Kent merkezinde yeterli konut alanlarının olmaması, gelişme konut alanlarının tarım alanları yönünde ilerlemesine

neden olmuştur. Bu nedenler Isparta'da kentsel dönüşüm çalışmalarının başlamasında önemli rol oynayan faktörler olmuşlardır.

Isparta kent merkezindeki kentsel dönüşüm uygulamaları 2012 yılında çıkarılan 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun sayesinde başlamıştır (Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun, 2012,16,05). Isparta Belediyesi tarafından 2014 yılında çıkarılan Yüksek Yapılar Yönetmeliği, 6306 sayılı Kanun'un uygulanmasını hızlandırmıştır. Çıkarılan yeni yönetmeliğe göre, 10 kat ve üstü yapılardaki dayanıklılığı sağlayacak ölçütler belirlenmiştir (Isparta Belediyesi, 2019). 6306 Sayılı Kanun'un çıktığı günden bugüne kadar Isparta için riskli alan ilan edilmemiştir. Bu durum, sağlıklı bir riskli alan projesi uygulamasını olumsuz yönde etkilemiştir (Ataseven, 2015).

Isparta'da kentsel dönüşüm 3 şekilde görülmüştür. Bunlar; 6306 Sayılı Kanun'a tabii olarak bina bazında yapılan kentsel dönüşüm uygulamaları, Gülistan mahallesi kentsel dönüşüm uygulaması ile Hisar-Gülcü-Sülübey-Emre Mahalleleri Kentsel Tasarım Projeleridir.

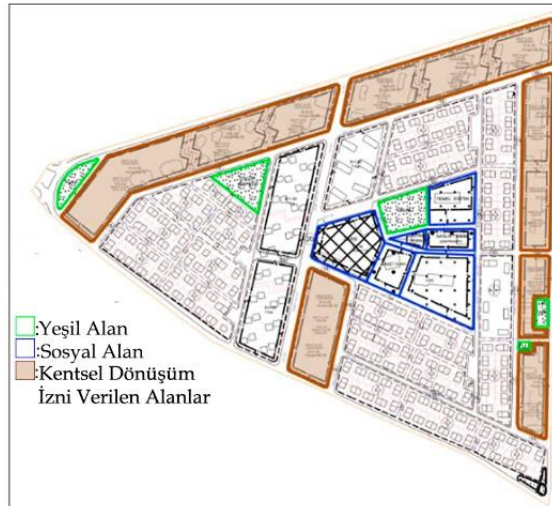
6306 Sayılı Kanuna göre riskli yapılar tespit edilmiş, yapılar özelinde ve parsel bazında kentsel dönüşüm uygulamaları başlamıştır (Şenol, Kemeç ve Yalçın, 2018). 2014 yılında başlayan çalışmalar sonucunda günümüze kadar toplamda 749 yapıya ruhsat verilmiştir. Yıllara göre verilen ruhsat sayısı Çizelge 2'de yer almaktadır.

Çizelge 2. Yıllara göre 6306 Sayılı Kanun gereği riskli ilan edilen yapılara yazılan yıkım ruhsat Sayısı (Isparta Belediyesi, 2019)

Yıllar	6306 Sayılı Kanun Gereği Riskli İlan Edilen Yapılara Yazılan Yıkım Ruhsat Sayısı
2014	131
2015	150
2016	158
2017	219
2018	77
2019	14 (ilk 6 ay)
Toplam	749

İl merkezinin tamamına yakının 1.derece deprem riski altında bulunduğu Isparta'da kentsel dönüşüm projeleri öncelikle kent merkezinde, ardından kent merkezine yakın konumdaki çeperlerde yoğunlaşmıştır. Bu alanlarda riskli olduğu belirlenen yapılar yıkılmış, yerine kat yüksekliği artan binalar inşa edilmiştir (Akman, Can ve Yalçın, 2018).

Isparta'daki kentsel dönüşüm uygulamalarına yönelik bir başka çalışma Gülistan Mahallesi'nde 2014 yılında başlamış olan projelerdir (Isparta Belediyesi, 2019) (Şekil 7.).

Şekil 7. Gülistan mahallesi kentsel dönüşüm alanları (Isparta Belediyesi 2019 verilerine dayanarak hazırlanmıştır)

Gülistan Mahallesi, kent merkezinin kuzeybatısında ve kent merkezine ortalama 1 km uzaklıkta yer almaktadır. Mahalle, Isparta'yı Burdur'a bağlayan aksta yer almakta ayrıca çeşitli ticari fonksiyonları yakın çevresinde barındırmaktadır (Isparta Belediyesi, 2019). Alan, 1970'li yıllarda düşük gelir grubunun kooperatif üyeliği ile sahip olduğu konutlardan oluşmaktadır. Konutların iki tipolojiden oluştuğu görülmektedir. Bunlardan ilki, bahçeli betonarme konutlar, diğeri ise bahçeli 1-2 katlı müstakil konutlardır. Yasal düzenlemelerde belirlenen sosyal donatıların ve yeşil alanların, alanda yaşayan nüfusun ihtiyaçlarını karşıladığı saptanmıştır (Şenol, Kemeç ve Yalçın, 2019).

Isparta merkezinin 1.derece deprem bölgesi üzerinde yer alması ile Gülistan Mahallesi'nde yer alan yapıların günümüzde riskli yapılar sınıfına girmesi, kentsel dönüşüm projelerinin gerçekleşmesi için zemin hazırlayan iki temel unsur olmuştur.

Mahalle, toplamda 35,75 hektarlık alana sahipken, bunun %21,87'sine tekabül eden 7,82 hektarı kentsel dönüşüm uygulamalarına girmiştir. Dönüşüm projesi öncesi 3.500 kişilik nüfusa ve 2-5 katlı yapılara sahip olan alan, dönüşüm sonrasında yaklaşık 7.000-10.000 kişiye ulaşması beklenen nüfusa ve 11-12 katlı binalara sahip olmuştur (Şenol, Kemeç ve Yalçın, 2019; Bingöl ve Gök, 2018).

Kentsel dönüşüm uygulamaları sonrasında nüfus yoğunluğunun arttığı alanda ulaşım, teknik ve sosyal altyapı sistemlerinde ve yeşil alan miktarlarında artan nüfusun ihtiyacını karşılamaya yönelik herhangi bir tedbir alınmamıştır. Kamusal alanda yaşanan bu yetersizlik, alanda yaşayan nüfusun sosyalleşme fırsatlarını ortadan kaldırmıştır. Gülistan mahallesi kentsel dönüşüm uygulamalarındaki eksiklik sadece mekânsal yapıdaki yetersizlikle kalmamış; ekonomik, politik ve sosyal anlamda da sorunlar ortaya çıkmıştır. Özellikle projelerde üst ölçekli planın olmayıp projelerin sadece müteahhit ve mülk sahipleri tarafından yürütülmesi dikkat çekicidir. Alandaki konut fiyatları son dört yılda üç kat artmakla beraber, kentsel dönüşüm projelerinin uygulandığı alanlara yakın mesafede olan fakat 12 kat izni alamayan diğer parseller, müteahhitler tarafından görmezden gelinmiştir. Bu durum, alanlara yönelik riskin devam etmesine ve sosyal adaletsizliğe yol açmıştır. Proje sürecinde oluşan atık ve kirlilikler, çevre üzerinde olumsuz etki bırakmıştır. Aynı zamanda, inşa edilen bu yapılar kent kimliğine aykırı bir durum yaratmıştır (Şenol, Kemeç ve Yalçın, 2019; Bingöl ve Gök, 2018).

Kentte uygulanan bir diğer kentsel dönüşüm projesi de Hisar-Emre-Sülübey-Emre Mahalleleri Kentsel Tasarım Projeleri olmuştur. Bu projede de tıpkı Gülistan Mahallesi'nde olduğu gibi, Isparta kent merkezinin 1.derece deprem bölgesi içinde yer alması, köhnemiş yapıların yenilenmesi, yetersiz ulaşım ve altyapı sistemi ile sosyal donatı alanlarının telafi edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca Isparta'nın eski yerleşimlerinden olan bu alanların cazibesini arttırmak ve bu alanlara yatırımcı çekmek de projenin bir başka hedefidir (Isparta Belediyesi, 2019).

Hisar-Emre-Sülübey-Emre Mahalleleri Kentsel Tasarım Projeleri ile yapılaşma yoğunluğu korunmuş, ulaşım aksları genişlemiş, yaya ve bisiklet yolları, yeşil alanlar ve su öğeleri tasarlanmıştır (Çizelge 3.). Proje alanında bulunan tarihi yapılar korunmuş ve kente kazandırılmıştır. Planla birlikte yapı adalarının ve yolların büyüklüğü azalmış, yeşil alanlar ise yaklaşık yirmi kat artmıştır.

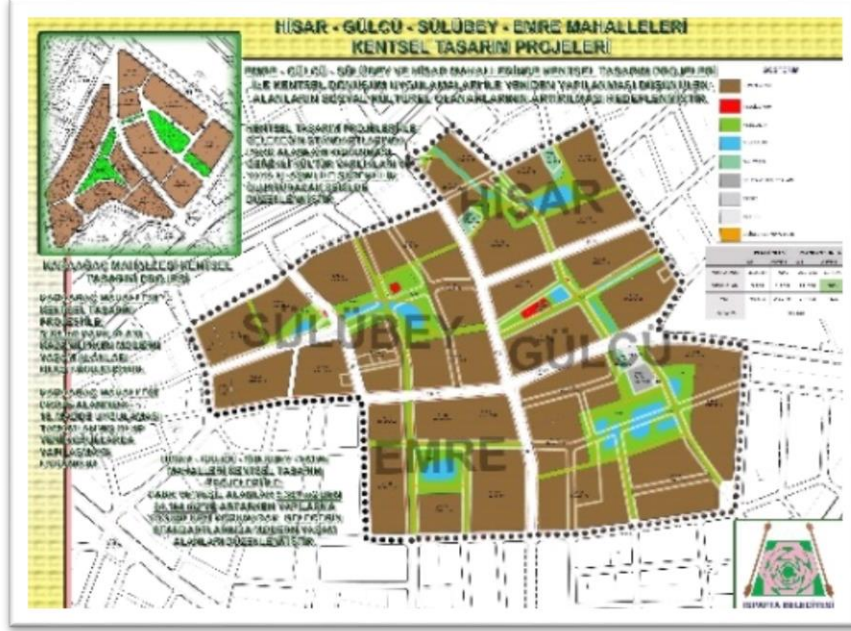
Çizelge 3. Hisar-Emre-Sülübey-Emre mahalleleri kentsel tasarım projelerine ait arazi kullanımı (Isparta Belediyesi, 2019)

Arazi Kullanımı	Plandan Önce		Plandan Sonra	
	Büyükük	Yüzde	Büyükük	Yüzde
Yapı Adası	310.312 m ²	%75	262.754 m ²	%63.4
Yeşil Alan	5.367 m ²	%1.3	81.064 m ²	%20
Yol	98.434 m ²	%23.7	70.304m ²	%16.6
Toplam	414.113			

Isparta kent merkezinde uygulanan son kentsel dönüşüm projesi ise Karaağaç Mahallesi Kentsel Tasarım Projesi'dir. Bu proje de Hisar-Emre-Sülübey-Emre Mahalleleri Kentsel Tasarım Projeleri'nde olduğu gibi deprem riski altında bulunması, köhneyen yapılara sahip olması ve yetersiz kalan ulaşım ve

altyapı sistemi ile sosyal donatı alanlarının karşılanmasını amaçlayarak, yatırımcılar için cazibe merkezi haline getirmeyi amaçlamıştır (Isparta Belediyesi, 2019).

Karaağaç Mahallesi Kentsel Tasarım Projesi'nde 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 18.madde uygulaması kullanılmıştır (Şekil 8). Böylece yeni yapılaşma koşulları belirlenmiştir. Proje ile 5.164 m² park alanı planlanmış, yapı adaları düzenlenmiştir (Isparta Belediyesi, 2019).

Şekil 8. Karaağaç mahallesi kentsel tasarım projesi ve Hisar-Emre-Sülübey-Emre mahalleleri kentsel tasarım projeleri'ne ait plan (Isparta Belediyesi, 2019)

Çalışma kapsamında, Isparta Belediyesi'ne ve Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'ne gerekli verileri temin etmek üzere yazılı dilekçe ile başvurulmuştur. Başvuru sonucunda, Isparta Belediyesi'nin hazırlamış olduğu imar planlarına, Karaağaç Mahallesi kentsel tasarım projesine, Hisar-Emre-Sülübey-Emre Mahalleleri Kentsel Tasarım Projeleri'ne ve Gülistan Mahallesi'ndeki kentsel dönüşüm proje alanlarının kararlarına ulaşılmıştır. Bununla birlikte, 6306 Sayılı Kanun'a göre kentsel dönüşümün ilgili Bakanlığı olan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nda ve Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nde, projelere yönelik herhangi bir çalışma olmadığı görülmüştür.

2009 yılında gerçekleşen Kentleşme Şurası, kentsel dönüşümün "fiziksel mekânın dönüşümünün yanı sıra sosyal adalet ve gelişimle birlikte sosyal bütünleşme, yerel-ekonomik kalkınma, tarihi ve kültürel mirasla birlikte doğal çevrenin korunması, zarar azaltma ve risk yönetiminin hâkim kılınması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gibi ilkeler kapsamında bütünleşik bir yaklaşımla" uygulanması gerektiğini vurgulamıştır. Fakat gerçekleşen uygulamaların, bu yaklaşımlara uymadığı açıkça görülmektedir. Müteahhitler tarafından yapılan kentsel dönüşüm projelerinin gerçekleştiği alanlarda nüfus artmasına rağmen; ulaşım, kentsel altyapı ve sosyal altyapı sistemlerinde artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayacak bir gelişme olmadığı açıktır. Bununla birlikte bu alanlarda kentsel dokunun korunduğunun ve sürdürülebilir mahalle olgusunun gerçekleştiğinden de bahsedilememektedir.

Ülkemizde kentsel dönüşüm uygulamalarını gerçekleştirebilmesine yönelik olarak, TOKİ'nin ortak olduğu ya da tek başına uygulama yapabilmesine dair hukuki zemin hazırlanmıştır. Kentsel dönüşüm projelerinin önemli paydaşlarından biri haline gelen TOKİ, Isparta kent merkezinde dar ve alt gelir gruplarına uygun olarak sosyal konut özelliğinde konutlar inşa etmiştir (Çizelge 4.).

Çizelge 4. Isparta kent merkezinde uygulanan TOKİ çalışmaları (Toplu Konut İdaresi, 2019)

Proje Adı	Proje Tipi	Konut Sayısı	Tamamlanma Durumu
-----------	------------	--------------	-------------------

Isparta Merkez - Çünür Mahallesi	İdare Konut Uygulaması	168	Tamamlandı
Isparta Merkez - Çünür Mah. 2.Etap	Alt Gelir Grubu	240	Tamamlandı
Isparta Merkez - Aliköy Mevkii 1.Bölge (Akkent)	Alt Gelir Grubu	732	Tamamlandı
Isparta Merkez - Garnizon Lojmanları Bölgesi	Konut + Sosyal Donatı	335	Tamamlandı

Çizelge 4'e göre Isparta kent merkezinde TOKİ aracılığı ile toplam 1.475 adet konut Aliköy Mevkii'nde (Akkent) uygulanan projede ise eğitim, sağlık, dini ve ticaret alanları inşa edilmiştir.

TOKİ aracılığı ile uygulanan Çünür Mahallesi, Çünür Mahallesi 2.etap ve Akkent proje alanları kentsel dönüşüm projelerinden bağımsız olarak, kentsel dönüşüm alanı edilmeksizin yalnızca konut üretmek üzere uygulanmıştır. Garnizon Lojmanları Bölgesi ise yıkılıp yeniden inşa edilerek sağlamaştırılmış ve güvenli hale getirilmiştir.

Isparta kent merkezinde bulunan kentsel dönüşüm uygulamalarında, hukuki yönden ayrıcalığı olmasına rağmen TOKİ'nin rol oynamadığı görülmüştür. Kentsel dönüşüm projeleri yüklenici firmalar aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Yüklenici firmaların da yalnızca binalarda kat artışına gitmesi ile sosyal ve teknik altyapı yönünden yetersiz kentsel mekânlar ortaya çıkmıştır.

Kentsel dönüşüm projeleri ile ortaya çıkan rantın, kent ve kentlilerin lehine olacak biçimde düzenlenmesi, kentsel dönüşümün ana hedeflerinden biridir. Ancak Isparta kent merkezinde gerçekleşen kentsel dönüşüm uygulamaları, "kentsel" dönüşüm yerine "arazi rantı" dönüşümü ekseninde ilerlemektedir. Kent içi ya da kent çeperi fark etmeksizin imar kullanılarak bu uygulamalar hızla devam etmektedir. Belediyenin ve müteahhitlerin büyük rol oynadığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın ise devreye girmediği bu projelerde toprak türlerine bakılmaksızın arazi dönüşümleri gerçekleştirilmektedir. Sürdürülebilir kentleşmeye ulaşmanın yolu olarak görünen kentsel dönüşüm uygulamalarında, sürdürülebilirliğin yer almadığı açıktır.

4. Sonuç

Ülkemizde yaşanan hızlı nüfus artışı ile kırdan kente göç, kentsel alanları baskı altına alarak etkileyen iki önemli etken olmuşlardır. Kentsel alanlarda çöküntüye uğramış köhneleşmiş ve sağlıksızlaşmış alanların fiziksel, sosyal ve ekonomik yönden iyileştirilerek, kente entegre edilerek yeniden kazandırılması kentsel dönüşüm olarak ifade edilmektedir. Buna göre kentsel alanlar yalnızca fiziksel mekân olarak görülmemeli; sosyal, ekonomik, siyasal, yasal-yönetimsel hatta kültürel boyutları ile birlikte düşünülmelidir. Fakat geleneksel planlama ile kentler yalnızca fiziki müdahalelerin gerçekleştiği alanlar olarak görülmüş dolayısıyla kentsel dönüşüm uygulamaları da sadece fiziki müdahaleleri içermiştir. Günümüzde ise sürdürülebilirlik kavramının kentsel dönüşüme entegre edilmesiyle birlikte, sosyal, çevresel ve ekonomik boyutlar da görünür olmuş, katılımcılığın sağlandığı bütüncül bakış açısıyla kentsel dönüşüm uygulamaları uygulanmaya başlanmıştır.

Yapılan çalışma ile Isparta kent merkezindeki uygulamaların sürdürülebilir kentsel dönüşüm bağlamında gerçekçi, doğru, optimum, rantabl, sosyal açıdan yetersiz, çevresel duyarlılığı olmayan, palyatif çözümler ürettiği görülmüştür. Çalışmadan elde edilen bilgilere göre Isparta kent merkezinde uygulanan projelerin sosyal ve ekonomik sorunları çözmekten oldukça uzak, sadece çevresel iyileştirmeye ve konut üretmeye odaklandığı görülmüştür ve bu durumda sürdürülebilirlikten bahsetmek olanaksızdır. Kentsel dönüşüm projeleri adı altında yapılan bu uygulamaların kentsel dönüşüm ilkelerine de uymadığı açıktır. Çünkü projeler kamu yararı gözetmekten, sağlıklı ve planlı çevre oluşturmaktan uzaktır. Kentsel dönüşüm uygulamasında kamusal araç olarak görülen TOKİ'nin Isparta'daki uygulamalarda yer almaması düşündürücüdür. Projelerin parsel bazlı gerçekleşmesi, üst ölçekli planlarla entegre olamama ve bütüncül plan beklentisinin karşılanmamasına yol açmıştır. Projeler sonucu artan nüfusun kentsel ihtiyaçları karşılanmamış özellikle ulaşım aksları ve altyapı yeni oluşan kapasiteyi kaldıramamaktadır. 'Toprak dönüşümü'nün gerçekleştiği uygulamalarda, imarın bir rant ve spekülasyon aracı olarak kullanıldığı görülmüştür. Projelerin denetimi Çevre ve Şehircilik

Bakanlığı'nda olmasına rağmen, kent merkezindeki uygulamalarda rolünün olmaması, mevzuata uygun olmamakla birlikte, ilgili belediyenin projeler üzerinde bu kadar etkin olması bu aktörlerin tarafsızlığının ve rollerinin gerçekleştirilebilirliği açısından sorgulanmasına yol açmaktadır. Bununla birlikte konu ile ilgili yasal mevzuatlarda bulunan esneklikler ve denetim eksiklikleri, özel sektörün kentlerde egemen aktör olmasına yol açabilir görülmektedir. Sürdürülebilir kentsel dönüşüm politikalarının da mevzuata tam uygun, kamu yararını gözeterek, kente entegre çözümler üretmesi beklenmektedir.

Orta ölçekli bir kent olan Isparta kent merkezinde gerçekleşen bu uygulamalar doğrultusunda zihnimizde bunca soru işaretleri oluşmuşken; İstanbul, Ankara, İzmir gibi metropollerde durumun sorunlu ve karmaşık vahim olduğu bilinmektedir. Isparta'da bile kentsel dönüşüm uygulamalarının sürdürülebilirlik yönünden bu kadar yetersiz olması, metropol kentlerde sürdürülebilir kentsel dönüşüm kavramının amaçlarının, ilkelerinin, proje uygulamalarının, katılım düzeylerinin, ekonomik çıktılarının, sosyal ve çevresel boyutlarının ne kadar ele alındığı ve mevzuata ne kadar uygun gerçekleştiği gibi konularda soru işaretleri uyandırmaktadır.

Afet, göç, deprem, iklim değişikliğinin etkileri gibi sebeplerden dolayı önemli bir planlama aracı olduğu düşünüldüğünde kentsel dönüşümün amacından saptığı ve saptırıldığı görülmektedir. Kentsel dönüşüm yalnızca mekân organizasyon aracı değildir. Aynı zamanda toplumsal, ekonomik ve çevresel, kente duyarlı, alan kullanımlarına uyum sağlayan bir düzenlemedir.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Bu makale, Süleyman Demirel Üniversitesi F.B.E. Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı'nda tamamlanan Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

Makalede, ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Çalışmada Etik Kurul izni gerekmemiştir.

Kaynaklar

- Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun. (2012,16,05). T.C. Resmi Gazete (Sayı: 28309), Kanun No. 6306. Erişim Bilgisi (08.07.2019):
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6306&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Akman, E., Can, Y. ve Yalçın, Ö. (2018). Bir Politika Uygulaması Olarak Kentsel Dönüşüm: Devlet Destekleri Çerçevesinde Değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Aralık 22(Özel Sayı), 2987-3009.
- Anonim. (2006). Isparta (Merkez) Kısmi Revizyon İmar Planı İzah Raporu.
- Anonim. (2012). Isparta İli 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Plan Açıklama Raporu.
- Ataseven, C. (2015). *Kentsel Dönüşüm Kanunu Kapsamında Deprem Bölgelerinde Yapılan Uygulamaların Değerlendirilmesi: Isparta ve Burdur Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, , 80, Isparta.
- Balaban, O. (2011). *Developing an Indicator-Based Approach to Evaluate the Effectiveness of Urban Regeneration for Climate Change Mitigation and Adaptation*. Yokohama: UNU-IAS Working Paper.
- Berg, H. (1992). Urban Consumption Must be Reduced-How Much ?. *7th Conference on Urban and Regional Research: Urban Ecology* (193-209), Ankara.
- Bingöl, B., Gök, A. B. (2018). Kentsel Dönüşüm Uygulamaları; Isparta Gülistan Mahallesi Örneği. *Kent Akademisi Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*,11(4), 591-599.
- Çakmanus, İ. ve Özbaltalı T. (2008). *Binalarda Sürdürülebilirlik: Ömür Boyu Maliyete İlişkin Çalışmalar*. İstanbul: Doğa Sektörel Yayın Grubu.
- Çetin, S. (2012). Geç Osmanlı'dan Erken Cumhuriyete İç Batı Anadolu'da Kentsel Yapısının Değişimi: Manisa, Afyon, Burdur ve Isparta Kentleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *METU Journal of the Faculty of Architecture*. 29(2), 118.

- Çiftçi, S. (2016). *Toplum Temelli Bir Yaklaşım Olarak Sürdürülebilir Kentsel Dönüşüm: Ankara Dikmen Vadisi Örneği*. (Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, , 102, Sakarya
- Demirci, D. (2011). *Isparta Evleri*. Isparta: TC Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Isparta Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, (2019).
- Kocabaş, A. (2006). *Kentsel Dönüşüm (Yenileş(tir)me): İngiltere Deneyimi ve Türkiye'deki Beklentiler*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Lee, K. L. G. (2008). *Sustainable Urban Renewal Model For a High Density City: Hong Kong*. The Hong Kong Polytechnic University, , 42-47, Hong Kong.
- Lichfield, D. (1992). *Urban Regeneration for the 1990s*. (PhD Thesis) London: London Planning Advisory Committee.
- Ng, M. K., Cook, A. ve Chui, E. W. T. (2001). The Road Not Travelled: A Sustainable Urban Regeneration Strategy for Hong Kong. *Planning Practice&Research*, 16(2), 171-183.
Doi: <https://doi.org/10.1080/02697450120077370>
- Oktay, D. (2007). Sürdürülebilirlik, Yaşanılabilirlik ve Kentsel Yaşam Kalitesi. *Mimarlık Dergisi*, 335, 19, İstanbul.
- Özden, P. P. (2001). Kentsel Yenileme Uygulamalarında Yerel Yönetimlerin Rolü Üzerine Düşünceler ve İstanbul Örneği. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 0(23-24), 255.
- Polat, S. ve Dostoğlu, N. (2007). Kentsel Dönüşüm Kavramı Üzerine: Bursa'da Kükürtlü ve Mudanya Örnekleri. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 12(1), 62.
- Premius, H. (2004). The Path to Successful Urban Renewal: Current Policy Debates in the Netherlands. *Journal of Housing and the Built Environment*, 19(2), 199-209.
- Roberts, P. (2008). The Evolution Definition and Purpose of Urban Regeneration. Roberts P., Sykes H. (Ed.), *Urban Regeneration a Handbook* (9-37), London: Sage Publication.
- Rydin, Y. (2004). *In Pursuit of Sustainable Development: Rethinking The Planning System*. London: RICS Foundation.
- Şenol, P., Yalçın, Ö. ve Kemeç, A. (2018). Ekolojik Maliyet ve Geri Dönüşüm Ekseninden Kentsel Dönüşüm Pratiği: Isparta Örneği. Uluslararası Yeni Başkentler Kongresi, 2-11 Mayıs 2018, 245-256, Konya.
- Şenol, P., Kemeç, A. ve Yalçın, Ö. (2019). Practice of Urban Transformation in Terms of Financial and Economic Cycles: A Case Study of Isparta in Turkey. 3rd World Multidisciplinary Civil Engineering Architecture, Urban Planning Symposium (WMCAUS), vol.471, Prague, Czech Republic.
- Tang, B.S. (2002). From Privatization to Bureaucratization: Implementing Urban Renewal in Hong Kong. Thornley A. & Rydin Y. (ed), *Planning in a Global Era* (307-325). UK: Ashgate, Aldershot.
- Tekeli, İ. (2001). Sürdürülebilirlik Kavramı Üzerine İrdelemeler. *Prof. Dr. Cevat Geray'a Armağan* (729-746), Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları.
- Thomas, S. (2003). *A Glossary of Regeneration and Local Economic Development*, Centre for Local Economic Strategies. Manchester: Local Economy Strategy Centre.
- Toplu Konut İdaresi. (2019). TOKİ İllere Göre Projeler. Erişim Bilgisi (27.07.2019): <https://www.toki.gov.tr/illere-gore-projeler>
- United Nations World Summit. (2005). 2005 World Summit Outcome, Resolution A/60/1. Erişim Bilgisi (06.06.2019):
(https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_60_1.pdf)
- WCED. (1987). *Our Common Future*, Oxford University Press, 40, Oxford.

Yeni, O. (2014). Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma: Bir Yazın Taraması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(3)* 187-194.

Yıldız, H., Yıldız, E. ve Önal, G. (2008). Stratejik Kentsel Planlama ve Gelecek Çalışmaları Dünya Örnekleri ve Yöntemleri. Projem İstanbul Araştırma Raporu. Erişim Bilgisi (12.08.2018): <http://ereseach.ozyegin.edu.tr/handle/10679/1358>

Zheng, H. W., Shen, G.Q. ve Wang, H. (2014). A Review of Recent Studies on Sustainable Urban Renewal. *Habitat International, 41*, 272-279.

Peyzaj Tasarımı Açısından Temalı Parklar: “The Land of Legends” Örneği

Fatime Kübra GÖKÇEK^{1*}, Şirin DÖNMEZ²

ORCID 1: 0000-0002-9303-8504

ORCID 2: 0000-0001-6582-1270

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, 32260, Isparta, Türkiye.

² Süleyman Demirel Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 32260, Isparta, Türkiye.

* e-mail: gokcekkubra@gmail.com

Öz

Günümüzde tatil anlayışı kaliteli konaklamanın yanı sıra farklı deneyimler elde etme, farklı alanları görme ve eğlence odaklı tatil anlayışını geliştirmiş, turizm tesislerinde farklılaşmayı sağlamıştır. Farklılaşmanın tatil anlayışını ve kullanıcının farklı deneyimler edinimini nasıl etkilediğini ortaya koymak amacıyla The Land of Legends üzerinde incelemelerde bulunulmuştur. Ayrıca turizme farklı bir bakış açısı getirme noktasında, yatırımın peyzaj planlama ve tasarımda otellerin konsept oluştururken katetmiş olduğu yer incelenmiştir. Alanın kullanıcılar açısından görüşleri, sosyo-ekonomik durumlarına ilişkin verileri anket çalışmalarıyla sağlanmıştır. Anket değerlendirmesinde Khi-kare yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda tropikal bitkilerin kullanımı, yapay tepelerin yüksekliğine dikkat edilmesi gerektiği, kullanıcının ilgisini canlı tutan aktivitelerin olması, drenaj sisteminin önemi gibi planlamalara ilişkin sonuçlar ortaya konularak çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Anket sonuçları peyzaj mimarlığı açısından projelere getirilen yenilikler, eksik kalan kısımlar değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bitkisel tasarım, tematik parklar, turistik tesisler, turizm kompleksi.

Thematic Herbal Applications In Touristic Facilities “The Land of Legends”

Abstract

Today, not only the quality of holiday accommodation, as well as to get different experiences, seeing different areas, development of entertainment-oriented holiday concept has led to differentiation in tourism facilities. So, show how this differentiation affects the holiday understanding, the user in terms of acquiring different experiences, TLOL has been studied. In addition, at the point of bringing a different perspective to tourism, the location of the investment in hotels landscape planning and design has been examined. The opinions of the field in terms of users, data on their socio-economic status were obtained through surveys. Khi-square method was used in the survey evaluation. Consequently, solutions were proposed for planning such as the use of tropical plants, the height of artificial hills, the activities that keep the attention of user alive, the importance of drainage system. Survey results in terms of landscape architecture, innovations brought to projects, missing parts were evaluated.

Keywords: Plant design, thematic parks, touristic facilities, tourism complex.

Atıf: Gökçek, F.K. ve Dönmez, Ş. (2020). Peyzaj Tasarımı Açısından Temalı Parklar: “The Land of Legends” Örneği. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 5(1), 50-63.

DOI: [10.30785/mbud.615451](https://doi.org/10.30785/mbud.615451)

1. Giriş

Rekreatif faaliyet ihtiyacı, 19 yy.'ın ikinci yarısından itibaren sanayi inkılabı, yoğun şehir yaşantıları, toplumların hızlı üretim yapmasıyla birlikte bir ihtiyaç haline gelmiştir. Uzun süren savaşıardan dolayı zarar gören ekonomiler ve bununla beraber sosyal alanlar yeniden düzenlenmeye çalışılmıştır. Bu durum çalışma saatlerinde artış göstermiş ve bu yoğun iş temposu insanları bunaltmıştır. Sonuç olarak işten arta kalan zamanlarında insanlar kısa süreli de olsa kendilerine zaman ayırma ihtiyacı duymuşlardır. Bu bağlamda ulaşımın da gelişmesi ile birlikte deniz, doğa ve tarih turizmini geliştirmeye açık bir sektör haline getirmiştir. Bulut'a (2006) göre turizm sektörü; günümüzde ekolojik ortamlarda değerlendirilebilen, bu ortamlarda ekolojiyi ve ekonomiyi birlikte yönlendiren bir sektör konumuna gelmiştir (Cengiz Gökçe, 2018).

Tan'a (2013) göre turizm, kentlerin monoton yaşam düzeninden uzaklaşmak isteyen insanlar doğal, kültürel ve görsel değerlerini koruyabilmiş olan turistik yörelere yönelmeye başlamışlardır. Ziyaretçiler daha çok değişik kültürel değerlere sahip toplumları tanımak istemektedirler. Bu sebepten dolayı doğal ve kültürel değerleri zengin ve bunları koruyabilmiş yöreler daha çok ziyaret edilmektedir (Patan, 2014).

Ülkemizde turizme uygun deniz kıyılarının toplam uzunluğu 8333 km'dir. Aynı zamanda tarihi ve doğal turizm alanlarının da turizme potansiyel olması sebebiyle devlet tarafından turizme teşvik anlamında kanunlar düzenlenmiştir (Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu, (1953,22,05). Bu bağlamda turizmin tarihsel süreç içerisinde bir sektör olduğu ve ülke ekonomisine katma değer sağladığının farkına varılmıştır. İlk olarak 1950 yılında yürürlüğe giren 5647 sayılı "Turizm Müesseselerini Teşvik Kanunu" ile başlayıp 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu 1982 yılında yenilenerek tekrar yürürlüğe girmesi ile birlikte turizm sektörünün gelişimi ivme kazanmıştır (Şanlıoğlu ve Özcan, 2017).

Sayan'a (1998) göre konaklama olanaklarının, talebe veya turizm pazarının gereksinmelerine göre sürekli olarak değiştiğini belirtmektedir. Konaklama tesisleri fiziksel form, konum, işlev, müşteri türü, fiyatlandırma, kalite düzeyi, oda veya ünite sayısı gibi özelliklere göre sınıflandırılmaktadır. Turizm sektöründe, otellerden başka moteller, konuk evleri, pansiyonlar, kampingler, karavan parkları ve tatil köyleri hizmet vermektedir (Diriöz, 2008).

Turistik Tesislerin Belgelendirilmesine İlişkin Yönetmelik, 2005'e göre tesis türleri asli konaklama tesisleri içerisinde sınıflandırılmaktadır.

a) Asli konaklama tesisleri: Konaklama tesisleri turizm tesislerinin belgelendirilmesine ilişkin yönetmeliğe göre oteller, moteller, tatil köyleri, pansiyonlar, kamping, apart oteller ve hosteller olmak üzere 7'e ayrılmaktadır.

b) Yeme içme ve eğlence tesisleri:

- Lokantalar
- Kafeteryalar
- Eğlence yerleri.

c) Sağlık ve spor tesisleri:

- Termal tesisler
- Sağlıklı yaşam tesisleri
- Yüzme havuzları
- Spor tesisleri
- Golf tesisleri

d) Rekreasyon tesisleri:

- Eğlence merkezleri

-Temalı tesisler

-Günübirlilik tesisler

-Kış sporları ve kayak merkezleri mekanik tesisler

e) Bileşik tesisler:

-Turizm kentleri

-Turizm kompleksleri

-Tatil merkezleri

-Zincir tesisler

-Personel eğitimi tesisleri (30/06/2018 tarih ve 30464 sayılı Resmi Gazetedeği değişiklikler işlenmiştir.) (Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik, 2005, 06, 21).

Gelişen ve değışen turizm anlayışı ile turistik tesislerde farklı konsept çalışmaları yapılmış ve turizm kompleksi kavramı ortaya çıkmıştır. Turizm kompleksi hem konaklama imkânlarının olduğu hem de çeşitli sergi ve eğlence merkezlerini barındıran daha büyük ölçekli planlamaları kapsamaktadır. Ayrıca turizm kompleksi olabilmesi için tatil köyü, otel ve çeşitli rekreatif faaliyetleri içeren yapılar olması gerekmektedir.

Çalışma alanı için en geniş turizm bölgesi olan Belek bölgesi ele alınmıştır. Turizm tesislerinin belgelendirilmesine yönelik yönetmelikte yer alan talepleri karşılamaya uygun olarak görülen turizm kompleksleri incelenmiştir. Bu turizm kompleksleri arasında peyzaj mimarlığı açısından önem arz eden The Land of Legends bu konuda araştırılması en uygun alan olarak görülmüştür.

Çalışmada bir turizm kompleksi olan The Land of Legends Eko temalı park peyzaj uygulama projesi üzerinden dış mekân planlama ilkeleri irdelenerek, günümüzde planlanan projelere ışık tutması amaçlanmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Materyal

Araştırma alanı turizm merkezi olan Antalya'nın Belek bölgesindedir. Deniz, güneş tarih ve doğanın bir uyum içinde bütünleştiği Antalya, Akdeniz'in en temiz kıyılarına sahip olup (T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, 2008: 218), içinde bulunduğu bölgenin arkeolojik ve doğal güzellikleri sayesinde "Türk Rivierası" olarak da anılmaktadır (Antalya Tanıtım Vakfı, 2009). Alan Belek ve Kadriye sınırları içerisinde 620.000+ m²'lik alanda yer almaktadır. Bölge olarak Belek Özel Çevre Koruma Alanı sınırları içerisinde yer almaktadır.

Türkiye'nin en önemli Turizm Merkezi olan Antalya'da, Aspendos opera ve bale festivali, uluslararası plaj voleybolu, triathlon, golf, okçuluk, tenis, kayak yarışmaları vb. sportif etkinlikler, 1995 yılında açılan Antalya Kültür Merkezi ile de plastik sanatlar, müzik, tiyatro, sergi gibi birçok kültürel ve sanatsal etkinlik yapılabilmektedir (Antalya Tanıtım Vakfı, 2009). Araştırma alanının seçiminde bu bölgenin doğal ve kültürel özellikleri bakımından zengin özelliklere sahip olması etkili olmuştur.

Bu çalışma kapsamında Antalya'nın Belek ilçesinde Şekil 1'de bulunan "The Land of Legends" değışmekte olan turizm anlayışı ve turizm kompleksleri araştırılarak peyzaj mimarlığı açısından önem arz eden eko temalı park, bölgede kullanılan bitkisel yoğunluğun çim alan miktarı değil de çok yıllık bitkiler olması sebebiyle ekolojik açıdan en uygun alan olarak görülmüştür.

The Land of Legends Belek'e 6,5 km uzaklıkta, Belek ise Antalya'nın 30 km güneyinde yer alır. Belek Akdeniz kıyısının yaklaşık 17 km'sini kapsamaktadır. Toplamda 46 otel, 50.000 yatak, 23.000 oda ve kaliteli servis hizmetleri sunan beş yıldızlı tesisler bulunmaktadır. Belek'in 50 futbol sahası, 200 tenis kortu ve uluslararası kongre salonları ilçeyi spor ve kongre turizmi için önem arz etmektedir. Çevredeki 50 otele ulaşılabilir bir noktadadır. Belek, Antalya Uluslararası Havalimanı'na araba ile 25 dakika uzaklıkta, Manavgat ve Alanya'ya 50 km uzaklıktadır. The Land of Legends Tema Park'ın batı kıyısında Kundu ve Lara yer almaktadır (Facebook, 2018).

2.2. Yöntem

Çalışmaya yönelik bilgiler literatür taramaları değerlendirilerek teorik kısım oluşturulmuştur. Bu veriler doğrultusunda alan çalışmaları yapılmış ve peyzaj tasarım, planlama, kullanıcı istekleri, turizm potansiyeli, değişen turistik tesis anlayışı tanım ve kapsamı ortaya konulmuştur.

-Literatür tarama ve Sözlü görüşmeler: Çalışma alanına ait veriler Antalya'ya gelen genel turist kitlesi, Belek bölgesinin genel özellikleri Antalya Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan elde edilmiştir. Araştırma kapsamındaki Eko Temalı Park'a ilişkin verileri elde edebilmek amacıyla alanda sözlü görüşme, ilgili makale, dergi ve internet kaynakları incelenmiştir.

-Anket çalışması: Turizm potansiyeli açısından zengin kaynaklara sahip olan Antalya'nın Belek bölgesinde bulunan ve değişen turizm anlayışına uygun olarak tasarlanmış ve planlanmış olan Eko Temalı Park'ın kullanıcılarının talepleri karşılama durumunu, beklentilerini ve memnuniyetleri belirlemek amacıyla anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışmasındaki sorular iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni hal, meslek, eğitim durumu, gelir durumu ve milliyetinin sorulduğu kişisel bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde ise The Land of Legends'a ilişkin sorular yer almaktadır. Anket çalışması ile katılımcılardan kişisel bilgileri, bitkisel vurgunun algılanma durumu, alanda en çok hangi aktivitelere katıldıkları, ekolojik temanın fark edilme durumu açısından fikirlerini belirtmeleri istenmiştir.

Örneklem büyüklüğünün tespiti: Yapılan bu anket çalışmasında her yıl alana gelen turistlerin cinsiyet, yaş, medeni halleri, eğitim durumu, çalışma durumu, aylık geliri ve milliyetine göre taleplerinin nasıl değiştiği belirlenmesi hedeflenmiştir. Anket çalışması oluşturulurken anketi yapılacak kişi sayısı toplam yatak kapasitesinin kişiyi kapsayacak şekilde belirlenmiştir. The Land of Legends'in yatak kapasitesi olan 1100 popülasyon büyüklüğü (N) olarak belirlenmiştir. Popülasyonun % 10'u olan 110 örnekleme hacmi olarak kabul edilmiştir. Ekstra 80 adet yatak kapasitesinin büyütülmesinden dolayı anket sayısı 118 olarak belirlenmiştir.

N (The Land Of Legends yatak kapasitesi) :1180

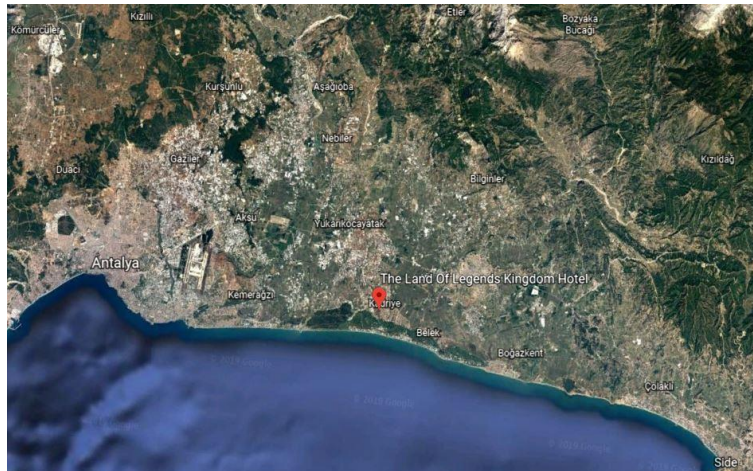
n (örneklem hacmi)= N x % 10

n 1180 x % 10

n=118

Anket sonuçlarının analizi: Anket sonuçlarının istatistikî analizi SPSS Statistic (Statistical Package for the Social Sciences) 22 paket programında değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda verilerin değerlendirilmesinde Ki-Kare analizinden faydalanılmıştır. Anket çalışması The Land of Legends'a her yıl gelen turistlerin cinsiyet, uyruk ve yaşlarının sabit olmamasından dolayı örnekleme seçiminde 'basit rastgele örnekleme yöntemi' (simple random sampling) kullanılmıştır.

Çalışma sonucunda peyzaj mimarlığında turistik tesislerde değişen planlama ve tasarımlara ilişkin sonuçlar ortaya konularak çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Şekil 1. Alanın uydu görüntüsü

3. Bulgular ve Tartışma

The Land of Legends turizm tesislerinin belgelendirilmesine ilişkin yönetmeliğe göre “turizm kompleksi” olarak belgelendirilmiştir. Eko temalı park projesi geçmişin değerleri ve günümüz, ihtiyaçları doğrultusunda yeni amaç ve ilkelere yönelik farklı perspektiflerle oluşturulmuştur. Bu kapsamda incelenen The Land of Legends’a ait genel konsept, rekreatif alanlar, tematik bitki alanları ve anket çalışmasına ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

3.1. Genel Konsept ve Rekreatif Mekânlar

Türkiye’nin Sydney’i olması istenen The Land of Legends, Amerika’da yapılmış ekolojik konseptli alanlardan fikir açısından yararlanmak amacıyla Amerikalı bir firmadan tematik olarak yardım alınmış ve bitkisel peyzaj projesi tropik bir hava oluşturulması amacıyla çizilmiştir. Çünkü yeni gelişen dünyada projeler daha geniş kapsamlı düşünülmektedir. Bu açıdan oteller kullanıcının tüm ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olmalıdır.

The Land of Legends turizm kompleksi olarak 3 bölümden oluşmaktadır. Kullanıcının konaklamasını sağlayan otel bölümü, çeşitli eğlenceleri ve su kaydıraklarını barındıran aquapark kısmı ve son olarak günlük kullanımlara da açık olan alışveriş merkezi kısmı şeklindedir. Giriş kısmında otel binası yer almaktadır ve oteli takip eden aquapark kısmı ile alışveriş merkezi diğer kullanıcılarında girmesine olanak sağlamaktadır. Kısaca bahsetmek gerekirse; özellikle aquapark kısmında doğal alanların korunması sağlamanın yanı sıra denize uzak olması sebebiyle alanda ufak bir mikroklimatik alan oluşturulması hedeflenmiştir. Ayrıca yoğun bitkilendirme ile tematik alanlar kullanıcı açısından birbirinden ayrılsa da genelde bitki izi bakımından birbirini takip ederek bütünleşmesi planlanmıştır. Alanın otel kısmında mimarı plan olarak Barok sanat anlayışında tasarlanmıştır. Otelin genel konsept olarak çocuklara özel tasarlanmış olması sebebiyle masalsi bir dünyanın kapılarını açıyor algısı yaratılmak istenmiştir.

Türkiyenin çocuklara yönelik olarak tasarlanmış ilk oteli olmakla birlikte ruhu hep çocuk kalanlar için de bir eğlence merkezi olmayı hedeflemiştir. Aquapark kısmında ise tropik bitkiler kullanılarak hem mikroklimatik ortamlar oluşturulması hedeflenmiş hem de ekolojik temanın temellerini oluşturulması sağlanmıştır. Toplamda arazi büyüklüğü 620.000+ m²’den oluşmaktadır. Kingdom otel kısmı 5 katta 400 den fazla odaya sahip toplam 1180 yatak kapasitelidir. Antalya şehrinin 111 metrelik yüksekliği ile en yüksek kulesi olan Legend Tower’ı da içinde barındırmaktadır. Bunun yanı sıra eğlenceli aktiviteler tasarlayarak turistlerin ilgisini canlı tutmak amacıyla Franco Dragone hayal gücü, şiir, düş gibi etkiler ile farklı temalı eğlenceler planlanmaktadır.

Şekil 2. The Land of Legends hava fotoğrafı

Aquapark kısmında genel olarak ağaçlar, çalılar ve çok yıllık bitkiler hâkim olmuş yapay tepeler kullanılarak tropik bir görüntü elde edilmesi sağlanmıştır. Şekil 2’de yer alan hava fotoğrafına göre

alanların (Crazy river, magic cone, wave shock) birbirlerinden bitkisel çizgilerle ayrıldığı görülmektedir (The Land of Legends, 2016).

İnformal çizgiler ile hareketlilik ön plana çıkarılmıştır. Hedeflenen masalsi bir dünya içerisinde bulunma algısı kullanıcılar için özellikle peyzaj elemanları ile sağlanmaktadır. Tüm bunlar su kaydırakları, hareketli süs havuzları, farklı tropik bitkiler, müziklerle oluşturulmuş genel ve patika yollar şeklindedir. Her yolun sonunda kullanıcı mutlaka şaşırmakta ve ilgisi canlı tutulmaktadır. Farklı yaş gruplarına yönelik eğlencelerin yanı sıra kadınlar plajı konseptinde muhafazakâr yaşam tarzını benimsemiş kadın konukların da rahatını düşünen bir alan oluşturulmuştur. Aquapark kaydırak ve havuzlardan oluşan 31 farklı su oyunlarını içeren aktivitelerin tamamının bulunduğu alandır. Bu aktiviteler; rocking waters, Challenger, tunnel deep dive, my dive, starship, turbolance, rafting rapids, abyss, aqua play(4 slides), wave ball pool, lazy floats, spray action, windstream, Challenger, deep dive, space rocket, family floats, magicone, tower falls, wave shock pool, abyss şeklinde sıralanmaktadır.

Alanda genelde yer alan kısımlar:

- *Secret Lagoon (Kadınlar Plajı)*: Kadınlar için tasarlanmış su oyunlarının bulunduğu kısımdır.
- *MagiCone (Büyülü huni)*: Rüzgâr ve su hareketleri ile kaymayı sağlayan Windstream aquaparkın alanlarından biridir. Yine bu alanda yer alan Space Rocket (Uzay Roketi) havuza inen kısmında hızlı bir şekilde kaymayı sağlayan su kaydırığıdır.
- *Wave Shock (Dalga havuzu)*: Dalga havuzunun sol kısmında yer alan Sea Voyager (Deniz yolculuğu) büyük su kaydırığının bulunduğu kısımdır. Yine dalga havuzunun yanında yer alan Aqua Tower (Su kulesi), su oyunları ile çocukların ilgisini canlı tutan kaydırakların bulunduğu kısımdır.
- *Spray Action (Püskürtme hareketi)*: Etrafından geçerken ıslanmanızı sağlayan serinlik ve ferahlık sağlayan su oyunu kısımdır.
- *Snor Kelling (Snorker ile yüzme)*: Yapay dalgalar oluşturularak snorker kullanımının sağlandığı etkinlik alanıdır.
- *Crazy River (Çılgın Nehir)*: Çılgın nehrin döküldüğü yerde oluşturulan Infinity Pool geniş havuzun bulunduğu kısımdır. Yine crazy river alanında bulunan Poseidon, Aquapark girişinden alana doğru yönelirken meydan şeklinde tasarlanmış havuzun ortasında yer alan büyük heykelin bulunduğu kısımdır.
- *Shopping Avenue (Alışveriş merkezi)*: Shopping Avenue 1,5km'lik bir cepheye sahip alışveriş ve eğlence amaçlı yaşam alanı olarak tasarlanmıştır. Yemek alanlarından fast food'dan, lifestyle ev sahipliği yapacak restoranlara uzanan farklı konseptlerde yer almaktadır. Alışveriş merkezine ait binaların çatıları peyzaj algısı açısından düşünülerek tasarlanmıştır. Yeşil tepeler oluşturmanın yanı sıra çakıllar ve pomza taşı kullanılarak genel konseptte uygun çizgiler işlenmiştir. Kapalı ve açık alanda alışveriş imkânı sağlanmaktadır. Olgunluk döneminde 8 milyon ziyaretçi sayısı hedeflenmektedir. 1400 araçlık kapalı park alanı 1400 araçlık açık park alanı olmak üzere toplamda 2800 araçlık park alanı bulunmaktadır.
- *Typhoon Coaster*: Demir konstrüksiyonla tasarlanmış olan typhoon coaster 43 metre yükseklikten coaster araçlarıyla 86 kilometre hızla hareket ederek 525 metrelik platform sonunda havuza iniş yapmaktadır.
- *Legendary Meet and Greet Stadium (Buluşma ve toplanma alanı)*: İçerisinde yer alan Tiger Pool (Kaplana Havuzu), sıcak hava şartlarına dayanabilmesi açısından tropik bitkilendirilmesi yapılan kaplanın bulunduğu ve geniş bir havuza sahip olan kısımdır.
- *Penguin colony (Penguen kolonisi)*: Sıcak hava şartlarından etkilenmeyen penguen türlerinin yaşadığı havuzun bulunduğu kısımdır.
- *Shark View (Yunus balığı gösterimi)*: Yunus balıklarının çeşitli etkinliklerinin gösterildiği kısımdır.

- *Boat Parade*: Küçük botlarla havuzun içerisinde yolculuk yapmayı sağlayacak etkinliklerden biridir.
- *Restaurant*: İçerisinde yer alan Aqua Disco Ana restaurantın ön kısmında oluşturulmuş ve insanların yoğun etkinlikler sonrası dinlenmelerini sağlayan etkinlik alanıdır. Yalnızca Türk mutfağının yanı sıra farklı lezzetlerin bulunduğu yeme-içme alanları alışveriş merkezinin açık alan kısmında tasarlanmıştır.
- *Mythical Journey*: Suyun altında nefes alıp yürüyebileceğiniz etkinliği içeren havuz yolculuğu alanıdır.
- *Kingoom (Otel binası)*: İlk girişte yer alan otel binası müşterilerin kabul edildiği kısımdır. Çocuklara yönelik tasarlanmış binanın genel anlayışında barok sanatının izleri yer almaktadır. Binanın bahçe kısmında alanda yalnızca burada hâkim olan 8.000 m²'lik geniş bir çim alan mevcuttur. Kingdom Otel toplamda 5 katta 400'den fazla oda kapasitesi 110 yataklı 5 yıldızlı otel şeklinde alanda yer almaktadır. Otelin her bir odası çocuk öncelikli olmak üzere eğlence merkezli konseptlerde tasarlanmıştır.
- *Legends Tower (Kule)* olmak üzere 16 bölümden oluşmaktadır.

Alanın giriş kısmı eğimli bir yeşil alanla kullanıcıyı karşılamaktadır. Yeşil alanın yükseltilerek zeminden üst bir kotta yer alan otel binası Kadriye bölgesine girildiğinde uzaktan fark edilebilir bir yerde konumlandırılmıştır. Bina dış yüzeyi tek renk ve beyaz, yeşil alan kısmı ise aquaparktan farklı olarak geniş çim alan şeklindedir.

Otel kısmında tasarım daha geniş ve formal akslardan oluşmaktadır. Tasarımda sadelik ve geniş yeşil alanlar hâkim olmaktadır. Aqua tower ise Antalya'nın en yüksek yapısı olarak toplamda 111 metredir. Peyzaj tasarımında kullanılan çöp kutusu, aydınlatma elemanları, donatı ve yönlendirme elemanları tamamen masalsı görünüm yaratmaya yönelik oluşturulmuş konseptte uyum sağlamaktadır.

Eko temalı park peyzaj düzenlemesinde kullanılan yapısal peyzaj elemanları kullanıcıyı bulunduğu dünyadan farklı bir dünyaya yolculuk yapıyor hissi vermek amacıyla tasarlanmıştır. İhtişam ve görkemli bir hava oluşturulmak amacıyla yatayda tropikal bir hava hâkimken dikeyde yüksek yapılar oluşturulmak istenmiştir. Bu yüksek yapılar gerçek olmayan ancak hayallerimizde yarattığımız bir dünyada bulunuyor hissi verilmek amacıyla tasarlanmıştır. Ana dolaşım hatları aquapark kısmında informal çizgiler üzerine kurularak yapıları takip eden formal çizgilerden uzaktır.

3.2. The Land of Legends'in Tematik Bitki Alanları

Araştırma alanı olan The Land of Legends peyzaj tasarım ve planlaması yönünden Antalya yöresindeki sıcak iklim özellikleri sebebiyle peyzaj tasarımı açısından zengin imkânlar sunmaktadır. The Land of Legends eko temalı park için alanlara özellikle tematik isimler verilmiştir. Örneğin; dalga havuzu, crazy river, magic cone, dolphinaryum.

The Land of Legend Eko Temalı Parkta 38.000 m² yeşil alan, otel kısmında ise 8.000 m² çim alan ile toplamda 46.000 m² yeşil alana hâkimdir.

Özellikle daha önce alanda bataklığın hâkim olduğu havayı yok ederek sahilden uzak olmasına rağmen sahildeki havayı oluşturacak mikroklimatik yapay ortamlar oluşturulmak istenmiştir. Aynı zamanda tropikal bitkiler kullanılarak bu algı desteklenmiştir. Tasarımda hareketlilik, estetik algı ön plandadır. Alanda yapılan mevcut bitkilendirme tasarımı yoğun kullanılarak tematik alanlar kullanıcıların ayırt edip her alanda kendilerini buldukları alana ait hissedebilmeleri için tasarlanmıştır ve bu tasarımsal farklılıkları beraberinde getirirken tropikal bir görünüm verilmesi hedeflenmiştir.

The Land of Legends, ithal edilen bitkiler arasında ilk defa dikilen *Terminalia mantaly*, *Tipuana tipu*, *Bombax ceiba* gibi bitkileri barındırmaktadır. Bu bitkiler tropikal bir hava oluşturması sebebiyle ve ithal getirilerek ilk defa dikilen bir eko temalı park olması sebebiyle Antalya için önem arz etmektedir.

Özellikle çevresinde geniş perdeleme yapılarak dış mekânla olan bağlantısı kapanan kadınlar plajı denilen alan, adından da anlaşılacağı gibi gizli, sessiz ve muhafazakâr kadınlar için tasarlanmış bir

mekândır. Büyük yapay tepelerin gölgesinde kalan peyzaj alanlarında gölgeye dayanıklı olan *Alocasia macrorrhiza*, *Zanthoxylum nitidum* gibi bitkiler ile hiyerarşik bir sıralamaya göre ağaç, çalı ve yerörtücülerle estetik ve fonksiyonel bir tasarım elde edilmiştir. Perdeleme malzemesi olarak örülen ahşap duvarlara çeşitli renklerde *Bougainvillea spectabilis* ve *Rhynchospermum jasminoides* dikilerek hem güzel bir koku hem de bitkisel dokuya hâkim bir mekân elde edilmiştir. Büyük su kaydıraklarına sahip olan alanda özellikle çeşitli su gösterileri yapılmaktadır. Ayrıca burada bayanlar için ibadet yapmalarını sağlayacak mescit tasarlanmıştır. Yoğun bitkisel kullanım özellikle yapay kayaların içerisinde oluşturulmuştur. Drenaj aşamasında yoğun ve dikkatli çalışılmış ve günümüzde bir sorun yaşanmadan bitkiler yaşamlarını sürdürmektedir. Elde edilen dikimlerdeki başarı hemen hemen %95'i bulmaktadır.

3.3. The Land Of Legends'a İlişkin Anket Çalışması

Araştırma alanı olan The Land of Legends'a gelen turistlerin Eko Temalı Parka ilişkin düşüncelerini, beğenilerini, taleplerini ve beğenmedikleri yönlerini belirlemek amacıyla 118 kullanıcıya anket çalışması yapılmıştır.

3.3.1. Ankete katılanların sosyo-ekonomik yapıları

Çizelge 3.1'de ankete katılanların medeni hallerine değerlendirildiğinde %59,3'ü bekâr, %40,7'si evli olduğu belirtilmiştir. Ankete katılanların yaş gruplarına bakıldığında %7,6'sını 20-25 yaşları oluştururken %2,5'ini 61-65 yaşları oluşturmaktadır. Çoğunlukla ankete katılan yaş aralığı 26-30 yaşlarını kapsamaktadır.

Ankete katılanların çocuk sayılarının %78'inin çocuğunun olmadığı, %0,8'inin 4'den fazla çocuğunun olduğu görülmüştür. Ankete katılanların eğitim durumu %1,7'si okur-yazar olmayan ve %53,4'ü lisans olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılanların meslek gruplarına göre dağılımları incelendiğinde %41,5'i serbest meslek ile en fazla, %5,1'inin ise ev hanımı ile en az olduğu belirlenmiştir. Ankete katılanların aylık ortalama gelirlerine göre dağılımlarına bakıldığında %44,1'inin beş binden az, %22,9'unun on binden fazla kazanca sahip olduğu görülmüştür. Ankete katılanların uyrukları incelendiğinde %23,7'sinin Türk, %16,9'unun İngiliz, %8,5'inin Alman, %4,2'sinin Fransız, %34,7'sinin Rus, %4,2'sinin İsveçli, %7,6'sının Arap vatandaşı olduğu belirlenmiştir.

Genç ve bekâr kesimin alanda büyük çoğunluğu oluşturmasının yanı sıra evli olarak gelen kullanıcılardan çocuklu olanların sayısının fazla olduğu tespit edilmiştir. Gelir durumuna göre beş binden az gelirli nüfusun ziyaretçilerin büyük çoğunluğunu oluşturduğu görülmüştür. Bu da çalışan genç nüfusun kendini rekreatif alanlara atma ihtiyacının ne kadar önem arz ettiğini göstermektedir (Çizelge 1).

Çizelge 1. Ankete katılanlara ait kişisel bilgiler

Kişisel Özellik	Yüzde(%)		Yüzde(%)
Erkek	53,4	Kadın	46,6
Medeni hal			
Bekar	59,3	Evli	40,7
Yaş			
20-25	7,6	26-30	33,9
31-35	22,0	36-40	9,3
41-45	9,3	46-50	5,1
51-55	4,2	56-60	2,5
61-65	2,5	66 ve üstü	3,4
Varsa çocuk sayısı			
Yok	78,0	1	7,6
2	10,2	3	3,4
4 ve üstü	0,8		
Eğitim durumu			
Okur yazar olmayan	1,7	İlköğretim	10,2
Lise	10,2	Lisans	53,4

Lisansüstü	24,6		
Meslek grubu			
Öğrenci	14,4	Serbest meslek	41,5
Memur	29,7	Emekli	9,3
Ev hanımı	5,1		
Aylık ortalama gelir			
5.000 TL'den az	44,1	5.000- 10.000 TL	33,1
10.000 TL'den fazla	22,9		
Milliyet			
Türkiye Cumhuriyeti	23,7	İngiliz	16,9
Alman	8,5	Fransız	4,2
Rus	34,7	İsviçreli	4,2
Birleşik Arap Emirliği	7,6		

3.3.2. Araştırma alanı ile ilgili bulgular

Çizelge 2'de ankete katılanlara The Land of Legends eko temalı parka konaklamak için mi yoksa aquaparkta vakit geçirmek için mi geldiklerini belirlemek amacıyla geldikleri sorulduğunda; %48,3'ünün konaklamak için, %51,7'sinin günübirlik kullanım amacıyla geldikleri görülmüştür. Ankete katılanlara eko temalı parkı seçme nedenleri sorulduğunda; çoğunlukla rekreatif faaliyetlerin çok olması sebebiyle seçtikleri görülmüştür. Ayrıca anket sonuçlarına göre en fazla animasyon ve eğlence aktivitelerine katıldıkları gözlemlenmiştir.

Eko temalı parkta aktivitelere genel olarak katılımın çok olduğu görülmektedir. Ancak bir kısım kullanıcının yararlanamadıkları göze çarpmaktadır. Bu durumun sebepleri sorgulandığında; çok yoğun kullanım olması, gürültü çokluğundan ve en fazla konaklama birimlerine uzak kalıyor olmasından şikâyet ettiklerini belirtmişlerdir.

Ankete katılanlara eko temalı park çevre düzenlemesi yeterli mi değil mi diye sorulduğunda büyük çoğunluğun çevre düzenlemesinin yetersiz olduğunu belirttiği görülmüştür. Ankete katılanlar eko temalı parkta, çim alan azlığından rahatsız olmadığını ve diğer otellere göre tasarımın kaliteli ve zengin olduğunu ifade etmişlerdir. Kullanıcılar alanda yer alan tropik bitkilerden dolayı çevre düzenlemesinin yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

Ankete katılanlara eko temalı parkın en çok beğendikleri özellikleri sorulduğunda; en fazla %42,4'ünün aktivitelerin çok ve konseptli olmasını, en az %2,5'isinin fiyat bakımından uygun olduğu için tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Ankete katılanlara eko temalı parkın beğenmedikleri özellikler sorulduğunda; %0,8'i konaklama tesislerinin kalitesiz olmasından, %0,8'i rekreatif faaliyetlerin az olmasından, %48,3'ü denize kıyısının olmadığından şikâyet etmektedir.

Ankete katılanlara eko temalı parktaki konaklama birimlerinin aktivite alanlarından uzak olmasının kullanıcıyı rahatsız edip etmediği sorulduğunda; %60,2'si evet rahatsız ediyor, %39,8'i hayır rahatsız etmiyor şeklinde değerlendirmiştir.

Ankete katılanlara eko temalı parka tekrar gelmeyi düşünür müsünüz diye sorulduğunda; çoğunluğun evet, yalnızca %4,2'si hayır dediği görülmüştür. Ankete katılanlara eko temalı park konseptinin algılanabiliyor olup olmadığı sorulduğunda; %56,8'i evet, %43,2'si hayır şeklinde değerlendirmiştir. Ankete katılanlara bu soru doğrultusunda hayır diyenlerin neden hayır dedikleri değerlendirildiğinde %35,6'sının bitkisel vurgunun az olmasını, %17,8'inin gereksiz yapay tepelerden dolayı görüşün daralmasından dolayı şikâyet ettikleri görülmüştür.

Çizelge 2. Ankete katılanlara yöneltilen sorulara ilişkin veriler ve payları (%)

S1: Eko temalı parka konaklamak için mi yoksa aquapark için mi geldiniz?	
Konaklama amaçlı	48,3
Günübirlik kullanım amaçlı (Aquapark için)	51,7
S2: Eko temalı parka ilk gelişiniz mi?	
İlk	83,1
2	5,9

3	2,5
3'den fazla	8,5
S3: Eko temalı parkı seçme sebebiniz nedir?	
Fiyatların uygun olması	29,7
Çevre düzenlemesinin kaliteli olması	31,4
Rekreatif faaliyetlerin çok olması	41,5
Konaklama birimlerinin kaliteli olması	17,8
S4: Eko temalı parkta en çok hangi aktivitelere katılıyorsunuz?	
Yüzme	25,4
Spor faaliyetleri	29,7
Animasyon ve eğlence aktiviteleri	44,9
S5: Eko temalı park aktivitelerinden yeterince yararlanabiliyor musunuz?	
Evet	72,0
Hayır	28,0
S6: Eko temalı park aktivitelerinden neden yeterince yararlanamıyorsunuz?	
Çok yoğun kullanımdan	12,7
Servis hizmetlerinin yetersizliğinden	5,1
Gürültüden	0,8
Su kirliliğinden	1,7
Konaklama birimlerine uzak oluşundan	7,6
S7: Eko temalı park çevre düzenlemesi sizce yeterli mi?	
Evet	32,2
Hayır	67,8
S8: Eko temalı park çevre düzenlemesi yetersiz ise sebebi nedir?	
Çevre düzenlemesi tek düze olmayıp kaliteli ve zengin olması	12,7
Diğer otellere göre farklı konseptte olması	41,5
Tropik bitkilerin alanda bulunması	12,7
S9: Eko temalı parkın en çok hangi özelliğini beğendiniz?	
Konaklama hizmetlerinin kaliteli olması	11,0
Servis hizmetlerinin kaliteli olması	5,9
Aktivitelerin çok ve konseptli olması	42,4
Sakin, temiz ve güvenilir olması	18,6
Fiyat bakımından uygun olması	2,5
Eko temalı park konseptinin her türlü aktivite, konaklama ve peyzaj düzenlemesinin beğenilmesi	19,5
S10: Eko temalı parkın beğenmediğiniz özellikleri nelerdir?	
Konaklama tesislerinin kalitesiz olması	0,8
Servis hizmetlerinin kalitesiz ve yetersiz olması	2,5
Rekreatif faaliyetlerin az olması	0,8
Çevresel düzenlemenin yetersiz olması	9,3

3.3.3. Khi-kare testi ile yapılan karşılaştırma sonuçları

Anket çalışmasında khi-kare testi önem düzeyi sonucunda 0,001 önem seviyesinde aşağıda yer alan konularla, katılanların sosyo-ekonomik yapıları arasında karşılaştırmalar yapılmıştır (Dönmez,2003). Çalışma kapsamında % 99,9 güven düzeyinde görülenler daha detaylı incelenmiştir.

Çizelge 3.'de katılımcılara ait "çocuk sayısı" ile "eko temalı parkta aktivitelerinden yararlanma durumu"; Khi-kare değeri: 48.336 df: 20 P: 0,000 olup sigma değeri 0,001'den küçük olduğu için aralarında %99,9 güven düzeyinde istatistiki bir ilişki olduğu görülmüştür. Çocuk sahibi olmayanların genellikle eko temalı park aktivitelerinden yararlanma konusunda bir şikâyetleri olmadığı ortaya çıkmıştır.

Katılımcılara ait “eğitim durumları” ile “eko temalı parkta aktivitelerinden yararlanma durumu”; Khi-kare değeri: 56.137 df: 20 P: 0,000 olup sigma değeri 0,001’den küçük olduğu için aralarında % 99,9 güven düzeyinde istatistiki bir ilişki olduğu görülmüştür. Eko temalı parkta aktivitelerden yararlanma durumu ve eğitim durumları ilişkisinde genellikle lisans ve lisansüstü mezunlarının aktivitelerden yeterince faydalandıklarını belirttikleri ifade edilmiştir.

Katılımcılara ait “milliyet” ile “eko temalı parkın en çok beğenilen özelliği”; Khi-kare değeri: 64.792 df: 30 P: 0,000 olup sigma değeri 0,001’den küçük olduğu için aralarında % 99,9 güven düzeyinde istatistiki bir ilişki olduğu görülmüştür. Gelen milliyetler arasında Türk’ler, İngiliz’ler ve Rus’ların aktivitelerin yoğunlukta olması durumu açısından alanı beğendikleri görülmektedir.

Katılımcılara ait “yaş” ile “turistlerin alana tekrar gelmek isteme durumu”; Khi-kare değeri: 30.494 df: 9 P: 0,000 olup sigma değeri 0,001’den küçük olduğu için aralarında %99 güven düzeyinde istatistiki bir ilişki olduğu görülmüştür.

Katılımcılara ait “eğitim durumları” ile “alanın eko temalı park algısı”; Khi-kare değeri: 24.457 df: 4 P: 0,000 olup sigma değeri 0,001’den küçük olduğu için aralarında % 99,9 güven düzeyinde istatistiki bir ilişki olduğu görülmüştür. Genellikle lisansüstü mezunlarının eko temalı park algısını hissettiklerini, ilköğretim mezunlarının ise eko temalı park algısının hissetmedikleri görülmüştür.

Çizelge 3. Katılımcılara ait “Kişisel bilgiler” ile “eko temalı park kullanımına” ilişkin soruların karşılaştırılmasına ait Ki-Kare Testi

Kişisel Özellikler-Alan Soruları		sig	Ki-Kare Değeri	df
Yaş	Eko temalı parka geliş sebebi	0,009**	12,826	5
	Turistin alana tekrar gelmek isteme durumu	0,000**	30,494	9
Çocuk sayısı	Eko temalı parkta aktivitelerinden yararlanma durumu	0,000***	48,336	20
Eğitim	Eko temalı parka geliş sebebi	0,002**	25,063	4
	Eko temalı parka geliş sayıları	0,030**	30,650	9
	Eko temalı parkta aktivitelerinden yararlanma durumu	0,000***	56,137	20
	Alanın çevre düzenlemesi yeterli	0,005**	22,480	4
	Eko temalı parkın beğenilmeyen özelliği	0,007**	15,836	5
	Eko temalı park algısı	0,000***	24,457	4
	Çalışma durumu	Eko temalı parka geliş sayıları	0,003**	25,019
Aylık gelir	Eko temalı parkın en çok beğenilen özelliği	0,009**	12,826	5
	Turistin alana tekrar gelmek isteme durumu	0,007**	15,840	5
Milliyet	Eko temalı parka geliş sebebi	0,014**	16,890	6
	Eko temalı parkı seçme sebebi: Rekreatif faaliyet çokluğu	0,001**	24,049	6
	Alanın çevre düzenlemesi yeterli	0,005**	23,930	4
	Eko temalı parkın en çok beğenilen özelliği	0,000***	64,792	30
	Eko temalı park algısı	0,001**	25,050	6
	Hayır: Bitkisel vurgu az	0,000***	24,107	5

** : sig.< 0,05; *** : sig.< 0,01

4. Sonuç

The Land of Legends Belek bölgesindeki oteller ve turizm kompleksleri değerlendirildiğinde diğerlerinden farklı bir konseptte olması açısından akılda kalan ayırt edici bir özelliğe sahiptir. Görkemli bir otel binası ve binanın beyaz renkte olması da alanda vurgu yaratmaya sebep olmuştur. The Land of

Legends eko temalı parkın genel tasarımında alanın denizden uzakta yer alması bitkilerin deniz suyu ve rüzgârdan olumsuz etkilenmesini önlemiştir. The Land of Legends'in ekolojik planlamaları, aktivitelerin konseptli ve yoğun olması ve yenilikçi, akılcı çözümlerin yanı sıra olumsuz özellikleri de göze çarpmaktadır. Bu olumsuzluklar ve çözüm önerileri aşağıda sıralanmaktadır.

Güçlü yönler:

- Genel konseptin hareketli olması sebebiyle alanda yer alan peyzaj tasarımı da informal bir yapıda tasarlanmıştır. Alanın dışarıyla olan temasını kesmek amacıyla aquapark kısmından itibaren bitkisel bir duvar örülmüştür. The Land of Legends tematik konseptlerde tasarlanmıştır. Bu alanlar kimi zaman su kaydıraklarının etrafında mikroklimatik ortamlar oluşturmak için bitkilerle yoğunlaştırılmış, kimi zaman ise yunus balıkları, penguen, kaplan havuzu gibi gösteri alanları oluşturularak temalandırılmıştır. Genelde tüm alanda ekolojik bir tema hakimdir.
- Antalya bölgesinde tropikal bitkiler açısından en zengin ilk ve tek tema park olma özelliğine sahiptir. Tema park planlama ilkelerine göre sert zeminlerin doluluk ve boşluk ilişkisi The Land of Legends'ta başarılı bir şekilde gözlemlenmektedir. Zeminde bir etkinlikten başka bir etkinliğe giden akslar, insanların yoğun sıcaktan etkilenmelerini önlemek amacıyla güneşi absorbe edebilen bir malzeme ile döşenmiştir. Pebble ismiyle anılan ve günümüzde özellikle yeni kullanılan bu malzeme kolay desen verilebilir olması ve insanların ayaklarının sıcaktan etkilenmesini önlemesi sebebiyle fonksiyonel ve estetik bir özelliğe sahiptir.
- The Land of Legends genel olarak bir turizm kompleksi olmasının yanı sıra rekreatif faaliyetlerin bir organizasyonu şeklinde dikkat çekmektedir. Özellikle her tematik alana özgü müziklerin bulunması, giriş kısmında kullanıcıyı karşılama organizasyonu ile yönlendirmeler yapılarak kullanıcının ilgili alanın her yerinde canlı tutulmaktadır.

Zayıf yönler:

- Çocuk temalı oluşturulan otel bünyesinde toplamda 1100 yatak yer almaktadır. Yatak kapasitesinin az olması kullanım açısından kısıtlayıcı bir etmendir. Alana konaklama amacıyla gelen turist için yeterli iken günlük kullanım kapasitesine bakıldığında yatak sayısının yeterli olmadığı görülmektedir. Özellikle çevrede yer alan diğer otellerden günlük kullanım amacıyla turistlerin gelerek bir yoğunluk oluşturduğu görülmektedir. Kullanıcı bu uzaklıktan rahatsızlık duymaktadır. Örneğin Rixos otellerinin bünyesinde konaklayan turistler günlük kullanım için ücret ödmeden The Land of Legends'ı kullanabilmektedir. Ancak burada konaklamadığı için bu uzaklıktan rahatsızlık duymaktadır. Özellikle ailesiyle birlikte gelen çocuklu bireyler huzursuzluklarını dile getirmektedirler. Öneri olarak; yatak sayısının artırılması ve ek bina ile bu duruma çözüm getirilmelidir. Bu sayede temalı parkın misafirleri servis hizmetlerinden kolayca yararlanabileceklerdir.
- Alanda müzikli eğlencenin yoğun olması sebebiyle yaşlı turistlerin gürültüden rahatsızlık duydukları görülmektedir. Bazı alanlarda sakin mekânlar oluşturularak bu isteklere karşı çözüm getirilebilir.
- Aileler genel olarak alandaki belirli kısımlarda ücret karşılığında yeme içme olanaklarından yararlandıklarından dolayı bunu şikâyetleri arasında bildirmektedirler. Öneri olarak; çocuk konsepti ile tasarlanmış olan otelin en azından çocuklar için olan aktiviteler ve yeme içme alanlarında da özgürce hareket etmeleri sağlanmalıdır. Ebeveynler alanda bu huzursuzluğu yaşamak istemediklerini belirtmişlerdir. Alanda bu durum kısıtlayıcı bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Alana konaklama amacıyla gelen turistlerin aquaparkın aktivite alanlarından

yararlanma durumları ücretli olmamaktadır. Ancak günlük kullanım amacıyla alana gelen turistler fiyatların pahalı olmasından rahatsızlık duyduklarını belirtmektedirler.

- Denize kıyısının olmaması da kısıtlayıcı bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapay bir şekilde oluşturulan dalga havuzu insanların beğenisi kazanmaktadır ancak yeterli değildir. Peyzaj planlama ilkeleri açısından; alan seçimi yapılırken denize yakın bir bölgede tasarlanması göz önüne alınması gereken bir etmen olarak karşımıza çıkmıştır. Denize uzak olmasından şikâyet edilmesine rağmen, gelişen tatil anlayışını gözlemlediğimiz bu yıllarda ekonomik yatırım açısından ve kullanıcı değerlendirmeleri sonrası The Land of Legends'ın turizm kompleksleri arasında iyi bir örnek olduğu görülmektedir.
- The Land of Legends'ın peyzaj tasarım özellikleri kapsamında karşımıza çıkan bazı olumsuzluklar ve çözüm önerileri aşağıda yer almaktadır; Oluşturulan yapay tepeler ve zemin malzemesi arasındaki dengesiz kot farkından kaynaklı olarak yürüme akslarına sulama sonrasında toprak birikiyor olması alanda çirkin bir görüntüye sebep olmaktadır. Öneri olarak yapay tepelerin yükseklikleri azaltılmalı ve gereksiz yapay tepelerden kaçınılmalıdır.
- Alışveriş merkezi kısmında ağırlıklı olarak kullanılan sert peyzajın bitkisel akslardan uzaklaşmış olması bütünlük hissini yok etmektedir. Ağaçların kullanımının az olması kullanıcılarında ilgisini çekmektedir. Bu bölgede daha fazla boylu ağaç veya çalı kullanılması ve informal çizgilerin devamı peyzaj bütünlüğü açısından önem arz etmektedir. Sulama sisteminde fazla kullanılan damlama sulama sisteminden kaynaklı olarak drenaj problemiyle karşılaşmaktadır. Bakım masraflarının artması ve kötü görüntü sebebiyle olumsuz görünmektedir. Bunu önlemek amacıyla drenaj sistemi yeniden ele alınmalı ve damlama sulama malzemeleri azaltılarak sulama projesi tekrar gözden geçirilmelidir.

Bu olumsuzluklara karşın genel anlamda bitkisel peyzajın bitki dikim sonuçları 2016 yılından günümüze değerlendirildiğinde %98 başarı elde edildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca bulunduğu bölgede turizm açısından önem arz etmesinin yanı sıra ekolojik bir temaya sahip olması sebebiyle en çok Ruslar tarafından tercih edilmektedir. Doğal bitki örtüsüne uygun olarak kullanılan Akdeniz bitkileri görsel açıdan müşterinin dikkatini çekmektedir.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Bu çalışma, Fatime Kübra Gökçek tarafından Doç. Dr. Şirin Dönmez danışmanlığında, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında yapılan 593285 no'lu yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Makalede, ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Çalışmada Etik Kurul izni gerekmemiştir.

Kaynaklar

Antalya Tanıtım Vakfı. (2009). *Antalya rehberi*. Erişim Bilgisi (02.05.2019): www.antalyaguide.org.

Arkitera Mimarlık Merkezi. (2004). 2005 Mimarlık Kentleşmenin Neresinde?: Antalya Tarihçe ve Coğrafi Özellikler. Erişim Bilgisi (02.06.2019): www.mimarlikkentlesmeninnersinde.org

Cengiz Gökçe, G. (2018). *Kültürel Peyzaj-Turizm İlişisine Yönelik Kırsal Kimlik Koruma Modeli: Nallihan-Beydili Örneği*. (Doktora Tezi), Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Bartın.

Dönmez, Ş. (2003). *Tatil Köyleri Dış Mekân Planlama İlkeleri Antalya-Kemer Ulusoy Tatil Köyü Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi), Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Zonguldak.

Diriöz, D. E. (2008). *Belek Kıyı Bölgesindeki Otellerin, Peyzaj Tasarımı Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara.

- Facebook. (2018). *The Land of Legends Tema Parkı*. Erişim Bilgisi (12.06.2019): <https://www.facebook.com/TLandofLegends/>
- Karasakaloğlu, D ve Zengel, R. (2012). *Yok- Mekânlar Olarak Temalı Otellerde Kaybolma Algısı Üzerine Bir İnceleme*. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 23 (1).
- Patan, E. (2014). *Doğankent (Giresun) İlçesi ve Yakın Çevresinin Turizme Yönelik Rekreatif Peyzaj Potansiyelinin Peyzaj Planlama İlkeleri Doğrultusunda Belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Erzurum.
- Sayan, S. (1998). *Antalya Kıyı Bandındaki Bazı Turizm Amaçlı Tesislerin Peyzaj Mimarlığı Yönünden İrdelenmesi Üzerinde Bir Çalışma*. (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Şanlıoğlu, Ö. ve Özcan, E. Ö. (2017). Türkiye’de Uygulanan Turizm Teşvik Politikaları ve Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,7(2), 98-115.
- The Land of Legends. (2016). Erişim Bilgisi (12.08.2019):<https://www.emaar.com.tr/projeler/the-land-of-legends>
- Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu. (1953, 22, 05). Resmi Gazete (Sayı: 8414). Erişim Bilgisi: <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8414.pdf>
- Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik. (2005, 06, 21). Erişim Bilgisi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050621-11.htm>

Antalya Atatürk Kültür Parkı Örneğinde Rekreatif Ekosistem Hizmetlerinin Değerlendirilmesi

Zeynep AKBULUT^{1*}, Mehmet TOPAY²

ORCID 1: 0000-0001-9801-1506

ORCID 2: 0000-0002-3897-1756

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, 32260, Isparta, Türkiye.

² Süleyman Demirel Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 32260, Isparta, Türkiye.

* e-mail: zeynepakbulut0606@gmail.com

Öz

Kentsel açık ve yeşil alanların önemli bir bileşeni olan kent parkları, kent insanına ve kent ekosistemine çok yönlü hizmet ve katkılar sağlamaktadır. Bu çalışmanın amacı, Antalya Atatürk Kültür Parkının sağladığı rekreatif ve ekosistem hizmetlerine yönelik kullanıcı görüşlerinin belirlenmesidir. Bu kapsamda öncelikle kent parkının mevcut durumu ortaya koyulmuştur. Parktaki rekreatif ekosistem hizmeti sağlama potansiyelinin değerlendirilmesi için 400 katılımcıya yüz yüze anket çalışması uygulanmıştır. Anket sonuçlarına göre; görsel çekicilik ve estetiği açısından tercih ettikleri (%18,3), en çok yaya gezinti alanlarını kullandıkları (%17,6) ve temiz hava almak ve stresten uzaklaşmak (%25,5) amacı ile kullanmakta oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ekosistem hizmetleri, rekreasyon, kent parkı, Atatürk Kültür Parkı.

Evaluation of Recreational Ecosystem Services in an Example of Antalya Atatürk Cultural Park

Abstract

Urban parks, which are an important component of urban open and green spaces, provide versatile services and contributions to the city people and the city ecosystem. The aim of this study is to determine the user opinions regarding the recreational and ecosystem services provided by Antalya Atatürk Culture Park. In this context, the current state of the city park was firstly revealed. In order to evaluate the potential of providing recreational ecosystem service in the park, 400 participants were interviewed face to face. According to the survey results; It was determined that they preferred in terms of visual appeal and aesthetics (18.3%), they mostly used pedestrian walking areas (17.6%) and they used them for the purpose of getting fresh air and getting away from stress (25.5%).

Keywords: Ecosystem services, recreation, urban park, Atatürk Culture Park.

Atıf: Akbulut, Z. ve Topay, M. (2020). Antalya Atatürk Kültür Parkı Örneğinde Rekreatif Ekosistem Hizmetlerinin Değerlendirilmesi. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 5(1), 64-80.

DOI: [10.30785/mbud.716595](https://doi.org/10.30785/mbud.716595)

1. Giriş

Kırsaldan kente göçlerin ve nüfusun hızlı artışı yoğun yapılaşmaya neden olmaktadır. Artan yapılaşmadan kaynaklanan, kentlerde yer alan açık ve yeşil alanların azalması ve giderek yok olması kaçınılmaz hale gelmektedir. Açık ve yeşil alanların bir parçası olan kent parkları; kentteki yapılaşmayı sınırlandırma, iklimi düzenleme, hava kalitesini arttırma, rekreasyon olanakları sağlama, kent estetiğini zenginleştirme gibi özellikleriyle insan yaşamı ve gereksinimleri açısından birçok işlevi yerine getirmektedir.

Yücel ve Yıldızcı'ya (2006) göre; kent parkları, kentsel yaşam kalitesinin arttırılmasında en önemli etkenlerden birisidir (Yıldırım, Erdoğan ve Oktay, 2014). Bir parkı yaşanabilir ve algılanabilir kılan donatı elemanlarının her biri; park açısından çevreyi tanımlayan, belirleyen ve özelleştiren nitelikleri nedeniyle de vazgeçilmezdir. Buldukları çevre ile bütünleşerek parkın bir ögesi haline gelen donatı elemanları, park kimliğini oluşturan önemli araçlardır (Yıldırım, Erdoğan ve Oktay, 2014).

Kent sakinleri; kentte yaşamının getirdiği sosyal, ekonomik ve psikolojik açıdan olumsuz baskıları üzerlerinde hissederler. Yaşamlarını kendilerine sunulan ortamlarda devam ettirirler. Bina kümeleri, trafik yoğunluğu, kirlilik gibi faktörler kentsel ortamın öğelerindedir. Kentsel dış mekânların, doğru biçimde tasarlanması ve uygulanması, maddi olarak desteklenmesi, idare edilmesi ve bakımlarının yapılması, kentte yaşamının olumsuz etkilerini azaltmaktadır. Kent parkları; kentte yaşamının getirdiği olumsuz koşulları iyileştirici etkisiyle, kentsel yaşam kalitesinin arttırılmasında önemli bir paya sahiptir. Çağdaş planlama ve tasarımların kentlerin formuna ilişkin temel ilkesi; kent bünyesinde parklar oluşturmak değil, park içerisinde kentler oluşturmak görüşü üzerinde odaklanmıştır (Eşkil, 2011).

Kent parkları; insanları şehir yaşamının stresinden kurtaran ve kendilerine zaman ayırabilecekleri sosyal ve çevresel fonksiyonlarıyla hizmet veren kentsel yeşil alanlardır. Bu sebeple, havayı temizlemek, gürültüyü azaltmak, estetik bir görünüş sağlamak ve kirliliği kontrol etmek gibi faydalarıyla kent parklarının ne derece önemli olduğu açıkça görülmektedir (Kahya, 2018).

Jacobs'a (1961) göre insanların parkları aktif rekreasyonel kullanımından ziyade, ziyaret etmelerinin sebeplerinden bazıları; rahatlamak, okumak, farklı bireylerle bilinçli veya kendiliğinden buluşmak, şehrin meşguliyetinden sıyrılmak, doğaya temas etmek, çocukları eğlendirmek, insanları veya sadece ne olduğunu seyretmektir (Ibes Dorothy, 2016). National Recreation and Parks Association'ya (NRPA) (2012) göre kentsel parklarda rekreasyon imkanlarının; park büyüklüğü, kolay ulaşım, kullanım birimlerinin sağlamlığı ve bakımı, güvenlik, estetik, tesisler ve yapılı çevre ile ilgilidir. Parkların büyüklüğü ve yakınlığı; park kullanımının yanı sıra şehir sakinlerinin fiziksel egzersiz yapma sıklığının ve seviyesinin artması ile bağlantılı olduğu gösterilmiştir (Ibes Dorothy, 2016).

NRPA (2012), kent parklarının kent sakinlerine uygun ulaşım yoluyla erişim sağlaması, güvenli olması, çeşitli tercihler için çeşitli kullanım birimleri/faaliyetlerini barındırması gerektiğinin yanı sıra doğal özelliklerini sürdürmesi ve kültürel özelliklerini aktarması gerektiğini belirtmiştir. Kent parklarında yer alan etkinlik ve faaliyetlerin; gençlik gelişiminde sosyal, zihinsel, fiziksel ve duygusal sağlığı olumlu yönde etkisini kolaylaştıracağını savunmuştur (Ibes Dorothy, 2016).

Bu araştırma kapsamında; açık ve yeşil alanların bir parçası olan kent parklarındaki kullanım alanlarının peyzaj tasarım ilkeleri doğrultusunda mevcut durumunun incelenmesi ve kent parklarında olması gereken faaliyetlerinin yeterliliği belirlenerek; Antalya Atatürk Kültür Parkı'nın sağladığı rekreasyonel ekosistem hizmetlerine yönelik kullanıcı görüşlerine dayalı bir değerlendirme yapılmaktadır.

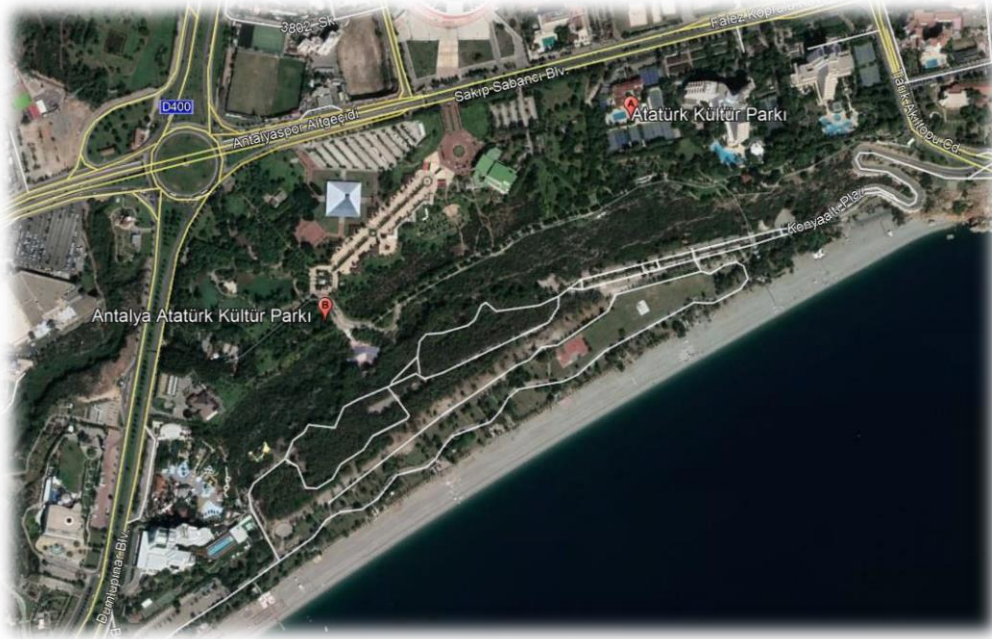
2. Materyal ve Yöntem

Çalışmanın ana materyalini Antalya Atatürk Kültür Parkı oluşturmaktadır. Antalya Atatürk Kültür Parkı; Antalya ilinin Muratpaşa ilçesine bağlı Meltem mahallesinde bulunmaktadır. Antalya Atatürk Kültür Parkı'nın doğusunda Tenis İhtisas Kulübü, batısında merkezinde Dumlupınar Bulvarı, kuzeyinde Sakıp Sabancı Bulvarı ve güneyinde Akdeniz bulunmaktadır (Şekil 1).

Çalışma kapsamında kullanıcılara yönelik yapılacak olan anket formu, literatür taraması sonucu ve uzman görüşler doğrultusunda hazırlanmıştır. Kullanıcılara yönelik yapılan anket çalışmasında; örneklem büyüklüğü Antalya il nüfusu göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Yazıcıoğlu ve

Erdoğan'ın (2014) hazırlamış olduğu evren büyüklüğüne göre örneklem büyüklüğünün hesaplanmasına yönelik tablodan faydalanılarak nüfusu 1.000.000'un üzerinde olan araştırma alanı için 0.05 anlamlılık düzeyinde $d=+0.05$ örnekleme hatası ile $p=0.5$, $q=0.5$ olasılığında 384 kullanıcı anketi yapılması gerekmektedir. TÜİK'in Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre Antalya'nın 2018 yılı nüfusu 2,426.356'yı göstermektedir (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2019). Bu verilere dayanarak 400 anket yapılmasına karar verilmiştir.

Anket çalışması gönüllülük ilkesine dayanarak tesadüfi olarak seçilen kullanıcılara; Eylül, Ekim, Kasım ayları boyunca haftanın ve günün farklı zaman dilimlerinde yüz yüze görüşme şeklinde yapılmıştır. Anket çalışmasından elde edilen verilerin değerlendirilmesi; SPSS (IBM SPSS Statistics 20) programı içerisinde yer alan Chi-square testi ve Frekans dağılımı analizleri ile yapılmıştır.

Şekil 1. Antalya Atatürk Kültür Parkı konumu (Google Earth, 2018)

3. Araştırma Bulguları

3.1. Atatürk Kültür Parkı'nın Mevcut Durumu

Uzun (1987), Özkan (1988) ve Kılıç (1997)'in yaptıkları çalışmalara göre; kent parklarındaki kullanımlar işlevlerine göre Çizelge 1'de verilmiştir (Polat, 2001; Kahya, 2018). Atatürk Kültür Parkı'nda yapılan yerinde gözlem ve incelemeler doğrultusunda; alanda mevcut olan kullanım birimleri ortaya koyulmuştur (Çizelge 1.). Parktaki kullanım birimlerinin plan görünümü Şekil 2'de verilmiştir.

Çizelge 1. Atatürk Kültür Parkı'ndaki kullanım birimlerinin mevcut durumu (Kahya, 2018)

	Mevcut	Mevcut değil	
Rekreasyonel Birimler	Spor kompleksi	x	
	Yapay göller, büyük su alanları	x	
	Çocuk oyun alanları	x	
	Piknik alanları	x	
	Yaya gezinti alanları	x	
	Oturma yerleri	x	
	Teraslar		x
	Bisiklet yolları	x	
Bilimsel ve Eğitsel Birimler	Bilim merkezi		x
	Botanik bahçesi		x
	Hayvanat bahçesi		x
	Tabiat müzesi		x
	Gözlemevi		x
Sosyal-kültürel birimler	Açık hava sergileri	x	
	Konser alanları	x	
	Tiyatro alanları	x	
	Fuarlar	x	
İşletme birimleri	Çay bahçeleri, kafe ve restoranlar	x	
	Fidanlık ve seralar	x	
Hizmet birimleri	Teknik üniteler		x
	İdari üniteler	x	
	Acil yardım, Ptt gibi servis hizmetleri		x
	Bankamatik		x
	Tuvaletler	x	
	Otoparklar	x	

Şekil 2. Atatürk Kültür Parkı'nda bulunan fonksiyonel birimlerin plan görünümü

3.1.1. Rekreasyonel birimler

Spor alanları: Antalya Atatürk Kültür Parkı içinde çift potalı üç adet basketbol sahası (1) bulunmaktadır. Bu basketbol sahaslarının yanı sıra iki ayrı yerde de kondisyon aletlerinin bulunduğu spor alanları mevcuttur. Kondisyon aletlerinin bulunduğu spor alanlarından ilki (2) basketbol sahaslarının yanında bulunmaktadır. Diğer spor alanı (3) ise Doğan Hızlan Kütüphanesi'nin batı yönünde yer almaktadır. Parkta bulunan spor alanları Şekil 3'de verilmektedir. Basketbol sahasının zemin döşemesi kilit parke

taşı ile döşenmişken diğer spor alanlarının zemini çimdir. Kondisyon aletleri metal malzemelerle ve 12 yaşından büyük kullanıcılara yönelik tasarlanmıştır.

Şekil 3. Atatürk Kültür Parkı'nda bulunan spor alanları

Yapay göller, büyük su alanları: Alan içerisinde iki göl ve iki süs havuzu olmak üzere dört adet su ögesi bulunmaktadır. Bu süs havuzlarından ilki; Antalya Kültür Merkezi binası önünde (1) bulunmaktadır. Bu havuz dairesel olarak tasarlanmış; etrafı ise heykeller ve çeşitli bitkilerle çevrilerek görsel estetiği arttırılmıştır.

Diğer süs havuzu ise; doğrusal çizgiyle, kaskatlı olarak (2) devam etmektedir. Kaskatlı olarak devam eden bu su yolu; yaklaşık 2 metre yükseklikteki bir amfide üç ayrı noktada başlayıp parkın batı tarafında bulunan göl ile birleşmektedir. Amfiden aşağı yöne (parkın batı yönüne) doğru ilerledikçe etrafı su ile çevrili bir meydan görülmektedir. Meydana erişim her iki tarafında bulunan köprülerle sağlanmaktadır. Suyolunun devamı boyunca kuzey ve güney yönlerinde geniş yaya yolları bulunmaktadır. Paralel olarak konumlanan bu yaya yollarına erişim, su yolunun üzerinde bulunan köprüler ile sağlanmaktadır. Kaskatlı bir şekilde devam eden su yolu, taş bir piramit görseli ile sona ermekte ve su akışı bu piramidin çevresinden geçerek parkın batı yönündeki göle (3) bağlanmaktadır.

Parkın doğu yönünde bir göl (4) daha bulunmaktadır. Bu göl, kaskatlı bir yapıya sahiptir. Göl üzerinden bir köprü ile doğu yönüne doğru sirkülasyon devam etmektedir. Göl içerisinde bulunan balıklar, çevresinde bulunan bitkiler ve güney yönündeki denizin görüntüsü, insanlar üzerinde doğallık hissini arttırırken alanı estetik açıdan olumlu yönde etkilemektedir. Yapay göller ve büyük su alanlarının görseli Şekil 4'de verilmektedir.

Şekil 4. Atatürk Kültür Parkı'nda bulunan yapay göller, büyük su alanları

Çocuk oyun alanları: Araştırma alanında; farklı alanlarda konumlanmış iki çocuk oyun alanı bulunmaktadır. Çocuk oyun alanlarından birincisi basketbol sahasının yanında (1), ikincisi ise parkın doğu yönünde (2) bulunmaktadır. Çocuk oyun alanlarının görseli Şekil 5’de verilmektedir. Çocuk oyun alanları metal ve plastik malzemeler ile tasarlanmış, zemin döşemesi kullanılmayarak stabilize şekilde bırakılmıştır.

Piknik alanları: Park bünyesinde piknik alanı olarak nitelendirilen özel bir kullanım birimi bulunmamaktadır. Parkta piknik yapmak yasaktır. Fakat parktaki çim alanlarda, kullanıcılar tarafından birçok yerde piknik yapıldığı gözlemlenmiştir. Bu durumda park ziyaretçileri, parkı piknik yapma amacıyla kullandıklarını ifade etmektedir (Şekil 6).

Bisiklet yolları: Parkın yaya gezinti alanlarının bir kısmı aynı zamanda bisiklet yolu olarak da kullanılmaktadır (Şekil 6). Bisiklet yolları çift yönlü ve zemini mavi renge boyanmış durumdadır.

Yaya gezinti alanları: Parkın yaya gezinti alanları ziyaretçileri, parktaki çeşitli kullanım birimlerine ve farklı manzara noktalarına yönlendirmektedir. Bununla birlikte yürüyüş amacı ile de kullanılmaktadır. Yaya gezinti alanlarının zemin döşeme malzemesi farklılık göstermektedir. Bazı alanlarda asfalt ve stabilize zemin, bazı alanlarda kayrak taşı ve andezit zemin döşemesi kullanıldığı gözlemlenmiştir. Yaya gezinti alanlarına ait örnek görsel Şekil 7’de verilmiştir.

Oturma yerleri: Park bünyesinde bulunan farklı konumlardaki oturma birimlerinin bazıları dinlenme amaçlı bazıları ise manzara noktası niteliği taşıyan alanlarda bulunmaktadır (Şekil 8). Oturma birimlerinin, doğal taş ve ahşap malzemelerle, farklı formlarda tasarlandığı tespit edilmiştir.

Şekil 5. Atatürk Kültür Parkı'nda bulunan çocuk oyun alanları

Şekil 6. Parkın; piknik alanı olarak kullanımına örnek görsel ve bisiklet yolları

Şekil 7. Parktaki yaya gezinti alanları

Şekil 8. Parktaki oturma birimleri

3.1.2. Bilimsel ve eğitsel birimler

Antalya Atatürk Kültür Parkı bünyesinde bilimsel ve eğitsel birimler başlığı altında bulunan kullanım birimlerinden herhangi biri mevcut değildir. Fakat bu kullanım birimlerin dışında eğitim kurumu olarak Antalya Büyükşehir Belediyesi Anaokulu bulunmaktadır. Okulun görseli Şekil 9’da gösterilmiştir.

Şekil 9. Atatürk Kültür Parkı’nda bulunan Antalya Büyükşehir Belediyesi Anaokulu

3.1.3. Sosyal-kültürel birimler

Araştırma alanında öngörülen sosyal-kültürel birimlerin tümü park bünyesinde mevcuttur (Şekil 10). Park bünyesinde yer alan Cam piramit Sabancı Kongre ve Fuar Merkezi (1) ve çevresinde bulunan açık

sergi alanlarında (2); çeşitli zamanlarda yöresel gıda vb. fuarlar gibi çeşitli kültürel aktivitelerin sergilendiği tespit edilmiştir. Antalya Kültür Merkezi'nde (3) tiyatro ve konser gösterilerinin yapıldığı görülmüştür. Doğan Hızlan Kütüphanesi (4), farklı zamanlarda yapılan proje yarışmaları ve kitap fuarları gibi etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır.

Şekil 10. Atatürk Kültür Parkı'nda bulunan sosyal-kültürel birimler

3.1.4. İşletme birimleri

Parkin farklı bölgelerinde konumlanmış toplamda altı adet restoran (1,2) , çay bahçesi (3) ve kafe (4,5,6) bulunmaktadır. Bir adet de fidanlık ve sera bulunmaktadır. İşletme birimlerine ait görseller Şekil 11. ve 12.'de verilmiştir.

Şekil 11. Atatürk Kültür Parkı'nda bulunan işletme birimleri

Şekil 12. Atatürk Kültür Parkı'nda bulunan fidanlık

3.1.5. Hizmet birimleri

Park bünyesinde; öngörülen hizmet birimlerinden, idari ünite olarak parkın güney-batı yönünde bir yönetim ofisi (1), ana girişin doğu (2) ve batı (3) yönünde olmak üzere iki farklı yerde otopark bulunmaktadır. Tuvaletler ise diğer kullanım birimlerinin içerisinde bulunmaktadır (Kafe ve restoranlar gibi). Hizmet birimlerine ait görsel Şekil 13'te verilmiştir.

Şekil 13. Atatürk Kültür Parkı'nda bulunan hizmet birimleri

3.2. Anket sonuçları

3.2.1. Kullanıcıların sosyo-demografik durumlarının ve park kullanımına yönelik dağılımları

Çalışmaya katılan kullanıcıların demografik özellikleri incelendiğinde; kullanıcıların cinsiyet dağılımında %52,3'ü kadın, %47,7'si erkektir. Kullanıcıların %23,8'i 18-25, %30,8'i 26-35, %17,3'ü 36-45, %14,0'ü 46-55 ve %6,00'si 56-65 yaş aralığında ve %8,2'si 65 yaş üstündedir. Kullanıcıların %63,0'ü evli, %37,0'si bekârdır ve %56,0'sı çocuk sahibi iken %44,0'ü değildir. Kullanıcıların %10,0'u ilkokul, %8,3'ü ortaokul, %34,2'si lise, %43,0'ü lisans ve %4,5'i lisansüstü mezunu düzeyinde kullanıcılardır. Kullanıcıların; %15,0'i kamu sektörü, %43,0'ü özel sektör çalışanıdır. %16,0'sı öğrenci, %8,0'i ev hanımı, %12,5'i emekli grubunda ve %5,5'i diğer meslek gruplarında yer aldığı görülmüştür. Gelir durumlarının dağılımlarında kullanıcıların; %24,5'i 2000 TL ve altı, %39,7'sinin 2000-3000 TL, %29,3'ü 3000-5000 TL ve %6,5'i 5000 TL ve üstü gelire sahip olduğu belirlenmiştir.

Kullanıcıların Atatürk Kültür Parkı'nı tercih etme sebepleri incelendiğinde; %18,3 oranla görsel çekicilik ve estetiğin ön planda olduğu saptanmıştır. Kullanıcıların en çok kullandıkları alanlar; %17,6 oranla yaya gezinti alanları ve %17,5 oranla çay bahçeleri, kafe ve restoranlar olduğu saptanmıştır. Kullanıcıların parkı; %25,5 oranla en fazla temiz hava almak ve stresten uzaklaşmak amacı ile kullandıkları belirlenmiştir (Çizelge 2).

Çizelge 2. Atatürk Kültür Parkı kullanımına yönelik dağılımlar

	n (kişi sayısı)	% (yüzde)	
Atatürk Kültür Parkı'nı Tercih Etme Sebebi	Park büyüklüğü	133	14,6
	Çevre düzenlemesi	84	9,2
	Erişilebilirlik (kolay ulaşım)	128	14,0
	Fiziksel durum	75	8,2
	Kullanım birimleri ve yapı çevre	127	13,9
	Güvenlik	37	4,0
	Görsel çekicilik ve estetik	166	18,3
	Su öğeleri	46	5,0
	Gölgeli ve güneşli alanlar	117	12,8
Atatürk Kültür Parkı'nda En Çok Kullanılan Alanlar	Yapay göller, büyük su alanları	56	5,3
	Piknik alanları	75	7,1
	Yaya gezinti alanları	187	17,6
	Bisiklet yolları	24	2,2
	Fidanlık ve seralar	13	1,2
	Spor alanları	44	4,1
	Çocuk oyun alanları	51	4,8
	Oturma yerleri	165	15,6
	Antalya Büyükşehir Belediyesi Anaokulu	26	2,5
	Konser alanları	65	6,1
	Tiyatro alanları	50	4,7
	Fuar alanları	72	6,8
	Açık hava sergileri	48	4,5
	Çay bahçeleri, kafe, restoranlar	186	17,5
	Atatürk Kültür Parkı'nı Kullanma Amacı	Spor alanları	54
Çocuk oyun alanları		63	6,1
Piknik yapmak		68	6,6
Aile veya yakınlar ile vakit geçirmek		163	15,9
Buluşma merkezi olarak		95	9,2
Etrafı ve manzarayı seyretmek		169	16,5
Kültürel aktiviteler (konser, tiyatro vb.)		101	9,8
Eğitim (anaokulu)		25	2,4
Bilimsel araştırma		6	0,6
Sanatsal aktiviteler (fotoğraf çekimi, resim çizme vb.)		22	2,1
Temiz hava almak, stresten uzaklaşmak		262	25,5

3.2.2. Chi-square (Ki-kare) testi ile yapılan karşılaştırma sonuçları

Kullanıcıların cinsiyete göre parkı tercih etme nedenleri incelendiğinde istatistiksel olarak erişilebilirlik nedeni ile anlamlı farklılık göstermektedir ($\chi^2:5,694$ df:1 p:0,017). Kadınların %15,7'si erişilebilirliği tercih ederken erkeklerin %12,0'si tercih etmektedir (Çizelge 3).

Kullanıcıların yaş gruplarına göre parkı tercih etme nedenleri incelendiğinde istatistiksel olarak görsel çekicilik kriteri ile anlamlı farklılık göstermektedir ($\chi^2:13,868$ df:5 p:0,016). 46-55 yaş aralığındaki kullanıcıların %20,9'u görsel çekicilik nedeni ile parkı tercih ederken 65 yaş üstü kullanıcıların %11,4'ü tercih etmektedir (Çizelge 3).

Kullanıcıların çocuk sahibi olma durumlarına göre parkı tercih etme nedenleri incelendiğinde istatistiksel olarak kullanım birimleri ve yapı çevre ($\chi^2:5,790$ df:1 p:0,016) ve görsel çekicilik ($\chi^2:5,020$ df:1 p:0,025) ile anlamlı farklılık göstermektedir. Çocuk sahibi olan kullanıcıların %12,0'si parktaki kullanım birimleri ve yapı çevreyi tercih ederken, görsel çekicilik kriterini çocuk sahibi olmayan kullanıcıların %20,3'ü tercih etmiştir (Çizelge 3).

Kullanıcıların eğitim durumlarına göre parkı tercih etme nedenleri incelendiğinde istatistiksel olarak çevre düzenlemesi ($\chi^2:11,927$ df:4 p:0,018), kullanım birimleri ve yapı çevre ($\chi^2:12,319$ df:4 p:0,015) ile anlamlı farklılık göstermektedir. %11,3 oranla lisans mezunu düzeyindeki kullanıcılar çevre düzenlemesini tercih ederken, %25,0 oranla lisansüstü mezunu düzeyindeki kullanıcıların kullanım birimleri ve yapı çevreyi tercih etmektedir (Çizelge 3).

Kullanıcıların meslek gruplarına göre parkı tercih etme nedenleri incelendiğinde istatistiksel olarak erişilebilirlik ($\chi^2:13,554$ df:5 p:0,019), görsel çekicilik ($\chi^2:26,974$ df:5 p:0,000) kriterleri ile anlamlı

farklılık göstermektedir. %21,7 oranla emekli kullanıcılar erişilebilirliği tercih ederken, %22,3 oranla özel sektör çalışanı kullanıcıların görsel çekiciliği tercih etmektedir (Çizelge 3).

Çizelge 3. Kullanıcıların Atatürk Kültür Parkı'nı tercih etme nedenleri

Atatürk Kültür Parkı'nı Tercih Nedeni											
			Park büyüklüğü	Çevre düzenlenmesi	Erişilebilirlik	Fiziksel durum	Kullanım birimleri ve vabılı çevre	Güvenlik	Görsel çekicilik	Su öğeleri	Gölgeli ve güneşli alanlar
Cinsiyet	Kadın	Sayı	68	48	78	46	62	22	79	24	69
		Yüzde	13,7	9,7	15,7	9,3	12,5	4,4	15,9	4,8	13,9
	Erkek	Sayı	65	36	50	29	65	15	87	22	48
		Yüzde	15,6	8,6	12,0	6,9	15,6	3,6	20,9	5,3	11,5
	Toplam	Sayı	133	84	128	75	127	37	166	46	117
		Yüzde	14,6	9,2	14,0	8,2	13,9	4,1	18,2	5,0	12,8
Yaş Grupları	18-25	Sayı	31	26	29	23	36	9	45	9	26
		Yüzde	13,2	11,1	12,4	9,8	15,4	3,9	19,2	3,9	11,1
	26-35	Sayı	46	28	33	26	40	8	61	18	41
		Yüzde	15,3	9,3	11,0	8,6	13,3	2,6	20,3	6,0	13,6
	36-45	Sayı	24	10	27	11	25	3	20	5	17
		Yüzde	16,9	7,0	19,0	7,8	17,6	2,1	14,1	3,5	12,0
	46-55	Sayı	16	7	15	7	15	8	24	6	17
		Yüzde	13,9	6,1	13,0	6,1	13,0	7,0	20,9	5,2	14,8
	56-65	Sayı	9	4	8	4	6	5	8	3	4
		Yüzde	17,7	7,8	15,7	7,8	11,8	9,8	15,7	5,9	7,8
	65 <	Sayı	7	9	16	4	5	4	8	5	12
		Yüzde	10,0	12,9	22,9	5,7	7,1	5,7	11,4	7,1	17,2
	Toplam	Sayı	133	84	128	75	127	37	166	46	117
		Yüzde	14,6	9,2	14,0	8,2	13,9	4,1	18,2	5,0	12,8
Çocuk Sahibi Olma	Var	Sayı	73	43	79	43	60	25	82	29	65
		Yüzde	14,6	8,6	15,8	8,7	12,0	5,0	16,5	5,8	13,0
	Yok	Sayı	60	41	49	32	67	12	84	17	52
		Yüzde	14,5	9,9	11,8	7,7	16,2	2,9	20,3	4,1	12,6
Toplam	Sayı	133	84	128	75	127	37	166	46	117	
	Yüzde	14,6	9,2	14,0	8,2	13,9	4,1	18,2	5,0	12,8	
Eğitim Durumları	İlkokul	Sayı	14	6	17	3	4	2	14	7	9
		Yüzde	18,4	7,9	22,4	4,0	5,3	2,6	18,4	9,2	11,8
	Ortaokul	Sayı	10	7	13	3	10	5	11	2	9
		Yüzde	14,3	10,0	18,6	4,3	14,3	7,1	15,7	2,8	12,9
	Lise	Sayı	51	21	37	27	44	11	56	12	38
		Yüzde	17,2	7,1	12,4	9,1	14,8	3,7	18,9	4,0	12,8
	Lisans	Sayı	54	49	56	36	60	18	79	22	60
		Yüzde	12,4	11,3	12,9	8,3	13,8	4,2	18,2	5,1	13,8
	Lisans üstü	Sayı	4	1	5	6	9	1	6	3	1
		Yüzde	11,2	2,8	13,9	16,6	25,0	2,8	16,6	8,3	2,8
Toplam	Sayı	133	84	128	75	127	37	166	46	117	
	Yüzde	14,6	9,2	14,0	8,2	13,9	4,1	18,2	5,0	12,8	
Meslek Grupları	Kamu çalışanı	Sayı	18	12	16	10	26	8	15	6	19
		Yüzde	13,9	9,2	12,3	7,7	20,0	6,2	11,5	4,6	14,6
	Özel sektör	Sayı	57	36	42	27	55	13	88	24	53
		Yüzde	14,4	9,1	10,6	6,9	13,9	3,3	22,3	6,1	13,4
	Öğrenci	Sayı	22	17	24	16	22	5	32	5	15
		Yüzde	13,9	10,8	15,2	10,1	13,9	3,2	20,2	3,2	9,5
	Ev hanımı	Sayı	13	4	14	7	7	2	12	3	7
		Yüzde	18,8	5,8	20,3	10,2	10,2	2,9	17,3	4,3	10,2
	Emekli	Sayı	14	11	23	11	11	8	9	4	15
		Yüzde	13,2	10,4	21,7	10,4	10,4	7,5	8,5	3,8	14,1
	Çalışmıyor	Sayı	9	4	9	4	6	1	10	4	8
		Yüzde	16,4	7,3	16,4	7,3	10,9	1,8	18,1	7,3	14,5
	Toplam	Sayı	133	84	128	75	127	37	166	46	117
		Yüzde	14,6	9,2	14,0	8,2	13,9	4,1	18,2	5,0	12,8

Kullanıcıların cinsiyete göre parkta en çok kullandıkları alanlar incelendiğinde istatistiksel olarak bisiklet yolları ($\chi^2:6,481$ df:1 p:0,006) ve çocuk oyun alanları ($\chi^2:5,554$ df:1 p:0,018) ile anlamlı farklılık göstermektedir. Bisiklet yollarını; kadınların %1,1'i kullanırken, erkeklerin %3,6'sının kullandığı belirlenmiştir. Çocuk oyun alanlarını %6,3 oranla en çok kadın kullanıcılar tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir (Çizelge 4).

Kullanıcıların yaş gruplarına göre parkta en çok kullandıkları alanlar incelendiğinde istatistiksel olarak spor alanları ($\chi^2:19,435$ df:5 p:0,002), çocuk oyun alanları ($\chi^2:24,904$ df:5 p:0,000), anaokulu ($\chi^2:18,914$ df:5 p:0,002) ile anlamlı farklılık göstermektedir. Yine konser alanları ($\chi^2:17,923$ df:5 p:0,003), tiyatro alanları ($\chi^2:14,620$ df:5 p:0,012), açık hava sergi alanları ($\chi^2:13,391$ df:5 p:0,020), çay bahçeleri, kafe ve restoran ($\chi^2:11,421$ df:5 p:0,044) alanları ile anlamlı farklılık göstermektedir. Spor alanlarını %6,5 oranla, konser alanlarını %8,7 oranla ve tiyatro alanlarını %6,1 oranla en çok 18-25 yaş aralığındaki kullanıcıların kullandığı belirlenmiştir. %6,5 oranla açık hava sergi alanlarını en çok kullanan kullanıcılar 26-35 yaş aralığında olduğu görülmüştür. %10,2 oranla çocuk oyun alanlarını en çok 36-45, anaokulu ise %9,9 oranla 65 yaş üstü kullanıcılar kullanmaktadır. %25,0 oranla çay bahçeleri, kafe ve restoranları 56-65 yaş aralığındaki kullanıcıların daha fazla kullandığı görülmektedir (Çizelge 4).

Kullanıcıların çocuk sahibi olma durumlarına göre parkta en çok kullandıkları alanlar incelendiğinde istatistiksel olarak piknik alanları ($\chi^2:8,059$ df:1 p:0,005), bisiklet yolları ($\chi^2:4,390$ df:1 p:0,036), spor alanları ($\chi^2:5,283$ df:1 p:0,022), çocuk oyun alanları ($\chi^2:43,903$ df:1 p:0,000) ile anlamlı farklılık göstermektedir. Yine konser alanları ($\chi^2:25,240$ df:1 p:0,000), tiyatro alanları ($\chi^2:12,268$ df:1 p:0,000), fuar alanları ($\chi^2:14,096$ df:1 p:0,000) ve açık hava sergi alanları ($\chi^2:17,201$ df:1 p:0,000) ve anaokulu ($\chi^2:16,495$ df:1 p:0,000) alanları ile anlamlı farklılık göstermektedir. Çocuk sahibi olmayan kullanıcıların %3,2'si bisiklet yollarını, %5,4'ü spor alanlarını en çok kullandıkları alan olarak belirtmiştir. Yine çocuk sahibi olmayan kullanıcıların en çok kullandıkları alanlar; %9,4 oranla konser alanları, %6,8 oranla tiyatro alanları, %9,2 oranla fuar alanları, %7,0 oranla açık hava sergi alanları olarak saptanmıştır. Çocuk sahibi olan kullanıcıların en çok kullandıkları alanlar ise %9,4 ile piknik alanları ve %4,4 ile anaokuludur. Çocuk oyun alanlarını ise çocuk sahibi kullanıcıların %9,1'i kullanırken çocuk sahibi olmayan kullanıcılar kullanmamaktadır (Çizelge 4).

Kullanıcıların eğitim durumlarına göre parkta en çok kullandıkları alanlar incelendiğinde istatistiksel olarak piknik alanları ($\chi^2:11,587$ df:4 p:0,021) ile anlamlı farklılık göstermektedir. Yine konser alanları ($\chi^2:24,959$ df:4 p:0,000), tiyatro alanları ($\chi^2:21,146$ df:4 p:0,000), fuar alanları ($\chi^2:17,862$ df:4 p:0,001) ve açık hava sergi alanları ($\chi^2:38,464$ df:4 p:0,000) anlamlı farklılık göstermektedir. Piknik alanları; %14,1 oranla en çok ortaokul mezunu düzeyindeki kullanıcılar tarafından kullanılmaktadır. Konser alanlarını %10,0, tiyatro ve fuar alanlarını %11,7, %13,3 oranla açık hava sergi alanlarını en çok kullanan kullanıcıların lisansüstü mezunu düzeyindeki kullanıcılar olduğu görülmüştür (Çizelge 4).

Kullanıcıların meslek gruplarına göre parkta en çok kullandıkları alanlar incelendiğinde istatistiksel olarak piknik alanları ($\chi^2:21,985$ df:5 p:0,001), bisiklet yolları ($\chi^2:11,590$ df:5 p:0,041), çocuk oyun alanları ($\chi^2:34,968$ df:5 p:0,000) ve anaokulu ($\chi^2:15,870$ df:5 p:0,007) ile anlamlı farklılık göstermektedir. Yine konser alanları ($\chi^2:21,280$ df:5 p:0,001), tiyatro alanları ($\chi^2:13,146$ df:5 p:0,022), fuar alanları ($\chi^2:19,067$ df:5 p:0,002) ve çay bahçeleri, kafe ve restaurantlar ($\chi^2:16,498$ df:5 p:0,006) ile anlamlı farklılık göstermektedir. Piknik alanları; %20,6 oranla en çok ev hanımı kullanıcılar, bisiklet yollarını ise %4,8 oranla öğrenciler tarafından kullanılmaktadır. Çocuk oyun alanlarını ise %16,4 ile ev hanımları kullanmakta öğrenciler ise kullanmamaktadır. Anaokulunu %7,6 oranla en çok emekli grubu kullanmaktadır. Öğrencilerin %10,8'i konser alanlarını, %8,1'i tiyatro ve %11,8'i fuar alanlarını en çok kullandıkları alanlar olduğu görülmüştür. %21,0 oranla ise çay bahçeleri, kafe ve restaurantları en çok kullanan kullanıcılar emekli grubu olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4).

Çizelge 4. Kullanıcıların Atatürk Kültür Parkı'nda en çok kullanılan alanlar

Atatürk Kültür Parkı'nda En Çok Kullanılan Alanlar																
			Su alanları	Piknik alanları	Yaya gezinti alanları	Bisiklet yolları	Fidanlık ve seralar	Spor alanları	Çocuk oyun alanları	Oturma yerleri	Anaokulu	Konser alanları	Tiyatro alanları	Fuar alanları	Açık hava sergileri	Çay bahçeleri, kafe ve restoranlar
Cinsiyet	Kadın	Sayı	25	45	92	6	5	21	35	88	16	36	27	38	27	92
		Yüzde	4,5	8,2	16,6	1,1	0,9	3,8	6,3	15,9	2,9	6,5	4,9	6,9	4,9	16,6
	Erkek	Sayı	31	30	95	18	8	23	16	77	10	29	23	34	21	94
		Yüzde	6,1	5,9	18,7	3,6	1,6	4,5	3,1	15,1	1,9	5,7	4,5	6,7	4,1	18,5
	Toplam	Sayı	56	75	187	24	13	44	51	165	26	65	50	72	48	186
		Yüzde	5,3	7,1	17,6	2,3	1,2	4,1	4,8	15,5	2,5	6,1	4,7	6,8	4,5	17,5
Yaş Grupları	18-25	Sayı	16	17	45	10	2	17	1	46	2	23	16	21	10	37
		Yüzde	6,1	6,5	17,1	3,8	0,70	6,5	0,40	17,5	0,80	8,7	6,1	8,0	3,8	14,1
	26-35	Sayı	16	22	60	9	3	20	22	56	4	26	23	29	25	69
		Yüzde	4,2	5,7	15,6	2,3	0,80	5,2	5,7	14,6	1,0	6,8	6,0	7,6	6,5	18,0
	36-45	Sayı	6	14	32	2	1	-	17	21	6	10	7	12	6	33
		Yüzde	3,6	8,4	19,1	1,2	0,60	0,00	10,2	12,6	3,6	6,0	4,2	7,2	3,6	19,7
	46-55	Sayı	10	14	21	2	5	3	6	19	4	5	2	5	5	20
		Yüzde	8,2	11,6	17,4	1,7	4,1	2,5	4,9	15,7	3,3	4,1	1,7	4,1	4,1	16,6
	56-65	Sayı	4	4	10	1	1	2	3	9	3	1	1	2	1	14
		Yüzde	7,1	7,1	17,9	1,8	1,8	3,6	5,3	16,1	5,3	1,8	1,8	3,6	1,8	25,0
	65 üstü	Sayı	4	4	19	-	1	2	2	14	7	-	1	3	1	13
		Yüzde	5,6	5,6	26,8	0,00	1,4	2,8	2,8	19,7	9,9	0,00	1,4	4,2	1,4	18,3
Toplam	Sayı	56	75	187	24	13	44	51	165	26	65	50	72	48	186	
	Yüzde	5,3	7,1	17,6	2,3	1,2	4,1	4,8	15,5	2,5	6,1	4,7	6,8	4,5	17,5	
Çocuk Sahibi Olma Durumu	Var	Sayı	32	53	107	8	8	17	51	90	25	18	16	26	13	99
		Yüzde	5,7	9,4	19,0	1,4	1,4	3,0	9,1	16,0	4,4	3,2	2,8	4,6	2,3	17,6
	Yok	Sayı	24	22	80	16	5	27	-	75	1	47	34	46	35	87
		Yüzde	4,8	4,4	16,0	3,2	1,0	5,4	0,00	15,0	0,20	9,4	6,8	9,2	7,0	17,5
Toplam	Sayı	56	75	187	24	13	44	51	165	26	65	50	72	48	186	
	Yüzde	5,3	7,1	17,6	2,3	1,2	4,1	4,8	15,5	2,5	6,1	4,7	6,8	4,5	17,5	
Eğitim Durumu	İlkokul	Sayı	8	11	17	-	1	1	7	18	3	-	2	6	2	17
		Yüzde	8,6	11,8	18,3	0,00	1,1	1,1	7,5	19,3	3,2	0,00	2,2	6,5	2,2	18,3
	Ortaokul	Sayı	3	10	14	-	2	1	7	9	5	3	2	4	1	10
		Yüzde	4,2	14,1	19,7	0,00	2,8	1,4	9,9	12,7	7,0	4,2	2,8	5,6	1,4	14,1
	Lise	Sayı	19	29	60	8	4	14	19	55	9	14	10	13	5	71
		Yüzde	5,8	8,8	18,2	2,4	1,2	4,2	5,8	16,7	2,7	4,2	3,0	4,0	1,5	21,5
	Lisans	Sayı	23	25	88	14	5	24	17	78	9	42	29	42	32	80
		Yüzde	4,5	4,9	17,3	2,8	1,0	4,7	3,3	15,4	1,8	8,3	5,7	8,3	6,3	15,7
Lisans üstü	Sayı	3	-	8	2	1	4	1	5	-	6	7	7	8	8	
	Yüzde	5,0	0,00	13,3	3,3	1,7	6,7	1,7	8,3	0,00	10,0	11,7	11,7	13,3	13,3	
Toplam	Sayı	56	75	187	24	13	44	51	165	26	65	50	72	48	186	
	Yüzde	5,3	7,1	17,6	2,3	1,2	4,1	4,8	15,5	2,5	6,1	4,7	6,8	4,5	17,5	
Meslek Grupları	Kamu çalışanı	Sayı	8	10	25	2	-	6	13	21	4	12	10	13	12	35
		Yüzde	4,7	5,8	14,6	1,2	0,00	3,5	7,6	12,3	2,3	7,0	5,8	7,6	7,0	20,5
	Özel sektör	Sayı	31	34	80	10	8	15	22	69	9	28	19	25	20	87
		Yüzde	6,8	7,4	17,5	2,2	1,8	3,3	4,8	15,1	2,0	6,1	4,2	5,5	4,4	19,0
	Öğrenci	Sayı	5	7	36	9	2	12	-	27	1	20	15	22	11	19
		Yüzde	2,7	3,8	19,3	4,8	1,1	6,4	0,00	14,5	0,5	10,8	8,1	11,8	5,9	10,2
	Ev hanımı	Sayı	3	15	9	-	2	1	12	11	3	2	3	2	1	9
		Yüzde	4,1	20,6	12,3	0,00	2,7	1,4	16,4	15,1	4,1	2,7	4,1	2,7	1,4	12,3
	Emekli	Sayı	3	5	29	3	-	6	2	25	9	2	2	5	3	25
		Yüzde	2,5	4,2	24,4	2,5	0,00	5,0	1,7	21,0	7,6	1,7	1,7	4,2	2,5	21,0
	Çalışmıyor	Sayı	6	4	8	-	1	4	2	12	-	1	1	5	1	11
		Yüzde	10,7	7,1	14,3	0,00	1,8	7,1	3,6	21,4	0,00	1,8	1,8	8,9	1,8	19,6
Toplam	Sayı	56	75	187	24	13	44	51	165	26	65	50	72	48	186	
	Yüzde	5,3	7,1	17,6	2,3	1,2	4,1	4,8	15,5	2,5	6,1	4,7	6,8	4,5	17,5	

Kullanıcıların cinsiyete göre parkı kullanma amaçları incelendiğinde istatistiksel olarak çocuk oyun alanları ($\chi^2:7,677$ df:1 p:0,006) ile anlamlı farklılık göstermektedir. Çocuk oyun alanlarını %7,7 oranla en çok kadın, %4,3 oranla erkek kullanıcılar tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir (Çizelge 5).

Kullanıcıların yaş gruplarına göre parkı kullanma amaçları incelendiğinde istatistiksel olarak spor alanları ($\chi^2:15,506$ df:5 p:0,008), çocuk oyun alanları ($\chi^2:24,699$ df:5 p:0,000), buluşma merkezi amacı ($\chi^2:38,794$ df:5 p:0,000) ile anlamlı farklılık göstermektedir. Yine kültürel aktive amacı ($\chi^2:23,967$ df:5 p:0,000), eğitim amacı ($\chi^2:22,337$ df:5 p:0,000) ile anlamlı farklılık göstermektedir. Spor alanları %7,3 oranla 26-35 yaş aralığındaki kullanıcılar, çocuk oyun alanları %11,4 oranla 36-45 yaş aralığındaki kullanıcılar ve buluşma merkezi amacı ile %16,0 oranla 18-25 yaş aralığında kullanıcılar tarafından kullanılmaktadır. %9,7 oranla 65 yaş üstü kullanıcıların anaokulu ve %13,7 oranla 18-25 yaş aralığındaki kullanıcıların parkı kültürel aktivite amacı ile kullandıkları görülmektedir (Çizelge 5).

Kullanıcıların çocuk sahibi olma durumuna göre parkı kullanma amaçları incelendiğinde istatistiksel olarak çocuk oyun alanları ($\chi^2:50,581$ df:1 p:0,000), aile ve yakınlar ile vakit geçirmek ($\chi^2:18,041$ df:1 p:0,000) amacı ile anlamlı farklılık göstermektedir. Buluşma merkezi olarak ($\chi^2:22,861$ df:1 p:0,000), etrafı ve manzarayı seyretmek ($\chi^2:11,514$ df:1 p:0,001) amacı ile anlamlı farklılık göstermektedir. Yine kültürel aktivite amacı ($\chi^2:35,120$ df:1 p:0,000) ve eğitim ($\chi^2:15,628$ df:1 p:0,000) amacı ile anlamlı farklılık göstermektedir. Çocuk sahibi olan kullanıcıların %10,7 oranla çocuk oyun alanlarını, %4,2 oranla eğitim amacı ve %19,7 oranla aile ve yakınlar ile vakit geçirmek amacı ile kullanmaktadır. Çocuk sahibi olmayan kullanıcıların %13,5 oranla buluşma merkezi olarak, %19,8 oranla etrafı ve manzarayı seyretmek ve %15,2 oranla kültürel aktivite amacı ile kullanmaktadır (Çizelge 5).

Kullanıcıların eğitim durumlarına göre parkı kullanma amaçları incelendiğinde istatistiksel olarak spor alanları ($\chi^2:12,628$ df:4 p:0,013), piknik yapmak ($\chi^2:13,174$ df:4 p:0,010), buluşma merkezi ($\chi^2:20,373$ df:4 p:0,000) ve kültürel aktivite ($\chi^2:27,228$ df:4 p:0,000) amacı ile anlamlı farklılık göstermektedir. Park; %11,6 oranla spor amacı ve %16,3 oranla kültürel aktivite amacı ile lisansüstü mezunu düzeyindeki kullanıcılar tarafından kullanılmaktadır. Park; lisans mezunu düzeyindeki kullanıcılar tarafından %11,3 oranla buluşma merkezi amacı ile ve %15,3 oranla ilkokul mezunu düzeyindeki kullanıcılar tarafından piknik yapma amacı ile kullanılmaktadır (Çizelge 5).

Kullanıcıların meslek gruplarına göre parkı kullanma amaçları incelendiğinde istatistiksel olarak çocuk oyun alanları ($\chi^2:32,415$ df:5 p:0,000), piknik yapmak ($\chi^2:16,755$ df:5 p:0,005) amacı ile anlamlı farklılık göstermektedir. Bununla birlikte aile ve yakınlar ile vakit geçirmek ($\chi^2:12,118$ df:5 p:0,033), buluşma merkezi ($\chi^2:18,342$ df:5 p:0,003) amacı ile anlamlı farklılık göstermektedir. Yine kültürel aktivite ($\chi^2:32,276$ df:5 p:0,000), eğitim ($\chi^2:19,243$ df:5 p:0,002), sanatsal aktivite ($\chi^2:13,737$ df:5 p:0,017) amaçları ile anlamlı farklılık göstermektedir. Ev hanımı kullanıcılar parkı; %16,2 oranla çocuk oyun alanları ve piknik yapmak, %20,0 oranla aile ve yakınlar ile vakit geçirmek amacıyla kullanmaktadır. Anaokulunu %7,8 oranla eğitim amacı ile emekli grubu kullanmaktadır. Öğrencilerin %14,0'ü buluşma merkezi olarak, %16,8'i kültürel aktivite ve %5,1'i sanatsal aktiviteler için parkı kullandıkları görülmüştür (Çizelge 5).

Çizelge 5. Kullanıcıların Atatürk Kültür Parkı'nı kullanma amaçları

Atatürk Kültür Parkı'nı Kullanma Amacı													
			Spor alanları	Çocuk oyun alanları	Piknik yapmak	Aile ve yakınlar ile vakit geçirmek	Buluşma merkezi olarak	Etrafı, manzarayı seyretmek	Kültürel aktiviteler	Eğitim (anaokulu)	Bilimsel araştırma	Sanatsal aktiviteler	Temiz hava almak ve stresten uzaklaşmak
Cinsiyet	Kadın	Sayı	27	43	42	88	52	89	57	16	2	13	130
		Yüzde	4,8	7,7	7,5	15,7	9,3	15,9	10,2	2,9	0,4	2,3	23,3
	Erkek	Sayı	27	20	26	75	43	80	44	9	4	9	132
		Yüzde	5,8	4,3	5,5	16,0	9,2	17,1	9,4	1,9	0,9	1,9	28,1
	Toplam	Sayı	54	63	68	163	95	169	101	25	6	22	262
		Yüzde	5,3	6,1	6,6	15,9	9,2	16,4	9,8	2,4	0,6	2,2	25,5
Yaş Grupları	18-25	Sayı	15	3	13	29	41	46	35	1	1	9	63
		Yüzde	5,8	1,2	5,1	11,3	16,0	18,0	13,7	0,4	0,4	3,5	24,6
	26-35	Sayı	27	27	23	58	34	58	37	4	4	10	87
		Yüzde	7,3	7,3	6,2	15,7	9,2	15,7	10,0	1,1	1,1	2,7	23,6
	36-45	Sayı	4	18	11	28	6	24	18	7	1	2	39
		Yüzde	2,5	11,4	7,0	17,7	3,8	15,2	11,4	4,4	0,6	1,3	24,7
	46-55	Sayı	4	10	13	26	5	17	8	3	-	1	33
		Yüzde	3,3	8,3	10,8	21,7	4,2	14,2	6,7	2,5	0,00	0,80	27,5
	56-65	Sayı	2	4	4	9	5	8	1	3	-	-	17
		Yüzde	3,8	7,5	7,5	17,0	9,4	15,1	1,9	5,7	0,00	0,00	32,1
	65 üstü	Sayı	2	1	4	13	4	16	2	7	-	-	23
		Yüzde	2,8	1,4	5,6	18,1	5,6	22,2	2,8	9,7	0,00	0,00	31,9
Toplam	Sayı	54	63	68	163	95	169	101	25	6	22	262	
	Yüzde	5,3	6,1	6,6	15,9	9,2	16,4	9,8	2,4	0,6	2,2	25,5	
Çocuk Sahibi Olma Durumu	Var	Sayı	27	61	45	112	33	78	31	24	3	11	143
		Yüzde	4,8	10,7	7,9	19,7	5,8	13,7	5,5	4,2	0,50	1,9	25,2
	Yok	Sayı	27	2	23	51	62	91	70	1	3	11	119
		Yüzde	5,9	0,40	5,00	11,1	13,5	19,8	15,2	0,20	0,7	2,4	25,9
Toplam	Sayı	54	63	68	163	95	169	101	25	6	22	262	
	Yüzde	5,3	6,1	6,6	15,9	9,2	16,4	9,8	2,4	0,6	2,2	25,5	
Eğitim Durumu	İlkokul	Sayı	1	9	13	19	1	12	3	3	-	-	24
		Yüzde	1,2	10,6	15,3	22,3	1,2	14,1	3,5	3,5	0,00	0,00	28,2
	Ortaokul	Sayı	2	8	8	16	5	11	5	4	-	3	20
		Yüzde	2,4	9,8	9,8	19,5	6,1	13,4	6,1	4,9	0,00	3,7	24,4
	Lise	Sayı	15	22	18	56	31	53	23	9	1	4	93
		Yüzde	4,6	6,8	5,5	17,2	9,5	16,3	7,1	2,8	0,30	1,2	28,6
	Lisans	Sayı	31	21	29	68	56	84	63	9	4	14	114
		Yüzde	6,3	4,3	5,9	13,8	11,3	17,0	12,8	1,8	0,80	2,8	23,1
	Lisans üstü	Sayı	5	3	-	4	2	9	7	-	1	1	11
		Yüzde	11,6	7,0	0,00	9,3	4,7	20,9	16,3	0,00	2,3	2,3	25,6
Toplam	Sayı	54	63	68	163	95	169	101	25	6	22	262	
	Yüzde	5,3	6,1	6,6	15,9	9,2	16,4	9,8	2,4	0,6	2,2	25,5	
Meslek Grupları	Kamu çalışanı	Sayı	11	12	12	30	10	22	19	5	-	2	40
		Yüzde	6,8	7,4	7,4	18,4	6,1	13,5	11,6	3,1	0,00	1,2	24,5
	Özel sektör	Sayı	19	32	21	75	41	76	39	8	4	7	110
		Yüzde	4,4	7,4	4,9	17,4	9,5	17,6	9,0	1,9	0,9	1,6	25,5
	Öğrenci	Sayı	13	-	10	15	25	32	30	-	1	9	43
		Yüzde	7,3	0,00	5,6	8,4	14,0	18,0	16,8	0,00	0,60	5,1	24,1
	Ev hanımı	Sayı	3	13	13	16	1	7	2	3	-	2	20
		Yüzde	3,8	16,2	16,2	20,0	1,3	8,7	2,5	3,8	0,00	2,5	25,0
	Emekli	Sayı	6	3	7	19	11	21	4	9	-	-	36
		Yüzde	5,2	2,6	6,0	16,4	9,5	18,1	3,5	7,8	0,00	0,00	31,0
	Çalışmıyor	Sayı	2	3	5	8	7	11	7	-	1	2	13
		Yüzde	3,4	5,1	8,5	13,5	11,9	18,6	11,9	0,00	1,7	3,4	22,0
Toplam	Sayı	54	63	68	163	95	169	101	25	6	22	262	
	Yüzde	5,3	6,1	6,6	15,9	9,2	16,4	9,8	2,4	0,6	2,2	25,5	

4. Sonuç ve Öneriler

Nüfus artışı ve kent alanlarına göç sebebiyle kentlerdeki yapı baskısı, gün geçtikçe artmaktadır. Bu duruma bağlı olarak kentsel alanlardaki açık ve yeşil alanlarının azalması da kaçınılmaz hale gelmiştir. Açık ve yeşil alanların azalması, kent insanı üzerinde fiziksel ve ruhsal olumsuzluklara yol açmaktadır. Bu nedenle insanların, ruhsal ve fiziksel olarak kendilerini yenileyebilecekleri ve kendilerine vakit ayırabilecekleri mekân arayışında olduğu görülmektedir. Kent parkları; kentlere fiziksel, iklimsel, çevresel katkı sağlarken; insanlar üzerinde sosyal, ruhsal ve kültürel katkılar sağlamaktadır. Kent parkları, birçok rekreasyonel olanakları içinde barındırmaktadır. Bu sebeple insanların ruhsal ve kültürel gereksinimlerini karşılaması açısından önem taşımaktadır.

Araştırma kapsamında kent parklarında bulunması öngörülen kullanım birimlerinin birçoğunun parkta mevcut olduğu tespit edilmiştir. Bilimsel ve eğitsel birimler başlığı altında belirlenen kullanım birimleri mevcut değildir. Ancak bu kullanım birimleri dışında eğitim kurumu olarak Antalya Büyükşehir Belediyesi Anaokulu bulunmaktadır. Aynı zamanda park sınırları içinde bir köpek parkı bulunmaktadır. Hayvan sahibi olan kent insanı için bir avantaj olan köpek birçok kullanıcı tarafından aktif olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Araştırma alanında; büyük çaplı problemler bulunmamakla beraber birtakım düzensizlik ve olumsuzluklar mevcuttur. Bunlara kullanıcıların sebep olduğu gözlemlenmiştir. Kullanıcılar tarafından park içerisine çeşitli atıkların bırakılması bu olumsuzlukların başında gelmektedir. Parktaki göller ve çevresi bakımsız halde görülmektedir. Göl kenarında bulunan motopomp ve dalgıç pompa kontrol rölesi, ziyaretçiler tarafından kolayca erişilebilir yerde bulunmaktadır. Bu çocuklar için sakıncalı bir durum arz etmektedir. Bu sorunun; motopomp ve dalgıç pompa kontrol rölesi tel bir kafes içerisine alınarak ve etrafını çeşitli yer örtücü veya kısa boylu çalılarla çevreleyerek giderilmesi mümkündür. Böylece ziyaretçilerin özellikle de çocukların erişimi engellenmiş olacaktır.

Park içinde bitki üretim yeri olarak bir fidanlık bulunmaktadır. Fakat bu bitki üretim alanının bakımsız olduğu görülmüştür. Bu da kullanıcılar üzerinde estetik açıdan olumsuz etki bırakmaktadır. Fidanlığın gerekli bakımları yapılarak bu olumsuz durum telafi edilmiş olacaktır. Fidanlıkta; ağaç ve çalı türlerinin yanı sıra, kentte yaşayan insanların evlerinde bakımını sağlayabilecekleri salon ve balkon bitkileri de yetiştirilmesinin, fidanlığın kullanımını arttıracakları öngörülmektedir. Aynı zamanda fidanlık içinde bitki marketi bulundurarak, park ziyaretçilerinin bitki ve bitki materyalleri gereksinimlerini karşılayacak, ekonomik açıdan da katkı sağlayacaktır.

Parkı tercih etme nedenleri arasında; kullanıcıların %18,3 oranında görsel çekicilik ve estetiği göz önünde bulundurduğu görülmektedir. Aynı zamanda kullanıcıların %17,6 oranla yaya gezinti alanlarını ve %17,5 oranla çay bahçeleri, kafe ve restoranları en çok kullandıkları alanlar olarak belirttikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra kullanıcılar parkı %25,5 oran ile temiz hava almak ve stresten uzaklaşmak amacı ile kullanmaktadır.

Kullanıcıların Atatürk Kültür Parkı'nda en çok kullandıkları alanlar; %17,6 oran ile yaya gezinti alanları olduğu saptanmıştır. %16,6 oranla kadın, %18,7 oranla erkek kullanıcılar kullanmaktadır. %26,8 oranla 65 yaş üstü kullanıcılar, %24,4 oranla emekliler ve %19,7 oranla ortaokul mezunu düzeyindeki kullanıcılar en çok kullandıkları alan olarak yaya gezinti alanlarını tercih etmişlerdir.

Kullanıcıların parkı kullanma amaçlarının %25,5 oranla temiz hava almak ve stresten uzaklaşmak olduğu görülmüştür. %23,3 oranla kadın, %28,1 oranla erkek, %32,1 oranla 56-65 yaş aralığında kullanıcıların, %28,6 oranla lise mezunu düzeyindeki kullanıcıların ve %31,0 oranla emeklilerin temiz hava almak ve stresten uzaklaşmak amacı ile parkı ziyaret ettikleri saptanmıştır.

Atatürk Kültür Parkı'nda gerçekleştirilen araştırmada elde edilen veriler ve analizler doğrultusunda, kent parklarında bulunması öngörülen kullanım birimleri park bünyesinde birçok kriteri karşıladığı görülmüştür. Buna bağlı olarak kullanıcıların parkı tercih etme nedenleri arasında; görsel çekicilik ve estetik, kullanım alanları arasında en çok yaya gezinti alanlarını ve temiz hava almak ve stresten uzaklaşmak amacı ile parkı kullanmaktadırlar. Elde edilen bu sonuç doğrultusunda kent yaşamının insanlar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmada, kent parklarının içerisinde barındırdıkları rekreasyonel hizmetlerinin önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Bu makale, Süleyman Demirel Üniversitesi F.B.E. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda tamamlanan Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

Makalede, ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Çalışmada Etik Kurul izni gerekmemiştir.

Kaynaklar

- Eşkil Yüce, Ö. (2011). *Engelliler İçin Dış Mekan Tasarım Özellikleri Bağlamında Ankara Kent Parklarının İrdelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Bartın.
- Google Earth. (2018). Google Earth Görüntüleme Erişim Adresi (24.04.2018): <https://www.google.com.tr/intl/tr/earth/>
- Ibes Dorothy, C. (2016). Integrating Ecosystem Services Into Urban Park Planning & Design. *Cities and the Environment (CATE)*, 9(1), 1.
- Jacobs, J. (1961). *The Death and Life of Great American Cities*. New York: Random House.
- Kahya, C. (2018). *Sakarya Kent Park ve Sakarya Park Örneklerinde Kullanıcı Memnuniyeti ve Kalite Karşılaştırması*. (Yüksek Lisans Tezi), Düzce Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Düzce.
- Kılıç, A. N. (1997). *Kent Parklarının Standartları ve Dağılımları*. (Yüksek Lisans Tezi,) Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- National Recreation and Parks Association, NRPA. (2012). *Parks and Recreation in Underserved Areas: A Public Health Perspective*. National Recreation and Parks Association, (NRPA). Available online at: http://www.nrpa.org/uploadedFiles/nrpa.org/Publications_and_Research/Research/Papers/Parks-Rec-Underserved-Areas.pdf
- Özkan, B. ve Bayraktar, A. (1988). Akhisar Örneğinde Bir Kent Parkı Planlaması Üzerinde Araştırmalar. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*. Cilt: 25, No: 1, Bornova, İzmir.
- Polat, A. T. (2001). *Kent Parkı Kavramı ve Konya İçin Örnek Bir Çalışma*. (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Konya.
- Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK. (2019). TÜİK-Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim Adresi (8.12.2019): <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
- Uzun, G. (1987). *Kentsel Rekreasyon Alan Planlaması*. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Kitabı. No: 48. Adana.
- Yıldırım, C., Erdoğan R. ve Oktay, H. E. (2014). Antalya Kenti Parklarındaki Donatı Elemanlarının Değerlendirilmesi. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, Vol.27(1), 13-20.

Yayalaştırılmış Bölge Kafeler Caddesi'nin (Isparta) Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi

Ayça YILDIRIM*, Volkan KÜÇÜK^{2*}

ORCID 1: 0000-0003-2210-5770

ORCID 2: 0000-0002-8245-1686

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, 32260, Isparta, Türkiye.

² Süleyman Demirel Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 32260, Isparta, Türkiye.

* e-mail: yldrm.ayca.@gmail.com

Öz

Bu araştırmada, Isparta kent merkezinde yer alan Kafeler Caddesi'nin yayalaştırılmasının peyzaj mimarlığı açısından irdelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacı, yayalaştırılmış Kafeler Caddesinin çevresine olan etkileri, tercih edilme nedenleri, kullanım amaçları, kullanıcıların ihtiyaçlarına ne derecede cevap verebildiği, bu yaya bölgesini kullanan insanların karşılaştığı sorunlar ve planlamasından kaynaklanan genel eksiklikler olarak belirlenmiştir. Ayrıca yaya ve taşıt yolu arasındaki ilişkisi ve yaya aksı üzerindeki perakende ticaret mekânlarına olan etkisi de belirlenmiştir. Bu çalışmada, yaya bölgesi kullanıcıları ve işyeri sahiplere yönelik iki farklı anket çalışması uygulanmıştır. 5'li likert ölçeği ile hazırlanan anketler ve elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında araştırma alanının sorunları irdelenmiş ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yaya, yayalaştırma, yaya bölgesi, yaya trafiği, Isparta, peyzaj mimarlığı.

Investigation of Pedestrianized Kafeler Street (Isparta) in terms of Landscape Architecture

Abstract

In this study, it is aimed to examine the pedestrianization of Kafeler Street in Isparta city center in terms of landscape architecture. The purpose of the research, its effects on the environment of pedestrianized cafes, the reasons for its preference, the purposes of use, the extent to which it can respond to the needs of the users, the problems faced by the people using this pedestrian zone and its general deficiencies were determined. In addition, the relationship between pedestrian and vehicle roads and their impact on retail spaces on the pedestrian axis are also determined. In this study, two different surveys were conducted for pedestrian zone users and business owners. Questionnaires prepared with 5-point Likert scale and the data obtained were analyzed with SPSS program. In the light of the data obtained, the problems of the research area were examined and solution suggestions for these problems were presented.

Keywords: Pedestrian, pedestrianization, pedestrian zone, pedestrian traffic, Isparta, landscape architecture.

Atıf: Yıldırım, A. ve Küçük, V. (2020). Yayalaştırılmış Bölge Kafeler Caddesi'nin (Isparta) Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 5(1), 81-92.

DOI: [10.30785/mbud.669463](https://doi.org/10.30785/mbud.669463)

1. Giriş

Yaya ulaşımı dünyadaki ilk ulaşım tipidir. İnsan, var olduğu ilk zamanlarda bir yerden başka bir yere yaya olarak gitmiştir. Atların evcilleştirilmesi ve tekerleğin bulunmasından sonra da at arabalarının ilk kullanıldığı dönemlerden beri ulaşımında yayaları korumak için birçok yöntem geliştirilmiştir. Endüstri Devrimi sonrası sanayileşme ve teknolojik gelişmeler, kırsal alanlardan kentsel alanlara göçe, hızlı kentleşme ve kentlerin plansız gelişmesine ve insan gücünün yerini alacak makine gücünün kullanımına yol açmıştır. Motorlu taşıtların icat edilmesiyle de yaya ulaşımının yerini taşıt ulaşımı almış ve beraberinde farklı ulaşım tiplerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Otomobil kullanımının artması ile birlikte ulaşım yayalara göre değil neredeyse tamamen motorlu araçlara göre düzenlenmeye başlanmıştır. Yolların daha geniş yapılması sonucunda ise yaya hareketleri kısıtlanmış ve sınırlanmıştır.

Hızlı nüfus artışı ile birlikte taşıt sayısının artması, taşıt yollarının genişlemesine ve yaya yollarında yayaların rahatlığı ve güvenliği konusunda sorunlara yol açmıştır. Bu nedenle, yaya yoğunluğunun en yüksek olduğu yerleşim alanları, alış-veriş merkezleri ve kent merkezlerinin taşıt trafiğinden kısmen ya da tümünden arındırılarak, kentteki insanların rahatça kullanabileceği açık alanlar sağlamak kent yaşamı için önemli hale gelmiştir (Gültekin, 2007).

Kentlerde, yaya yolları ve meydanlar, insanların birbirleriyle buluşup bir araya gelecekleri alanlardır. Ancak, araç trafiğinin artmasıyla, yaya yollarının bu işlevleri azalmaktadır. Mevcut yollar, artan sayıda özel otomobilin hareket ve park etme gereksinimlerini karşılayamamakta, kapasiteleri yetersiz kalmaktadır. Araçlar, yaya bölgelerine ve kaldırımlara taşmaktadır. Sonuç olarak, yayalar ve taşıtlar arasında bir karışıklık oluşmaktadır. Bu sorunlar yayaların yanı sıra taşıtları da etkilemektedir. Yayalar ve motorlu araçlar kent merkezlerinde giderek daha fazla alanı paylaştıkça trafik kazaları artmaktadır.

İnsan evinde, dış dünyayla olan ilişkilerini çeşitli iletişim olanakları (gazete, kitap, film, video-film, televizyon, telefon vb.) ile sağlayabilmekte ve psiko-sosyal ilişkilerini duyularıyla geliştirebilmektedir. Konut ve çevresi insan ilişkileri açısından önemlidir. Konutlar küçüldükçe, toplumsal yaşam konuttan çıkmakta ve konutta değişen yaşam, zamanla günlük olaylar yoluyla çevreye yansıtılmaktadır. Örneğin çocuklar, erken yaşta oyun alanında oynamak, daha sonra bisiklete binmek ve yaya yolu boyunca yürümek; spor alanlarında vakit geçirmek istemektedir (Kuntay, 1994). Bu durum yayaların mevcut alanları araçlarla birlikte paylaşmasını gerekli kılmaktadır. Ancak bu alanlardaki mevcut düzenlemelerin büyük bölümü araç trafiğine yöneliktir. Yayalara yönelik önemli düzenlemelerden birisi ise yaya bölgeleridir.

1.1. Yaya Bölgesi Kavramı ve İncelenmesi

1.1.1. Yaya kavramı

Eski çağlarda yayalar yolda yürüyen biri olarak tanımlanırken, günümüzde yaya kaldırımlarını veya kentlerdeki yolları ele geçiren taşıtlar nedeniyle yayalara ayrılmış alanları kullananlar olarak tanımlanmaktadır (Döllük, 2005). Yaya, kentsel alandaki dolaşımı sırasında yürüyerek ya da tekerlekli sandalyeye bağlı engelli bir kişi olması halinde, tekerlekli sandalyesi ile hareket halinde olan ya da dolaşan katılımcıdır (Kaplan ve Acuner, 2005).

1.1.2. Yayalaştırma

Yayalaştırma; sadece yaya merkezli ve taşıt ulaşımının kısıtlı olduğu alanlar değil, aynı zamanda yaya yoğunluğunun, hareketlerinin ve faaliyetlerinin iyi gözlemlenmesi sonucu oluşturulan araçların ve insan unsurlarının kontrollü dolaşımının ön plana çıktığı bir ulaşım sisteminin tasarımıdır (Demir, 2008). Yayalaştırma kavramı, şehir planlama ve kentsel tasarım projelerinde trafiksiz yürünülebilir yaya alanları oluşturmak için yapılan müdahaleler olarak da görülmektedir (Döllük, 2005).

Yayalar için bir alan tasarlamak diğer ulaşım sistemlerine göre daha az alan gerektirir, çünkü ulaşım karayoluyla sınırlı değildir. Yayalar için yaya alanları oluşturmak, temel olarak katılımcıların yararına. Yayalaştırma, katılımcılara sosyalleşme, estetik memnuniyet, fiziksel ve duygusal sağlık açısından birçok fayda sağlar. Aynı zamanda yaya ulaşımı çevreye en az zarar veren ulaşım tipi olması yönünden de toplum yararı bağlamında önem verilmesi gereken bir konudur (Çalışkan, 2011).

1.1.3. Yaya alanı

Mevcut bina odaklı kentsel mekânda veya planla öngörülen kentsel gelişme mekânında bir ya da birden daha çok yolu barındıran, yaya alanı düzenleme ilkelerine göre müsaade verilen, araç ve bazı durumlar dışında araç trafiğine kapalı, yayaların çeşitli kentsel aktivite, konum ve fonksiyonlara rahatça erişimleri, dolanımda bulunmaları ve kentsel işlevlerden en iyi şekilde faydalanmalarını sağlamak için düzenlenen kent mekânlarıdır. Bu tanım, alan kullanımının mekân ve zaman boyutlarına göre değerlendirildiğinde aşağıdaki yaya alanı temel sınıflandırılması elde edilir.

- **Tam yaya alanı:** Taşıt trafiğine tüm mekân ve de zamanda kapalı olan alandır.
- **Toplu taşıma akslı yaya alanı:** Yayaları desteklemek ve yaya toplu taşıma araçları arasındaki ilişkiyi kurmak için toplu taşıma şeridinin ve toplu taşıma ekipmanlarının yaya alanı ile birlikte düzenlendiği alandır.
- **Zaman uyarlı yaya alanı:** Bu, genellikle hizmet amaçlı olarak belirli zamanlarda araç trafiğine izin verilen alandır.
- **Mekik hizmetli yaya alanı:** Yayayı desteklemek amacı ile sadece park et-devam et (park and ride) mekik hizmet taşıtının, park et-devam et park yeri-yaya alanı ilişkisini kurmak amacıyla güzergâh ilkelerine göre araçların girebildiği alandır (Kaplan ve Acuner, 2005).

1.1.4. Yaya yolu

13.10.1983 tarihinde kabul edilerek 18.10.1983 yılında 18195 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nda yer alan 3. maddeye göre yaya yolu kavramı "*Yaya yolu (Yaya kaldırımı); Karayolunun, taşıt yolu kenarı ile gerçek veya tüzel kişilere ait mülkler arasında kalan ve yalnız yayaların kullanımına ayrılmış olan kısmıdır.*" şeklinde tanımlanmıştır.

Yaya yolları taşıt ve yaya trafiğinin derecelerine bağlı olarak 3 gruba ayrılmaktadır. Bunlar; Taşıt Trafikine Tümüyle Kapalı Yaya Yolu (Full Mall), Yalnızca Transit Geçişlere İzin Verilen Yaya Yolları (Transit Mall), Taşıt Trafikine İçin Sınırlama Getirilen Yaya Yolu (Semi Mall) (Rubenstein, 1992).

1.2. Yaya Bölgeleri Düzenleme İlkeleri

1.2.1. Yaya bölgeleri planlama ilkeleri

- Yaya yolları amaca yönelik olmalı ve geçişli bir yol sistemi ile yapılandırılmalıdır.
- Yayaların hareket özgürlüğü ve güvenliğine öncelik tanınması gerekir.
- Yaya erişimi önemli ve gerekli bir hareket sistemi oluşturduğundan dolayı öncelik verilmesi gerekir.
- Yaya ulaşımı sadece bir uzaklığın aşılması değil çevrenin duygusal ve ruhsal aşılmasıdır ki, bu da kentliler arasında ulaşımı sağlayan bir öge olarak düşünülmesi gerekir.

Konutlar ise, yaya yolu planlamasında işlevsel, mekânsal başlangıç noktalarıdır.

Yayaların mesafesiyle ilişkili mekânsal aktivite sınırları ise aşağıdaki gibi belirlenir (Demir, 2008):

- Özel Hedefler (Kişisel alanı ifade eder)
- Kestirim Yol Uzaklığı
- Kestirim Zaman Süresi
- Kişinin Durumu (Yaş-güç-zaman ilişkisi)
- Yolların Sıklığı
- Engeller (Tehlike, iniş, çıkış gibi)

1.2.2. Yaya bölgesi tasarım ilkeleri

- Yaya bölgelerinin ilk işlevleri arasında oturma-dinlenme alanlarının olması yer alır. Konutların yakınındaki okullar, alışveriş merkezleri, bürolar, oyun alanları v.b. bir yaya bölgesi içerisinde yer alabilir.
- Yaya bölgelerinin yayalara ait olduğu tasarım ilkesi vurgulanmalıdır. Yaya bölgesini oluşturan sokakların, bağlandıkları transit yolların kenarlarındaki kaldırım seviyesinde döşenmesi gerekir.
- Yaya bölgelerinin giriş ve çıkışlarına özel düzenlemeler getirilmelidir. Giriş ve çıkışlarına rampa şeklinde alçaltılmış bir kaldırım kenarı düzenlenmesi tercih edilmeli, giriş ve çıkışa özel panolar konulmalıdır.
- Çiçeklikler ya da çitler yaya yolunun kıvrımını belirlemeye yarar. Bu elemanlarla yapılan düzenlemeler yaklaşan taşıt sürücülerinden çocukları saklayacak yapıda olmaması gerekir. Kullanılan bitki yükseklikleri yol kavşaklarında, arabaların kaporta yüksekliği olan 0,75 m'yi geçmemelidir.
- Otoparklarda kullanılacak döşeme diğerlerinden farklılık göstermeli ve böylelikle park edecek araç sürücülerinin görsel olarak park alanını kolayca algılayabilmesi sağlanmalıdır.
- Yaya bölgesi sakinleri için yeterli otopark alanı ve uygun park kolaylığı sağlanmalıdır. Park imkânı olabildiğince yaya bölgesi dışında tutulmalıdır. Otopark isteğinin artış olasılığı da göz önüne alınmalıdır.
- Taşıt trafiğinin yavaşlamasını sağlayacak düzenlemeleri (tümsek, daralmalar, zikzaklar vb.) ayıran uzaklığın 50m'nin üzerinde olmaması gerekir. Ayrıca bu düzenlemelerin sürücü için de herhangi bir tehlike arz etmemesi gereklidir.
- Taşıtların konutların çok yakınından geçmesini engelleyici düzenlemeler getirilmelidir. Konutlar ile taşıtın geçişine olanak veren yol arasında en az uzaklık 0,60 m olmalıdır.
- Yaya bölgelerinin ışıklandırması yeterli olmalıdır. Armatürler gece karanlığında yeterli ölçütlerde aydınlatacak şekilde planlanmalıdır. 3,5 m boyunda 25 m aralıklı direkler idealdir.
- Çocuk oyun alanları zorunlu olarak motorlu trafikten korunmalı ve belirli engellerle ayrılmalıdır.
- Yaya bölgesi giriş-çıkışlarına konulan yaya bölgesini simgeleyen panonun altına "Yaya Bölgesi" yazısı yazılmalıdır.
- Caddenin genişliği yaya bölgesinde çok fazla olmamalıdır. 2,8- 3,2 m genişlik, en büyük arabaların bile yaya bölgelerini oluşturan caddelere girişi için uygundur. Bu genişlik iki bisikletin yan yana geçmesine izin vererek iki arabanın geçişini önler.
- Yaya bölgesinin girişinde, yolların kolayca bulunabilmesi için sokakların isimlerini taşıyan levhalar koyulmalıdır.
- Yaya alanlarında tek yönden kaçınılmalıdır. Çünkü zıt yönden gelen araçları hesaba katmazlarsa, araçların hızları artabilir.
- Yaya bölgesindeki önemli konulardan biri sağlam ve uygun bir altyapıya sahip olduktan sonra plan yapmaktır. Bunun için otopark alanlarını ve ağaç dikme alanlarını belirlemek gerekir.
- Yaya Bölgeleri düzenlemesi, araç trafiğinin yoğunluğuyla ilgilidir ve planlamada da göz önünde bulundurulmalıdır (Demir, 2008).

1.2.5. Yaya bölgelerinin tarihsel gelişimi

Eski zamanlarda, sokaklar ve meydanlar, insanların bir araya gelerek, çeşitli sosyal, kültürel ve ticari faaliyetler düzenlediği şehirlerin en hareketli yerleriydi. Halkın toplandığı bu alanlara 'agora' ve 'forum' denilmiştir (Aru, 1965; Şenkaynak, 2010).

Almanya, Avrupa'da yayalaştırma çalışmalarında önde gelen ülkelerden biri olup bunda II. Dünya Savaşı'nın kent üzerindeki etkisi büyük olmuştur. Özellikle tarihi binaların restorasyonu ve korunması fikriyle, Batı Almanya'daki şehrin yeniden inşası projelerinde yayalara geçiş yapılmıştır (Robertson, 1994).

Türkiye'de yaya bölgeleri konusu ilk olarak 1955 yılında İstanbul'da düzenlenen "Uluslararası yollar Kongresi"nde tartışıldı. Uygulanacak olan ilk çalışma, Ankara Belediyesi tarafından 1978 yılında Yüksel, İzmir ve Sakarya sokaklarında Kızılay ve Yenikent semtlerinde başlatılan yayalaştırma çalışmaları olmuştur (Zafer, 1998; Gültekin, 2008).

2. MATERYAL VE YÖNTEM

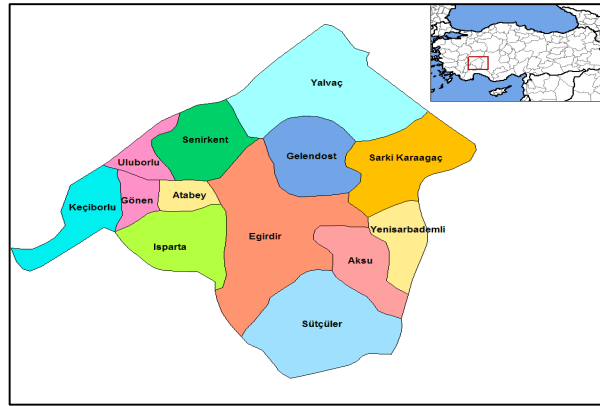
2.1. Materyal

Araştırmanın ana materyalini Isparta kent merkezinde yer alan Kutlubey Mahallesinde bulunan ve halk tarafından "Kafeler Caddesi" olarak adlandırılan bölge ve bu yaya bölgesinin kullanıcısı olan kent halkı ile işyeri sahipleri oluşturmaktadır. Bu alanın seçilmesinin nedeni yaya faaliyetlerinin yoğunlaştığı bir odak noktası olmasıdır.

2.1.1. Araştırma yerinin özellikleri

2.1.1.1. Isparta ilinin genel konumu

Isparta ili, Akdeniz Bölgesi'nin Antalya Bölümü'nün kuzeyinde Göller Yöresi'nin merkezi konumunda yer almaktadır (Şekil 1.). Araştırma alanı 30° 20' ve 31° 33' doğu boylamları ile 37° 18' ve 38° 30' kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. Kuzeyi ve batısında Afyon ili, kuzeydoğu, doğu ve güneydoğusunda Konya ili; güneyinde Antalya ili, batı ve güney batısında ise Burdur ili ile çevrilidir. Araştırmaya konu olan Isparta ilinde 13 ilçe, bu ilçelere bağlı 38 belde ve 173 köy bulunmakta olup toplam yüzölçümü 8933 km²'dir (Yıldız, 2011).

Şekil 1. Isparta ilinin konumu

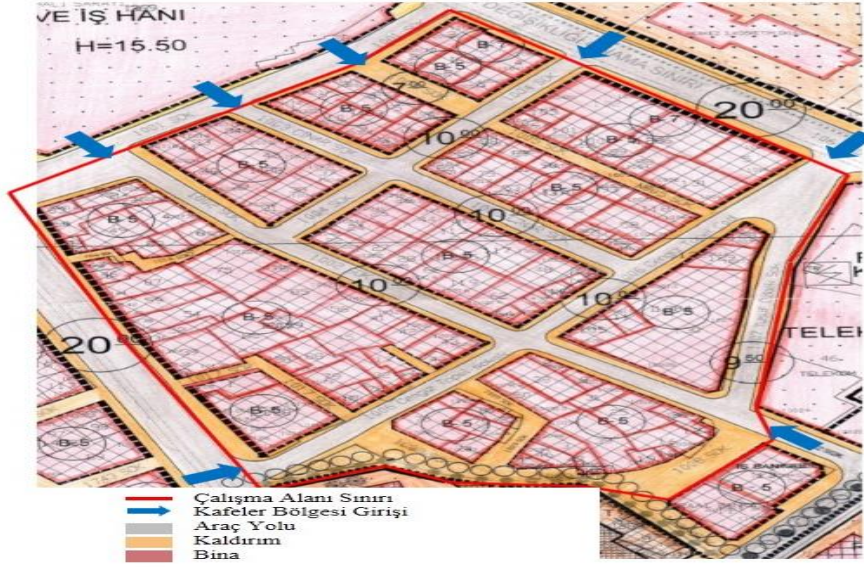
2.1.1.2. Çalışma Alanının Mevcut Durumuna Yönelik Değerlendirmeler

2.1.1.2.1. Ulaşım

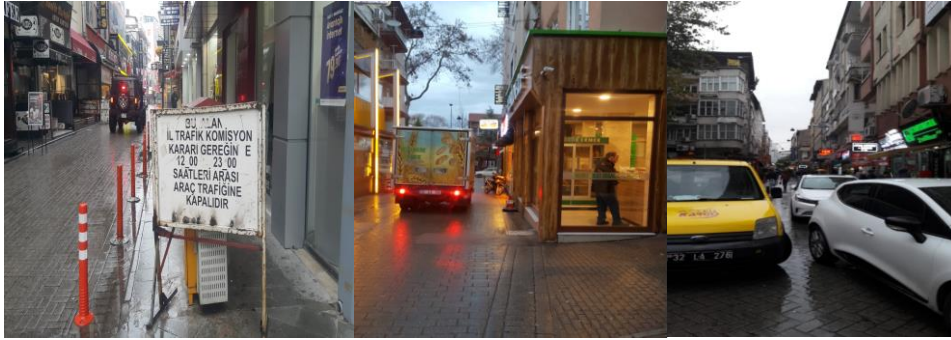
Çalışma alanı kent merkezinde yer aldığından kullanıcılar tarafından ulaşım zorluğu yaşanmamaktadır. Kent merkezi ve çevresinden servis araçları ile ulaşım sağlanabilmektedir. Yayalar yaya ulaşımını tercih ederken iş yeri sahipleri özel araçları ile ulaşımı tercih etmektedir (Şekil 2.-3.- 4.-5.-6.).

Şekil 2. Çalışma alanının konumu

Şekil 3. Kafeler bölgesi ulaşım durumu

Şekil 4. İzin verilen saatlerin dışında görülen bir araçlar (Orijinal, 2018)

Şekil 15. Yük indirme-bindirme yerine park edilen bir araç (Orijinal, 2018)

Şekil 6. Uygun olmayan yerlere park edilen bisiklet ve motosikletler (Orijinal,2018)

2.1.1.2.2. Yapı

Çalışma alanı yayalar tarafından alışveriş, yeme-içme, dinlenme ya da geçiş alanı olarak kullanılmaktadır. Alanda beş katlı binalar bulunmakta olup zemin katlarında kırtasiye, yeme-içme, alışveriş, giyim, bijuteriye yönelik çok sayıda dükkân bulunmaktadır. Binalara ait cephe silüetleri uyum içinde olup birbirini tamamlar niteliktedir. Sokaklara ait zemin döşemesi alan boyunca aynı olup sokaklardan ana caddeye bağlanan kısımlara kadar devam etmektedir (Şekil 7.).

Şekil 7. Cadde sokak bağlantıları (Orijinal, 2018)

2.1.1.2.3. Donatı elemanları

Çalışma alanındaki donatı elemanları değerlendirildiğinde aydınlatma elemanlarının ve oturma birimlerinin yeterli sayıda ve çevresi ile uyumlu olduğu gözlemlenmiştir. Oturma birimleri 1008 ve 1001 Sokak'ta ki toplanma alanında bulunmaktadır (Şekil 8.).

Şekil 8. Aydınlatma elemanı ve toplanma alanlarındaki oturma birimleri (Orijinal, 2018)

2.1.1.2.4. Bitkisel doku

Çalışma alanında bitkisel doku oldukça azdır. 1006. Sokak ve 1008. Sokak'ta *Prunus laurocerasus* (Karayemiş) bitkisi ve bitki kasaları bulunmaktadır. Yerleştirilen bitki kasaları çevresi ile uyum sağlamaktadır. Ancak bazı bitki kasalarının gelişi güzel yerleştirilmesi bitkinin yeterli güneş ışığı almasını engellemektedir (Şekil 9.).

Şekil 9. 1008. Sokak'taki bitkisel düzenleme (*Prunus laurocerasus*) (Orijinal, 2018)

2.2. Yöntem

Araştırmada kullanıcıların alan kullanım algılarını, tercihlerini, ihtiyaçlarını belirlemek, mekanı nasıl değerlendirdiklerini yorumlamak ve memnuniyetlerini ölçmek için anket yöntemi uygulanmıştır. Araştırma kapsamında kent halkı ve Kafeler Caddesi'ndeki işyeri sahipleri ile olmak üzere iki farklı anket çalışması yapılmıştır. Her iki grup içinde iki farklı anket formu hazırlanmış ve anketler yüz yüze yapılmıştır. Anketlerde demografik özelliklere yönelik sorularla algı, memnuniyet ve kullanım özelliklerine yönelik sorular bulunmakta olup, değerlendirme için 5'li likert ölçeği kullanılmıştır. Anketlerin sayısallaştırılmasında Microsoft Office Word ve Microsoft Office Excel programları, elde edilen verilerin değerlendirilmesi için SPSS v25 istatistik paket programı kullanılmış elde edilen bulgular ise ilgili literatür yardımı ile tartışılarak çalışma sonuçlandırılmıştır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1. Halka Ait Peyzaj Mimarlığı Anketi Bulgularının İncelenmesi

3.1.1. Araştırmada yer alan halka ait demografik bulgular

Araştırmaya katılanların %44,60'ı kadın, %55,40'ı ise erkektir. Araştırmaya katılanların %6'sı 14-17 yaş grubunda, %68,20'si 18-25 yaş grubunda, 26-35 yaş grubundakilerin oranı %17,60, 36-45 yaş grubundakilerin oranı %4,8 ve 46 yaş ve üzerindeki oranı %3,4 olarak görülmektedir. Araştırmaya katılanların %0,60'ı okur-yazar değil ve ilköğretim mezunu, %11,60'ı lise mezunu, lisans mezunlarının oranı %76,70, Yüksek lisans mezunu olanların oranı %7,40 ve doktorasını tamamlamış olanların oranı %3,10'dur. Katılımcıların %63,60'ını öğrenciler oluştururken geri kalan meslekleri yapan en fazla, %8,80'i Mimar-Mühendis, %4,80'i öğretmen akademisyen, %3,40'ı işsiz ve %4'ü de memurlardan oluşmaktadır. Yaşanılan bölgede süre dağılımına bakıldığında ise 1 yıldan az yaşayanların oranı %6, 1-5 yıl arası yaşayanların oranı %50, 6-10 yıl arası yaşayanların oranı %15,60, 11-20 yıl arası yaşayanların oranı %15,60 ve 21 yıl veya daha fazla olanların oranı %12,80'dir. Katılımcıların gelir düzeyleri açısından bakıldığında 2.000TL'den az geliri olanların %68,50, 2.001-3.000 TL arasında geliri olanların %13,60, 3.001-4.000 TL arasında geliri olanların oranı %6,80, 4.001-5.000 TL arasında geliri olanların oranı %5,70 ve 5.001 TL üzerinde geliri olanların oranı ise %5,40'tır. Araştırmada katılımcıların kafeler caddesi kullanımına ilişkin seçenekler sunulmuştur. Kullanımlarına göre bakıldığında katılımcıların en fazla %69 oranla haftada bir veya birkaç kez uğradığı, %21,90'ı ise günde bir veya birkaç kez uğradığını belirtmektedir. Ulaşımaya yönelik kullanıma bakıldığında %42,60'ı toplu taşıma tercih etmekte, %21,30'u özel araç kullanmakta, belirli bir kesim %7,40'ı seyahat edilen yerlere bisiklet-motosiklet ulaşımı

sağlamakta ve %28,70'i yaya ulaşımı ile kısa mesafe veya uzun mesafe ayırt etmeksizin kullandığını belirtmiştir.

3.1.2. Halkın görüşlerinin peyzaj mimarlığı açısından incelenmesine yönelik dikkate alınması gereken faktörler

Araştırmada halk görüşlerinin peyzaj mimarlığı açısından incelenmesine yönelik dikkate alınması gereken faktörlerin ne olması gerektiği ile ilgili olarak 14 ifadeden oluşan bir gösterge listesi halk grubunun değerlendirmesine sunulmuş ve halk grubundan bu ifadeleri en önemli gördükleri ifadeye 5, en önemsiz gördükleri ifadeye 1 puan vermek sureti ile puanlamaları istenmiştir. Yapılan bu değerlendirmeye göre en yüksek puan alan ifadeden en az puan alan ifadeye doğru bir sıralama yapılmış ve Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1 incelendiğinde bireylere sunulan faktörlerin hepsinin ortalaması 2.5 değerinin üzerinden puanlamaya tabi tutulmuştur. Bu durumda bireylere sunulan tüm bu soruların yaşam kalitesini açıklayıcı önemli noktaların bulunduğunu ve yansıttığını göstermektedir. Çizelge daha kapsamlı incelendiğinde *“Kafeler Bölgesi içine araçların girmesi beni rahatsız ediyor.”* ifadesinin 4,32 puanla en yüksek değeri aldığı görülmektedir.

Çalışma ile elde edilen bu bulgular peyzaj açısından ayrılacak bireylerin, çevre düzenine anlamlı ölçüt bulup bulmadığının büyük önemini göstermektedir.

Çizelge 1. Alan kullanıcılarının peyzaj mimarlığı açısından dikkate aldıkları ifadeler

İfadeler	Ort.	Std. Sap.	Var.
İfade 1 Kafeler Bölgesi içine araçların girmesi beni rahatsız ediyor.	4,32	1,041	1,085
İfade 9 Kafeler Bölgesi'nde bitkisel düzenlemeler yetersizdir.	4,16	1,076	1,158
İfade 4 Kafeler Bölgesi'nde güvenlik birimlerine yer verilmelidir.	4,10	1,105	1,221
İfade 3 Kafeler Bölgesi'nde acil ihtiyaçlar için kısa süreli, cep otopark uygulaması olmalıdır.	3,74	1,310	1,716
İfade 10 Kafeler Bölgesi'nde yeteri kadar gölgeleme elemanı yoktur.	3,55	1,095	1,200
İfade 2 Kafeler Bölgesi'nde park sorunu yaşıyorum.	3,29	1,508	2,275
İfade 11 Kafeler Bölgesi'nde kullanılan yer döşemeleri yaya bölgesinde olduğumu hissettiriyor.	3,22	1,205	1,451
İfade 8 Kent mobilyaları (çöp kutuları, çiçeklikler, bisiklet park yerleri, sokak lambaları, çeşme vb.) ve diğer yapısal elemanlar kırık/zarar görmüş olduğu için kullanmakta zorlanıyorum.	3,20	1,194	1,425
İfade 6 Kafeler Bölgesinde akşam saatlerinde aydınlatma yeterlidir değildir.	3,13	1,157	1,339
İfade 12 Kafeler Bölgesi'nde kullanılan yer döşemeleri kırık/zarar görmüş olduğu için yürümekte zorlanıyorum.	3,13	1,220	1,489
İfade 13 Kafeler Bölgesi çevresinde rahatsız edici hava kirliliği, gürültü, koku vb. olduğu için vakit geçirmiyorum.	3,08	1,413	1,996
İfade 5 Kafeler Bölgesi'ni akşam kullanmak güvenli değildir.	2,94	1,298	1,686
İfade 7 Kafeler Bölgesi'nde ki oturma birimleri yeterlidir değildir.	2,86	1,272	1,619
İfade 14 Kafeler Bölgesi'nde canlı müziğin olması rahatsız ediyor.	2,41	1,444	1,996

N:352; Var: Varyans; Ort: Ortalama; Std. Sap: Standart Sapma

Çizelge 1 incelendiğinde sonrasında gelen 4,16, 4,10 ve 3,74 ortalama puanla *“Kafeler Bölgesi'nde bitkisel düzenlemeler yetersizdir, Kafeler Bölgesi'nde güvenlik birimlerine yer verilmelidir ve Kafeler Bölgesi'nde acil ihtiyaçlar için kısa süreli, cep otopark uygulaması olmalıdır”* ifadeleri oluşturmaktadır.

3.2. Esnafa Ait Peyzaj Mimarlığı Anketi Bulgularının İncelenmesi

3.2.1. Araştırmada yer alan esnafa ait demografik bulgular

Araştırmaya katılan esnafın cinsiyet, yaş, eğitim, meslek, gelir durumları, iş yerlerine ait sorular ve faaliyet süresine vb. ilişkin frekans ve yüzde değerleri bu başlık altında gösterilmiştir. Buna göre; Araştırmaya katılanların %22'si kadın, %78'i ise erkektir. Araştırmaya katılanların %28,80'i 18-25 yaş grubunda, 26-35 yaş grubundakilerin oranı %44,00, 36-45 yaş grubundakilerin oranı %21,6, 46-55 yaş grubundakilerin oranı %2,4, 56 yaş ve

üzerindekilerin oranı ise %2,4 olarak görülmektedir. Araştırmaya katılanların %0,60'ı okur-yazar değil ve ilköğretim mezunu, %11,60'ı lise mezunu, lisans mezunlarının oranı %76,70, Yüksek lisans mezunu olanların oranı %7,40 ve doktorasını tamamlamış olanların oranı %3,10 olarak bulunmuştur. Katılımcıların gelir düzeylerine bakıldığında 2.001-3.000 TL arasında geliri olanların oranı %22,00, 3.001-4.000 TL arasında geliri olanların oranı %26,80, 4.001-5.000 TL arasında geliri olanların oranı %29,30 ve 5.001 TL üzerinde geliri olanların oranı ise %22,00'dir. Esnafın yüksek oranda 4.001-5.000 TL düzeyinde gelire sahip olduğu görülmektedir. Yaşanılan bölgede mesleki faaliyet kolu dağılımına bakıldığında ise hizmet oranı %61, imalat oranı %2,4, ticaret oranı %29,30 ve ulaşım oranı ise %7,30 olarak görülmektedir. Esnaf dağılımlarının büyük çoğunluğunda mesleki faaliyetleri hizmet olarak yansıdığı görülmektedir. Esnafın faaliyetlerini devam ettirdiği süre dağılımına bakıldığında 1 yıldan az faaliyet gösterenlerin oranı %22, 1-5 yıl arası faaliyet gösterenlerin oranı %43,80, 6-10 yıl arası faaliyet gösterenlerin oranı %19,50, 11-20 yıl arası faaliyet gösterenlerin oranı %9,80 ve 21 yıl veya daha fazla faaliyet gösterenlerin oranı %4,90 olarak görülmektedir.

Esnafın iş yerine mal taşınırken kamyon kullanmasının oranı %7,30'u, %29,30'u kamyonet kullanırken, sadece insan gücüyle çalışan işletmelerde %24,40'ı, kendi araçları ve şirket aracıyla birlikte otomobil kullanan esnafın oranı ise %39 olarak görülmektedir. Araştırmada esnafın kafeler caddesinde iş yerlerine mal getirme süresine yönelik kullanımlarına ilişkin seçenekler sunulmuştur. Kullanımlarına göre bakıldığında katılımcıların en fazla %51,20 oranla on beş günde bir kez taşınmakta olduğunu, sonrasında ise en fazla %31,70 yüksek oranla ise günde bir veya birkaç kez mal taşındığını belirtmektedir. Ulaşımaya yönelik kullanımda esnafın kafeler caddesine ulaşımını özel araç kullanarak yapma durumunda %43,90 oranında evet, %56,10 oranında hayır cevabı alınmıştır. Esnafın işyerlerine yakın otopark kullanımında kafeler caddesine uzak olmadan yakınlarındaki otopark durumuna %90,20 oranında evet cevabı verilirken, %9,8 oranında esnaf otopark uzak olmasından şikayetçi olmaktadır.

Araştırmada esnafın kafeler caddesinde iş yerlerine yakın yere park etmek istemelerine yönelik kullanımlarına ilişkin seçenekler verilmektedir. Kullanımlarına göre bakıldığında katılımcıların en fazla %68,40 oranla otoparka park etmekte olduğunu, genelde cadde üzeri kullanımını zorunda kalmadıkça ve az tercih ettiklerini %31,60 oranında belirtmektedir.

Çalışma ortamlarından memnun olma durumlarına baktığımızda esnafın büyük çoğunluğu kafeler caddesinde memnun bir çalışma ortamında olduklarını %80,50 oranında evet, memnun olmayan esnafa yönelik cevapların ise %19,50 oranında hayır olarak yanıtlamış oldukları görülmektedir. Esnafa ait kafeler caddesine toptancı giriş çıkış durumunda sorun olarak gören esnafa baktığımızda, esnafın büyük çoğunluğu kafeler caddesinde bu durumu sorun olarak gördüklerini %65,90 oranında evet cevabıyla verirken, bu durumu sorun olarak görmeyen ve memnun olan esnafa yönelik cevapların ise %34,10 oranında hayır olarak yanıtlamış oldukları görülmektedir.

3.1.1. Esnafa yönelik görüşlerin peyzaj mimarlığı açısından incelenmesinde dikkate alınması gereken faktörler

Araştırmada esnaf görüşlerinin peyzaj mimarlığı açısından incelenmesine yönelik dikkate alınması gereken faktörlerin ne olması gerektiği ile ilgili olarak 8 ifadeden oluşan liste esnaf grubunun değerlendirmesine sunulmuş ve esnafın bu ifadeleri en önemli gördükleri ifadeye 5, en önemsiz gördükleri ifadeye 1 puan vermek sureti ile puanlamaları istenmiştir. Yapılan bu değerlendirmeye göre en yüksek puan alan ifadeden en az puan alan ifadeye doğru bir sıralama yapılmış ve Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2 incelendiğinde bireylere sunulan faktörlerin hepsinin ortalaması 2.5 değerinin üzerinden puanlamaya tabi tutulmuştur. Bu durumda bireylere sunulan tüm bu soruların peyzaj açısından kaliteli ve sürdürülebilir alanların oluşumunda açıklayıcı önemli noktaların bulunduğunu ve yansıttığını göstermektedir. Çizelge daha kapsamlı incelendiğinde "*Kafeler Bölgesi'nde yapılacak olan yeni peyzaj düzenlemelerinin işlerinizi olumlu etkiler.*" ifadesinin 3,95 puanla en yüksek değeri aldığı görülmektedir. Çalışma ile elde edilen bu bulgular peyzaj açısından ayrılacak esnafın, çevre düzenine anlamlı ölçüt olduğunun büyük önemini göstermektedir.

Çizelge 2. İş yeri sahiplerinin peyzaj mimarlığı açısından dikkate aldıkları ifadeler

İfadeler	Ort.	Std. Sap.	Var.
	İfade 3 Kafeler Bölgesi'nde yapılacak olan yeni peyzaj düzenlemeleri işlerinizi olumlu etkiler.	3,95	1,264
İfade 1 Kafeler Bölgesi'nin trafiğe kapatılması işlerinizi olumlu etkiledi.	3,80	1,145	1,311
İfade 2 Kafeler Bölgesi'nde ki peyzaj düzenlemeleri işlerinizi olumlu etkiliyor.	3,37	1,392	1,938
İfade 8 Kafeler Bölgesi'nde güvenlik yeterlidir.	3,24	1,319	1,739
İfade 4 Akşam saatlerinde aydınlatma yeterlidir.	2,80	1,382	1,911
İfade 7 Engelli bireyler işyerime giriş/çıkışta sıkıntı yaşamıyor.	2,76	1,445	2,089
İfade 6 Kafeler Bölgesi'nde ki zemin döşemeler yeterlidir/düzdür.	2,66	1,353	1,830
İfade 5 Kafeler Bölgesi trafiğe açılmalıdır.	2,54	1,450	2,102

N:41; Var: Varyans; Ort: Ortalama; Std. Sap: Standart Sapma

4. Sonuç ve Öneriler

Anket çalışmasının sonuçlarına göre alan kullanıcıları taşıt trafiğinin cadde dışına taşınmasını istemektedirler. Bu durum karşısında kent bütününde sürdürülebilir planlama yaklaşımı ile yaya ve bisiklet kullanımı teşvik edilerek taşıt kullanımını azaltıcı çözümler getirilmesi büyük önem taşımaktadır. Yaya bölgeleri girişlerine yakın noktalarda, yeterli büyüklükte ve sayıda otoparklar planlanmalıdır. Ayrıca bu alanlar bisiklet yolları ile bütünleştirilmelidir. Araştırma alanında gerek donatı ve malzemelerin uyumu gerekse kullanıcıların alanda rahatça dolaşmalarını engelleyen uygulamalar ile bazı düzenlemeler iyileştirilmelidir.

Yaya bölgesine belli ve sınırlı saatlerde sadece servis girişlerine izin verilmelidir. Bunun yanı sıra alana acil durumlarda girişler için (ambulans, yangın araçları vb.) güvenlik planlamaları ve hazırlıkları da yapılmalıdır. Alan ve yakın çevresinden yaya ulaşılabilirliği ve konforu temel alınmalı, erişim mesafesi yayayı yormayacak şekilde en kısa mesafeden düzenlenmeli, yayayı yönlendirecek alan düzenlemelerine gidilmesi esas alınmalıdır. Engellilere yönelik mekân giriş çıkışları standartlara uygun bir şekilde düzenlenmeli ve engelli bireyler için alan içi erişim kolaylığı sağlanmalıdır. Alanda engellilerin rahat hareket edebileceği ve çeşitli aktivitelerden yararlanabileceği düzenlemeler yapılmalıdır. Planlama yapılırken sürdürülebilir yaşam odaklı planlama içerisinde yayaya ve yaya güvenliğine önem veren planlama kararları verilmelidir. Yayalaştırma çalışmaları bu planlama anlayışı içerisinde uygulanmalıdır. Alanda yapılacak planlama ve tasarımlar için alanın mevcut mekânsal yapısının ve yayaların hareket kompozisyonunun birlikte değerlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Yaya ulaşımı, konforu ve güvenliği için öncelikle var olan yanlışların giderilmesi gerekmektedir. Çalışma alanındaki kullanımlarda alan kullanıcılarının ve iş yeri sahiplerinin duyarlı olması Kafeler Bölgesi'ni herkes için daha kullanışlı ve konforlu hale getirecektir.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Bu çalışmada, Isparta kent merkezinde yer alan Kafeler Caddesi'nin yayalaştırılmasının peyzaj mimarlığı açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Yayalaştırılmış bölge olan Kafeler Caddesi'nde planlama ve tasarımın ne derecede başarılı olduğu, bu yaya bölgesinin kentsel planlama ile ilişkili olarak önemini belirlenmesine katkı sağlayan bu makale; Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak ele alınan; "Yayalaştırılmış Bölge "Kafeler Caddesi" (Isparta'nın) Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi" adlı tez çalışmasından üretilmiştir.

Makalede, ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Çalışmada Etik Kurul izni gerekmemiştir.

Kaynaklar

Aru, K. A. (1965). *Yayalar Taşıtlar: Kent Dokusunda Yeni Ulaştırma Düzenleri*. İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.

- Çalışkan, M. (2011). *Kamu Yararı Bağlamında Kamusal Mekânlarda Bir Yayalaştırma Örneği: Eminönü Tarihi Yarımada (Hobyar Mahallesi ve Çevresi) Yayalaştırma Projesi*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, , İstanbul.
- Demir, Ü. (2008). *Peyzaj Tasarımında Yaya Bölgeleri Antakya Hürriyet Caddesi Yayalaştırma Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. Hatay/Antakya.
- Döllük, G. (2005). *Yayalaştırılmış Sokakların Kent Peyzajına Katkısı: 58. Bulvar ve İstiklal Caddesi Örneği*. (Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul.
- Gültekin, B. (2007). *Kent İçi Yolların, Yaya Kullanımına Yönelik Değerlendirilmesinde Çözümlemeli Bir Yaklaşım: Adana Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Adana.
- Kaplan, H. ve Acuner, A. (2005). Ankara’da Yayalaştırma Sorunsalı: Yaya Alanlarının Yasal Çerçeve ve Yerel Yönetimlerin Rolü Kapsamında Değerlendirilmesi. *Planlama*, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 4, 112-123.
- Kuntay, O. (1994). *Yaya Mekanı*. Ayıntap Yayıncılık, 170.
- Rubenstein, H. M. (1992). *Pedestrian Malls, Streetscapes And Urban Spaces*. A.B.D.: John Wiley & Sons.
- Şenkaynak, P. (2010). Yaya Bölgelerinin Kentsel Peyzaj Planlama Açısından Önemi ve İstanbul’ daki Bazı Örneklerin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yıldız, Y .T. (2011). *Isparta İlinde İklim–Tarım İlişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı.
- Zafer, B. (1998). Aydın Germencik Belediyesi Yaya Bölgesi Tasarımı Üzerine Bir Araştırma. *Ekoloji Dergisi*, (26), 27-30, İzmir.

Denizli Vali Recep Yazıcıoğlu (İncilipınar) Parkının Evrensel Tasarım ve Planlama Bağlamında Değerlendirilmesi

Mustafa SEÇME^{1*}, Volkan KÜÇÜK^{2*}

ORCID 1: 0000-0002-4603-1879

ORCID 2: 0000-0002-8245-1686

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, 32262, Isparta, Türkiye.

² Süleyman Demirel Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, 32262, Isparta, Türkiye.

* e-mail: mustafasecmepm@gmail.com

Öz

Kent parklarının planlama ve tasarımlarının evrenselliği büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma kent parklarının kullanımında insanların karşılaştığı sorunların altını çizmeyi ve bu sorunlara evrensel planlama ve tasarım bağlamında çözüm sunmayı hedeflemiştir. Bu çalışmasının ana materyalini; Denizli İli İncilipınar Mahallesi sınırları içerisinde yer alan Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı oluşturmaktadır. Yapılan bu çalışmada Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı ve konu ile ilgili literatürler (tezler, kitaplar, makaleler, projeler, çalışmalar, internet siteleri vb.) araştırılmıştır. Arazi gözlem ve ölçümler yapılarak dış mekân için düzenlenmiş unsurların (girişler, rampalar, merdivenler, yürüme yolları, vb.) ulusal ve uluslararası standartlara olan uygunlukları analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Evrensel tasarım, İncilipınar parkı, planlama ve tasarım.

Denizli Governor Recep Yazıcıoğlu (İncilipınar) Examined in the Context of Park Planning and Desing of Universal

Abstract

The universality of the planning and design of city parks is of great importance. This study aimed to underline the problems faced by people in the use of city parks and to offer solutions to these problems in the context of universal planning and design. The main material of this work; The Governor Recep Yazıcıoğlu Park, located within the borders of Denizli Province İncilipınar District. In this study, Governor Recep Yazıcıoğlu Park and related literatures (theses, books, articles, projects, studies, websites etc.) were investigated. Compliance of the elements (entrances, ramps, stairs, walkways, etc.) arranged for the outdoor area with national and international standards were analyzed by making land observations and measurements.

Keywords: Universal design, İncilipınar park, planning and design.

Atıf: Seçme, M. ve Küçük, V. (2020). Denizli Vali Recep Yazıcıoğlu (İncilipınar) Parkının Evrensel Tasarım ve Planlama Bağlamında Değerlendirilmesi. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 5(1), 93-107.

DOI: [10.30785/mbud.667598](https://doi.org/10.30785/mbud.667598)

1. Giriş

Kentsel yapılar tarihsel süreç içerisinde sürekli gelişen bir yaşam alanı olmuştur. Kentlerde kamusal değerdeki mekânları, kent içinde yaşayan insanların sosyal ve kültürel açıdan ilişkilerini yoğun bir biçimde gerçekleştirdiği önemli alanlardır. Kentlerin gelişimleri içerisinde bulundurduğu toplumların karakterize özellikleri ile doğrudan ilgilidir. Kent içerisinde yaşayan insanların istekleri ve ihtiyaçları doğrultusunda kentler şekillenmektedir. Kentin yaşam standartlarının iyileştirilmesi ise kent içerisinde yaşayan nüfusun dil, din, ırk, yaş, cinsiyet, fiziksel ve kültürel özellikleri ayrımı yapılmadan herkese yönelik ortak bir mekân oluşturulmasıyla gerçekleşebilir. Bu mekânların oluşumu evrensel tasarım ilkeleri ışığında gerçekleşmelidir.

Şehirler, toplumların yanı sıra bireylerin birlikte yaşadığı yerlerdir. Şehirlerin oluşumunda önemli bir faktör olarak bilinen halka açık alanlar, farklı toplumsal kategorize, kültürel özellikteki bireylerin birlikte, her bireyin iç dünyasını ortaya çıkararak yeni fikirler ve bu fikirleri görme fırsatı yaratan yerlerdir (Erdönmez, 2005). Mekân, kişilerin karşılaştığı, objelerle ve objeler ile arasındaki mesafelerinin ve münasebetlerinin üç boyutlu bir anlamı olarak aktarılır ve boş alanları hesaba katılarak kamusal açık alanlarda bir tamlik yaratmanın gerekliliği belirtilmektedir (Erdönmez ve Akı, 2005).

Şehirler aynı zamanda toplumsal bir yapının ve insanların insancıl gereksinimlerinin karşılanması ve insanlara en iyi yaşam şartlarının sağlanmasına yönelik işlevsel bir bütündür. Kentte sosyal mesafeler en aza inerken, ilişki yoğunlukları en aza ulaşır. Kent bir kamusal yapı kazanır. Kentleşme olgusu nüfusa bağlı bir büyüme, ekonomik, sosyal ve kültürel yapıda sürekli bir değişimin ve devingenliğin ifadesidir. Kentleşme aynı zamanda kentin fiziksel alanının sınırlarının sürekli büyümesinin bir ifadesidir. Kentleşme, etkisini sadece içine tanımlanmış kentsel ortam değil, bütün kırsal hinterlandında da gösterir. Kentleşme ve kent oluşumu tamamlandıktan sonra, politik ve ekonomik gücün merkezi haline gelir ve tarımsal ya da kırsal oluşuma bakmaksızın tüm toplumu etkiler. Kent parkları şehrin çeşitli semtlerine ve etrafına yapılmış; faydalanacak kişilerin aktif ve pasif eğlencelerine imkân sağlayan sosyal alanlardır. Kentsel parklarda peyzajda kullanılan canlı ve canlı olmayan nesnelere aşağıdaki gibi gösterilebilir. Her türlü bina, teras, havuz, pergola, bahçe duvarları, yürüyüş yolları, merdivenler, çocuk oyun alanları, köprüler vb. tesisler cansız malzemelerden oluşmaktadır. Peyzaj tasarımlarının en önemli unsuru kuşkusuz canlı malzeme olarak kabul edilen yeşil örtülerdir. Ağaçlar ve çalılar en hacimli canlı malzemelerdir (Akduman, 2012).

20. yüzyılın ikinci kısmından itibaren dünya nüfusunda engelli insanların oranı hızlı bir artış göstermiştir. Bu oranın artmasıyla birlikte, insanların engelliler ile ilgili farkındalıkları artmıştır. Bu farkındalıkla birlikte birçok dünya ülkesinde araştırma, inceleme, analiz ve geliştirme çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalarla birlikte sorunun önlenmesi ve sorun ortaya çıktıktan sonraki süreçte oluşan ihtiyaçların karşılanması ile alakalı politikalar üretilmeye başlanmıştır. Sorunun güncel tutulması içinde medya ve kitlelerin iletişim araçları sayesinde konuya özen ve önem gösterilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır.

Engelli kişiler toplumun ayrıştırmaz bir bütünü ve herhangi bir kişi gibi, topluluk hayatının içerisinde yer alma ve bu alanda yaşama hakkı olan bireylerdir. Erişilebilir ve erişilebilir bir ortamın prensiplerini gerçekleştirmek, aynı zamanda her düzeyde ve her bir insana sorumluluk getirir. Yasalar ve finansal sistemler yardımcı olur ancak başarılı bir sonuç planlamacıların, tasarımcıların, üreticilerin, yöneticilerin ve diğer profesyonel grupların becerilerine bağlıdır (Thiberg, 1996).

Ülkemizde yapılan gözlemler, fiziksel çevrenin engellilerin kolayca taşınmasını ve kullanılmasını zorlaştıran ve hatta engelliliğe neden olan mimari engellerle dolu olduğunu göstermektedir. Engelli insanlar için yapılan çalışmalar, engelsiz, erişilebilir ve tüm bireyler için kullanılabilir ortak bir fiziksel ortam yaratmanın, engelli insanlarla birlikte bağımsız ve özgürce yaşamaları için doğru çözüm olduğunu göstermektedir (Bekiroğlu, 2002).

Engellilerin topluma katılımının önündeki en büyük engel ulaşım ve fiziksel çevre sorunlarıdır. Engelli insanların fiziksel ortamı, fiziksel işlev bozuklukları ve sınırlamaları nedeniyle büyük önem taşımaktadır. Yollar, kaldırımlar, kamu binaları, parklar ve bahçeler, okullar, konutlar, ulaşım araçları ve diğer birçok fiziksel çevre unsurları, engellilerin topluma katılımına ciddi bir engel oluşturmaktadır (Karataş, 1998).

1.1. Kentsel Açık ve Yeşil Alan Kavramı

Bir kentin fiziksel olarak yapısını genel anlam itibarıyla kütle ve boşlukların ilişkilerinin bütünü oluşturur. Kütleleri, kentsel yapılar: boşlukları ise ulaşım hatları, açık ve yeşil alanlar oluşturur. Açık alanlar genel anlam itibarıyla insanların hayatlarını sürdürdükleri, kapalı alanların dışında kalan, kentin içerisinde bulunan veya kentin dışında bulunan yapılaşmanın bulunmadığı boş alanlardır. Kentsel açık ve yeşil alan kavramlarından;

Öztaş'a göre yaşadığımız şehirler sadece insanların konut ihtiyaçlarını karşılayan yapılardan oluşmamaktadır. Bir şehrin fiziksel yapısı kitleler ve boşluklardan oluşur. Kentsel örüntü hava kütlelerini ortaya koyan yapılar; açık ve yeşil alanlar ile ulaşım ağındaki yaya yolları, otoyollar, bulvarlar, tramvaylar, trolleybüsler ve demiryolları boşlukları oluşturmaktadır (Öztaş, 1991).

Kentsel açık alanlar hayvanlar ve bitkiler için yaşam alanı sağlayarak onların korunmasına ve muhafaza edilmesine imkân tanımaktadır. Kentlerin gelen nüfus ile birlikte büyümesiyle yerleşim alanları canlıların yaşam alanlarında bölünmelere ve parçalanmalara yol açabilmektedir. Bu yüzden, yeşil alanlar, parklar, yeşil yollar gibi kentsel açık alanlar yaban hayatı için yaşam alanları sunmakta ve yaban hayatının güvenli geçiş yapmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, kentsel açık alanlar bitkilerin ve ağaçların yetişmesine olanak sağlamakta, bitki ve ağaçlarda kentlerde hava kontrolünü sağlayıp ve kalitesini artırmakta, rüzgârın olumsuz etkilerini azaltmakta ve gölgelik alanlar sağlamaktadır (Anonymous, 2013).

Kentsel açık ve yeşil alanlar kent bünyesinde birçok işlevi bir arada gerçekleştirdiği için ve fonksiyonel olarak geniş bir yelpazeye sahip olduklarından dolayı bu kentsel açık ve yeşil alanlarla ilgili işlev ve fonksiyonlarına dayalı olarak sınıflandırmalar yapılabilmektedir. Açık ve yeşil alanlar, kent içerisindeki kullanımına, algılanışlarına, kullanıcıların çeşitliliğine, topografik yapısına ve alanın ölçülerine göre sınıflandırılabilir.

Kentsel açık alanlar ve kentsel yeşil alanlar; üstlendiği rekreasyon işlevlerine göre parklar, özel amaçlı park ve bahçeler, spor alanları, çocuk oyun alanları, doğal ve yarı doğal alanlar ve kent içi diğer açık ve yeşil alanlar olarak sınıflandırılabilirler (Aydemir, 2004).

1.2. Kent Parkları

Günümüzde yoğun bir kent hayatı içerisinde yaşayan insanlar, yaşadıkları kentlerin onlara sundukları yaşamın çevresinde hayatlarını sürdürmek zorunda kalmaktadırlar. Bulduğumuz yüzyıl Türkiye'sinde daha yaşanabilir kentler oluşturma çalışmaları ve çabaları giderek artmaktadır. Geçmiş zamana göre, kentsel olguları kullanıcı olan kesim, gerekse bu kentlerin yönetici kesimi kentsel yaşam alanlarının kalitesini artırılmasında açık yeşil alanların öneminin farkına vardığını söyleyebiliriz. Özellikle kentlerde yerel yönetimlerin bu konularda kişi başına düşen yeşil alan miktarının artırılmasına yönelik çabaları hız kazanmıştır. Kent parkları şehrin çevresinde en iyi bilinen ve kullanılan sosyal açıdan önemi yüksek açık yeşil alanlardır. Bu alanlarla ilgili birçok tanımlama yapılabilir.

Kent parkları, tüm şehre hizmet eden şehir parklarıdır. Nüfusun büyüklüğüne göre değişse de 40-400 hektar arasında değişebilir. Şehir parkının etki alanı 3200-4000 m arasındadır. Bu alanlara erişim 30-60 dakikalık yürüme mesafesindedir ve motorlu araçlar 5-20 km uzaklıktadır. Şehir parkının planlanmasında tesislerin inşasında temel alınacak önlemler, hizmet verecek kişi sayısı, arazinin büyüklüğü ve morfolojik yapısıdır (Dil, 2004).

Kentsel parklar genellikle kentsel yerleşim merkezi bulunan, görsel şehrin bir parçası ve bölge parklarından daha büyük alanlardır. İnsanların günlük kullanım için kolayca ulaşabileceği, bireysel veya grup eylemlerine izin veren yerlerdir (Lynch, 1981).

Kent parkları, karmaşık şehir içi oluşumlar içerisinde, şehirleşmeye koşul olarak gelişen ayrılmış tabiat ve insan ilişkilerinin tekrardan oluşturulmasına pek çok önemli ve çeşitli görevler eklenmiş kamu hizmet alanlarıdır. Kent yerleşimleri içerisinde genellikle merkezi alanlara yerleşen, görsel açıdan da şehrin bir kısmı haline gelen alanlardır (Oğuz, 1998).

Bir kent parkı, mahalle parkında bulunan niteliklerden farklı olarak, spor alanları, gölet, büyük su alanları, hayvanat bahçesi, restaurant, seyir terasları, küçük köyler, piknik alanları, kamp alanları, arazi alanlar vb. elemanları bulundurabilir (Zaloglu, 2006). Buna ek olarak, kentsel parklar mahalle parklarından daha geniş bir alana sahip olmalı, tüm cinsiyet ve yaşlardaki sağlıklı veya engelli bireyler için erişilebilir ve kullanılabilir alanlar olmalı ve mahalle parklarında bulunmayan işlevleri içermelidir.

Şekil 1’de görülen Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı’nın oyun grubunun bir kısmıdır. Parkta hizmet ve faaliyetlerin çeşitliliği ve kalitesi parkın büyüklüğüne göre değişir (Dil, 2004).

Her yaş grubu farklı amaçlar için kentsel parklar kullanır. Bu nedenle, kent parkları tasarlarken tüm hedef grupların rekreasyon ihtiyaçları dikkate alınmalıdır (Chiesura, 2004).

Şekil 1. Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı Görüntüsü

1.3. Evrensel Tasarım ve Planlama Kavramı

Genel olarak tasarım ve planlamacılar insanların ortalama yetilerine göre tasarım yapmaktadırlar. Aynı mantık ile tasarım prensip ve standartları ortalama insanların özelliklerine göre ve kadın-erkek olarak oluşturulmuştur. Ancak kabul etmeli ki her insan ortalamadan az ya da çok farklıdır. İnsanların görme yetileri, hareket kabiliyetleri, işitme yetenekleri ve bedensel ölçüleri açısından farklılık gösterebilir. İnsanların kas kuvvetleri, fiziksel olarak dayanıklılıkları ve zihinsel farkındalıkları gibi özellikleri de farklılık gösterir. Yaşlılık, hareket kabiliyetini kısıtlayan rahatsızlıklar, geçici sakatlık durumları, hamilelik gibi nedenler ile hareket yeteneklerini kısıtlanan kişiler. Doğuştan ya da sonradan hareket kabiliyetlerini yüksek ölçüde kaybetmiş kişilerin yanı sıra, destek bastonları, yürüteç ya da tekerlekli sandalye gibi yardımcı öğeler ile yaşama tutunan kişiler, yaşadıkları çevre içerisinde birbirlerinden farklı bir şekilde kullanım olanaklarına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu konuya birde çocukları kattığımızda nedenli geniş bir çeşitlilik ile tasarımcıların çalışmalarını yürütmeleri gerektiğini anlayabiliriz. Genel olarak, bütün bireylerin fiziksel ve zihinsel yapıları, yetenekleri birbirlerinden farklıdır. Bu bağlamda bir tasarım yapılacağına içerisinde bulunduğumuz çevreyi ve tüm farklılıklarına ortak bir çözüm olacak tasarım şeklidir evrensel tasarım.

Son yıllarda, birçok dünya ülkesinde; çevresel planlamalarda, hizmet ve ürün olarak yasal düzenlemeler de 'evrensel tasarım' kavramını kullanmaktadır. Evrensel tasarımın özü, farklı etnik kökenden, farklı yöreden, kadın ve erkek, yaşlı, genç ve çocukları, farklı fiziksel ve kültürel farklılıklarına karşın ortak bir çözümün üretilmesi ve tasarlanmasıdır. Mümkün olduğunca insanların ekstra çaba harcamadan ve özel çözümlere gerek kalmaksızın ortaklaşa çözümlerin üretildiği, erişim kolaylıkları ve kullanımlarda seçim özgürlüğü sunmalıdır. Ayrıca algılanabilirliği yüksek, güven veren ve nitelikli çevreleri oluşturma evrensel tasarımın başlıca hedefleridir.

Mekân düzenlemelerinde, bu ilkelere uygun olarak, onu kullanacak sağlıklı bireylerin veya engellilerin ihtiyaçlarını karşılamak için çevre koşullarına uygun tasarımlar oluşturulmalıdır. Başka bir deyişle, bireylerin çevre ve mekândan bekledikleri özellikleri kullanıcı gereksinimleri olarak değerlendirmek ve bir alanda olması gereken nitelikleri belirlemek gerekir. Bu niteliklerdeki eksiklikler kullanıcı için rahatsızlığa neden olur ve tasarlanan alanın kullanımı bozulur (Bekiroğlu 2002).

Wolfgang'ın (2001) açıklamasında; "Başarılı evrensel tasarım herkes içindir" fikri, sadece bir bölüme önem vermek yerine tasarım iyi tasarım kavramına dayanmaktadır. Bu görüşe göre, tasarımın hedef kitlesi her zaman geniş tutulmalı, herkese bu yönde ulaşılmalı ve aynı başarı oranına ulaşılmalıdır. Evrensel Tasarım, her birey için erişilebilir, okunabilir, güvenli, yeterli, rahat ve bağımsız, her yaş ve cinsiyete uyum sağlayan yaşam alanları yaratmayı amaçlayan, herhangi bir alışma süreci veya bir uzmanlık ihtiyacı gerekmeksizin tüm insanlar tarafından en ideal, en geniş ortam kullanımını sağlamak üzere tasarlanmıştır.

"Evrensel Tasarım", ürünlerin, çevrenin, programların ve hizmetlerin, özel bir ek tasarım veya düzenlemeye gerek kalmadan herkes tarafından mümkün olduğunca kullanılmak üzere tasarlandığı anlamına gelir. "Evrensel Tasarım", gerekirse bazı engelli grupları için yardımcı cihazların tasarlanması gerekliliğini dışlamaz (Milletlerarası Sözleşme, 2009, 14, 07).

1.3.1. Evrensel tasarım ilkeleri

Evrensel tasarım ilkeleri 7 başlık altında toplanmıştır.

- **Eşit Kullanım Prensibi:** Yapılan tasarımlar tüm bireylerin kullanabileceği şekilde tasarlanmalıdır. Bireylerin eşit şekilde kullanımı sağlanmalıdır. Kullanıcı bireyler arasında ayırım yapılmamalı, bireylere ayrıcalık olmamalıdır. Tüm kullanıcılar için eşit güvenlik sağlanmalı ve önem gösterilmelidir.
- **Kullanımda Esneklik Prensibi:** Kullanımda esneklik prensibi, kullanıcı bireylerin kişisel tercihleri, yeti veya yetenekleri doğrultusunda tasarımı kullanabilmeleridir.
- **Basit ve Sezgisel Kullanım Prensibi:** Kullanıcı bireylerin, kolaylıkla kullanabileceği, algılaması basit olan tasarımların yapılmasıdır. Yapılan tasarımlar karmaşık değil sade ve yalın olmalıdır.
- **Algılanabilir Bilgilendirme Prensibi:** Kullanıcı bireylerin duyuşsal yetenek ve özelliklerine bakılmaksızın bilginin etkili bir biçimde bireye aktarılabilmesidir. Tüm kullanıcı bireyler tasarımdan gerekli olan bilgiyi tam olarak alabilmeli ve bilgi tüm kullanıcı bireyler tarafından aynı şekilde algılanabilmelidir.
- **Tasarımda Hata Payı Prensibi:** Yapılan evrensel tasarım, kullanacak olan tüm bireyleri olabilecek tehlike ve kazalardan korumalıdır. Oluşabilecek kazaların sonuçlarını da minimuma indirebilmelidir.
- **Düşük Fiziksel Güç Harcanması Prensibi:** Kullanıcı bireylerin rahatça kullanabildikleri ve en az seviyede yoruldukları ürün veya mekânlardır. Kullanıcı bireylerin fiziksel kullanımına uygun olarak tasarlanmalıdır.
- **Yaklaşım ve Kullanım İçin Boyut ve Mekân Sağlanması Prensibi:** Kullanıcı bireylerin vücut ölçüleri, duruş şekilleri ve hareket biçimlerine uygun kullanım alanları oluşturulmalıdır. Yardım alarak ulaşılabilirlik sağlayan kullanıcı bireyler için yeterli alanlar oluşturulmalıdır. Bu ilkeler evrensel tasarım kavramını anlayabilmek için tasarımcılara yol göstermektedir. Evrensel tasarımı benimseyen tasarımcılar bu ilkeler rehberliğinde daha sağlıklı çalışmalar yapacaklardır.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Materyal

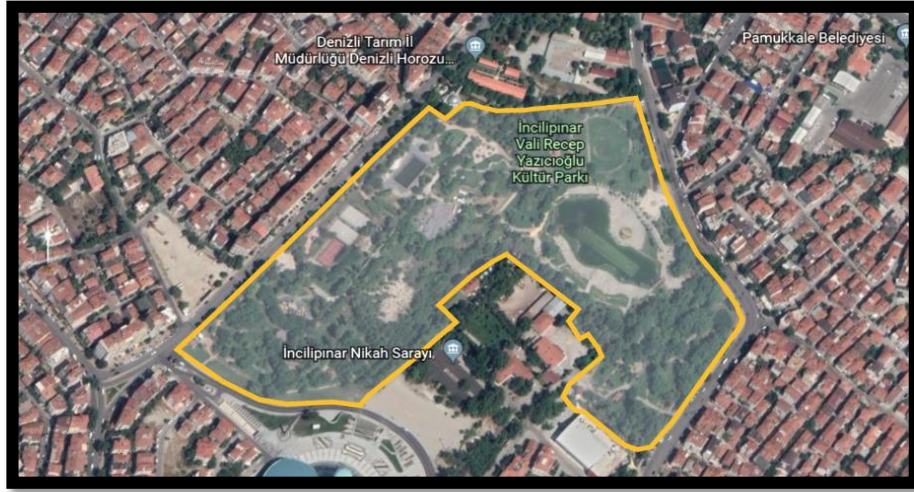
Yapılan bu çalışmanın ana materyalini, Denizli kentinin Büyükşehir Belediyesi alan ve sorumluluk bölgesinde yer alan Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı oluşturmaktadır. Çalışma konusuyla ve alanla ilgili literatür taramaları (tezler, kitaplar, makaleler, internet siteleri vb.), resmi kurumlardan (belediye vb.)

alınan harita vb., Denizli Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü ile yapılan görüşmeler, çalışma alanı olarak seçilen Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı'nın tasarımı, içerisinde yer alan donatı elemanları ve bitkisel peyzaj çalışması üzerine yapılan gözlemler sonucunda elde edilen fotoğraflar ve oluşturulan gözlem formları çalışmanın materyallerini oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında, yardımcı materyal olarak yazım aşamasında 'Microsoft Office' programları, uydu görüntülerinin elde edilmesinde 'Google Earth' programından, fotoğraflama materyali olarak da 'iPhone 7' cep telefonundan yararlanılmıştır.

2.1.1. Vali Recep Yazıcıoğlu parkı

Denizli kentinin Büyükşehir Belediyesine bağlı olan İncilipınar Mahallesi'nde yer alan Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı Zübeyde Hanım Caddesinde yer almaktadır (Şekil 2). Yapımı 2006 yılında bitirilmiş ve halka sunulmuş olan Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı, 174.000 m² lik bir alana sahiptir. İçerisinde bulundurduğu kullanım çeşitliliği, farklı yaş gruplarından kullanıcıya hitap etmesi, kolay ulaşım imkânları ile erişilebilir olması ve parkın mevcut büyüklüğünden kaynaklı ziyaretçi sayısı çok yükündür. Evlendirme Dairesi Binası, seminer, kongre, sergi ve fuar gibi alanların bulunması ve birçok etkinliğe ev sahipliği yapması da tercih sebebinin arttırmaktadır.

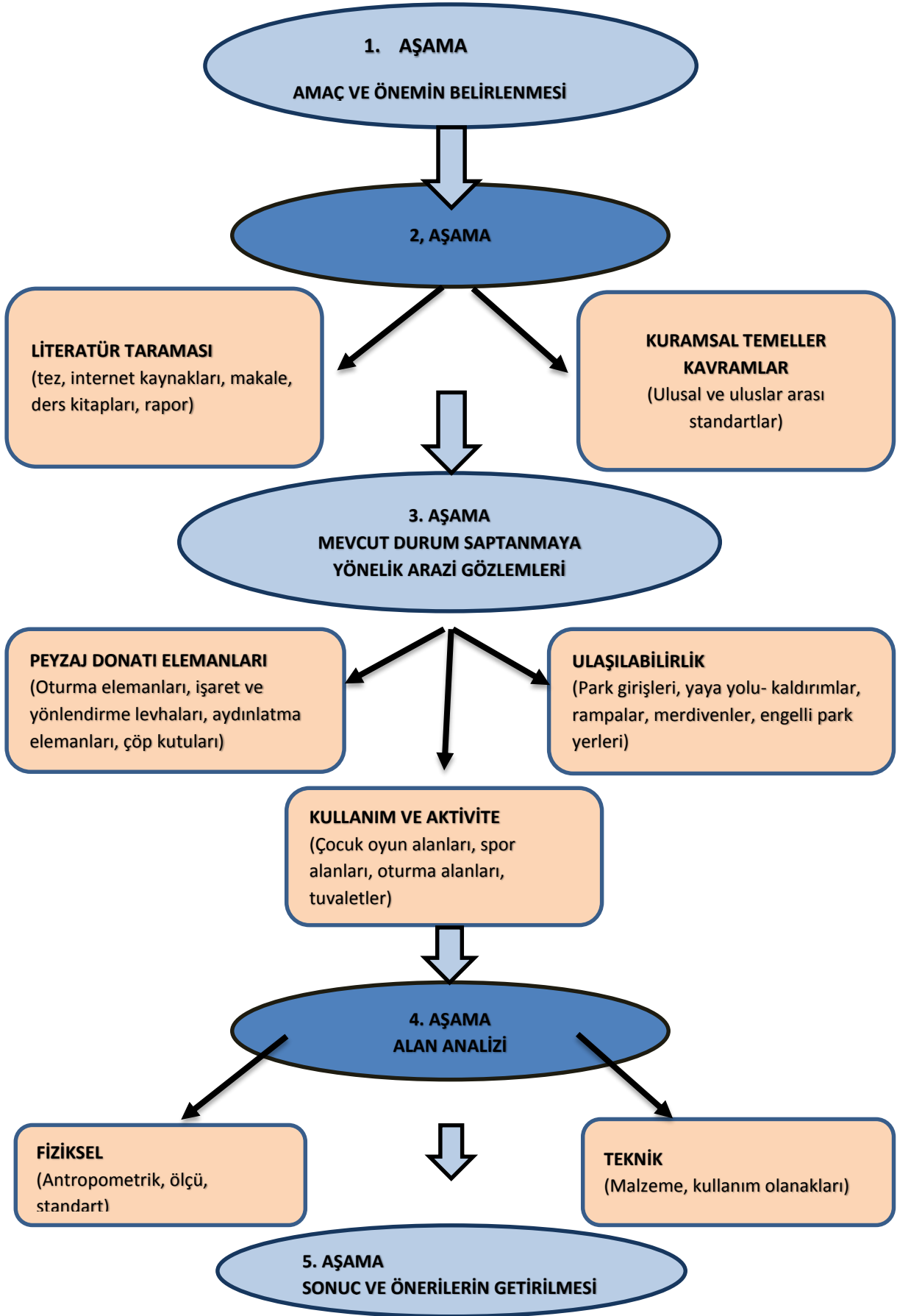
Şekil 2. Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı Uydu Görüntüsü

İncilipınar parkının sahip olduğu yapısal peyzaj alanları; Yaya yolları, otoparklar, büfe, spor alanları, meydanlar, çocuk oyun alanları, piknik alanı, çay bahçesi, teras alanı, rölyefler ve Türk devlet liderlerinin anıtlarıdır.

2.2. Yöntem

Bu çalışma literatür tarama, araştırma, gözlem, analiz ve değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Çalışmanın ilk aşamasında araştırma alanı belirlenmiştir. Alan belirlendikten sonra çalışma konusuyla ilgili yayımlanmış kitap, tez, makale, bildiri gibi yazılı kaynaklar ve ilgili internet siteleri araştırılarak literatür taraması yapılmıştır.

Alan ile ilgili mevcut durum saptanması, ulaşılabilirlik (park giriş, yaya yolu, kaldırımlar, rampalar merdivenler) belirlenmiştir. Daha sonra araştırma alanı Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı içerisinde bulunan bütün fiziksel tasarım elemanları (banklar, çöp kutuları, aydınlatma elemanları, piknik masaları, yer döşemeleri vb.) fotoğraflama yolu ile belirlenmiştir. Parklar içerisinde yer alan donatı elemanlarının tamamı gözlenmiş çalışma materyali olarak belirlenmiştir. Gözlemlerin sonucu çizelge oluşturularak incelenmiştir ve evrensel tasarım ve planlama ilkeleri ile karşılaştırılmış, standartlara uygunluk dereceleri belirlenmiştir (Şekil 3).

Şekil 3. Çalışma akış diyagramı

3. Bulgular ve Tartışma

Çalışma alanı Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı'nın evrensel planlama ve tasarıma uygunluğu açısından irdelenmesine ilişkin bulgular 5 kategoride sınıflandırılmıştır (Çizelge 1).

3.1. Ulaşılabilirliğe İlişkin Bulgular

3.1.1. Park girişleri

Vali Recep Yazıcıoğlu Parkına altı kapıdan giriş sağlanmaktadır. Kapılardan üç tanesi ana giriş kapısı 3 tanesi de ara giriş olarak verilmiştir. Parkın girişlerinde kullanım alanları için kroki bulunmamaktadır. Engelli bireyler için kabartmalı harflerle hazırlanması gereken alan kullanım rehberi de parkta yer almamaktadır.

3.1.2. Yaya yolu ve kaldırımlar

Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı eğimli bir alan üzerine kurulmuştur ve kot farklılığı fazladır. Alanda ana yollar ve ara yollar bulunmaktadır. Park ziyaretçilerinin yürüyüş yapabilmeleri için bir yürüyüş parkuru oluşturulmuştur. Bu yürüyüş parkuru parkın çevresini dolaşacak şekilde düzenlenmiştir. Ana yollar genellikle traverten mermer ve parke taşı ara yollar kayrak taşı ve renkli betonla döşenmiştir. Parkta bulunan bir diğer geçiş meydanında ise yine zeminle zıt renkte beton taş plaklar kullanılarak farklı formlar verilmiştir. Vali Recep Yazıcıoğlu Parkının ana kapılarından girildiğinde ziyaretçileri büyük bir meydan karşılamaktadır. Alanda engelli bireylerin yönlendirilmesi için kullanılan kılavuz yüzey bulunmamaktadır.

Ana yaya yolları genellikle 6m genişliğindedir. Yaya yolları kenarlarında bordür kullanılmamıştır. Farklı renkli beton taş plaklar ile sınır etkisi yaratılmıştır. Yeşil alanlarla aynı kotta bitirildiğinden herhangi bir sorun teşkil etmemektedir. Parkta bulunan yürüyüş parkurunun genişliği 180 cm olarak ölçülmüştür. Diğer yollara göre daha yumuşak malzeme olan epdm kullanılmıştır. Zeminde bireyleri yönlendirecek semboller ve işaretler kullanılmıştır. Yürüyüş parkuru üzerinde insanları engelleyecek duba mevcuttur. Bu durum engelli bireylerin algılarını yanıltıp kazaya sebep olabilir.

Kullanım alanlarını birbirine bağlayan yaya yolları genellikle kayrak taşlarla döşenmiştir. Alan genelinde bu yollardaki minimum ölçü 160 cm'dir. Zeminde meydana gelen bozulmalardan dolayı kırılan yerler bulunmaktadır. Döşeme geçişlerinde kot farklılığının bulunduğu ve döşemenin amaçsız şekilde bir anda kesildiği bölgeler bulunmaktadır. Döşeme bozukluğu ve kot farklılığından dolayı yaşlıların, bebek arabası ile dolaşan ebeveynlerin, görme engelli ve tekerlekli sandalye kullanan engelli bireylerin bu alan da sıkıntı yaşamaları öngörülmektedir.

3.1.3. Rampalar

Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı eğimli bir alan üzerine yapılmış olup tekerlekli sandalye kullanan bireyler için uygun bulunmamıştır. Alanda rampa çıkan yollar fazla olup rampaların eğimleri standartlara uygun yapılmamıştır. Park içerisinde bulunan rampaların eğimleri genellikle %25'dir. Alanda eğimi %10 olan tek rampa bulunmaktadır. Ayrıca rampaların eni dar olduğundan yanına güvenlik arttırıcı korkuluklar kullanılmalıdır. Bazı rampaların zemin malzemesi kaymayı önleyici şekilde yapılmamıştır. Alanda birbiriyle kesişen ve engelli bireyler için tehlike arz eden tasarım hatası olan rampalarda bulunmaktadır.

3.1.4. Merdivenler

Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı'nda ana girişlerde ve park içi gölet çevresinde merdivenler yer almaktadır. Merdivenlerin basamak yükseklikleri 20 cm'dir. Parkın ana girişlerinde kullanılan merdivenlerde zemin dış etkilere dayanıklı ve kaymayı önleyici şekilde yapılmıştır fakat merdivenlerde kaymaz şeritler bulunmamaktadır. Ayrıca görme engellilerin erişimini kolaylaştırmak için kullanılan kılavuz yüzey de yer almamaktadır.

3.1.5. Engelliler için park yerleri

Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı'nda bir adet açık otopark yer almaktadır. Bu otoparkta 1 adet engelli araç yeri bulunmaktadır. Engelli kullanıcılar için ayrılan park yeri ise alanın giriş kısmına yakın mesafededir. Park yerleri yol çizgi boyası ile boyanmamış ve semboller yardımıyla yönlendirme yapılmamıştır.

Otoparkta engelli kullanıcı için ayrılan alan tabela ile gösterilmiş yol çizgi boyası ile boyanmamıştır. Engelli kullanıcının araçtan indikten sonra rahat hareket edebilmesi için gerekli alan da ayrılmamıştır. Park alanı engelli olmayan kullanıcılar tarafından kullanılmaktadır.

3.2. Peyzaj Donatı Elemanlarına İlişkin Bulgular

3.2.1. Oturma elemanları

Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı'nda oturma elemanı olarak banklar, kamelyalar, piknik masaları ve beton duvar üzerine ahşap latalar ile cepler kullanılmıştır. Alanda yeterli miktarda oturma elemanı bulunmaktadır. Parkta kullanılan banklar standartlara uygun olarak tasarlanmıştır. Malzeme olarak metal bacaklar üzeri ahşap ve beton duvar üzerine ahşap latalar döşenmiştir. Oturma elemanları yolun emniyet kısımlarına monte edildiği için çocukların ve engellilerin yürüyüşüne engel teşkil etmemektedir.

3.2.2. İşaret ve yönlendirme levhaları

Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı işaret ve yönlendirme levhaları bakımından çok zayıf kalmıştır. Alanda gölet çevresinde bulunan levhalar, yürüme parkurunda bulunan semboller ve parktaki alanların kullanımına yönelik birkaç uyarı levhası bulunmaktadır. Onun dışında otopark alanında ve engelli kullanım alanında, aktivite alanlarının kullanımına yönelik kullanılan semboller, park girişlerinde bulunan park kullanım krokileri yer almamaktadır. Kullanılan semboller ve renkler standartlara uygundur.

Parkin içinde Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan köpek gezdirme alanı bulunmaktadır. Bu alanda alan kullanımına yönelik uyarı levhaları mevcuttur. Köpek gezdirme alanında köpeklerin dışkılarının atılabilmesi için kutular yapılmıştır. Kutular, üzerine yapılan renkli uyarı levhaları ile alanı kullananların dikkatini çekmektedir. İşaret ve yönlendirme levhalarının kullanım özelliklerinden en önemlisi kolay görülebilir, net ve dikkat çekici noktalarda bulunması gerektiğidir. Yürüyüş parkurunda alan kullanımına yönelik ve yürüme mesafesini gösteren tabela ve levhalar bulunmaktadır.

3.2.3. Aydınlatma elemanları

Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı'nda bulunan aydınlatma elemanları yol kenarlarında karşılıklı olup yayaların yürütmesine engel teşkil etmeyecek şekilde yerleştirilmiştir. Aydınlatma direklerinin arası yaklaşık 15 metredir. Park alanı gece aydınlık olduğu için aydınlatma elemanları yeterli görülmüştür. Aydınlatma elemanlarının çevresinde görme engellilerin algılayabileceği herhangi bir pay bırakılmadığı için bu açıdan eksikliği vardır. Ağaç altlarında renkli, dikkat çekici spot ışıklar kullanılarak alanda görsel efekt sağlanmıştır.

3.2.4. Çöp kutuları

Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı'nda iki farklı çöp kutusu kullanılmıştır. Döküm malzemeler kullanılmış ve beton zemin üzerine montaj edilmiştir. Alanda yeterli sayıda çöp kovası mevcuttur. Alan kullanıcılarını rahatsız etmeyecek şekilde yerleştirilmiş olup, engelli bireylerin kullanımı içinde uygun tasarım ve yüksekliktedir.

3.3. Kullanım ve Aktivite Alanlarına İlişkin Bulgular

3.3.1. Çocuk oyun alanları

Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı'nda 3 adet çocuk oyun alanı bulunmaktadır. Çocuk oyun alanlarının iki tanesinin zemini kauçuk bir tanesinin de kum zemindir. Çocuk oyun alanların etrafı farklı ebatlardaki kütükler ile sınırlandırılmıştır. Çocuk oyun alanlarında engellilere yönelik hiçbir şey bulunmamaktadır.

Çocuk oyun alanı yürüyüş yoluna göre daha yüksekte olup, giriş kısımlarında kot farklılığı vardır. Engelli bireylerin kullanabileceği bir tane rampa olup eğimi fazla ve kullanıma çok uygun görülmemiştir. Çocuk oyun alanı yapılırken engelli bireyler düşünülmemiştir. Çocuk oyun grubunun bir kısmında da alfabe, renkler ve sayıların yer aldığı çocuklar için eğitici-öğretici olan alan bulunmaktadır.

3.3.2. Spor alanları

Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı'nda 1 adet tenis sahası, 2 adet basketbol sahası, 1 adet futbol sahası ve fitness alanları bulunmaktadır. Sahaların kapı girişlerinde engelliler için rampa yapılmış ancak rampanın eğimi fazla olduğu için yardım almadan giriş yapabilmemesi zordur. Engelli bireylerin kullanımına uygun görülmemiştir. Parkta iki çeşit spor alanı bulunmaktadır. Parkta renkli beton üzerine yerleştirilen fitness grubu ve toprak alan üzerine yerleştirilen ahşap grup yer almaktadır. Yapılan gözlemler sonucu ahşap grubu kullanan çok az birey vardır. Metal fitness grubunu kullanan birey sayısı fazla olup, alanda sadece bir takım fitness grubu olduğu için yeterli gelmemektedir.

3.3.3. Oturma alanları

Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı'nın belli bir bölümünde beton derzli kayrak döşeme ile cepler oluşturularak üzerlerine ahşap latalar yerleştirilmiştir. Bu cepler yürüyüş yolunun kotundan yüksek olduğu için engelli bireyler uygun değildir. Parkın içinde küçük bir piknik alanı bulunmaktadır. Alandaki piknik masaları eskimiş durumda ve alana yeterli gelmemektedir. Bakımsız bir piknik alanıdır. Alanın en yüksek kot farkının olduğu tepesinde seyir alanı olarak oturma alanı yapılmıştır. Alanda çocuk oyun alanının yanında bulunan, ailecek vakit geçirilebilecek çay bahçesi yer almaktadır.

3.3.4. Tuvaletler

Park içerisinde 2 adet tuvalet bulunmaktadır. Bu tuvaletlerden bir tanesinde engelli tuvaleti yer almaktadır. Engelli tuvaleti bayan ve erkek olarak ayrılmamış ortak kullanım alanı olarak yapılmıştır. Tekerlekli sandalye kullanıcıların zorlanmayacağı şekilde yürüyüş alanı ile aynı kotta bulunmaktadır. Tuvalet girişlerinde gerekli semboller ile yönlendirmeler mevcuttur.

3.4. Çevreleme Elemanları

3.4.1. Bitkilendirme

Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı'nda bitkiler yeşil alanlara, yol kenarlarına ve sert zeminleri yumuşatmak amacıyla bazı bölgelerine dikilmiştir. Alanda en çok kullanılan bitki türleri çit bitkileri, geniş taç yapan ağaçlar, palmiyeler ve su kıyısı bitkileridir. Alanda sert zeminlerin fazla olduğu bölgelerde çim tepeleri yapılarak alan yumuşatılmış ve görsellik arttırılarak güzelleştirilmiştir.

Parkın girişlerinde farklı türdeki çalı grupları ile görsel zenginlik yakalanmış aynı zamanda bordür etkisi de yaratılmıştır. Oturma elemanlarının çevrelerinde yapraklı geniş tepe çapı yapan ağaçlarla güneşli ve sıcak günler için gölgeleme yapılmıştır. Bitkilerde renk ve doku zıtlıklarından da yararlanılmıştır. Sert zeminde kullanılan ağaçların tümünün dibi kapatılmamıştır ve bu durum engelliler için farklı sonuçlara yol açabilir.

3.4.2. Sınırlayıcılar

Parkın dış çevreleme sınır elemanını korkuluklar sağlamaktadır. Park içinde yer alan köpek gezdirme alanının çevresi panel çit ile sınırlandırılmıştır. Türk devlet liderlerinin anıtlarının çevresi ferforje ile köprü ve göletin çevresi ise ahşap latalarla sınırlandırılmıştır.

Çizelge 1. Engelli bireylerin parkları kullanım standartları ve araştırma bulguları

		STANDARTLAR	BULGULAR	
ULAŞILABİLİRLİK	Yaya Yolu ve Kaldırımlar	Genişlik	En az 150 cm, en ideal 200 cm	Meydanlar: 1500 cm Ana Yollar: 600 cm Ara Yollar: 160 cm Yürüyüş Yolu: 180 cm
		Emniyet Şeridi	Net genişliğe ilaveten mülkiyet yanında en az 25 cm, bordür taşı tarafında bordür taşı dahil emniyet şeridi: 50 cm'dir. Kaldırım genişliğine ve yol gruplarına mülkiyet sırasında 50 cm, bordür taşı tarafında 120 cm kadar olabilir.	Bordür taşı zeminle aynı kotta kullanılmıştır.
		Eğim	Özellikle tekerlekli sandalye kullanıcıları için eğim %2'den fazla olmamalıdır.	Rampalardaki eğimler genellikle %25'tir.
		Malzeme	Kaymayı önleyici ve dolaşmayı kolaylaştırıcı olmalı, yollardaki basamak vb. yol sathındaki yer altı tesisatı rögar kapakları çıkıntı oluşturmamalı, ani seviye değişiklikleri olmamalı; sürekli veya aynı seviyede zemin oluşturulmamalıdır. Hissedilebilir kılavuz izleri 60 cm genişliğinde, yaya hareketine paralel ve basit şekilde yerleştirilmelidir. Yaya yolu rengine zıt bir renkte olmalıdır.	Meydanlar: Traverten mermer Ana Yollar: Parke taş Ara Yollar: Kayrak taşı Yürüyüş Yolu: Kauçuk zemin Zıt renkler ile yönlendirme kolaylaştırılmıştır. Hissedilebilir kılavuz izler bulunmamaktadır.
		Genişlik	Düz rampalarda: 90 cm 90 derece dönüşlü rampalarda: 140 cm 180 derece dönüşlü rampalarda: 90 cm BM (2004).	Rampa genişliği: 100 cm
	Rampalar	Bordür ve Küpeşte	Dış mekânlardaki küpeşterler, emniyet bakımından rampa başlangıç ve bitiminde 45 cm daha devam etmelidir. 20 cm yüksekten fazla bir kot farkında rampanın bir veya iki tarafına küpeşte yapılmalıdır. Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için koruma bordürü yüksekliği: min.5 cm	Bordür ve küpeşte kullanılmamıştır.
		Eğim	Döşeme seviyesinden 2 cm'den daha fazla bir kot farkı varsa rampa düşünülmelidir. Rampa uzunlukları 10 metreye kadar olan rampaların eğimi en fazla %8'dir.	Rampalardaki eğimler genellikle %25'tir.
		Malzeme	Rampaların yüzeyleri sert, stabil, kaymaz ve çok az pürüzlü malzeme ile kaplanmalıdır. Yüzeydeki pürüzlülük yüksekliklerinde 2 cm'den büyük farklılık olmamalıdır. Görme engelliler için rampaların başında ve sonunda 1,5 m uzunluğunda düz ve farklı dokuda bir alan bulunmalıdır.	Rampaların malzemesi kaymaz granit parke ve kayrak taşıdır.
		Genişlik	Maksimum bir riht yüksekliği: 15 cm Merdivenlerde temiz genişlik küpeşteden küpeşteye: min. 180 cm	Riht- basamak genişliği 20 cm'dir. Hissedilebilir şerit bulunmamaktadır.
		Malzeme	Hissedilebilir yüzey, ilk basamaktan hemen önce başlamalı, merdiven bitiminde ise merdiven genişliği kadar boşluktan sonra yer almalıdır.	
ULAŞILABİLİRLİK	Merdivenler	Malzeme	Hissedilebilir yüzeyler renk ve doku bakımından farklı olmalıdır. Merdivenlerde pürüzlü, kaymayı önleyen kaplama kullanılmalıdır. Basamak ve rihtler aynı renkte olmalı ve basamak uçlarına 2,5 cm eninde koruyucu kaymaz bir şerit çıkıntı yapmayacak şekilde yerleştirilmelidir. Merdiven boyunca küpeşte monte edilmelidir.	Riht ve basamaklarda aynı malzemeler kullanılmıştır. Kaydırmaz şerit hiçbirinde bulunmamaktadır. Küpeşte bulunmamaktadır.
		Genişlik	Engelliler için düzenlenmiş bir park yerinin en az genişliği: 3,6 m, tavsiye edilen genişlik: 3,9 m Park yeri ile park ettikten sonra gidilecek alan arasındaki mesafe: max. 25 m, tercihen 10 m'dir. Tekerlekli sandalye için iki park yeri arasındaki genişlik: 1,2 m.	Parka erişim mesafeleri 25 m'nin altındadır. Araç yerleri bölünmemiştir.

PEYZAJ DONATI ELEMANLARI

İşaret ve Yönlendirme Elemanları

Aydınlatma Elemanları

Çöp Kovaları

Tuvaletler

PEYZAJ DONATI ELEMANLARI

Malzeme	Otopark zemini, ıslak veya kuru iken kaymaz ve sert malzemeden olmalıdır. Park yerleri, uluslararası engelli işareti ve sarı çizgi zeminde, bir levha ile düşeyde engellilere tahsis edildiği belirtilerek başka araçların kullanması önlenmelidir.	Otoparklar beton zemin üzerindedir. Sarı çizgiler ve semboller kullanılmıştır.
	Bankın zeminden yüksekliği: 45 cm Sırt yaslama yerinin yüksekliği: 70 cm Dinlenme yerlerinde oturma bankının yanında tekerlekli sandalyeler için bırakılacak alan: 1,2 m Oturma bankları arası: 100 m - 200 m Dinlenme alanlarındaki masaların yüksekliği: 75-90 cm Tekerlekli sandalyenin masaya erişimi için masa altındaki derinlik: min. 60 cm	İki çeşit bank bulunmaktadır. Bankın zeminden yüksekliği: 45 cm Sırt yaslama yerinin yüksekliği: 70 cm Dinlenme yerlerinde oturma bankının yanında tekerlekli sandalyeler için bırakılacak alan: 1,2 m'den fazladır. Dinlenme alanlarındaki masaların yüksekliği: 70 cm Tekerlekli sandalyelerin masaya erişimi için boşluk yoktur.
Genişlik	Yaya yolunda hareket yönünde engel teşkil etmeyecek şekilde yerleştirilmelidir. Şehir mobilyalarının kenarları yuvarlatılmış olmalıdır. Baş kurtarma mesafesi 2,2 m'den yüksek yapılmalıdır. Kent mobilyaları da alanla zıt renklerle kullanılarak tasarlanmalıdır. Yüzey kaplamalarında doku farklılaşması oluşturulup zıt renkler kullanılmalıdır.	Tüm kriterlere uygun kullanılmışlardır.
	Engeller etrafında görme engelliler için dokunulur ve kontrast renkli işaretler yapılması gerekiyorsa bunların yükseklikleri: min. 70 cm Baş kurtarma mesafesi: 2,2 m'den yüksektir.	Görme engelliler için yapılan bir çalışma yoktur.
Malzeme	Kolay görülebilecek yerlere yerleştirilmeli, net olmalı, tutarlı ve eksiksiz, kolay anlaşılır mesajlar taşımalıdır. Zemini ile zıt renkte olmalıdır. Uluslararası standartlarda; emniyet ve güvenlik için yeşil/beyaz, uyarı ve tehlike riski için sarı/siyah, yasaklama, durma, tehlike ve acil durumları bildirmek için kırmızı/beyaz, bilgilendirme için mavi/beyaz renkler belirlenmiştir. İşaretlerde uluslararası semboller kullanılmalıdır.	Alandaki işaret ve yönlendirmeler yetersizdir.
	Ana yolların aydınlatmasında aydınlık alanın profili; Genişlik: minimum 150 cm Yükseklik: 230 cm	Genişlik: 70 cm Yükseklik: 550 cm
Malzeme	Sabit elemanlar kullanılarak planlanmalıdır. Engelli kişiler tarafından fark edilebilmeleri açısından, kaldırım kotundan 0.10 m yüksekteki bir platform üzerinde konumlanmalıdır. (BM, 2004)	Sabit elemanlar kullanılarak döküm malzeme kullanılmıştır. Kaldırım kotundan düşük olacak şekilde monte edilmiştir.
	Yaya kaldırımı kenarında bordür taşına uzaklığı: min. 40 cm Yüksekliği: min. 90 cm, max. 1,2 m	Bordür taşına merkezden uzaklığı: 45 cm yüksekliği: 80cm
Malzeme	Çöp kutuları renkleri ile dikkat çekici ve yanmaz malzeme olmalıdır. Bedensel engellilerin kullanım rahatlığı için kapağı kolayca açılabilir olmalıdır.	Tüm kriterlere uygun kullanılmışlardır.
	Kadın ve erkek için ayrı ayrı en az 2 adet engelliler için özel olarak düzenlenmiş tuvalet bulunmalıdır. Engelli tuvaletinin kapısı kolay açılabilir, geniş, temiz açıklığı en az 85 cm olmalı, kapı dışarıya açılan veya sürme kapı olarak düzenlenmelidir. Tekerlekli sandalyeli bireyin rahat kullanacağı tuvalet kabininin boyutları: 220 cm x 220 cm Tuvalet kabini: min. 150 cm x 150 cm	Engelli bireyler için ortak kullanım 1 adet tuvalet yapılmıştır. Tuvalet kabini boyutları: 150 cm x 150 cm
Malzeme	Kapı yanında bir butonla tuvaletin girilmez veya boş olduğu ışıklı, sesli ve yazılı uyarılarla belirtilmeli, bu bilgilendirme işareti veya ses sinyali kapı üzerinde görülebilir bir yerde olmalıdır. Gerektiğinde dışarıdan yardım istenebilmesi için içeride yardım butonu bulunmalıdır.	Kriterlere uygun yapılmamıştır.

4. Sonuç ve Öneriler

Dış mekânda yer alan rekreasyon alanlarından kent parkları büyük önem taşımaktadır. Kent parkları her yaşta insana hizmet eden alanlardır. Kent parklarının planlaması ve tasarımı yapılırken parkı kullanacak olan tüm bireyler (yaşlı bireyler, çocuklar, engelli bireyler, bebek arabası taşıyan bireyler vb.) göz önüne alınarak standartlara uygun olarak tasarlanmalıdır. Engelli bireylerin sosyal çevreye katılımını sağlamak ve arttırmakta da parkın erişilebilirliği ve alan kullanımının kolaylığı önemli rol oynamaktadır.

Evrensel tasarım ve planlamalara yönelik mevzuatlar ve çeşitli uluslararası standartlar bulunmaktadır. Bu konuda belediyelere de büyük sorumluluklar düşmektedir. Ülkemizde yapılan tasarım ve planlamaların geneline bakıldığında bu konuda hala yeterince bilinçli olmadığımız görülmektedir. Yurt dışında yapılmış olan çalışmalara baktığımız zaman standartlara uygun her yaşta bireye hitap eden ve engelli bireylerin kolayca kullanabilecekleri tasarım ve planlamaların yapıldığı görülmektedir.

Engelli bireyler gün içinde mekânlara ulaşımında sayısız engellerle karşılaşmaktadır. Bir yerden bir yere ulaşım sağlayabilmeleri için bile çok sayıda engel bulunduğu için kentlerimizin çoğu engelli bireyler için erişilemez haldedir. Özellikle kot farklılıklarının olduğu yerlerde yapılan rampaların eğimleri çok fazladır. Engelli bireyin tek başına kullanması imkânsızken, yardımcı bireyle birlikte bile zorlayan rampalar bulunmaktadır. Bu durumda da engelli bireylerin erişilebilirliği zorlaştıkça günlük yaşam aktiviteleri azalmış ve toplumsal alanda faaliyette bulunmaları kısıtlanmış olmaktadır. Bütün bireyler eşit haklara sahip olmakla birlikte aynı derece de önem taşımaktadır.

“Vali Recep Yazıcıoğlu Parkı’nın evrensel planlama ve tasarım bağlamında değerlendirilmesi” konulu bu çalışma da ulaşılabilirlik, kullanım ve aktiviteler, peyzaj donatı elemanları ve çevreleme elemanları gözlemlenmiş olup, standartlara uygunluğu incelenmiş ve karşılaştıkları sorunlar belirlenmiş ve bu sorunları çözebilmek için öneriler sunulmuştur.

Yaya geçitleri, geçiş mesafesinin en kısa olduğu noktaya, kaldırım kenarının hareket yönüyle dik olacak şekilde yerleştirilmelidir. Yaya yolu ve araç yolunun kesiştiği noktalarda, kaldırımdaki bordür taşları kaldırılmalı ve yumuşak bir eğimle yaya yoluna bağlanmalıdır. Bu noktada ki genişlik en az 120 cm olmalı (tercihen tüm yaya geçidinin olması gereken genişliği) ve yaya yoluna inen rampaların eğimi %6 ile %12 arasında olacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Geçiş mesafesinin uzun, trafiğin yoğun olduğu alanlarda, bekleme ve dinlenme alanlarının düzenlenmesi yararlı olacaktır.

Engelli bireylere yönelik yapılan mekân tasarımlarında bilinçli olunmalıdır. Kişi, kurum ve kuruluşlar iş birliği sürecinde bir araya getirilmeli, sosyal, hukuksal ve teknik çözümler belli bir sistem içinde ele alınmalı, öneriler bir bütün içinde değerlendirilmelidir.

Tekerlekli sandalye kullanan bireylerin kent merkezleri de dahil olmak üzere her türlü kentsel mekânlarda gerçekleştirilen eylemlerden faydalanabilmesi için, alanı kullanacak olan bireylerin özelliklerinin konut ve çevresinde bulunan tüm mekânlara yansıtılması ve mekânların ihtiyaçlara uygun olması gerekmektedir.

Yapılan yanlış uygulamalara gerekli cezaların verilmesi ve belediyelerin de bu uygulamalardan sorumlu olması gerekmektedir. Engelli bireyler için ulaşılabilir tesisler, uygun otobüsler ve kolay anlaşılabilir güzergâh rehberleri yerel yönetimler tarafından hazırlanmalıdır.

Görme engelli bireylerin alanlara ulaşılabilirliğinin sağlanması ve alanları kullanabilmesi için kılavuz çizgiler yapılması gerekmektedir. Birçok yaya yolunda kullanılmış olan kayrak taşı gibi döşemeler engelli bireyler için uygun bulunmamaktadır. Bu döşemenin yer aldığı alanlar engelli bireyler için daha uygun bir döşeme ile değiştirilmelidir. Yaya yollarında kullanılan bordür taşlarının yükseklikleri ayarlanmalı ve fark edilebilmesi için zıt bir renkte olmalıdır.

Eğimleri yüksek ve genişlikleri dar olan rampalar, genişletilmeli ve eğimleri %8’in altına düşürülmelidir. Alanda yer alan merdivenlerin riht ve basamak ölçüleri standartlara düzeltilmeli ve basamak sayısı fazlaysa sahanlık yapılmalıdır. Merdivenlere kaymayan koruyucu şeritler çekilmelidir. Güvenliğin sağlanabilmesi için de merdivenlerin her iki tarafına da standartlara uygun tirabzanların yapılması gerekir.

Alanda yer alan otopark alanlarında engelli bireyler için gerekli işaret ve yönlendirme levhaları kullanılmalı, yeterli sayıda araç yeri ayrılmalıdır. Kentsel donatıların fark edilebilir ve ulaşılabilir olması için zıt renk ve dokular kullanılmalıdır.

Oturma alanlarında bulunan oturma birimlerine ek olarak tekerlekli sandalyenin yer alabileceği alanlar yapılmalıdır. Alanda yapılan çeşmeler ve telefon kulüpleri de engelli bireylerin kullanımına uygun yapılmalıdır. Ağaçların ve çalılarının yaya yolundaki geçişi engellemeyecek şekilde budaması yapılmalıdır.

Alanda yer alan tuvaletlerde engelli bireylerin kullanabilmesi için cinsiyet farkına göre tuvaletler yapılmalıdır. Alandaki kullanımlara uluslararası standartlara uygun uyarı, bilgilendirme, yönlendirme tabela ve levhaları yapılmalıdır. Alanda yapılan bitkilendirmelerin çevresi sınırlandırılmalıdır. Sert zeminlere dikilen ağaçların etrafı engelli bireylere sıkıntı olmaması için yaya yolu ile aynı kotta doldurulmalıdır.

Alanların kıyılarında yüksek kot farkı olan yerler varsa korkuluklar yerleştirilmeli ve görme engelli bireyler için uyarıcı cihazlar yapılmalıdır. Toplu taşıma duraklarına alan girişlerine uzak yapılmışsa daha yakına taşınmalıdır. Alandaki kullanımlar tüm bireylerin gereksinimlerini giderecek şekilde tasarlanmalı ve ortak kullanılabilir fiziksel alanlar oluşturulmalıdır.

Toplumda yaşayan tüm bireylerin hayata eşit katılımı ve ortamlara ayak uydurabilmesi için, her türlü bireyin kullanımına, standartlara uygun kullanım alanları oluşturulması gerekir. Bu yüzden engelsiz alanlar yapılmalıdır.

Engelli bireylerin alanları kullanabilmeleri ve çevreye uyum sağlayabilmeleri için görev yapacak olan meslek disiplinleri olan; kent planlamacıları, mimarlar, peyzaj mimarları, endüstriyel tasarımcılar, iç mimarlar, çevre mühendisleri, makine mühendisleri, elektrik mühendisleri, inşaat mühendisleri ve bu mesleklerin odaları, ilgili bakanlıklar, yerel yönetimler, kamu ve özel sektörlerin yapacağı planlama ve tasarım da birlikte çalışması ve iş birliğinde olması sağlanmalıdır. Yapılacak olan çalışmalara sivil toplum örgütlerinin, vakıfların, gönüllü kuruluşların ve derneklerinde katkısı olmalıdır.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Bu makale, Süleyman Demirel Üniversitesi F.B.E. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda tamamlanan Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

Makalede, ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Çalışmada Etik Kurul izni gerekmemiştir.

Kaynaklar

- Akduman, D. G. (2012). *Van Kenti Parklarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı, Van.
- Anonymous. (2013). Question: Why are parks important to the community? Erişim Adres (14.08.2019): <http://www.villageofhoward.com/cm/pdfs/ParksImportant.pdf>
- Aydemir, S. E. (2004). *Kentsel Açık ve Yeşil Alanlar: Rekreasyon, Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı*. Ş. Aydemir ve diğerleri (Eds.). *Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı*. s.285-337. Akademi Kitabevi, Trabzon.
- Bekiroğlu, M. S. (2002). *Peyzaj düzenlemelerinde özürhükümlerinin kullanımları ile ilgili sorunların saptanması*. (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Chiesura, A. (2004). The role of urban parks for the sustainable city. *Landscape and Urban Planning*, 68, 129-138.
- Dil, M. (2004). *İstanbul'un Yeşil Alan Sisteminin, Planlama Kriterleri Açısından İrdelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erdönmez, E. (2005). *Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplumsal İlişkileri Yapılandırmadaki Rolü, Büyükdere-Levent-Maslak Aksı*. (Doktora Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Erdönmez, E. ve Akı, A. (2005). Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri. *Yıldız Teknik Üniversitesi e- Dergisi*, 1(1),67-87.
- Karataş, K. (1998). Özürlüler Kentlerde Özgürce Yaşamak İstiyorlar. *Ufkun Ötesi Aylık Dergi*, 2(4),10-13.
- Lynch, K. (1981). *A Theory Of Good City*. Massachusetts Institute of Technology, USA.
- Milletlerarası Sözleşme. (2009, 14, 7). *Resmi Gazete* (Sayı: 27288) (Karar Sayı: 2009/15137). Erişim Adresi (11.05.2016): <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/07/20090714-1.htm>
- Norberg-Schulz, C. (1971). *Existence Space and Architecture*. London, Studio Vista.
- Oğuz, D. (1998). *Kent Parkı Kavramı Yönünden Ankara Kent Parklarının Kullanım Olgusu Üzerine Bir Araştırma*. (Basılmamış Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Öztan, Y. (1991). Ankara kentinin 2000“li yıllar için açık ve yeşil alan sistemi olanakları. *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, 2, 32-36, Peyzaj Mimarlığı Derneği Yayınları, Ankara.
- Shonfield, K. (1998). At Home with Strangers: Public Space and the New Urbanity, Working Paper 8: The Richness of Cities, London: Comedia and Demos.
- Thiberg, S. (1996). Engelsiz İnsan yerleşmelerine doğru E. Komut Der. Diğerlerinin Konut sorunları, *TMMOB Mimarlar Odası*, 293-297, Ankara.
- Wolfgang, F. E. (2001). *Toward Universal Desing Ealuation*. Universal Desing Handbook. Mcgraw-Hill. New York.
- Zaloglu, A. (2006). *Ankara Kent Parklarında Suyun Gösteri Elemanı Olarak İrdelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.

Evaluation of Cittaslow Standards' Traditional Urban Texture and Buildings Aspects: From Traditional to Cittaslow-Taraklı Case

Nevnihal ERDOĞAN*¹

ORCID 1: 0000-0003-2259-3962

¹Kocaeli University, Faculty of Architecture and Design, Department of Architecture, 41100, Kocaeli, Turkey

*E-mail: nevtrakya@gmail.com

Abstract

The purpose of this article is to evaluate the urban and architectural criteria focusing on the standards sought for having a quiet city certificate. As a method; the criteria for the conservation of traditional buildings from the Cittaslow movement criteria were examined. Map and architectural documents (scale survey and restitution projects, photographs, illustrations) of Taraklı's three traditional neighborhoods, 18 traditional residences, 8 civil architectural samples were obtained and visual architectural analyzes were made. In Taraklı, the preservation of traditional buildings over certain sample buildings was evaluated according to the cittaslow criteria of "preservation of traditional buildings" which were preserved / selected for traditional texture. To be able to comprehend the entire architectural heritage, the natural environment, the culture accumulated over the centuries, the lifestyle and the spirit of the settlement; a holistic protection and understanding of life has been achieved in Taraklı.

Keywords: Cittaslow criteria, historical neighborhood, traditional house, civil architecture, conservation.

Sakin Şehir Standartlarının Geleneksel Kent Dokusu ve Binalar Açısından Değerlendirilmesi: Gelenekten Sakin Şehire-Taraklı Örneği

Öz

Taraklı, Türkiye'de Kocaeli sınırına yakın bir Sakarya ilçesidir. Modern pastoral zihniyet ve mimari koruma ilkeleri ile öne çıkan bir yerdir. Halen geleneksel mimarisi korunmuş, restore edilmiş, restorasyona hazır tipik bir Anadolu kasabası özelliğini göstermektedir. Makalenin amacı, sakin şehir sertifikasına sahip olunması için aranan standartlar, özellikle kentsel ve mimari kriterlere odaklanarak değerlendirilecektir. Yöntem olarak; Cittaslow hareket kriterlerinden geleneksel yapıların korunması kriterleri incelendi. Taraklı'nın mevcut üç geleneksel mahallesi, 18 geleneksel konutu, 8 sivil mimari örneklerinin harita ve mimari dokümanları (ölçekli rölöve ve restitüsyon projeleri, fotoğrafları, illüstrasyonları) elde edilerek görsel mimari analizler yapıldı. Taraklı'da geleneksel dokuya dair korunmuş/değerlere seçilen "geleneksel yapıların korunması" Cittaslow kriterlerine göre belirli örnek binalar üzerinden tarihi binaların korunması değerlendirilmiştir Cittaslow standartlarından mimari mirasın Taraklı'nın sahip olduğu en güçlü unsur olduğunu söylenebilir. Mimari mirasın tümünü, doğal çevreyi,

Atıf: Erdoğan, N. (2020). Evaluation of Cittaslow Standards' Traditional Urban Texture and Buildings Aspects: From Traditional to Cittaslow-Taraklı Case. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 5 (1), 108-118.

DOI: [10.30785/mbud.662583](https://doi.org/10.30785/mbud.662583)

yüzyıllar içinde birikmiş kültürü, ananeyi, yaşam biçimini ve yerleşmenin ruhunu kavrayabilmek; bütüncül bir korumayı ve yaşam anlayışını Taraklı'da başarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cittaslow kriterleri, tarihi mahalleler, geleneksel konut, sivil mimarlık, koruma.

1. Introduction

Taraklı is a district of Sakarya, close to the Kocaeli border in Turkey. It is a place that stands out with modern pastoral mentality and architectural conservation principles. It showcases the typical characteristics of an Anatolian town with its conserved, restored and restoration-ready traditional architecture. Moreover, Taraklı's natural surroundings are unspoiled, it has vast fields that are suitable for organic farming and its residents are open minded people who are supportive of pioneering architectural practices such as Cittaslow.

Cittaslow movement came into existence as a reaction to unfavorable effects of globalization. Today, Cittaslow encompasses a resistance against a worldwide mechanical, pragmatic, egocentric and mundane lifestyle influenced by capitalism. The concept of Slow City, shaped by the Slow movement, emphasizes a focus on local aspects including endemic life forms, preservation of cultural values and a sustainable urban life.

Cittaslow was formed in 1999 as a descendant of the Slow movement in Italy's Chianti-Greve as four Italian mayors agree upon a set of principals regarding environmental pollution, encouragement of local sourcing and preservation of local culture and cuisine (Knox, 2005).

Cittaslow Association acts as the corporate governance body of the movement. Membership to the association is on a voluntary basis and the member cities adopt Cittaslow ideas applications and adhere to the criteria defined by the association (Radstrom, 2011).

Obtaining a Slow City certification requires meeting a certain set of conditions. The certification is granted to towns that meet these conditions and have a population under 50,000. The certification is renewed in every four years to ensure sustainability.

Turkey has the largest number of Slow Cities of any country (Cittaslow, 2016). Taraklı began its relationship with Cittaslow in 2010 and obtained its Slow City certification in 2011. Simultaneously, a range of applications was initiated to preserve the status of Taraklı.

Discovery of Taraklı's architectural value led to the preservation of a traditional architecture heritage that was to vanish. Restoration of such sites and the utmost care given to environmental protection through the leadership of informed city officials allowed Taraklı to enter the globally respected network of Cittaslow. In addition, Taraklı is also a member of European Destinations of Excellence (EDEN). Such designations and the applications undertaken during membership process make Taraklı a viable candidate for study of preservation and restoration of traditional architecture.

Hence "Gelenekten Cittaslow'a Taraklı" written by the authors of this abstract analyzes the applications undertaken in Taraklı in detail and forms the basis in this abstract (Erdoğan and Akarsu, 2018).

2. Material and Method

The careful work of Taraklı district, which is included in the Cittaslow (Calm City) network, is a worthy example to be examined in terms of conservation and restitution of traditional architecture. In the article, the standards sought to have a calm city certificate will be analyzed and evaluated especially according to urban and architectural criteria.

The literature on this research subject was examined. Three historical neighborhoods of Taraklı, 18 traditional houses, maps and architectural documents of 8 civil architecture samples (survey, restoration and restitution projects, photographs, illustrations) were obtained. The protection statuses of the buildings were evaluated by making visual architectural analyzes. In Taraklı, the preservation of traditional buildings over certain sample buildings was evaluated according to the "preservation of traditional buildings" cittaslow criteria, which were preserved/selected for traditional texture.

2.1. Cittaslow criteria

Cittaslow Association defined 59 criteria for certification under the following categories (Cittaslow Sunday, 2019).

1. Energy and environmental policies (11 criteria) 2. Infrastructure policies (13 criteria) 3. Quality of urban life policies (9) 4. Local Agricultural, touristic and artisan policies (11 criteria) 5. Policies for hospitality, awareness and training (5 criteria) 6. Social cohesion (3 criteria) 7. Slow food partnerships (7 criteria) (Cittaslow, 2016).

The main features that slow cities should have are as follows: (Sezgin and Ünüvar, 2011; Güven, 2011; Knox, 2005).

- Urban membership must be less than 50,000 for membership.
- Cities should preserve their traditional structures. Preventions should be taken to protect the local from cultural uniformization.
- The cars should be removed from the city center
- Local products and businesses selling local products should be supported
- Renewable energy should be used
- There should be no supermarkets and fast food restaurants in the city
- Urban texture should be preserved
- Old buildings should be restored
- In addition to traditional handicrafts, modern industry should be supported to protect the region's identity.
- Urban life quality should be improved. For this, the use of technology should be encouraged.
- The distinctive features of the built environment should be preserved; creating more green spaces should be encouraged; city centers should be saved from neon lights, billboards, car horns; alternative energy sources should be used.
- Public transport should be supported and environmentally friendly architecture should be enabled.

Cittaslow movement leads small cities to preserve their heritage, to create traffic free city centers, to encourage local sourcing in conjunction with renewable energy policies and alternative tourism opportunities. Cittaslow can also be defined as the protection of traditional values and social texture. Inline with this global trend, interest in the preservation of architectural heritage, traditional nutrition and renewable energy allowed the movement a rapid expansion in Turkey.

3. Evaluation of Taraklı from an urban and architectural perspective according to cittaslow criteria

Based on the architectural discipline, it was evaluated according to the criteria bellow selected for the city and architecture of Taraklı in the cittaslow process:

- Cities should preserve their traditional structures.
- Urban texture should be preserved
- Old buildings should be restored

In this section, three neighborhoods of Taraklı were selected as 6 sample traditional building case studies. According to the selected cittaslow criteria, Taraklı's neighborhood texture, traditional residential and civil architecture samples were first analyzed and their traditional characteristics were revealed (architectural drawing, map, illustration, photography). In addition to this, the way preserving and maintaining of the traditional urban texture and the way of restoring the historical buildings was evaluated.

As a result of the processes we follow these developments, in this article based on the research project (Erdoğan and Akarsu, 2018) that examines the realized model of Taraklı in social, political, economic, cultural and architectural aspects, the restored or restructured traditional buildings that we examine

in terms of architecture building descriptions of how to protect it with functions for restoration and slow city understanding, examples based on architectural visual documents and some architectural examples of how they were transferred to the future were presented in architectural language according to the selected criteria.

The most important factor that Taraklı, won the slow city title in 2011, as a slow city, was its traditional architecture. Taraklı, which has a unique architectural style, has gained its distinctive feature by preserving and restoring many historical buildings. There are 94 registered civil architecture examples and 8 natural culture assets on the way to being a scalloped cittaslow city. The city received project support from the ministry of culture for the restoration of historic buildings and restoration projects. By establishing a renovation workshop in the district, the development and continuity of the restoration culture was ensured (Erdoğan and Akarsu, 2018). In this context, many historical mansions such as Kale Han, Küçükhan, Çakırlar and Orhangazi bazaar were restored and turned into a boutique hotel. According to the three criteria we have chosen, three traditional neighborhoods generally retain their texture features. The surviving examples of housing and civil architecture are retained and some continue to be preserved by giving them new functions, while others continue being protected. It can be said from the Cittaslow standards that architectural heritage is the most powerful element that Taraklı has.

Taraklı is in south of Sakarya and its origins date back to Paleolithic period. This historical habitation hosts several traditional architectural sites and declared as a protected area by the authorities. Origin of the current existing sites go back to 16th century. However, majority of the structures belong to 18th and 19th century.

Historical Taraklı is located on a rough country utilizing a network of narrow streets established to respect each street's landscape and sunlight. Houses are built mostly detached with minimal amount of contiguous buildings. Most structures are two storey high and are categorized as "house" or "estate" in regards to their respective sizes. Taraklı city center consists of Hacı Murat, Ulucami, Yusuf Bey and Yenidogan neighborhoods. Architectural textures of these neighborhoods are well preserved.

Most of the houses are two storey high with stone foundations and nogging walls. Most of the houses with alcoves, wide eaves and red brick rooftops are built according to the central hallway plan. Both garden houses and non-garden houses employ double leaf doors, which lead to a stony ground floor. This floor includes storage area, barn and workspace. Upper floor employs a central hallway to which the rooms open. A balcony covered with timber pillars or an alcove is usually located on the central axis of the main façade. In three storey houses the middle floor is reserved for workspace and living quarters while the balcony is located on the third floor.

During Taraklı's membership process to Cittaslow network the above mentioned architectural concepts were preserved and in some cases restored to meet the association's criteria.

3.1. Historical neighborhoods of Taraklı

Registered sites in Hacı Murat neighborhood;

1. Selahattin Kozcağız House
2. Hacı Murat Mosque
3. Alaaddin Öncü House
4. İsmail Hakkı Akay House
5. Hacı Murat School building
6. Meriç Özen House

Registered sites in Ulucami neighborhood;

1. Reyhan Tepe House
2. Hanımeli Estate/Kadir Sayın House
3. Hacı Rifatlar Estate
4. Rüştüye
5. Kadılar Estate
6. Çiçek Hanım Estate
7. İzzet Erdoğan House
8. Fatma İşsever House
9. Abdi İbrahim Estate/Sabahat Akın House
10. Fenerli House
11. Yunus Paşa Mosque /Kurşunlu Mosque
12. Çakırlar Estate
13. Çakıroğlu Estate
14. Hisar House
15. Hisar Mosque
16. Hacı Atif Inn
17. Old Bathhouse
18. Hamam Street 31 House

Registered sites in Yusuf Bey neighborhood;

1. Sadık Özen House
2. Yusuf Bey Mosque
3. Bedia Özyıldız House

A number of these historical structures were evaluated according to Cittaslow criteria using plans, photographs and illustrations (Figure 1).

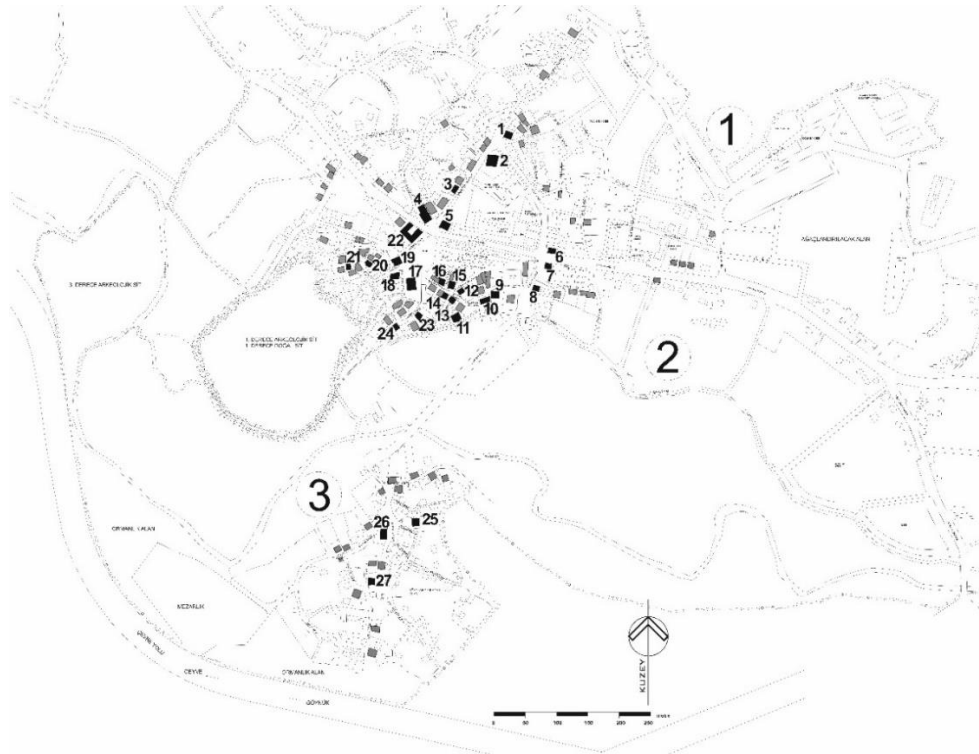

Figure 1. Map of Taraklı's Historical Neighborhoods

3.2. Hacı Murat Neighborhood / Hacı Murat Mosque

Hacı Murat Mosque was built in 19th century. It is located on the intersection of Mimar Sinan and Fatih avenues inside a garden fenced by a stone wall. The hipped roof mosque was built upon a stone foundation with brick masonry. A single balcony minaret is located on the west wall of the mosque facing Mimar Sinan Avenue. Upper windows are semi circle arched while the lower windows are rectangular. The ablution fountain is located on the north of the garden (Figure 2).

Figure 2. Westward illustration of Hacı Murat Mosque (illustrator: Z. Türkiz Özbursalı)

3.3. Hacı Murat Neighborhood / İsmail Hakkı Akay House

Located on Hıdırlık Street, İsmail Hakkı Akay House was built upon a stone foundation using plaster coated timber walls. Adjacent to the house there is also a workshop for silkworm breeding. Entrance

to the two storey house is through a small garden. The house was built using a central hallway plan. On the axis of the upper floor entrance there is a hipped roof alcove based on timber buttresses. The building is hipped roof and utilizes timber eaves (Figure 3, 4, and 5).

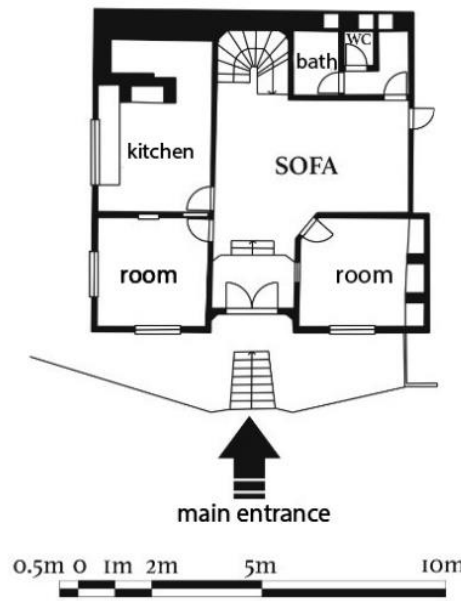

Figure 3. Ground Plan / İsmail Hakkı Akay

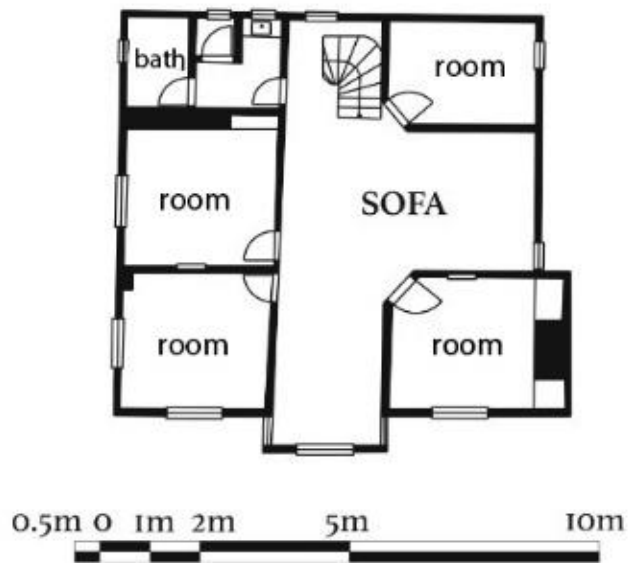

Figure 4. Upper floor plan /İsmail Hakkı Akay

Figure 5. Illustration of the entrance façade//İsmail Hakkı Akay (illustrator: Z. Türkiz Özbursalı)

3.4. Ulucami Neighborgood / Fenerli House

Fenerli House is located on the intersection of Üst Rüştiye Street and Altıncı Geçit. Two façade house is the most unique building in Taraklı. The house was built upon a stone foundation using timber bearings. It has been restored and is currently utilized as a cultural center. Three storey building has entrances from both streets. The gazebo on the roof has basic octagon flat arch windows. A covered alcove is located on the south façade above the street door. The second floor balcony is on timber girders with a triangular pediment hipped roof. External facade of the building is painted white over plaster. On the right facade of the house there is another alcove on timber buttresses (Figure 6, 7, and 8).

Figure 6. Ground and first floor plans /Fenerli house (measured drawings)

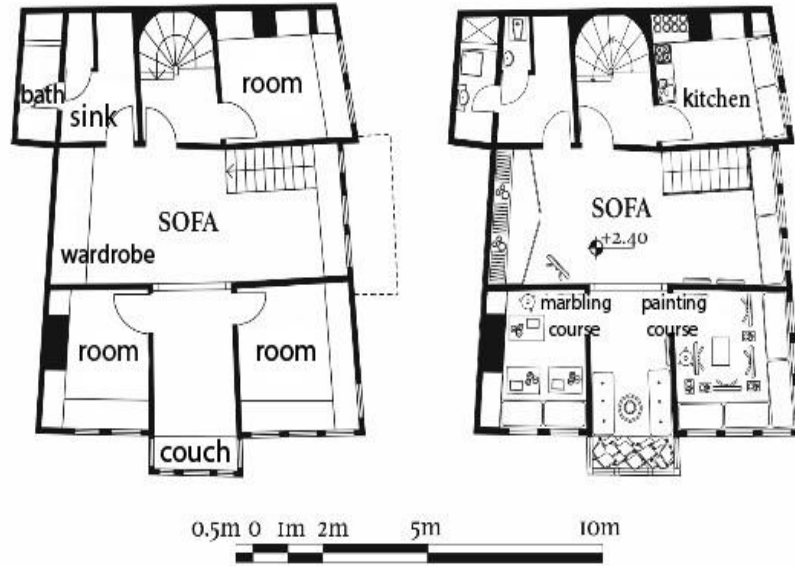

Figure 7. Ground and first floor plans /Fenerli house (measured restoration)

Figure 8. Illustration of Fenerli House (illustrator: Z. Türkiz Özbursalı)

3.5. Ulucami Neighborhood / Hisar Mosque

It is estimated that Hisar Mosque located on the Hisar Hill was built in later 18th century. The mosque was rebuilt in 1955 and does not conform to its authentic form. The single balcony minaret has a hipped roof (Figure 9 and 10).

Figure 9. Illustration of Hisar Mosque minaret (illustrator: Z. Türkiz Özbursalı)

Figure 10. Hisartepe (illustrator: Z. Türkiz Özbursalı)

3.6. Ulucami Neighborhood Çakırlar / House

Çakırlar House is located on a steep terrain in Yıldırım Street leading to Hisar Hill. Three storey estate is entered through a double leaf door. A five-step stairway on the stony ground floor leads to the first floor, which has central hallway plan. There are three rooms and a kitchen on this floor. There are four rooms on the second floor with corner doors. The saddle-roofed estate has a balcony on each floor above the secondary entrance door on the east facade. Outer walls of the house are painted white over plaster (Figure 11, 12, and 13).

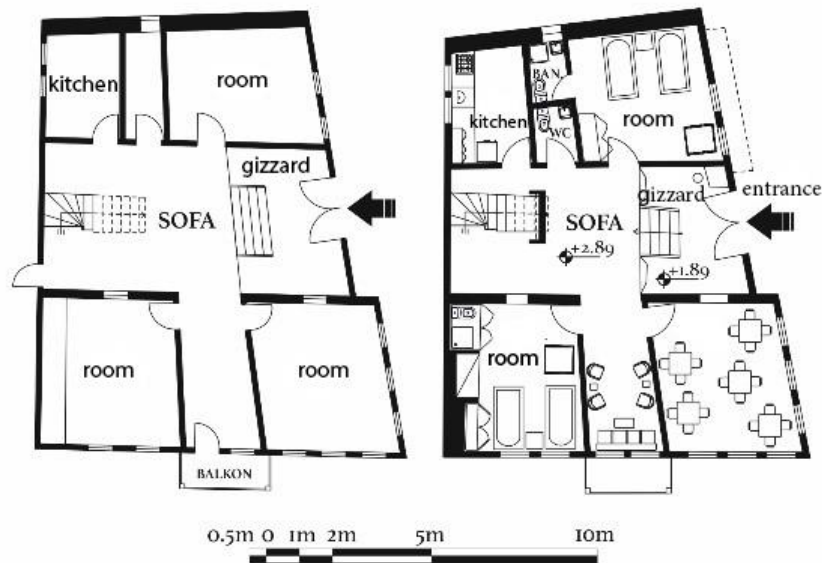

Figure 11. First and second floor plans / Çakırlar House (measured drawings)

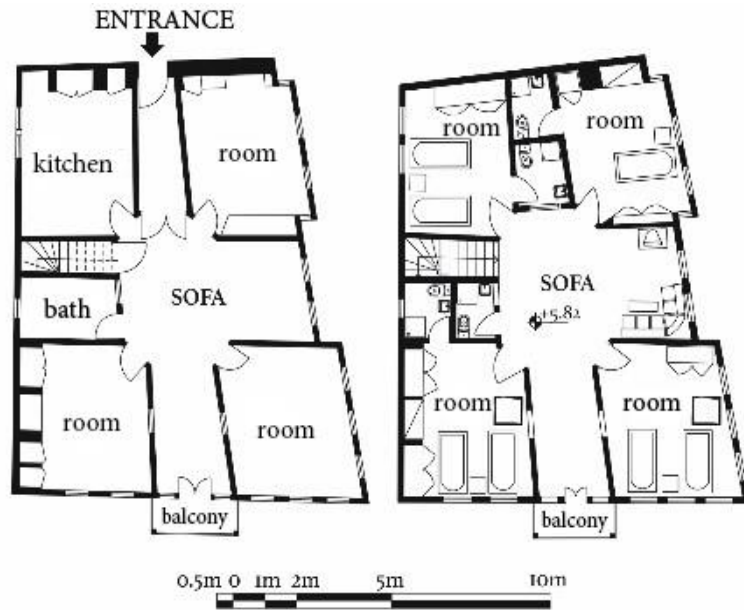

Figure 12. First and second floor plans / Çakırlar House ((measured restoration)

Figure 13. Northeastward illustration of Çakırlar House (illustrator: Z. Türkiz Özbursalı)

3.7. Yusuf Bey Neighborhood / Sadık Özen House

Sadık Özen House is a three storey residence built upon a stony foundation with timber framework and noggin walls located on Özen Street. A large garden surrendered by high capstone walls is entered through a double lead timber door. Built upon a steep terrain, the house has a double leaf entrance door on the west facade and a single leaf entrance door on the north facade. East façade of the house has no windows while there is an oriel hallway on west facade of the first floor. The second floor has a hallway plan with rooms on the corners (Figure 14, 15, and 16).

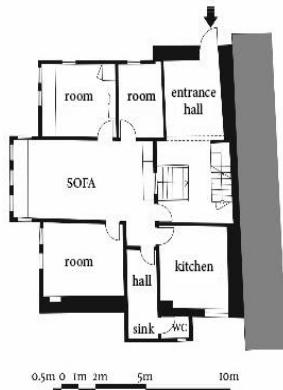

Figure 14. First plan / Sadık Özen House

Figure 15. Second plan / Sadık Özen House

Figure 16. Westward illustration/ Sadık Özen House (illustrator: Z. Türkiz Özbursalı)

4. Evaluation and Results

Taraklı, a typical Midwest Anatolian town, met Cittaslow criteria substantially as discussed in detail in “Gelenekten Cittaslow’a Taraklı”. The town is continuing its efforts to ensure the sustainability of compliance to these criteria. Taraklı’s rich architectural heritage proved to be the essential factor in its inclusion in Cittaslow network. Alongside other Cittaslow criteria, analyses provided above regarding the preservation and restoration of Taraklı’s architectural texture will provide us with valuable insight about Cittaslow criteria regarding architecture.

However, the main argument to be discussed is that compliance with Cittaslow criteria and inclusion to the network is a highly efficient model for preservation and enrichment of architectural heritage. Expansion of this model throughout Anatolia will benefit the efforts to pass on the cultural heritage to the future generations.

To be able to comprehend the entire architectural heritage, the natural environment, the culture accumulated over the centuries, the tradition, the lifestyle and the spirit of the settlement; A holistic protection and understanding of life has been achieved in Taraklı.

Acknowledgement and Information

The article complies with national and international research and publication ethic rules. Ethics Committee permission was not required in the study.

References

- Cittaslow Sunday. (2019). Erişim Bilgisi (30.Mart.2020): <https://www.cittaslow.org/news/cittaslow-sunday-2019>
- Cittaslow. (2016). Erişim Bilgisi (18.06.2019): <http://www.cittaslow.org/>
- Erdoğan, N. and Akarsu, H. T. (2018). *Gelenekten Cittaslow’a Taraklı* (1st ed.), İstanbul:Verita.
- Güven, E. (2011). Yavaş güzeldir:yavaş yemek’ten yavaş medya’ya hızlı tüketime dair bir çözüm önerisi”, *Selçuk İletişim Dergisi*, C.7, 113-116.
- Knox, P. L. (2005). Creating Ordinary Places: Slow Cities in a Fast World. *Journal of Urban Design*, 10/1, p.1-11.
- Radstrom, S. (2011). A Place-Sustaining Framework for Local Urban Identity: An Introduction and History of Cittaslow, Italian. *Journal of Planning Practice*, 1/1, 90-113.
- Sezgin, M. and Ünüvar, Ş. (2011). *Sürdürülebilirlik ve Şehir Pazarlaması Ekseninde Yavaş şehir*. s.130, Konya: Çizgi Kitapevi.

